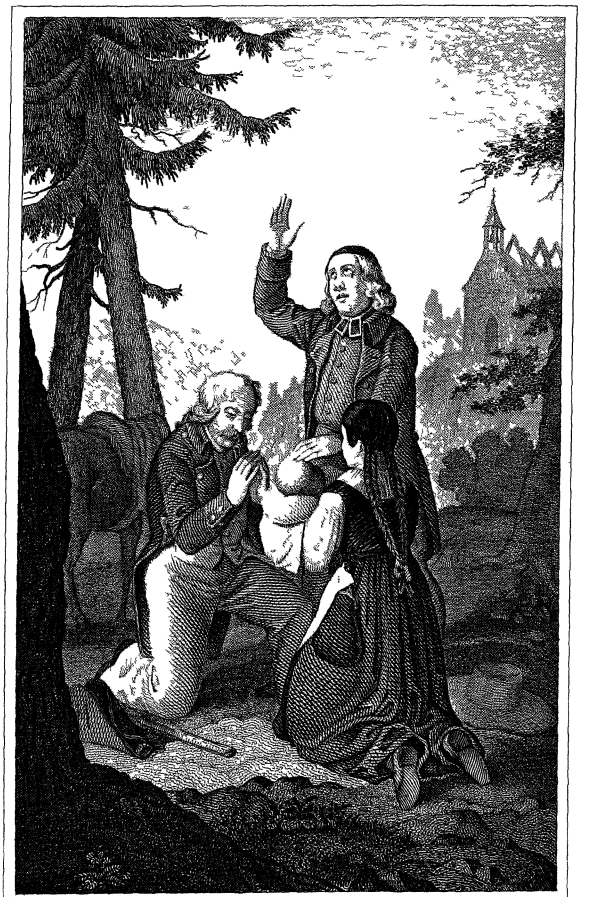

L. Grunn. del. inv. *G. Wolf. sc.*

Posvečeno bode Tvoje ime

OČE NAŠ.

P o v e s t

z a

keršansko mladost in keršansko ljudstvo.

Po priporočenju nékega častitljivega duhovna iz nemškega poslovenil

Fr. Malavašič.

Z e n o p o d o b š i n o.

V LJUBLJANI, 1854.

Natisnil in založil *J. Rudolf Milic.*

Oče naš, kteri si v nebesih!

„Ménart,“ je poklicala Barba svojega moža, kteri je ravno z straže domú prišel in jo je prijazno pozdravil, „Ménart, jez si z najinim fantkom v tej sili in nadlógi ne vém pomagati; ne jé nič in ne pije nič, in dala sim mu najboljega mléka in najslajšo pomorančo; ni pokojin ne podnevi ne ponoči. Vedno véka in zvija se, kakor če bi imel nože v životu. Ménart, rečem ti, da to pride od tod, ker najini fantek še ni svetega kersta prejél, ko je vunder že osem mescov star. Kadar véka, mislim, da prosi: mati, nesite me kerstit! in kadar se zvija, se mi zdí, kakor če bi ga hud duh nadlegoval. Tri rožinkrance sim že danes zmolila in z žegnano vodo sim ga škropila; pa nobena molitev ne more svetega kersta namestiti, nobena voda nima moči kerstne vode! Ménart, kaj bova začéla! O Jezus in Maria! pomisli, Ménart, če bi nama fantek brez svetega kersta umerl! Kako bi bilo žalostno, če bi v grehu umerl in ne prišel k Bogu in svetnikom, temuč v kraj, kjer ni ne veselja ne žalosti! Ménart! zakaj sva toliko časa med tém brezbožnim ljudstvom ostala, ki nima nobenega duhovnega več, ki služabnike božje preganja in našo sveto véro odpraviti hoče! Jez ne morem te žalosti več prestajati. Ménart, ako ne boš kmalo poskerbel, da bo fantek keršen, bom hitéla sama v tabor Spa-

njolov ž njim; ondi bom gotovo usmiljenega patra našla, in zgodí nej se potem, kar se hoče, če bo le moj fantek keršen — potem rada umerjem.“ „Ej, Barba, ne boj se toliko; ali se tako slabo fantku godí?“ ji je rekel Ménart na to, pogledovaje poln očetovske ljubézni in skerbi otroka, ki je tiho in prijazno svoje očeske v njega obračal. „Barba,“ je dalje govoril in otročička na roko vzel, „tako hudo še ni; tako bolan še ni, kakor ti misliš. Njegov angeljček varh bo že nad njim čul. Barba sej veš, da ni moja krivica, da še nima svetega kersta, in spomniš se gotovo še, da so hotli z mano, kakor z ubežnikom (dezerterjem) ravnati, ko sim hotel fantička skrivaj k sv. Pavlu h kerstu nêsti. Nič ne maraj, Barba, tebi in fantku bo kmalo pomagano. Za osem dní so se pomirili, in to mi je prav vgodno. Jutri nimam službe in zjutraj rano pa nêsem fantka v pervo španjolsko vas k svetemu kerstu.“

Tako je tolažil pošteni Ménart Lurzinger, Švicar, kteri je, kakor mnogo njegovih rojakov v pretečenim stoletju, k francozkemu banderu prisegel in korporal postal, svojo žalostno ženo. Prišel je o vojski, ktero so takrat Francozi skoraj z polovico Evrope imeli, k tisti armadi, ktera je francozke meje zoper Španjole branila. Pred silno terdnjavo Bellegarde je takrat stala in pred Španjoli mnogo terpéla, še več je pa zavoljo pomanjkanja živeža in zavoljo bolézin prestati iméla. — Barbe pa ni nič zamoglo nazaj deržati, z njenim Ménartom iti, da si ravno je še le pred kratkim v Ménartovo neizrečeno veselje fantka rodila. Ali otroče o tistim času, ko

so na Francozkim duhovne povsod preganjali, cerkve ropali in poderali, ni moglo svetega kersta prejeti. Žalost in skerb zavoljo tega ste storile, da je pobožna Barba tako tožila.

Ménartove besede so Barbi serce zlo olajšale in potolažile.

Pomirjenje — pokoj za moža — kerst sinčka: to je davno njéno serce želélo in oče nebeški je te njene želje dopolnil.

Ménart je dal materi otročička nazaj. Skerbno ga je v gorko, mehko kožuhovno v jerbasček položila na serce pritiskala in podojila in sladko zaajčkala. Ménart ji je pri tém pomagal, kakor je mogel. Z edinim, kar je Barba imela, z černim kruhom in z pomorančami se je odtešal. —

Ura je komaj pol noči odbila, ko je Barba, z matersko ljubeznijo budéča, Ménarta zbudila in mu rekla: „Ménart, čas je, da vstaneš in sinčka h kerstu neseš. Skorej tri ure hodá imáš do meje, in dan bo pred, ko čez gore prideš!“ Urno je bil Ménart napravljen. Barba je jérbasček pripravila, z ovno in blazincami napolnila, kakor je mogla in potem otročička va-nj položila. S solzami je svoje déte oblila, kakor če bi ga bila hotla kerstiti žé. Rekla je: „Ménart, stori po mogočosti, da fantka h kerstu prineseš. Ne podajaj se pa v nikakoršne nepotrébne nevarnosti. Kaj mi bo pomagalo, če bom jez vdova — sinček pa siróta! Bodi prijatelj s Španjoli, kadar k njim prideš in pokaži jim otroka. Gotovo ti ne bodo nič žalega storili, sej so katoljške vere kakor mi. Prosi le prav goréče častitljivega patra, da tudi mene požegna, kadar otroka kersti, in skerbi

tudi, da botra dobiš, kteri ima serce do Jezusa in do najinega otroka. Prosi tudi, da ga Ignacia kerstijo. To je bil velik svetnik in tvojemu očetu je bilo tudi tako imé!“ Dala mu je posodico z mlékom za fantka in kruha ter vina za kosilo. Vse to se je od svojih ust odtergala. — Ménart je napil na srečno vernjenje svoji Barbi. Rekel ji je potem: „Brez skerbi bodi; sej ne bom hodil kakor tat in tudi ne kakor ogledúh (špion), temuč dobro, Bogu dopadljivo djanje je, ktero sva si namenila. Zavoljo tega se ne boj in ne skerbi; upaj in moli. Meni je tako dobro pri sercu in terdno mislim, da ti bom fantka kerščenega srečno nazaj prinesel!“

Barba se je nagnila čez otroka in ga je s svetim križem zaznamovala; potem pa je rekla: „Pojdita tadaj v imenu presvete Trojice! Molila, prav serčno bom molila, da se bodeta srečno vernila. Jezus in Maria naj vaji spremljata!“ „Amen!“ je rekel Ménart, svojo kosmato kapo na glavo djal, se v kožuh zavil, kterega je skerbno čez jerbasček z otrokom potegnil in je šel serčno na pot. Šel je po stezi, ki je v Albero, selo na meji peljala. Tukaj je stala cerkvica, ktere zvonjenje se je o jasnim vremenu dostikrat v francozki tabor slišalo in je v Ménartovim in Barbnim sercu vselej hrepenjenje po sveti maši zbudilo, pri kteri že tako dolgo nista bila. V Alberi so bili Španjoli in Ménart, kteri se je na pomirjenje zanesel in v njih keršansko véro zaupal, je sklenil, tje svoje déte nesti in ondi vojaškega patra prositi, mu ga kerstiti. —

Še je luna kot serp na nebu viséla in njeni

bledi žarki so prijazno in kakor če bi slovo jemali, verhove drevja in témena skalovja razvitljevali, za kterimi so že posamezni sončni žarki se lesketati začéli; tamne megle so začele zginjevati in lepo višnjevo nebo od zlatih sončnih žarkov razsvitljeno se je razpenjalo nad temnimi pirenêjskimi gorámi. Ménart je šel ročno, pobožno jutranjo pésem pevajoč po težavni pa vunder prijétni stezi. Vsaktere cvetlice in divje rože, cveteči germiči in murbe so rastle tukaj same od sebe. Pomoranče in citrone so dajale tukaj popotniku svoj žlahtni sad, s kterim se je Ménart mnogokrat pokrepčal.

„Kako krasna dežela!“ je rekel Ménart večkrat; „zdi se mi, da sim doma na Švicarskih gorah! In še clo križ stoji pod drevésom tam! O sveto znaminje, kolikrat sim po tebi hrepenel! kolikrat sim z Barbo želel te viditi in pozdraviti; zakaj si iz Francozkega zbežalo. Molči vunder; dete in ne jokaj! ali te mar že po križu mika? Ako Bog hoče, boš kmalo blagoslovljen (žegnan) z njim!“ To govoreč pride do križa. Jerbasček s otrokom postavi pod križem na tla, kakor če bi ga bil njemu v varstvo izročil.

Napojil je zdaj svoje déte z mlékom in pogovarjal se z njim z vso očetovsko serčnostjo. Kar poči pištola in krogla (kugla) priletí nad njegovo glavo v drevo. Osupnjen pa ne vstrašen objame z eno roko svoje déte, z drugo pa potegne sablo in se oberne na tisto stran, od ktere je krogla priletela. Španjolsk konjik, s sablo v levi in s pištolo v desni roki, je stal komaj deset korakov dalječ pred njim in mu je rekel:

„Ne premakni ne roke ne noge, ali si pa mertev. Perva krogla te je imela svariti, druga te bo ubila!“ „Postavite pištolo nazaj,“ mu reče Ménart, „sej je pomirjenje; zakaj ga hočete prelomiti?“

„Tu ne velja nobeno pomirjenje, Francoz!“ mu odgovori Španjolj: „Čez mejo si prišel, moj vjetnik si.“ „Do tega imam danas najmenj veselja,“ zamermrá Ménart; „nikomur bi ne svetoval, mi kaj žalega storiti, preden je moje dete keršeno.“

Stisnil je otroka bolj k sebi in se postavil, da bi se Španjolu branil, za drevo, v kterega senci je križ stal; urno postavi jerbasček na tla, seže s tisto roko zdaj po pištolo in čaka, da bi se ga Španjol lótil. Ta je počasi bliže prijezdaril in terdno pazil, kako se Ménart obrača. Z napeto pištolo mu je ta nasproti stal in ker je bil za drevésom, je bil bolj varovan kakor Španjol, kteri se je na svojim konju menj braniti mogel. Tako sta stala dalj časa eden proti drugemu. Zdaj pa zaveka fantek in ta vék je vdaril kakor prošnja na Ménartove ušesa, da nej se za svojega otročička voljo ne bojuje in materne prošnje spomni ter s Španjolom prijazno govori.

„Moje déte je, ktero véka,“ je rekel Ménart; „po svetim kerstu se jóka, kterega v našim taboru ne more prejéti; v vaš tabor sim ga hotel nèsti in ondi prositi, da bi ga kerstili. Ali mi bodete pot zaperli? Ali bodete otroku kerst branili, ali mi bodete k temu pripomogli?“ „Pri svetemu Jakobu Kompostelskim!“ je odgovoril Španjol, „pomagal ti bom, ako resnico govoriš.“

Ménart je odkril jerbasček in dete je tako serčno milo svojega očeta pogledovalo. Iz jerbasčka ga uzame in pokaže Španjolu. Ves začuden stopi ta s konja in se bliža še vedno previdno Ménartu.

Z ginjenim sercom je ogledoval mil, prijazen obrazček otrokov. „Pri svetemu Jakobu,“ je rekel, „kako terdno, lepo déte! še preden sonce zaide, ima keršeno biti. Nesi svoje déte brez skerbi v Albero, spremil te bom in za svet kerst ti skerbel, in zvest si bodi, da ne bo nihče ne tebi ne tvojemu sinu nič žalega storil; lahko stopaš z mojim konjem. Preden bo ura, bodeva v Alberi.“

„Ej tovarš!“ je rekel Ménart ves vesél, „dober angelj vas je k meni poslal; po pravici vam povem, da mi v začetku ni bilo ničkaj ljubo, da ste me srečali, zakaj prav lahko bi se bilo zgodilo, da bi bilo moje dete s kervjo namest z vodo keršeno; zato se zahvalim Bogu, vam pa zaupam!“

„Tvoje zaupanje ti ne bodi v osramotenje,“ reče Španjol na tó; „toda naprej, čas hiti, Francoz!“

„Švicar, je bolj prav,“ reče Ménart; serce se mu je odperlo in z njemu lastno odkritoserčnostjo je povedal Španjolu svoje življenje. S tiho prijaznostjo ga je ta poslušal. Veselilo ga je, da Ménart ni bil Francoz. Po kratkim pogovarjanju je ležalo Ménartovo življenje in serce jasno kakor zerkalo pred njegovimi očmi in blagovoljni pogledi, s kterimi je zdaj Ménarta zdaj fantka pogledoval, so kazali, da jima v resnici dobro

želi. Kmalo sta zagledala Albero. Španjoli so bili v nji in njih straže so vkazovale Ménartovemu spremljevavcu čast, kakoršna gré samo oficirjem više stopnje. Španjol je jezdaril k gostivnici v vasi, kjer je bilo več oficirjev, ki so ga pozdravili. Prijazno jih je tudi pozdravil.

„Gospodje,“ je začel govoriti, „povabim vas, pa ne k boju temuč h kerstu. Čudili se bodete morbiti, če vam povém, da se tudi med našimi sovražniki še dobri kristjani najdejo; tukaj stoji eden; ni Francoz, Švicar je. Z nevarnostjo za svoje življenje iše duhovna za svoje déte. Poln zaupanja ga iše v našim taboru. Gréh bi imeli, če bi mu ne pomagali in njegovega zaupanja v nas ne spolnili. Še to uro ima déte po našim patru keršeno biti; koga veselí, me k svetemu djanju sprémiti?“

Vsi oficirji so bili pripravljeni, svojega poglavarja sprémiti. Ménart je stal ves zavzét, pogledovaje z začudenjem zdaj svojega spremljevavca zdaj oficirje. Izgovoriti se je hotel oberstu, da ga ni po vojaško počastil; pa prijazno mu je ta to prepovedal.

„Pusti to, prijatel,“ je rekel, „tu ne stoji Španjol Francozu, ne oberst korporalu, temuč kristjan kristjanu nasproti; kot kristjani smo pa vsi enaki. Kjé imaš pa botra za svojega otroka? Pater Roderik bo zdaj tu!“

„Ja,“ je rekel Ménart zlo zapréknjen, „naravnost vam povem, da ga nimam; v svoji kompanii imam mnogo tovaršev, pa nimam ga ne enega, kteremu reči bi serce imel: Tovaršs, bodi mojemu sinu kerstni boter! Smejali bi se

mi in zaničevali bi me; hudobni ljudjé so brez vére. Ne vérjejo ne v Zveličarja ne v mater Božjo. Zavoljo tega nisim nikomur ne besedice rekel, sim vzél svoje déte in mislil, v deželi, v kteri so bili rojeni sveti Dominik, sveti Ignaci in sveta Terezia, bom žé dobro, usmiljeno dušo našel, ki bo ubogemu otročičku ljubezin skazala. Mislim, da je tukaj, tudi med vojaki vunder še mnogo dobrih katoljških kristjanov, in upam, da mi bo kak korporal ali kak drug vojak tako prijatelj, da bo mojemu otroku boter."

„Dobro véro imaš, Švicar," je rekel oberst, „in tvoje zaupanje nej te ne goljfá; jez sam bom boter."

„Ali res? Ali vi sami se bodete ponižali, boter biti otroku ubozega korporala," je rekel Ménart ves zavzét; „pozabili ste menda, da sim eden iz med vaših sovražnikov? Bog vam poverni vašo dobroto!"

Zvonovi cerkvice so zapéli k maši. Oberst je zdaj povedal patru Roderiku, da prosi détice mílosti svetega kersta, in vesél je rekel ta, da ga hoče kerstiti. Po svéti maši se je začelo svéto djanje.

Lepo, lepo je bilo viditi, ko so vojaki molčé in z molitvijo svoje orožje odpasali in k altarju stopili, in ko je Ménart svoje déte oberstu, botru, na roke položil. Tiho je stal Ménart med bogato obléčenimi španjolskimi oficirji. Pa njih oči, ki so se v tolikterih bojih z bliski sovraštva in serditosti pogledovale, so se zdaj mirno in v prijaznosti vjémale; njih roke, ki so tolikrat meče ena proti drugi izsnémale, so bile v iskreni

molitvi povzdignjene. Kakor angelj mirú je stal pater Roderik, častitljivi starček, med njimi, délijoč zakrament, ki Boga z grešniki spravi, in z milim, prijaznim glasom je rekel:

„Déte, ki bo zdaj svéti kerst prejélo, ni nikogar izmed nas; španjolska mati ga ni rodila, španjoljska kri se ne raztéka v njegovih žilah; tudi ni na španjoljski zemlji luči življenja zagledalo. Ta otrok je otrok naroda, ki se z nami vojskuje, ki naše meje prestopa, naši domovini proti! — Tako marsikdo med nami misli. Jez pak Vam rečem: To déte je vunder naše! Sej je déte nebeškiga očeta, po kterim smo vsi bratje, kteri vse ljubi in nikogar ne čerti. Naše je to déte, ker bo po kerstu otrok naše občne (vsih) matere, katoljške cerkve. Déte! Bog te sprejmi v tej, tvojemu Odrešeniku posvečeni cerkvi. Tvoj Oče je naš Oče! Tvoja Mati je naša mati. In tvoj Oče in tvoja mati bodeta ostala naš Oče in naša mati. En kerst imaš z nami, eno véro imaš z nami, eno jéd boš enkrat užival, svéto Telo Gospodovo, ena domovina te čaka, kakor nas. Véz te z nami véže, ktere ne more meč presekati, ne ogenj pregoreti, nobena moč razdréti! Ignaci — tako ti bodi odstlej ime — Ignaci, tebe darujemo zdaj nebeškemu Očetu, darujemo te Njegovemu Sinu, tvojemu Odrešeniku, darujemo te svetemu Duhu. Nej te sprejmo milostivo, in zato prosimo in molimo pobožno Oče naš!“

In pokleknili so vsi in ni ga bilo serca, ktero bi ne bilo za novo keršenega k Bogu puhtélo. V tem svétim hipu je vse sovraštvo zginilo. Tudi v Ménartu, francozkim vojaku, so spoznali

Španjoli otroka svoje matere, katoljške cerkve, in so čutili, da jih ena vera, ena ljubezin veže. To je moč cerkve božje, ktera v ljubezni vse zveže, kar posvetna oholost in zavist razvéže. —

Po kerstu je izročil oberst otroka očetu. „Dam Vam Vašega sina kot kristjana in kot déda nebes nazaj,“ je rekel: „Bog daj, da bi se jih z vero in pokornostjo, z ljubeznijo in zvestostjo vrednega storil; da bi bil Vam podpora, nam vsim pa veselje in tolažba!“

„Bog daj svojo pomoč k temu,“ je pristavil pater Roderik; „vérn oče, pobožna mati ga bodeta redila in blagoslov Božji in varstvo svetih angeljev bo z njimi!“

„Bog nama daj moč,“ je molil Ménart z solznimi očmi, „da bova zamogla svoje dolžnosti nad njim spolnovati!“ Zahvalil se je zdaj patru za svéti kerst, in prosil ga je, da bi se njega in njegovih staršev v svoji molitvi spomnil in posebno matere ne pozabil. Pater je obljubil in se začudil, kako da zamore Ménart s tako živo vero še med ljudmi služiti, ki nimajo nič vere, ki zaničujejo Kristusa in cerkev, ki moré duhovne in poderajo hiše božje.

„Dosti dolgo sim bil med njimi,“ je rekel Ménart; „o pervi priložnosti pa, ko bom mogel svojo culjo pošteno opertati, bom šel od njih in Boga zahvalil, ki me iz med njih réši.“

„Potem pa pridete k nam,“ je rekel oberst; „obljubim Vam v švicarskih regimentih našega kralja dobro službo.“

„Lepo se Vam zahvalim,“ je odgovoril Ménart; „dvajset let sim vžival vojaški kruh in sim

ga sit; ako mi Bog življenje pusti, se bom, pred ko bo mogoče, v svoje hribe vernil, bom tam Bogu služil in svojega Ignacia redil.“

„Lepa želja,“ je rekel pater; „Bog Vam daj svojo pomoč!“

„Tudi jez bom pomagal, kolikor mi bo mogoče,“ je pristavil oberst; „pa Ménart, kako je pa z botrinjo?“

„To mi morate že posoditi,“ je djal nekoliko plašno Švicar, „pa pri sv. Materi Božji! v dar mi je ne bodete dali; odloženo ni pozabljeno.“

„Ali se hočemo v Vaših švicarskih gorah gostovati?“ ga vpraša oberst se smehljaje: „zna biti lepo ondi, pa je vunder dalječ do tje; verh tega bi mogli tudi še dolgo čakati. V gostivnici bomo kosili in ondi tudi za botrinjo poskerbeli, kakor se spodobi.“

Iz cerkve so šli. Pater jih je zapustil in je šel bolnike obiskat. Oficirji so šli z Ménartom, kteri je ves vesél otroka nesel, v gostivnico. Prosto kosilo je bilo kmalo napravljeno in veselo povžito. Krepka, goreča serčnost je v vsih živela. Vsih serca so bile ginjene, da so med strašno vojsko tiho nebeško djanje obhajali. Ménart že mnogo let ni bil tako židane volje. Na blazinici poleg njega je ležal njegov Nacek in gostivničarjeva hčerka ga je varovala. Ménart ni druzega nič pogrešal, kakor svojo ženo Barbo. —

Tako je dan urno pretekel in mrak je opominjal Ménarta, se verniti. Zdaj prinesejo oberstu škatlico iz žlahtnega lesa; odprejo jo in vzame iz nje zlato verižico s križem, jo obesi Nacku na vrat ter reče: „Nej te ta blagoslovljeni križ-

ček vedno varje, moj Ignaci! da bi z večno ljubeznijo in zvestostjo Njemu služil, ki je na njem za Tebe umerl! — Poljubnil je otroka na čelo, ga blagoslovil in dalje rekel Ménartu: „Ta perstan podajte v mojim imenu svoji Barbi; pozdravim jo in povabim, me, kadar bo mir, v Kastilii obiskat. Vsak ji bo 'grad Salazarov pokazal. To, moj prijatel, je za Vas.“ In to izgovorivši mu vroči petdeset španjoljskih cekinov v papirju zavitih. Z njimi si lahko doma kmetijo kupite!“ Kakor je oberst storil, so tudi drugi oficirji ga obdarili in kmalo je ležalo sto cekinov pred Ménartom, kteri ni vedel, kaj se mu godí. Za tako veliko dobroto se zahvaliti, ni imel besed. Božjega blagoslova je prosil svojim dobrotnikom in prisegel, svojega Nacka tako zrediti, da bo vedno Španijo ljubil in ji hvaležin ostal.

Oberst je ukazal, srečnega moža čez mejo spremiti in ga obilno preskerbéti z živežem, kterega je Francozom zlo manjkalo. Ménart, na roki s svojim keršenim sinčkom, v žepu z denarji, na herbtu z jerbasom polnim vina in mesa se še nikolj v svojim življenju ni tako srečnega čutil; veselje njegovega serca in misel, kako se bo Barba veselila, mu je dala perute. Bolj je tekel, kakor šel; zdaj je pél, zdaj molil, zdaj se s svojim sinčkom pogovarjal, zdaj prevdarjal, kaj bo prihodnje začel, in tako je prišel čez goro doli v francozki tabor.

Ondi je pričakovala Barba moža in otroka pri berleči lampi s težkim sercom.

Vesel jo pozdravi Ménart in položi sinčka na materno serce. „Ménart,“ je bilo pervo vpra-

šanje, „ali je naše déte keršeno?“ in mirno je gledala v veselo, jasno obličje svojega moža, ki je zamogel komaj besed dobiti, ji sréčo in veselje tega dneva popisati. Barba je pazljivo in s sklenjenimi rokami poslušala; njeno obličje se je razjasnilo, sladke solze so ji oči zalile in na spavajočega Nacka kapale. „Ménart, ali je pa tudi vse res, kar pripoveduješ?“ je rekla; „ali je mogoče, da naji je Bog tako obilo obdaril! Ménart pomisli, najini sinček je keršen — in toliko denarjev! Oh, Ménart! kako sva vse to zaslužila!“

„Prejmi lé z mirnim sercom,“ ji je rekel, „kar nama je milostivi Bog poslal. Ali nisi s svetim zaupanjem govorila: Gospod, kteri ptice pod nebam živi, in cvetlice na polju oblači, ne bode naji pozabil! Glej, Barba, Gospod je na naji mislil in še kako!“

„Oh, Ménart, kakošna milost! kakošno usmiljenje! če bi ti lé vedel, kako je bilo meni pri sercu! Ti in Nacek sta odšla; tako revno in zapušeno sim se čutila. Zlo sim se bala zavoljo otroka, ki še ni keršen bil, in misel, da bi ti Španjoli, da si ravno je bilo pomirjenje, vunder kaj žalega storili ali da bi Nacek cló brez kersta umerl, je šla kakor ojster meč skozi moje serce. Vedno bolj in bolj sim se bala in serce mi je tako vpadlo, da sim skoraj mislila, da mi je nebeški Oče svojo roko odtegnil. Komaj sim v svoji sili še moliti zamogla. In zdaj, zdaj — o ljubi Bog! zdaj imam zopet Tebe, imam svojega Nacka keršenega — in denarjev — obilo denarjev! O nebeški Oče! kako milostiv si

Ti! Kako si svoje otroke obdaroval.“ V nebo je obernila svoje pobožne oči in svoje déte povzdignila, kakor če bi ga bila hotla opominjati, da nej se z njo zahvali, da nej z njo Očeta milosti hvali in časti. Ménart je tiho z njo molil in se zahvalil. —

Barba je položila spavajoče déte v jerbasček. „Ménart,“ je rekla, pogledovaje zdaj svojega sinčka zdaj cekine, ki so pred njo ležali, — „Ménart, rečem ti, če bi mi bil še stokrat več zlata prinesel, Nacka pa nekeršenega, bi nobenega veselja ne imela. Zdaj še le mislim, da sim mati, ker je moj Nacek po svetim kerstu otrok božji postal, zdaj še le verjem, da je blagoslov (žegen) božji k nama prišel.“

„In jez mislim, da bo pri nama ostal, Barba,“ ji je odgovoril Ménart, je iz jerbasa kruh in vino vzel in jo prosil, piti in jesti. Ko je Barba jedla, ji je razodel Ménart svoj prihodnji namen. — V svojo domovino je hotel iti in ondi Bogu služiti ter z Barbo svojega Nacka zrediti. Bogata botrinja mu je mogoče storila, si kmetijo kupiti, ki bi ga dostojno živila. Z veselo in odkritoserčno zgovornostjo ji je lepo svoje prihodnje, srečno domače življenje popisal. Ni se mogel nagovoriti. Mislil se je že v svojih domačih gorah. Popisal ji je lego in podobo svoje hišice, naštel krave in ovce, ktere bo imel, prerajtal je z njo, koliko mu bo maslo in ovna nesla, v veselju svojega serca je govoril z Nackom kakor z že odrašenim fantkom, in vedno bolj vesel in poln upanja, je kramljal z Barbo, toliko časa, da ga je opomnila, da je truden, in da nej gré počivat,

da bo mogel juteršno službo opravljati. — To je Ménart tudi storil, in po kratki hvaležni molitvi je poleg Nacka sladko zaspal.

Barba pa ni mogla spati. Njeno serce je bilo še prepolno. Moliti je mogla še, zahvaliti še je mogla se. Besed je imela premalo za to, namest njih so ji tekle solze, pa sladke, mile solze. Na tla je pokleknila in k nebeškemu očetu molila. Nobeno serce ne moli bolj krepko in gorečo, kakor tisto, ktero je iz težkega terpljenja rešeno in ob enim času z velikim veseljem napolnjeno. Kadar po hudim viharju očišeni zrak zemljo oživi, cvetje in cvetlice soncu, po kterim so dolgo hrepenele, svoje glavice odpró, in z veseljem sladko in oživljajočo toploto pijejo, so podoba človeškega serca, ktero je po terpljenju in nadlogah očišeno, po mili oživljajoči luči božje dobrote pokrepčano in ponovljeno, in se k Bogu pozdvigne — moli in se zahvali. Tako je molila in se zahvalila Barba; zahvalila se Bogu, svojemu očetu, kteri je v nebesih. Nikoli še ni bolj goreče občutila obilnosti zveličanja, ktero tisti pri teh zveličavnih besedah občuti, kteri moli; molila je k Bogu, najvišjemu bitju, vsemogočnemu stvarniku nebes in zemlje, Gospodu angeljov in duhov, in to vsega češenja vredno bitje, pred kterim se vse stvari v prahu priklanjajo, je bil njeni mogočni oče, ki jo ljubi, in ona njegov otrok. Kako neskončna je sreča, Boga Očeta imenovati, kako neizrečeno zveličanje, njegov otrok biti. Njeni Nacek je zdaj svoje ročice proti nji stegnil; k sebi ga je potegnila in njegovega angelja prosila, namest njega za-nj z njó moliti

in se zahvaliti. Zdaj še le je občutila, kaj je očetova, materna ljubezin. Zdaj je še le čutila, kako neskončna mora ljubezin Boga očeta biti, kteri pravi, da zamore beržeje mati svoje novo rojeno déte, kakor on svoje zapustiti. V tej sladki uri bi bila rada vsako kaplico svoje kervi za Nacka prelila! v jasnejši, prekrasni svitlobi so se ji zdaj skrivnosti keršanstva pokazale. Bog je bil oče, oče svojega večno enacega sina, oče angeljev in ljudi. Z nekakim strahom in z nekako grozo, ki se je v najčistejo ljubezin in hvaležnost razvezala, je bila pri najsvetejši, kervavi daritvi, ki jo je nam Očetova ljubezin v njegovim Sinu na križu darovala. Kako neskončna ljubezin! Njeni jezik je jecljal: „Oče, moj oče!“ svoje roke je raztegnila, kakor če bi ga bila hotla z njimi objeti; v tla je obernila svoje obličje, se mu zahvaliti; v tem hipu je šlo celo njeno življenje mémo nje, in prijetno in milo, kakor zvezde na nebu, so se svetile dobrote, ktere ji je nebeški Oče na njeni mnogokrat žalostni in težki poti življenja dodelil; dodelil jih ji je pa mnogo.

Kot sirota je pred dvajsetimi leti na grobu svoje matere stala, ktero so ravno v hladno zemljo poleg očeta zakopali. Vsa solzna in žalostna je roke k nebesam vzdigovala: „Oče nebeški! daj mi mojo mater nazaj!“ In z milim glasom je nekdo za njo stoječ rekel: „Ubogi otrok, pojdi z mano k materi te hočem peljati.“ Ko se je Barba ozerla, je vidila bradato, miloserčno obličje Nikolavža Šernarja, pisarja pri nekim francozkim regimentu Švicarjev, in je svoje rojstno mesto

Švic obiskal, ter z omečenim sercom Barbo žalovati in tožiti slišal. — Peljal je Barbo k Jéri, svoji ženi, ktera je tudi več let za zapušeno siroto skerbela in ji prava, zvesta mati bila.

Barba ji je to ljubezin z otroško hvaležnostjo in resnično pokornostjo povernila. Z svojimi redniki je šla na Francozko in se z njimi clo v Ameriko prepeljala, ko se je vojska z Anglezi vnela, da si ravno bi bila lahko na Francozkim enako varno in spodobno živela. Nič je ni moglo overati, dolžnost hvaležnosti spolniti in s svojimi redniki iti o času, ko so njene pomoči naj bolj potrebovali. Kakor povsod je tudi tu v ptujim delu svetá Barba kot pobožna, serčna devica živela in vse nevarnosti zvesto s svojimi redniki prestala. S posebno ljubeznijo in z vso svojo močjo je v vsaki priložnosti za uboge in bolnike skerbela, kterih ji je vojska toliko pripeljala, in marsiktera molitev, marsiktera vroča želja je puhtela zavoljo te ljubezni za-njo k Bogu, kadar je od potolaženih ubozih ali bolnikov slovo vzela. In Bog je to molitev uslišal. Obvaroval jo je v sili najhujih viharjev, iz nesreč na morju jo je pripeljal na suho, spremil jo je skozi neskončne amerikanske gojzde in ji je dal moč, lakoto in žejo in vsako težavo prestati. O času največe sile, ko je kužna bolezin njene dobrotljive rednike skorej v enim tednu umorila, ji je poslal Bog novega pomočnika, Ménarta, žlahtnika rajnih, kteri jo je ženo vzel in po storjenim miru na Francozko nazaj peljal. Zgodki francozke pobune (punta) so Ménarta do Pirenejskih hribov pripeljali, in Barba, zvesta žena, se ni mogla

nikakor premagati, svojega moža zapustiti. O tej vojski je — potem, ko so ji že trije otroci umerli, — zopet otroka rodila, in ta otrok je danas po osem mescov dolgim težkim pričakovanju pobožne matere sveti kerst prejel.

In vso ljubezin, milosti in dobrote, s kterimi jo je Bog v tem žalosti in veselja polnim življenju obdaril, je to uro pozabila. V ljubezin in hvaležnost vtopljena se je s terdnim zaupanjem božji previdnosti izročila; previdnosti svojega nebeškega Očeta. In čas ji je bil namenjen, v kterim bi imela ta ljubezin, to zaupanje skušana biti. Čutila je skorej Barba, da brez te skušnje ne bo prešlo; pa upala je tudi, da bo s pomočjo Najvišjega v uri te skušnje stanovitna ostala.

I.

Posvečeno bodi Tvoje ime.

Ménart ni nič odlašal, poskerbeti, da bi iz francozke službe prišel. Skazal se je z dolgo službo in z mnozimi ranami. Pa zlo si je mogel prizadevati. Neradi so ga izpustili v tem nevarnim času, ko so sovražniki na vsih francozkih mejah stali. Skušen vojak je bil Ménart. Pa nič ga ni moglo več deržati. Z denarji in z dobrimi besedami si je pomagal in pred ni jenjal, da je Barbi svoje izpustno pismo pokazati mogel. Barbi je težko breme s serca padlo. Ménartovo izpustno

pismo se ji je zdelo kakor veselo pismo na prihodne čase. S hrepenjenjem po svoji domovini sta urno vse za odhod napravila. Mulo sta si kupila in vsemogočnemu Bogu se priporočivši sta šla z malim Ignaciam na daljno in nevarno pot.

Žalosten čas je bil, ko je šel Ménart z pirenejskih hribov in je na rodovitno francozko zemljo stopil. Pobun (punt) je tudi v te, nekadaj tako tihe in mirne kraje svoje hude duhove poslal in ti niso imeli nobenega hitrejega opravka, kakor véz vere, ljubezni in usmiljenosti raztergati; tudi so prave gosposke odstavili, cerkve oskrunjevali, duhovne preganjali, gradove žlahtnih gospodov poderali; tudi tu so bogatince ropali; čednost in nedolžnost zaterali in morili.

Serce se je Ménartu v persih tergalo in kolikor mu je bilo mogoče je hitel s svojimi memo oskrunjenih cerkev, gorečih gradov in kjer je le mogel, se je mést in večih sel ogibal. Z marsiktero nevarnostjo pa vunder z božjo roko rešena sta prišla blizo mesta Beziér. Mračilo se je že in sklenila sta v majhnim gojzdu počiti. Ménart je ravno svojo mulo v malim potoku napajal, ko je priletin moż ves truden in spéhan proti gojzdiču prišel in pol mertev se sosedel. Dva vojaka na konjih sta ga podila.

„Jez ne morem več, — našla sta me, pogubljen sim,“ je zdihoval v nebo pogledovaje; — „Oče, kakor je Tvoja volja!“

Poln usmiljenja je hitel Ménart mu pomagat. Sklonil ga je mu glavo s svojimi rokami podperaje, Barba mu je pa začela čelo z vinom zmivati. Kmalo se je starček zbrihtal nekoliko in je svoje

pomočnike milo pogledal. „Bog Vama poverni,“ je rekel tiho; „jez Vama v tem življenju ne bom več mogel poverniti!“ Žalostno je obernil zdaj oči na vojaka, ki sta bliže in bliže prihajala. „Ali vidita tam moja preganjavca, ki me bodeta morda tudi umorila!“

„Kdo ste Vi gospod?“ ga je vprašal Ménart; „zakaj Vas preganjata ta dva človeka? ali Vam ne morem pomagati?“

„Duhovnik sim,“ mu odgovori starček, „in sim božjo zapoved bolj čislal, kakor povelje puntarjev; umerajoči ženi sim sveti zakrament delil in izdali so me; zdaj me zasledujejo in ušel jim ne bom!“

„Pri Bogu!“ je rekel Ménart, ki je z nekim svétim spoštovanjem na mašnika pogledoval, ki je s tolikim zatajenjem samega sebe se svojemu poklicu daroval, „pri Bogu, nihče Vam ne bo lasa skrivil, dokler je še kaplica kervi v meni!“ Po svojim orožju je segel. Vsa preplašena je pogledovala Barba zdaj na Ménarta zdaj na duhovnika.

„Ne prelivajte zavoljo mene kervi,“ je prosil starček; „moji dnevi so že šteti. Vedno sim Boga milosti prosil, v svojim poklicu umreti. Z veseljem položim svojo glavo pod rabeljnovo sekiro. Da bi le moja smert tistim v greh zarajtana ne bila, ki me v smert peljejo.“

Konjika sta zdaj do gojzda prišla. Urno stopita s konj in hočeta na starčka planiti. Pa Ménart jima stopi z ojstrimi očmi nasproti in jima zažuga: „Varujta se, tudi najmajnšega kaj Go-

spodovemu služabniku žal storiti. Rajši dam svoje življenje, kakor bi pripustil, ga žaliti.“

„Nazaj, vojak!“ zavpije eden nju ves serdit; „ne brani nama, po povelju republike delati ali boš pa svojo svobodo s smertjo plačal,“ in nameril je na Ménarta.

Zdaj je Barba iz strahu za svojega moža skorej ob pamet smertonosno puško na stran odbila, potegne pištolo iz za Ménartovega pasa in se vstopi serčno pred njega: „V tem hipu Vas vstrelim,“ je zaprotila, „ako ne odstopite od svojega krivičnega napada; ali Vas ni sram, starega, nebornega dukovnika zavoljo tega, ker svoje dolžnosti zvesto spolnuje, umoriti in z večjo močjo se moža lotiti, kteri je v več kot v dvajsetih bitvah svojo kri za Vašo domovino prelival?“

Viditi, da je Barba tako serčna in da se Ménart tako terdno derži, sta konjika nekoliko ostermela; stermo sta se pogledala in poskušala, duhovnika pregovoriti, z njima iti, ker bi sicer le on kriv bil, če bi zavoljo njegove zoperstave kri tekla, rekoča, da bi to še večjo kazin prineslo.

„Jez nisim kriv tega hudodelstva, Ljudovik Raul; sej veste, da sim samo kot Gospodov služabnik svojo dolžnost storil, kteri me je v to sosesko poklical,“ je rekel stari sivček; „pa ti, Ljudovik Banon,“ je dalje s krepkim glasom govoril in pogledal enega zasledovavca z žalostjo, „Ti si danas svojo krivico in svojo kazin še bolj na-se nakopal; Ti nisi samo nehal biti kristjan, tudi človek biti si nehal. Ti zatajiš vse človeške čutljeje. Ali se veš spomniti, kako si od vsih zaveržen, sirota brez očeta in matere k meni

prišel in pri meni pomoči iskal? Kdo je za Tebe skerbel? Kdo te je léta in léta živil in oblačil? Kdo Ti je pripomogel k hiši in kruhu? Ali se moreš tako dalječ premagati, svojega dobrotnika; svojega očeta v ječo, in še clo v smert peljati?“

Ljudovik Banon, ni vedel, kaj storiti. Bal se je, duhovnemu gospodu v obličje pogledati. Zdaj sreča divje, serdite oči svojega tovarša, kteri mu je s jeznim zaničevanjem mehkost serca očital. „Molčite, kaj se je zgodilo,“ je rekel zaterjeni grešnik; „dolgo smo terpeli v sužnosti žlahtne gospode in farjev; čemu se še bahate, da ste z dobrotnicami, ki so z Vaše mize padle, gladniga otroka nasitili?“

„Ali je to Tvoja hvala, Ljudovik,“ je rekel britko duhovnik; „na to Ti ne morem nič reči; pa ne zgubljaj časa. Hiti k svoji ženi, ktera umera. Zavoljo nje sim šel v nevarnost svojega življenja. Teci k nji, spravi se z njo. Čas je drag. Ker sim jo jez prosil, je pripravljena Ti zavoljo Jezusa odpustiti ona, s ktero si deset lét neusmiljeno ravnal, kteri si nezvest bil!“

Ljudovík se je stresnil in obledel je. Huda vést se je jasno na njegovim obličju in v njegovih plašnih, divjih očeh brala. Ostrašen je nekoliko nazaj stopil, kakor če bi bile duhovnikove besede mu v serce segle in kakor če bi bil hotel dam k svoji umerajoči ženi stêči. Ali njegov tovarš, kteri ni hotel dobička svojega nesramnega započetja zgubiti, ga je prijel za roko in obderžal. „Ali boš bedastemu farju več verjel, kakor republiki, kteri si zvestost obljubil?“ je rekel zaničevaje: „zavoljo babe hočeš tavžent frankov

zgubiti, ktere je republika na glavo tega moža postavila? če bo Tvoja baba še živela, imaš še časa dosti, od nje slovo vzeti in kakor se ti bo ljubilo, pred njo jokati in se pokoriti. Zdrami se, sej si mož! Le primi! Kaj bova dolgo gledala?“ In hudobnež ni gluhemu govoril. Te besede so Ljudovika spekle in z Raulom je hotel duhovnika zgrabiti. Pa Ménart je zdvignil svojo sabljo, ga braniti in je bil pripravljen se z njimi pomeriti.

„Za Božjo voljo!“ je rekla Barba osupnjena, „samo besedico še, preden bo kri tekla; „ako Vama je za dnarje, jih bodeta dobila. Sej je človeško življenje več, kakor vse bogastvo tega sveta. Ménart, daj jima tavžent frankov in ohrani svoje življenje in življenje častitljivega gospoda! Prosim Te, obvaruj svoje, obvaruj moje in Nackovo življenje. Rečem in rečem Ti, da Te ne bom preživela. Prosim Te za presveto kri Jezusovo, daj jim, daj jim dnarje!“

Menart je meril s bistrimi očmi svojega sprotnika; več kakor enkrat se je serčno in srečno z sovražniki bojeval; pa takrat je bil brez žene in otroka; brez da bi bil vedil, kaj storiti, je pogledoval zdaj na Barbo, ki ga je milo prosila, zdaj na konjika, ki nista nič kaj hitela, se krepkega, dobro oboroženega Švicarja lotiti in zdelo se je, da jima je bilo všeč, kar je Barba govorila. Barba je prosila in na Nacka kazala, kteri je mirno na tleh spal. Zdaj je očetovska ljubezin pobojnost premagala; z zatajevanjem samega sebe, ktera hrabrega vojaka ni lahko stala, je rekel konjikoma: „Dobila bodeta tavžent frankov, ako pustita mene in patra varno in mirno

iti; če ne, se bomo vdarili za življenje in za smert!“

„Ja, dajte nama tavžent frankov, in Vi in pater znata iti, kamor se Vama poljubi,“ je odgovoril s silno voljnostjo in očitnim veseljem Ljudovik; „Raul, vzemiva jih.“ Ta pak se je smejal zaničevaje rekoč: „Ali tavžent frankov? ti so nama gotovi in verh tega si tudi še za republiko zasluge naberava. Kjer je tavžent frankov, ondi jih je tudi še več. Vi pridete iz vojske in ste ondi mastno plén imeli. Sej se vé, da je Španja bogata dežela. Dajte jih še tavžent!“ „Sleparja!“ zagromí Ménart ves serdit; „z železom namest z zlatom se Vama bo plačalo.“

„Ali dva z enim! Ménart, tvoja smert je gotova!“ je rekla Barba vsa žalostna: „ali hočeš mene vdovo, svojega otroka pa siroto narediti?“ Vstopila se je med vojaka in Ménarta. „Hranite svoje življenje in varujte svojo kri za ženo in za otroka!“ je opominjal pater; „ne mislite na mene. Bog me zna drugače tudi rešiti, ako hoče, da mu na zemlji še dalje služim.“

„Dnarji se znajo zopet dobiti,“ je rekla Barba in solze so se ji vderle po obličju, „ali mertvi ne vstanejo več, kakor v dnevu sodbe.“

Ménart je imel silen boj v svojim sercu, pa kmalo se je premagal in rekel, da dá dvatavžent frankov. Gerdo se smejaje sta prejela konjika cekine, ktere je blagoserčnost Španjolov Ménartu darovala. „Za to céno sméte, kakor hočete, bolnike obiskovati in svoje duhovne opravke opravljati,“ je rekel Raul.

„Zanikernik,“ je rekel pater, „ne norčujte!

Tvoj konec je morda bliže, kakor si misliš! Pa bojim se, da ti ne bo noben duhovin umerajočemu pomagal se bojevati, kadar se bo smertni angel bližal.“

Sleparja sta spodbodla konje in zderjala s tako gerdo pridobljenim zlatom. Jezen je gledal Ménart za njima. „Tolovaja!“ se je jezil, „zakaj sim odjenjal in se nisim vdaril ž njima! Barba, najina kmetija v domovini je preč — berača sva!“

„Moj ljubi Ménart,“ je rekla Barba milo; „bolj sva bogata, kakor kadaj; človeku sva življenje otela, in to je več vredno, kakor vsi zakladi svetá. Ménart, ti dnarji niso zgubljeni!“

„Kako se Vam hočem zahvaliti,“ je rekel pater s hvaležnim sercom, in solzica se mu je zasvitila v očeh; „vse ste storili, kar keršanska ljubezin ukaže; svoje življenje ste za mene v nevarst postavili, svoje premoženje ste vse za mene darovali; za tako djanje Vam ubog duhoven, ki že blizo groba stoji, nič druzega ne more dati, kakor svojo molitev, da bi Vas Gospod blagoslovil, kterega bom vsakdan prosil, da Vam on namest mene poverne!“

„Ali sva mogla gledati,“ odgovori Ménart, „kako je bil služabnik Gospodov, kteri je v svojim poklicu svoje življenje v nevarnost postal, od tacih potepuhov martran bil? Še nikolj nobeni dnarji niso bili bolj obernjeni, kakor ti, ki so bili za Vaše življenje dani. Zakaj mi niste pustili, tolovaja tepsti? Vsako kaplico kervi bi bil oblagoslovil, ki bi bila za Vas prelita!“

„Bogu se zahvalim, da ste lé svoje dnarje, in ne tudi svoje kervi ali clo svoje življenje za

me dati smeli," je odgovoril pater; „dobro sim spoznal, kako težko je Vašemu hrabremu sercu bilo, se boju odpovedati; pa tudi to premaganje samega sebe, ktero je morda več kakor eno življenje rešilo, Vam bo enkrat poverńjeno; tako je bilo gotovo bolje!"

„Vam sim bil pokorin, Gospod pater," je rekel Švicar; „še nikolj mi ni bilo žal, tako storiti, kakor pobožin duhovin svétje, dasiravno me ni vselej lahko stalo. — Noč se že dela; ali imate še dalječ iti, preden v varnost in do svoje hiše pridete?" „Še dve uri, odgovori pater.

„To je še dalječ za Vas. Slabi ste še in še preveč preplašeni, kakor de bi brez nevarnosti po noči dalje iti mogli. Privolite nam, da Vas spremiva; vsediti se, prosim Vas, na mulo, ki gre enako varno kakor lahko. Le povejte, kam nej Vas spremiva."

„Dopolnite tadaj méro svoje dobrotnosti," je odgovoril ubogi starček hvaležno, „tistemu, kteri je svoje življenje vagal, svoje premoženje daroval za moje rešenje, se smém vsega zaupati in moje prebivališe je dosti veliko, da Vaji tudi prenočim." Ménart mu je pomagal na mulo in je to za uzdo peljal, Barba je pa z Nackom na roki zadaj šla. Luna je svetila in njena svetloba jim je stezo kazala, po kteri je pater mulo gnal. Počasi in tiho so šli dalje. Zdaj je razodel pater svojemu rešeniku svoje ime in svoje življenje. Arkimbold mu je bilo ime in v sosedni vasi nekje je bil duhoven. Trideset let je bil pastir svojih vernih. Pa čas punta, o kterim so duhovne sploh preganjali, pa še bolj kot to, so ga njegovi so-

vražniki prisilili pobégniti. Pa še le potem ko so njegovo cerkev oropali, njegovo hišo sožgali, njega več ko enkrat smertno bili, je svojo čédo zapustil in pobégnil. Ker je pa za zveličanje svoje čéde ves gorel, ga je njegovo serce kmalo zopet blizo njé prignalo. V berlogu je stanoval in od todi je z marsikako smertno nevarnostjo v revšini in pomanjkanju tiste svoje soseske obiskoval, kteri so stanovitni v svoji véri v Jezusa ostali, da jih je tolažil in krepčal, jim kruh življenja delil in druge svéte zakramente dajal.

Do stermine so prišli, na verhu ktere je majhna poderta cerkvica stala. Ko je Arkimbold poderto hišo božjo zagledal, je obstal in globoko izdihnil. Kolikokrat je v nji dar svete maše daroval, kolikokrat Gospodovo besedo oznanoval in vernim v spovedi tolažbo in poduke dajal. Zdaj pa je bilo vse razderto, vse mertvo!

Steza jih je zdaj zopet v majhno, porašeno dolino peljala, ktero je povsod stermo pečevje obdajalo. Luna jim je svetila. Hladen vir je tékel po nji s glasnim šumenjem. K njemu je gnal duhovnik mulo. Pot je bila zdaj med germojem in pečevjem tako vozka, da je bilo le težko skozi priti. Pater Arkimbold je šel zdaj z mule in jo je peljal skozi germoje, ki je bilo vedno bolj in bolj gosto in je po skalovju rastlo. Tu obstane Arkimbold na enkrat in poterka z železom na sténo. Skala se je odmaknila in vratica so se odperle, ktere je mah in beršlen skrival. Viditi je bilo človeka pri svitu laterne, kteri je patra z priserčnim veseljem sprejel. —

„Kako zahvalim Boga, da ste tu,“ je za-

čel možki z prijetnim glasom: „Dolgo, prav dolgo Vas ni bilo dam. Silno me je skerbelo za Vas!“

„Tvoja skerb ni bila prazna,“ mu odgovori pater Arkimbold prijazno. „Če bi mi Bog ne bil hrabrega moža poslal, bi me zdaj že v Bezieru v ječi imeli. Glej, tu sta moja rešenika. Pa le počakaj, vse boš slišal. Pelji poprej, ljubi moj Teodor, to dobro mulo v hlev, ki me je tako varno do tukaj peljala, potem pa prinesi na mizo, kar imava, da svoje rešnike vsaj kolikaj pogostujem.“

Teodor, mlad, komaj dvajset let star mož, z žlahtnim, krotkim obličjem, v dolgi černi, talarju podobni suknji oblečen, je po patrovim vkazanju še eno lampo prižgal in potem je hitel storiti, kar mu je bilo rečeno.

Pater Arkimbold je prosil zdaj Ménarta in Barbo, brez straha za njim iti. Vozko, tamna pot se je bolj in bolj razširjati začela. Kako se je čudil Ménart, ko je na stenah videl, da so bile nekdaj pomalane. Stebri iz sivega marblja so podpérali te stene, s kterih je voda kapala in kakor po trohnobi dišalo. Po več kakor dvajsetih stopincah so prišli do drugih vrat. Arkimbold jih odpre in v majhin hram stopijo, v kteri je bila ena sama miza in nekoliko stolov.

„Če bi še stare čase imeli,“ je rekel pater milo, „ko je še moja cerkev in moja hiša stala, bi Vama že boljšo posteljo napravil; pa boljega staniša si kar ne smem želeti. Zahvalim Gospoda, da mi je tukaj blizo moje fare to pribežališe najti dal.“ —

Ves začuden je gledal Ménart na patra, kteri je svoje gostove povabil, vsésti se. „Ali tukaj pod zemljo prebivate Vi?“ ga praša Švicar. „Ali sami prebivate?“

„Jez in pa Teodor,“ odgovori pater; „naša družba so merliči. Tu, ker stanujemo, so mertve pokopavali. Nad nama je stal nekdaj Avgušti-narsk klošter, kterega so pa pred več ko 200 letmi krivoverni Hugenoti popolno razdjali. Ta kraj pod zemljo je le malokomu znan, in še teh, kteri za-nj vejo je groza, va-nj priti. Le malo ga je bilo treba popraviti, da je mogoče v njem prebivati. Pol leta že tu živim, in za mene vějo nekteri vérni. Ti me preskerbé z živežem; oni pridejo po mene, kadar je treba otroke kerstiti ali umerajoče tolažiti; tukaj imajo sveto mašo, tukaj prejemajo svéte zakramente.“

Zdaj se je Teodor vernil in je prinesel vina, sera in kruha. „Nej Vama tékne to malo,“ je rekel pater Arkimbold; „rad bi še dalje pri Vama ostal, pa Gospodova služba me kliče; Bog Vama daj mirno noč!“ Blagoslovil jih je in je šel s Teodorom. Poslednji se je kmalo vernil in je prinesel za Ménarta slame, za Barbo in za Nacka pa ovnato plahto. —

Barba in Ménart sta kmalo zaspala. Vtrudena sta bila in bolj potrebna pokoja kakor jedí in pijače. Po kratki, serčni molitvi so sladko zaspali. Kake pol noči je bilo, ko je tih šum in bled svit, ki je skozi omrežje v spavnico sijal, Ménarta iz težkega, nepokojnega spanja zbudil. Ker se je nevarnosti bal, je vstal tiho in skozi omrežje pogledal. V nizko majhno hramiše je

vidil, v kterim je bil altarček, na kterim so luči gorele. Vidil je patra Arkimbolda z Teodorom pred altarjem klečati in pobožno psalme moliti. Potem je vstal pater in mašnikovo obleko oblekel. Teodor mu je stregel. Ko se je svéta maša začela, je Ménart svojo ženo tiho zbudil, da bi tudi ona daritve sv. maše, po kteri sta žé tako dolgo hrepenela, deležna bila in blagoslov (žegen) prejela, ki je bil za pobožno, ljubezni polno serce Barbino veliko zdravilo in jo je bolj pokrepčal, kakor noč naj slajšega spanja. Z vso pobožnostjo sta molila. Eno celo leto že nista imela veselja in tolažbe, pri sveti maši biti. Neskončno povišana in oživljena sta se v svojim sercu čutila. Vera, iz francozke dežele pregnana, je tukaj globoko pod zemljo pribežališe našla. Na zemlji je molitev omolknila, v globočini pa je živela. Na zemlji so oslepljeni križ podérali, pod zemljo je stalo v svojim starim veličanstvu. Skale, mehkeje kakor serca ljudi, so ga v svoje varstvo vzele in so tudi njegovim služabnikom stanovališe dale. Kako jima je šla Arkimboldova skerb za dušno srečo in Teodorova zvestost k sercu. Pomanjkanje vsih rečí sta terpela; od nevarnost obdana, vsako uro si smerti svésta sta vunder čula, stradala in molila ta pobožna moža in sta neprenehoma bolnike obiskovala, umerajoče tolažila in vernim v veri v preganjani, zaničevani križ krepost dajala in v vsih rečeh ime Gospodovo posvečevala.

Ménart in Barba sta prejela na sklepu maše mašnikov blagoslov. Po nekterih urah sladkega pokoja je nekdo tiho poterkal in Teodor pride:

„Dan se dela,“ je rekel, „in z njim se začenja naše delo. Madva morava iti in Vas ne moreva samih tu pustiti. Ne veste, kje se noter in kje vun pride in marsikaka nevarnost bi Vas lahko tukaj zadela. Zavoljo teg je bolje, da ta kraj zapustite, da siravno nama je iz serca žal, ker Vama ne smeva več pokoja privošiti. Sila nama to zapové. Čez malo časa bom s pater Arkimboldom spet prišel in Vam kaj prigrizniti prinesel.“

Ménart in Barba sta se urno za odhod napravila. Pater Arkimbold je prišel in ju je prijazno pozdravil: „Kako mi je žal,“ je rekel milo, „ker sim Vama mogel pokoj, kterega sta tako potrebna, prikratiti. Čas je bil, ko sim zamogel, kakor drugi ljudje, svoje opravila s soncom vred pričeti. Ta čas je minul. Enako tatovu mi mora zdaj noč služiti in ponoči moram k svoji čedi laziti. Ondi moram v tamoti noči prositi, da mi odpró, ko so se mi sicer podnevi vse vrata veselo odperale. Oh, otroci so se zoper očeta zdvignili, njegove zaklade zropali, mu hišo razdjali, njive pohodili in njega iz domovine spodili!“ — Nehal je pater v bolečini svojega serca govoriti. „Odpusti mi, o Gospod,“ je tiho prosil in se je prizadeval, s silo svojo bridkost vpojiti; „odpusti mi, da se tako nezmerno svoji bridkosti prepustim; sej vse rad preterpim, ako le vse stvari zemlje Tvoje ime posvečujejo, in je Tvojemu ubogemu služabniku prepušeno, kaj Tebi v čast in v zveličanje Tvojih otrok storiti.“

Barba in Ménart sta z serčnim usmiljenjem starega duhovna gledala, kterega bridkost sta si pač misliti mogla, pa ne zapopasti. „Ne mislita,“

je dalje govoril, in skozi zginijoče oblake presilne bridkosti je sijala mila luč njegove stare, terdne vere, njegove navadne voljnosti in pokoja, „ne mislita, da mi je v tem tamnim kraju samo terpljenje naklonjeno in nič veselja. Še žive verne, keršanske duše, ktere še Jezusa, Zveličarja v sercu nosijo in po njem hrepené. Za té sim tu sim pribežal, za te hočem živeti in umreti. Koliko tolažbe mi daje moj ljubi učenec Teodor! Jaz sim ga učil. Blizo je že bil, da bi bil novo mašo pél, pa prekucija je vse cerkve zaperla in nas iztirala. Zapustil je vse in terpel z mano pomanjkanje in silo, žalost in nevarnosti, da bi moj prijatel, moj pomočnik, moj služabnik bil. Glejte, ljubi moji, tako mi usmiljeni Bog bridkosti preganjanja oslajuje.“

Zdaj je prišel Teodor in prinesel gorkega vina za zjutrajnico. Pater Arkimbold, kterega so ponoči k bolniku poklicali in je imel tudi otroka kerstiti, se ni mogel muditi.

Rekel je svojema gostoma: „Še eno uro Vas bom mogel spremiti; začnimo tadaj v Gospodovim imenu ta dan!“

Teodor jim je svetil. Pred vratmi je mula stala. Barba in Ménart sta od pobožnega mladenča prav serčno slovo uzela in šla za patrom, kteri je šel po tisti poti, po kteri so včerej šli. Ko so na grič do razdjane cerkve prišli, se je pater od nju ločil in še enkrat njima prav serčno zahvalil za to, kar sta za rešenje njegovega življenja storila. „Pot bo Vaji na desno peljala,“ je rekel, „doli po hribu proti smerečju tam, ktérega verhovi se skozi tamoto vidijo. Ondi poča-

kajta sonca, ki bo kmalo zasijalo. Sicer bi v tamoti lahko zašla. Na koncu gojzda bodeta čedno hišo nedalječ vidila. Zidana je. V njo pojdita in pozdravita mi gospodarja, starega Štefana. Nepozabita mi, to storiti in recita mu: „Posvečeno bodi ime Gospodovo!“ Po tem Vaji bo spoznal, da Vaji jez pošljem. Svesta si bodita, da Vaji bodo on in njegovi prav prijazno sprejeli in Vama pomagali. Obljubita mi tudi, da bodeta staremu Štefanu vse natanjko povedala, kako smo se spoznali in kaj sta meni storila. Nezamolčita mi nikakor ne darú, s kterim sta mi življenje otela. Zlo, silno zlo mi je na tem, da zvé to.“

Pokleknila sta Barba in Ménart in prosila Arkimbolda za blagoslov. Tiho je molil nad njima in poblagoslovil jih. Roke sta mu poljubnila in Barba jih je s svojimi solzami močila. Zdaj je tudi še svoje déte k patru zdvignila. Tudi Nacek je prejel blagoslov in je bil z svétim križem prekrižan.

„Vse se mi zdí,“ je rekel pater, ko je dal materi otroka nazaj, „da bom enega Vas še enkrat na zemlji vidil, ne vém pa, kterega. Pojdite tadaj z Bogom in molite za mene. Živite in umrite kot zvesti kristjani, potem smemo upati, da se bomo v nebeški domačiji zopet vidili. K temu nam pomagaj usmiljeni Bog!“

Žalostno sta gledala Barba in Ménart za patrom, dokler ni njegova visoka, častitljiva podoba za razderto cerkvico zginila. „Barba!“ je rekel Ménart, „kak mož! kaka serčnost! kako zaupanje!“

„In kaka ljubezin!“ je ta pristavila. „To je

prav služabnik Gospodov, kteri je vse zapustil in kakor on, vse za svoje podložne daroval; za nas je molil, blagoslovil nas. Ménart, rečem Ti, ta molitev, ta blagoslov je več vredin, kakor dnarji, ktere sva za-nj dala. Njegov blagoslov me zagotovi, da bova srečno v domovino prišla: Pride nej karkolj, obupala ne bom. Bog nama bo te dnarje stotero povernil.“

Počasi in previdno sta dalje stopala in prišla do smerečja, kjer sta, kakor jima je Arkimbold rekel, dneva pričakovala. Ko sta na konec gojzda prišla, sta vidila v prijetnim kraju visoko od vertov in vinskih tert obdano hišo pred sabo, bolj podobno gradu, kakor kmetovski hiši.

„Kaj je to?“ vpraša veselo Ménart, „ali vidiš Barba križčik pred hišo? Maje se, pada! Ali je mar tudi sim brezbožno druhalo prirušilo?“

Barba je dolgo tje gledala. Bliže prideta. Može in žêne sta vidila, ki so jokaje in žalostni okrog križa stala. Križ je zdaj na tleh ležal. Pa glej, možje in žêne so pokleknile, roke sklenili ter glasno in serčno moliti začeli. Brez da bi ju bili spazili, sta prišla Barba in Ménart prav blizo njih in obstalo ter tudi molila. Kar jih zagleda eden možev, velik, terden starček, z zgerbančenim, zagorelim obličjem in bistrimi globoko ležečimi očmí. Nevoljno ju nekoliko časa pogleduje, potem pa vstane in jima reče: „Povabljena sta, ali tu z nami moliti ali pa mirno svojo pot iti; svéto opravilo imamo!“

„Dovolite nam pervo,“ odgovori Ménart, „tudi madva častiva križ,“ in to izgovorivši poklekne z Barbo poleg starega moža. Dalje so

molili. Križov pot so imeli. Po končani molitvi je opravil Ménart staremu možu patrovo pozdravljenje. „In kako pozdravljenje mi pošlje?“ popraša Štefan.

„Posvečeno bódi ime Gospodovo!“

„Rés je, od njega pridete,“ je rekel Štefan z ginjenim sercom in njegove očí so se veselo razjasnile.

„Ali poznate patra Arkimbolda, našo tolažbo in podporo v naši zapušenosti? — Bog Vas tadaj sprejmi. V tem času, ko je hudodelstvo, kristjan biti, ko so cerkve poderte in duhovniki preganjani, v tem času je pač treba znaminja, po kterim se vérni spoznajo, in to znaminje nam daje Oče naš. Njegove sedmére prošnje po versti pomenijo sedem delavnikov in vsaka prošnja o svojim dnévu izrekovana je tako reči beseda spoznanja za nas. In take previdnosti nam je treba. Zakaj kristjan biti in kralja ljubiti velja našim kervoločnim preganjevavcom enako. Še enkrat Vam réčem: Bog Vas sprejmi! Oh, žalostno djanje ste gledali!“

„Ali ste sami z voljo in sklepom križ poderli?“ ga vpraša Ménart z začudenjem. „In če ste tako to storili, kako se zamore to z Vašo molitvijo, z Vašo véro skladati?“

„Storil sim,“ mu odgovori Štéfan, „in storil sim to s sklepom, ker s svojimi otroci še z vernim sercom Jezusa molim in njegov sveti križ častím, na kterim nas je odrešil. Od Boga zapušeno kardelo morivcov in tolovajev hodi po deželi, svetiša razdévati, cerkve oskrunjevati, duhovnike preganjati. Kjer hudobneži križ vidijo,

ga zaničujejo, bijejo, razkolejo. Kako bi mogli križ, kterega je pobožni pater Arkimbold pred dvajsetimi leti posvečil, pred kterim smo vsaki dan svojo zjutrajno in večerno molitev opravljali, pred kterim so tolikrat klečali, pred kterim nas je božja milost tolikrat uslišala, kako smo mogli ta križ rokam téh zlobnikov in hudobnikov prepustiti? Ali bi mogli gledati, da bi bili to znaminje milosti in usmiljenja pred našimi očmí preklinjevali, bili in razsekali? To se ni smélo zgoditi. Oh, preslabi smo, ga braniti; pa ne mislite, da se bojimo, svojo kri za sveto vero in za kralja preliti. Ja, tekla bo naša kri, in upamo tudi, da bo z boljim vspéhom v boju tekla, kakor zdaj v hrabri Vandejski deželi teče. Glejte, zato smo vsi žalostni križ iz zemlje snéli in jamo skopali. Glejte, tam v uno jamo ga bomo zakopali. Tam nej počiva nezaničevano. Tam nej počiva, dokler bo ljubemu Bogu dopadlo, šibo svoje jeze od francozkega naroda odverniti in mu luč prave vere in podobo križanega Jezusa zopet dodeliti.“ —

Žalostnega serca so ga Ménart in Barba in vsi pričujoči poslušali. Na obrazih mož je ležala globoka, bridka bolečina in Štefanove hčere so glasno jokale.

„Zdaj ni čas jokanja in plakanja,“ je gogovoril krepkodušni starček dalje; „serčni bodite, ljubi otroci; naša pot je dolga in sovražniki so blizo. Urno se lotimo déla,“ in še enkrat je kušnil kléče rane križanega; njegovi otroci so tudi tako storili in s solzami podobo križanega Zveličarja močili. Potem so križ s cvetečimi venci

ovili in v jamo položili. Ana in Alojzi sta prinesla tudi podobe presvete device in druzih svetnikov, ktere so bile doslej v hiši, in sta jih tudi h križu v jamo položili.

Ko so poslednjo lopato persti v jamo vergli in je bila podoba Križanega popolnama pokrita, se je zaslišalo po dolgim žalostnim molčanju globoko, tiho zdihovanje in marsikdo je glasno jokal. Pokleknili so na tla in svoje obličje v hladno perst skrivali. Strašno je, če svoje vere v domačiji ne smémo spoznovati in viditi, kako taki, kteri so nekdaj tudi pravo vero imeli, zdaj to vero, ktera je svojim zvestim spoznovavcom toliko tolažbe in poveličanja dajala, zaničujejo in z nogami taptajo. Štefanu se je glava na persi vklonila, njegovo obličje je obledelo, oči so se mu pomračile, sapa mu je skorej zastala.

Tako je ostal nekaj časa kakor zamaknjen, ves v bridkost svojega serca vtopljen. Kar na enkrat pa je vstal in s krepkim glasom rekel: „Pokazali smo svojo vero, svojo ljubezin; ljube hčere, ljubi sinovi, odprite upanju svoje serca. Tu smo križ pokopali, Križani pa še živi in bo živel od veka do veka! Kakor je resnično po svoji smerti iz groba vstal, tako gotovo bo zaničevani, terpinčeni križ se v naši domovini zopet zdvignil; nikada, moj Zveličar, Ti ne boš v svoji milosti uboge francozke dežele zapustil! Tvoje ime bodo zopet častili in posvečevali v deželi. Tvoj križ vidim zopet stati. Vidim ga, kako se sveti na cerkvah in gorah! Zopet se boš k nam vernil in nam Tvojo milost prinesel! Ta čas bo zopet prišel. Potem pa usliši, o usmi-

ljeni Jezus! našo prošnjo, da, kteri smo čas revšine in Tvojega zaničevanja vidili, tudi čas Tvojega novega prihoda in Tvojega poveličanja gledati smemo. Bertram in Nikole, moja sinova, serčna bodita! Ana in Alojzi, obrišita si solze; še imamo Zveličarja živega v naših sercih, še živí v nas vera in upanje!“

Skerbno so zdaj jamo enako drugi zemlji poravnali in z germovjem tako skrili, da je najbistreje oko ni moglo izslediti. Potem se je vernil stari Štefan prijazno k Ménartu in Barbi rekoč: „Zahvalim se Vam za Vašo odkritoserčnost in deležnost. Vem, da Vajine serca še za Jezusa goré. Zvesto upam, da bo še čas prišel, ko bodete tudi Vi z veseljem pridelali, kar smo zdaj z bridkostjo kot drago seme v zemljo položili. Krivica bi pa bila, če bi v svoji bolečini dolžnost gostoljubnosti pozabili. Dalječ ste prišli. Počite se nekoliko pri meni. Pojdimo otroci in postrežimo svojemu gostovavcu. Povedala nam bodeta kaj od našega ljubega očeta Arkimbolda, in to bo gotovo naše serca olajšalo.“

Štefan je peljal Barbo in Ménarta zdaj v svojo hišo. Praznota stanic, v ktere sta stopila, je bila v čudni primeri mémo obilnosti, ktero je bilo v cvetečih vertih in na rodovitnim polju viditi. „Ne čudita se, ljuba prijatla,“ je začel žalostno Štefan, „da ne najdeta ne najpotrebnišega orodja več tukaj. Samo ena stanica je še za potrebo napravljena. Meni ni več tu ostati. Ne morem se dalje na méstu viditi, kjer ne smém več svoje vere očitno spoznavati. To hišo, v kteri so bili moji otroci rojeni, bom v kratkim zapustil. Sile

ne morem terpeti. Kot mornar sim dvajset let se po morju vozil; v šterih delih sveta sim se vojskoval, pa v najhujšim viharju, ko so nas valovi hotli požréti, ko je nad nami treskalo in so barke pokale, mi je bilo ložeje kakor tu, kjer je človek hudodelc, kteri je svoji veri in svojemu kralju zvest, kjer vsaka sapica zdihljeje terpinčencov in morjenih in v prah razdjanih cerkev proti meni nêse. Tu ne morem dalje živéti, kjer tolovaji po mojim pošteno pridobljenim premoženju strežejo in me zamore vsak slepar s krivim pričanjem ob življenje pripraviti! Še je dežela, kjer se za mojo vero in za mojega kralja vojskujejo; tje bom šel; ondi se bom s svojimi sinovi do smerti boril; ondi bom svojo kri do poslednje srage prelival in s svetimi zakramenti okrepčan se pod steblom svetega križa v pokoj vlegel. Že davno je vse za moj odhod pripravljeno. V nekih dneh me ne bo več tu.“

Zdaj je prinesel Alojzi sadja in vina. S serčno, ljubeznivo postrežnostjo je postregel Štefan svojima gostoma in jih prosil, mu povedati, kako sta se s patrom Arkimboldom soznanila. Z navadno odkritostjo mu je Ménart vse povedal. Rad bi bil umni vojak zamolčal dár, s kterim je Arkimbolda otel. Pa ker mu je Arkimbold zapovedal in pa tudi, ker ga je Štefan tako zvito spraševal, mu je tudi to povedal. —

„Lepo je to, Ménart,“ je rekel Štefan in mu je z veseljem roko stisnil; „junaško ste se odrezali, in ne potrebujete moje hvale. Vse svoje premoženje ste darovali. Prosim Vas, pripustite mi, da vse zopet poravnam. Pater Arkimboldova

volja je, da namesti njega ta dolg plačal!“ Šel je, pa kmalo se je zopet vernil. Dva tavženta frankov v francozkih cekinih mu je naštel, in ga prosil, jih vzeti. Ves osupnjen je pogledoval Ménart zdaj svojo ženo zdaj dnarje in Štefana, kteri ju je silno prosil, denarje spraviti. „Oh, vzemite no,“ je prosil, „sej je pater Arkimboldova volja, ktero zdaj storim. Brez namena Vas ni sim poslal. Meni še dovolj ostane. Bog me je z bogastvom obdaril in moji otroci so že davno preskerbljeni. Več kot to, več kot vse svoje premoženje, ja več kot svoje življenje imam pater Arkimboltu zahvaliti. Pred tridesetimi letmi sim bil v njegovi fari. V njem sim spoznal, kaj zamore duhovnikova oblast in modrost z božjo milostjo. Samo šteri leta pred mojim prihodom v domačijo je bil ondi duhovin pastir, in njegova nevtrudena delavnost, njegova milodušnost in modrost je selo, ktero so poprej zavoljo razuzdanosti sosedje pomilovali in zaničevali, iz luže in trohnobe grešnega življenja otela in očitno poboljšala. Nič mu ni moglo zoperstati. Njegova častitljiva podoba, prijazno, žlahtno, tako milo obličje, njegove pobožne, jasne in vunder bistre očí so si serca vsih prikupile, še preden je govoril. In njegovo govorjenje, tako krotko in vunder tako krepko, tako prijetno in milo, ono ni pervi pot premagalo, pa nadelalo si je s prijetnostjo in jasnostjo pot tudi v še tako zaterjene serca, ktere je potem moč njegove dušne gorečosti omečila. Kaj pa še le njegov izgled! Kakošno življenje sim vidil tu! On ni bil samo naš učenik, naš izgled je bil. Noben oče ne

zamore svoje otroke bolj ljubiti, kakor je on nas ljubil. Za nas je stradal, si je živež in obleko, in cló spanje kratil, da je nam pomagal. Noč in dan je delal za svoje farmane, je tolažil bolnike in siromake. Šole nismo imeli. On jo je napravil in je mnogo daroval za njo. S svojimi farmani je napravil hišo za uboge, ktera je bila dalječ okrog. Lahko si morete misliti, da so hudobnike fare tako pobožnega, za vse dobro tako gorečega duhovnika kmalo sovražiti mogli. Žalili so ga na vso moč, kjer koli so priložnost imeli. On pak je terpel in odpustil. Njih hudobne zvijače je z modrostjo, njih hudobnost z krepkostjo in ljubeznijo povračal. In to je njegove sovražnike silno pêklo. Tako je kmalo vse premagal, pa ni jih samo premagal, ampak clo pridobil si jih je in Jezusu jih je nazaj pripeljal. Tako je mogla pod njegovim modrim in pobožnim vodstvom odivjana soseska kmalo vsa drugačna biti. Sovraštvo je zginilo in namesti njega je kmalo povsod ljubezin in poterpežljivost med vsimi kraljevala. Pijanci so postali trezni, razuzdanost obéh spolov je kmalo žlahtni čednosti, zvestosti se umaknila. Vse se je na bolje obernilo. Pridnost in pobožnost ste se v hiše vselile. Cerkve, popred prazne, so se napolnile, in službo božjo in svete zakramente so pridno in pobožno obiskovali.“ —

„Tako je bilo v moji domačiji, ko sim se po dvajsetih letih zopet v njo vernil, z vsimi čednostimi in hudobijami mornarja. Pervih je bilo res malo, tim več pa poslednjih v meni. V svojo nevoljo sim našel svojo domačijo vso drugačno in malo me je veselilo, se v tiho, redovno živ-

ljenje vdati. Kakor na morju, tako sim hotel tudi še na suhim razuzdano živeti. Igral, pijančeval sim, po noči sim rojil in iskal tudi druge k takemu življenju zapeljati. Pater Arkimbold je prosil in svaril. Že pervi pot, ko sim k njemu prišel, sim čutil moč njegovega stanu in njegove čednosti. Svojemu admiralu, ki je bil ohol, serčen mož, sim brez strahu v plameneče oči pogledal; pogleda patrovega pa, v kterim so bridkost in bolečina, ljubezin in krepost gorele, nisim mogel prestati. Povsod sim se mu vmikal. On pa me ni spustil izpred očí. Kakor dober pastir za zgubljeno ovčico je hodil za mano in ni pred počival, da jo je našel in v svoj hlev pripeljal. Pred sim se ga bal, zdaj sim ga ljubiti mogel. S plamenečimi besedami ljubezni in svete gorečosti je z mano govoril. Razodel mi je negnusnost in revšino mojega življenja. Budil je v meni vero v Zveličarja in upanje v neskončno usmiljenost. Dvajset let se nisim izpovedal. Povedal sim mu celo svoje grešno življenje in od njega peljan sim začel novo, bolje življenje. Pater Arkimbold je bil zdaj moj prijatel, moj oče. Z njegovo pomočjo sim mogel posestvo kupiti in se pošteno živiti. Po njegovim nagovarjanju mi je dal premožin kmet svojo dobro hčer, svojega edinega otroka v zakon, in tako je bil začetek mojega današnjega premoženja storjen. To vse je storil pater Arkimbold, moj oče. Njemu imam zahvaliti vse. Ko ste njegovo življenje oteli, ste moje otéli. Vse kar imam, je njegovo! Zato se ne branite, te denarje vzeti, in če je teh premalo, Vam dam rad še toliko. Zakaj bogat sim in

smem reči, da ne teží ne en krivičin venar moje vesti!“

„Ali tako kmalo mi ima povernjeno biti, kar sim posodil? in tako dobro in varno je bilo posojeno!“ je rekel Ménart odkrito; „rad bi bil imel, da bi bil Bog to daljej obderžal in nebeški blagoslov za obresti (činže) dal!“

„Verjemite mi, da to ne bo brez tega ostalo,“ je rekel Štefan; „na Vaši poti se Vam bo krajcarček prilegel, in gotovo je bolje, v svojo domovino polno mošnjo prinesti, kakor prazno culjo. — Kdo pa pride čez grič? en mož, pa sam; zdi se mi, da ima orožje. Lesketá se zdalječ, kakor svitlo jeklo.“ Ménartu se je zdelo, da je Raul, tisti Raul, kteri je z enako hudobnostjo kakor s sovraštvom pater Arkimbolda preganjal. Razodel je svoje misli Štefanu.

„Je že,“ je rekel ta pa ne brez nepokoja. „Poznam tega sleparja in nič dobrega ne pomeni to, da pride. Kakor rabeljnov pes lazi in sledi duhovne in vse, kteri so kralju priverženi. Kaj neki tu iše? O nepravim, prav o nepravim času mi pride. Le dva dni še, in jez in moji bomo na terdnim! Zdaj pa velja, se ga z dobrim znebiti.“

Prosil je Barbo in Ménarta, v drugo stanico iti, ker bi jih Raul gotovo spoznal in si kaj napčnega mislil. Tudi svojim sinovam je ukazal oditi, pa vunder blizo ostati in pripravljenim biti, da bi prišli, če bi treba bilo jih poklicati. Štefan je pohlevno odgovoril na Raulovo pozdravljenje, kteri je, še dobro opravljeno stanico vgledoval.

„Kaj Te je prinêslo?“ ga vpraša Štefan mirno pa terdno. „Ali mi imaš kaj naročiti?“

„Daj mi najpervo kupico vina, Štefan,“ mu odgovori in se vsede kar za mizo; „ne morem terpeti jutrajne megle v svojim želodcu.“

Štefan je požvenčkal in ukazal Alojziu, da nej vina prinese.

„Štefan,“ je govoril Raul dalje in vino debelo požiral, „Tvoje vino je dobro in dosti ljubši mi. Ali si vunder križ odpravil, ki je toliko časa Tvojo lepo hišo gerdil? Prav si storil. Štefan, preč s to farško sleparijo in vražo. Luč in svoboda nej kraljujeta v naši deželi!“

„Prava luč in prava svoboda! To tudi vošim,“ mu odgovori Štefan pokojno, kolikor mu je bilo mogoče in se je prehajal po staniči, mornarsko pesim tiho poječ. Raul pa je pil in grajal farje in njih prijatle.

„Jez mislim,“ mu vgovori Štefan, „da nimaš ti kar nič, zavoljo česar bi jih grajal. Ali ni bil en tak far, kteri se je iz usmiljenja za Tvojo mladost kralju pred noge vergel in Te s svojimi silnimi prošnjami rešil, da Te niso na galejo peljali, na ktero si bil že komaj osemnajst let star zavoljo tatvin in razbojev obsojen?“

„Molči, Štefan, in ne spominjaj me tega,“ je zakričal Raul jezno; „zato se nimam farjem zahvaliti. Ali ne véš, kaj so mi pozneje storili?“

„O prav dobro vem. Iz cerkvene občine so Te djali, ker si očitno v pivnicah vero zaničeval, zakon prelomil in se duhovnim in posvetnim gosposkam zoperstavljal!“

„To je laž, nesramna laž!“ je kričal Raul

še bolj jezen. „Že takrat sim oznanoval, kaj je svoboda in enakost; pa tepci me niso umeli. Že takrat sim spone siljenja razdrobil, s kterimi so nas farji in žlahtna gospoda vezali. Svobodin, svobodin sim hotel biti, in to je bilo moje hudodelstvo. Živi svoboda!“

„To tadaj je Tvoja svoboda?“ je rekel Štefan, kterega kri je bolj in bolj vreti začela. „Ali je vero zaničevati, najsvetejše pravice z nogami tréti, ropati in krasti, nedolžnost zapeljevati, čednost preganjati, ali je to svoboda?“

„Štefan, ali tako ti govoriš od svobode in enakosti, stebrov republike? Bojim se, da si skrivin prijatel kraljestva. Ako nisi faršk in kraljev hlapec, vdari z mano: Živi republika! živi Danton, živi Robespier!“

„Strela jih ubij!“ reče na to serčni in razkačeni sivček in verže svojo kupico v steno, da so daleč okrog koščki leteli. „Sram bodi vsacega Francoza, kteri zamore na zdravje tacih posast piti!“

„In smert bodi Tebi!“ zaupije zlobno Raul, „kteri si najnesramniši izdajavec republike;“ in z boso sabljo plane na neobroženega starčka. Pa ta se mu vmakne, ga spodbije in zgrabi s silno močjo za gerlo. Raul si je vse prizadjal, da bi se mu iztergal. Sabljo je od sebe vergel in pištolo iskal, ktero je imel za pasom. Pa vse je bilo zastonj. Štefan ga ni spustil. Z vso močjo se je boril za svoje življenje in je hudobneža bolj in bolj stiskal in davil, da je rujul in pene tišal. Njegovo kričanje je Bertrama, Nikola in Ménarta priklicalo. Prestrašeni so hiteli

očetu pomagat. Zdaj še le je zamogel Štefan brez nevarnosti za svoje življenje Raula izpustiti; Raul je na tla padel. — Mertev je bil.

Žalostno je gledal Štefan mertvega. „Da bi bil Bog hotel, da bi bil drugač umerl. Bog je moja priča, da nisim kriv Tvoje smerti! Umoriti Te nisim hotel, pa šlo je življenje za življenje! Bog bodi Tvoji duši milostiv!“

Z grozo so ogledovali vsi Raulovo spačeno, še po smerti divje, serdito obličje. Menart se je spomnil besed, ktere je še pred kratkim pater Arkimbold hudobnežu govoril, in kako kmalo, kako strašno so se mu zdaj spolnile!

„To ni bilo pervi pot,“ je rekel Nikole; da je pater Arkimbold v prihodnost vidil. Raul je umerl, kakor je živel, v grehu, pijanosti in kletvi!“

„Njegovo smert bi nam vtegnila nevarna biti,“ je rekel Štefan. „Pred ko je mogoče moramo ta kraj pustiti. Pokopimo najpervo truplo.“ Brez odloga so mertvega v jamo zakopali, ker bi ga nihče lahko ne najdel. Štefan je hotel še pater Arkimbolda z Alojziem in Ano obiskati; zakaj mogoče bi mu ne bilo, svojo domačijo zapustiti, brez da bi od njega tolažbo in blagoslov prejel. Brez odloga se je za odhod napravil. Njegova sinova sta imela do večera hišo varovati in vse za bég pripraviti. Še ponoči so hotli svojo domačijo zapustiti in dalječ v Vandeji novo boljšo iskati.

Menart in Barba sta ponudila svojo pomoč; pa prijazno so jim se za-njo zahvalili. Štefan jima je svetoval, brez odloga dalje potovati; zakaj nihče ni mogel vediti, kaj bi ta žalostni prigodek tudi za nju prinesti znal.

S solznimi očmí sta se poslovila Menart in Barba pri jakih ljudéh, obljubivši terdno molčati zastran tega, kar se je zgodilo, in prejeto ljubezin v hvaležnim spominju ohraniti.

„Barba,“ je začel Menart, ko sta bila že pol ure od Štefanove hiše, „Barba, v malo dní sva mnogo reči doživela. Barba, kako Ti je pri sercu?“

„Dobro, Menart!“ je odgovorila; „božjo pravičnost sim vidila v kazni zaterjenega grešnika, vidila sim pa tudi njegovo usmiljenost. Ali nama ni iz tako velicih nevarnost pomagal? naji k pobožnemu duhovnu peljal in potem k dobremu Štefanu? in ali nama ni v najhujši sili, ko sva bila čisto ob vse dnarje, zopet najino celo bogastvo nazaj dal?“

„In pa še več, kakor to,“ je rekel Menart; „pomagal nama je tudi k dobremu djanju. Jez namreč že mislim, da je bilo dobro delo, ko sva blagemu patru svoje blago in premoženje dala, brez upanja, da nama bo kadaj povernjeno. Kako je to, Barba, mula ne hodi tako lahko, kakor sicer; zdi se mi, da mnogo več nese, kakor včeraj.“

Barba je šla koj z Nackom z mule in preiskovanje je v resnici pokazalo, da ima Menart prav. Umetno med drugo robo sta dva težka kosa najlepšega platna skrita ležala. V žaklju so bile steklenke z vinom in prekajeno meso in več sladkarij za malega Nacka. Zavezek s 50 francozkimi cekini z napisom: „Za malega Nacka“ je ležal v dnu žaklja skerbno zavit, in poleg njega majhen srebern križček. — Teh darov drug nihče

ni mogel dati, kakor Štefan in njegovi otroci. Silno začudena in z ginjenim sercom sta Barba in Menart se svojim dobrotnikom zahvalila za enako velike kakor z ljubeznijo podane darove in nista mogla njih in pater Arkimbolda prehvaliti. — Premoženje, kakoršnega bi bila komaj upala, jima je bilo v kratkim času tako čudovito naklonjeno, in obljubila sta sveto in sklenila, to premoženje v čast božjo in v čast in veselje svojih dobrotnikov oberniti.

II.

Pridi k nam Tvoje kraljestvo.

Menart in Barba sta potovala tiho in kolikor se je dalo urno proti svoji domovini. Kakor nevidljiv varh ju je Arkimboldov blagoslov spremljeval, da bi vse nevarnosti od nju odvračal, ktere je tisti derzni, brezpostavni čas tolikrat popotnikom naklonil. Srečno sta prišla v svojo domačijo in nista mogla dosti Boga zahvaliti, ko sta zopet po varni poti hoditi mogla, ko so ju tihi, mirni ljudje prijazno pozdravljevali, ko sta nepreganjana in mirno zopet v cerkev hoditi, Gospodovo besedo poslušati in presveto Telo Jezusovo vživati smela. —

V Podgojzdu (Unterwalden) je bil Menart domá. Ondi se je naselil in je blizo Stanzstatda, prijetne, velike vasi, svojo hišico na koncu lepe doline, ki se proti Stanzu vléče, sozidal. Podgojzdjani se živé z živinorejo, z napravljanjem

sera in s pridelovanjem najboljega, najžlahtnišega sadja. Kmalo si je tudi Menart več krav kupil in je začel z veseljem svojo kmetijo. Saj je imel s čim jo začeti, ker so mu Španjoli in Štefan dovolj pomočkov v roko dali. Ko se je iz stare koče, v kteri je med zidanjem prebival, v novo preselil, je rekel ves vesel: „Barba, dobro se odseda! poglej najino čedno hišico, najine lepe krave in še clo najinega fantka, najinega Nacka! Barba! ali si še kaj želiš?“

Barba se je Bogu zahvalila in najbolj nad Nackom, ki je tako čversto rastel, in nad Menartovim zdravjem veselila, ktero je v mnogoletnih terpljenjih in pomanjkanjih vojsk zlo terpelo. V domačim krepkim zraku in pri redovnim, prostim živežu se je pa zopet popravilo. Rodostno in s pravim veseljem je opravljal svoje dela. Nič mu ni bilo težavno. Vse se mu je lahko od rok odsedalo. Blagoslov božji je bil na njegovi hiši, in ta blagoslov je bil velik.

Največji žegen je bil pa za oba tihi veséli mir, ki je med njima kraljeval, in ta mir je izviral iz prav serčne ljubezni, iz prav krepkega zaupanja v Boga, in iz dobre poštene vestí.

Menart in Barba sta vedno perve dolžnosti keršanskih zakonskih pomnila, dolžnosti, z molitvijo, ljubeznijo in lepimi izgledi se vzajemno k dobremu spodbadati in se tako vzajemno po opominju Aposteljna, k svetosti napeljevati. Zato sta vselej skup jutrajno in večerno molitev opravljala in klečé s svojim sinčkom v sredi Bogu svoje veselje in svoje nadloge darovala. Skupej sta hodila v cerkev k službi božji in prav gerdo

vreme je moglo biti, če je mogel Nacek doma ostati. Nacek je pa tudi sam po hiši nebeškega očeta hrepenel. Nikakoršin mraz in nikakoršin led ni mogel fantka nazaj deržati, ko je začel dobro hoditi.

Tako pobožno, prosto in vunder tako krepko sta Menart in Barba tiho gospodarila. Njuna zvestost in strah božji sta bila očitno od nebes poblagoslovljena. Nja premožnost je rastla. Marsiktera nesreča, ktera je njune sosede na živini ali po bolezni zadela, se je nju ognila; marsikaj dobrega, kar druzih ni zadelo, sta bila ona deležna. Kadar sta se poprejšne revšine spomnila, je Barba vselej pobožno oko v nebo vzdignila ter rekla: „Menart, ne pozabiva tega, kteri nama vse dobro da! Prosiva ga, da nama najino največje bogastvo na zemlji, najinega otroka pusti in obvarje!“

„Prav imaš, Barba, to je najino bogastvo,“ je rekel Menart, in Nacka na svoje serce pritisnil; „ta naji bo bogatil z ljubeznijo do Jezusa, z zvesto hvaležnostjo, z voljno pokoršino.“

Da bi pa svojemu otroku tacih darov naklonila, to je, da bi ga zveste, natanjčne pokoršine navadila, vero v Jezusa in ljubezin do njega v njem zbudila, njegovo serce za pravico in sramožljivost vterdila, — to doseči, so se starši najbolj prizadevali.

Kadar so bili vsi opravki dnéva opravljeni in je tihi večer s svojo milo svitloba in s svojo hladno sapico se v dolino vlegel, sta sedela Menart in Barba z Nackom v senci cvetečega drevja, sta ondi večírjala in se lepo pogovarjala. Tukaj

posebno je Nacek pervo podučenje od Boga od svojih staršev prejel. Rad in vesel jih je poslušal. Od očeta in matere preserčno ljubljen je čutil, kako neskončno velika mora božja ljubezin biti, ki mu je tako dobre rednike dala.

V sredi med krasnimi, veličanskimi planinami, z silnimi gorami nad sabo, z globocimi šumečimi jezeri pred sabo je gledal v njih ravno toliko prič božje vsemogočnosti in velikosti. Barba mu je pripovedovala od raja, od vstvaritve Adama in Eve, od nju nepokornosti, od nju kazni. Solze so zalile fantu oči in bridko ter vstrašen je rekel: „Ali tako ljubega Boga sta mogla razžaliti; v vsih rečeh mu hočem pokorn biti, pa tudi Vam in očetu. Nikolj me ne smete nepokornega viditi.“ Potem se je jezil nad zapeljivo kačo, ktera ju je zapeljala. Kar je Nacek obljuboval, da bo pokorn, je bilo tudi res. Barba in Menart sta imela pravo veselje nad njegovo voljno pokornostjo.

Nacek, vedoželjni fant, je želel zvediti, kako se je ljudém po grehu godilo. Barba mu žalostnih nasledkov greha in revšine ni zamolčala, ktera je zgubo božje milosti, smert telesa in zbujeno poželjenje hudega ljudem prinesla. Vstrašil se je fantek. „Oh, take dobrote zgubiti,“ je zdihoval, „od najljubšega očeta se ločiti, in po svetu tapati, kakor zapušene ovce, ki nimajo pastirja ne hléva. O mati, kako strašno, kako bridko je to! Kaj bi bilo z mano, če bi me Vi in oče zapustili, če bi brez jedi in pijače, brez strehe in obleke po svetu laziti mogel. O, kako se hočem greha varovati, da le pri Vas ostati smem in da me bo nebeški Oče rad imel. Mati,

ali so bili ljudje potem popolnoma zgubljeni? Ali se jih ni nihče usmilil? Njih revšina je bila presilno velika!“

„Bog se je po svoji neskončni usmiljenosti nesrečnih ljudi usmilil,“ je govorila Barba dalje, „in jim je kaj dobrega, mogočnega pomočnika poslal.“ Pripovedovala mu je zdaj od Jezusa, Sinú božjega, kteri se je po volji nebeškega očeta počlovečil, je za grešne ljudí iz ljubezni terpel, za nje prebridko smert preterpel, da jih je s svojim bridkim terpljenjem in s svojo smertjo večne kazni odrešil, z razžaljenim očetom spravil in zopet otroke nebeške naredil. Nacek se je jokal, ko so mu mati povedali, da je tudi za njega Zveličar svojo predrago kri prelil. Hvaležno je kuševal in s solzami močil tisti križek, kterega mu je njegov kerstni boter, španjolski oberst, na verižici okrog vratú obesel in kteri odtistihmal ni več z njegovega vratú prišel. Njegov otroški um si je že takrat velikost in neskončnost ljubezni in pravičnosti božje mislil, ktera se ni nikjer lepše in bolj živo pokazala, kakor v odrešenju in v smerti Jezusovi. „Oh,“ je rekel, „svojega ediniga Sina je daroval nebeški Oče za nas? Tako zlo nas je ljubil! Mati! jez sim tudi Vaš edini sin. Vi me tudi prav priserčno ljubite. Mati, ali bi Vi bili mene dali?“ je prašal in objel s svojimi ročicami mater in se je pritisnil na njene persi. „Mati, ali bi me bili dali terpinčiti in križati?“

Barba se je vstrašla; njeno serce se je treslo in trepetalo. Nikolj ni ljubezni božje bolj živo in bolj globoko občutila, kakor zdaj. Mêč

ji je šinel skozi serce. Mislila je, koliko bridkosti je deviška mati pri križu terpela, in Boga je prosila, ji edinega pustiti.

Nacek je lepo rastel. Na njegovih licah so cvetele rože nedolžnosti, iz njegovih oči so sijali žarki jasne, zdrave, krepke duše. Menart in Barba sta ga zdaj v šolo poslala in sta mu tudi domá pomagala, tako, da je v kratkim v pripravnosti in pridnosti kmalo vse druge šolarje prekósil. S serčnim veseljem je hodil v šolo in v cerkev, kjer je njegova otroško pobožna duša v molitvi in poslušaje besedo božjo, ktero so mu starši doma razkladali, živež imela. Ko je s starostjo tudi njegov život močneji prihajal, je pomagal, kakor je mogel, materi v hiši, očetu v vertu ali pa na paši. Na planinah, kjer je imel nad sabo jasno nebo, pred sabo cveteče travnike, se je v sredi svojih lepih veselih čéd neizrečeno srečnega čutil. S svojimi ovcami in jagnički se igraje je marsikter vesel teden svojega življenja preživel; zdaj je pél, zdaj molil in učil se.

Primérilo se je poslednje dni mesca Avgusta leta 1798, da se je koza splašila in čedo zapustivši zdaj gori zdaj doli kakor divja bezlala. Nacek je tekel za njo. Pa berza živinica ga je vedno globočeje in globočeje v dolino peljala in se mu ni dala nikakor vjeti. Nacek se ni dal vtruditi. Skušal se je skorej zno v urnosti in večkrat že je mislil, da jo že ima, pa mu je zopet všla. Tako je prišel že skorej večer in ves zavzet zagleda Nacek pod goro, kjer je sumeč potok med skalovjem se vil, mlin. „Dalječ sim zašel,“ je rekel in prijel kozo, ktero je šu-

menje vode in ropotanje mlina omamilo, in jo vjame brez opore. „Da imam le svojo kozo!“ Skorej dve uri je tekal za kozo. Ves truden je šel tadaj v mlin in prosil kaj jesti. Mlinarica, priletna žena, z modrim pa prijaznim obličjem, je prijazno sprejela fanta, kteri ji je naravnost povedal, kaj se mu je zgodilo, in je mleka in kruha prosil.

„Dala Ti bom obojega,“ mu je rekla prijazno. „Dobro poznam Tvoje starše. Kako si pa mogel zavoljo ene živali svoje življenje v tako nevarnost djati?“ in skorej prestrašena je pogledovala zdaj fanta, zdaj sterme z prepadi preorane gore, s kterih je derzni Nacek skoraj tekoč prišel.

„Da bi le zopet tako gori prišel,“ je rekel serčni fant, „kakor sim doli prišel. Pa malo težeje me bo stalo.“

„Nacek,“ ga je posvarila mlinarica, „ali hočeš že zopet Boga skušati? Tvoja čeda to noč lahko na paši pod milim nebom ostane; noč je topla in prijetna, tebe bom pa, ko se naješ, po hlapcu dam peljati dala.“

Nacek se je malo branil, potem pa se je vdal in je prav z veseljem večerjal. Mlinarici je živi, prijazni fantek zlo dopadel, in rada je njegovo umno in prosto govorjenje poslušala. Berač je prišel k njima in ju je darú prosil. Nacek mu je koj lep kos svojega kruha dal, mlinarica mu je pa par vatlov platna za srajco odrezala. Iz hvaležnosti je molil mož Oče naš. Nacek in mlinarica sta ga pobožno poslušala. Ko je pa molil; „Gospod! pridi k nam Tvoje kraljestvo!“ je mlinarica zdihnila in z milim glasom

prosila: „Ja Gospod! Daj, da pride k nam Tvoje kraljestvo,“ in je ponižno svojo glavo priklonila. Berač pa je nehal moliti in rekel nevoljin: „Žena, ali nimate vsega, česar Vaše serce poželi. Ali niste zdravi in terdni? Ali ne živite s svojim možem mirno in dovoljno? ali Vaši otroci niso dobro izrejeni in vsi dobro preskerbljeni, tako, da že vnuke pestovate? Ali niste Vi najbolj dobrotljiva žena celega kraja? Kaj še hočete več? Kaj še manjka k Vaši sreči? Sej imate že tu na zemlji nebeško kraljestvo in ni Vam treba, si ga še želeti.“ „Jernač,“ mu reče mlinarica ojstro in razžaljena, „govoriš, kakor umiš. Več kakor dobro jesti in piti, igrati in plesati nisi nikoli želel in na več tudi mislil nisi. V človeku pa je hrepenjenje in željenje, kterega nobeno posvetno veselje, nobeno pozemeljsko vživanje ne vpokojí; to je hrepenjenje po Bogu in njegovim kraljestvu, po tistim zveličanju, kterega ni nobeno oko vidilo, nobeno uho slišalo in nobeno človeško serce čutilo.“

„Z Vami se prepirati, me nič kaj ne veseli,“ ji odgovorí berač vkljubljivo. „Vi ste za starega Jernača preučeni, vedno berête in ne spustite nobene pridige. Jez tega ne morem. Moram hoditi in si svoj kruhek težko pred durmi bogatincov sprositi, da lakote ne poginem. Nihče me nima v skerbi, da bi mi kaj na dom poslal. Če včasi ves izdelan frakeljček žganja spijem, ker mi je navadno vino prekislo, dobro pa predrago, brusijo bogatinci jezike, kolikor morejo. Jez pa upam, bom kot berač tako v nebeško kraljestvo prišel, kakor bogatinci s polnimi žaklji denarjev in polnimi sodi vina.“

„Gotovo, Jernač, ako bi imel Ti pravega duha ubožnosti, vérne, iz ljubezni do Boga se darujoče ubožnosti, kakor jo je pobožni brat Nikolavž pred šterimi sto letmi izvolil, bi gotovo lože v nebeško kraljestvo prišel, kakor vsak bogatinc, če je še tako pobožin. Toda ti si zabredel v pijanstvo in lenobo, zavoljo tega Ti prava luč ne more posvetiti.“

„Kaj veste Vi, mati, kako ubozega revšina tare?“ jo vpraša zaničevaje in bridko berač. „Ali ste kadaj stradali in žejo terpeli? Ali ste kadaj raztergani hodili in léd zime terpeli? Ali ste kadaj zaničevani bili, kakor so ubogi ljudje?“

„Vem, kaj je siromaštvo,“ odgovori mlinarica pokojno; „z siromaštvom in upanjem sim mlin prevzela; pa sim vunder siromaštva silo lože prestala, kakor skušnjave, ktere mi je bogastvo prineslo. Gospod, Tebi je znano, koliko me je stalo, svoje serce od urno pridobljenega bogastva odverniti in ga Tebi ohraniti!“ Pomigala je beraču, da naj gre, in žalostno je svojo glavo priklonila v globoke misli zakopana. — Nacek je stopil k nji, jo vprašaje gledajoč. Kar prime mlinarica naglo, kakor od veselega, sladkega upanja razsvetlena fantove roke in reče: „O ljubi moj Nacek! Iši le samo eno, kraljestvo božje, večno zveličanje, in vse drugo malo čislaj!“

„Kje pa je kraljestvo božje?“ jo vpraša Ignaci, „in kakošno zveličanje me čaka ondi?“

Mlinarica je hotla odgovoriti; pa naglo je omolčala, in ga, polna ljubezni za ročice deržeča prosila, v njenim imenu starše pozdraviti in kmalo zopet priti. Peljala ga je k Andreju,

mlinskemu hlapcu, kteri je s kozo že čakal, in mu priporočila, fanta varno njegovim staršem pripeljati. — Nacku ni bilo ljubo, da se je mogel tako kmalo od dobre mlinarice ločiti. Kaj rad bi jo bil še spraševal o kraljestvu božjim, o angeljih in svetnikih, ki ondi prebivajo, o veselju, ktero Bog ondi pobožnim dela. Namest mlinarice je imel zdaj Andrej mu na vprašanja o kraljestvu božjim odgovarjati. Pa ta mu je le malo povedati vedel. Samo to je vedel, da je gori pri Bogu Očetu pravi dobro živeti, da sta tudi Bog Sin, Zveličar in sveti Duh gori z Materjo božjo, sveto Devico in vsimi angelji in svetniki. Tako vsaj so ga stara mati učili in to so mu tudi gospod fajmošter poterdili in še pristavili, da je, kakor nebeško kraljestvo lepo, vunder silno težko, gori priti, in samo to njemu, Andreju namreč, ni bilo vseč.

„In jez moram vunder gori priti," je rekel fantek živo. „Sej sim na najvišje gore svojega kraja priplezal. Dobro znam na gore hoditi, še bolj pa plavati in skakati, in goro bi rad vidil, na ktero bi ne prišel. Povem Ti, Andrej, da moram v nebeško kraljestvo priti, in če bi si obe noge ožulil in glavo in roke polomil."

Andrej se je smejal fantovemu prostemu govorjenju in mu je svetoval, angelje njih perút prositi; zakaj k nebesam leteti je lože, kakor va-nje plezati. „Ako more moj angeljček varh kaj časa brez svojih perutnic biti, brez da bi škodo terpel, mi jih bo gotovo posodil, da bom v nebeško kraljestvo prišel; in če bom potoma opešal ali vtruden obležal, vem gotovo, da me bo nešel,"

je rekel pobožni fantek in je obernil svoje čiste očí v nebo. Gori so svitlo in milo zvézdice migljale in Nacek je mislil, da je vsaka njih svital, prijazen angeljček. Tiho in pobožno je sklenil svoje ročice in prosil Boga, da nèj ga pusti v nebeško kraljestvo priti, pa ne samo njega, ampak tudi očéta in mater, potem njegove prijatle in sosede vse. Tudi mlinarice in hlapca Andreja ni pozabil. Tako je šel dolgo molčé in zamišljen poleg svojega vodnika. Noč je vedno tamneja in hladneja prihajala, ali v sercu fantkovim je bilo vedno svitleje in gorkeje. V svoji domišliji in otročjim hrepenenju si je malal nebéško kraljestvo. Vidil je sedež trojediniga Boga, Mario, klečéčo pred sedežem, obdano od angeljev in zveličanih duhov. Tu je bilo vse svitloba, vse veselje, vse veličanstvo, vse muzika, petje, hvala in zahvala. Od teh ljubih podob, od vročega hrepenenja vnét je tudi zagnal svoj nedolžni, prijetni glas in je pél pobožno pesem v hvalo božjo, ktero so ga njegovi starsi naučili in večkrat z njim molili. —

Dalječ po dolini so se razlegali ti serčni in vunder tako krepki glasovi. Andrej se je čudil in poslušal, pa varoval se je, fantka v njegovi pobožnosti motiti, kar ju nekdo, ki je po stranski poti prišel, po katoljško pozdravi, rekoč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ „Amen v večne čase!“ odgovori Nacek, in Andrej in fantek sta spoznala patra Vilibalda iz kloštra Angeljgorskega, kteri se je večkrat pri Nackovih starših oglasil in nikoli prišel brez kakega darila za Nacka. Tudi Andrej je bil s Patrom znan, ker

je večkrat žito v klošter vozil, in mu je rad fantka prepustil, da ga je dalje peljal, se njegovi molitvi priporočivši. Pater Vilibald je hotel namreč še tisti večer Ménarta obiskat in pri njem prenočiti. Še nikolj ni Nacek patra bolj serčno pozdravil, kakor ta pot. Z otročjo odkritostjo mu je razodel svojo vročo željo, od nebéškega Kraljestva kaj več zvediti, ker si je mislil, da mora on kot duhovnik in učen gospod to bolje vediti, kakor drugi. Pater ga je poslušal. Poznal je Nackovo serce in védel, da so njegove védnosti in njegov um dalječ čez njegovo starost. „Kakošno néki je nebeško kraljestvo, Nacek? Povej mi!“

„Ne morem si ga prav prav misliti,“ odgovori fantek žalostno. „Kadar mi Oče in mati od dežel in ljudi pripovedujejo in mi jih popišejo, si prav lahko mislim, kakošni bi biti vtegnili. Pri nebeškim kraljestvu pa tega ne morem. Ako si hočem to, kar sim o nebeškim kraljestvo slišal, prav izmalati in si v podobi pred oči postaviti, sim ves omamljen in tako mi je, kakor če bi bil dolgo v sonce glédal in ves oslepljen sim. Mati so mi enkrat od paradiža pripovedovali. Rekli so, da ga zlato zidovje obdaja. Veliki biseri (perle) so njegove vrata, in tla so z démanti vložene. Znotraj pa je prekrasin vert z žlahtnimi drevési, sadeži in cvétkami okinčen. Ondi ne gré sonce nikolj v zaton, temuč dan je vedno in lepo lepo jasno vreme. Najlepši ptički pojó noč in dan. Angelji se sprehajajo v njem, se prijazno z ljudmi pogovarjajo in jih gostujejo s presladkimi nebéškimi jedmí. Karkoli človek

želí, se mu zgodi. Večno življenje imajo in veselje, ki je od dnéva do dnéva véčje. Jez mislim, da bi, če bi to veselje sto in stokrat pomnoženo bilo, vunder zveličanju nebeškiga kraljestva enako bilo. Ali Vi ne mislíte, tudi tako?“

„Enako bilo?“ je rêkel pater zavzét in skorej nevoljin. „Enako bi bilo? Ali si more človek v svoji najgoréčeji domišliji le trošico zveličanja misliti, ktero je tistemu enako, od kterega apostelj govorí, da njegove velikosti in lepote ni nobeno oko vidilo, nobeno uho slišalo, nobeno človeško serce občutilo? Misli si Nacek, če zamoreš, da si pri Bogu, pri najvišjim, najlepšim, najljubeznjivšim bitju, pri svojim nebéškim Kralju. Misli si, Nacek, da si pri svojim preljubim Zveličarju Jezusu, pri svétim Duhu; in vse tri češenja vrédne osébe (peršone) Ti delijo obilnost svojega zveličanja in svoje ljubezni. Ti smêš njih sveto, svitlo obličje gledati, njih roke prijemati, na njih sercu ležati. Skrivnosti nebés in zemlje se Ti razodenejo. Božje vsemogočnosti se smêš vdeléžiti in vsaka želja se Ti spolni. Misli si, Nacek, da Te Maria, ljuba mati bošja, kot svojega sinčka na rokah nósi, da Te angelji in svetniki v svojo sveto družbo vzamejo in k tistemu nebeškemu kosilu nesejo, kterega sladkosti noben um ne zapopade! — Oh, molči, človéški jezik!“ je vstavil pater sam svoje besède, „Kako si upaš nebeško zveličanje popisovati, pred kterim cló jeziki angeljev omolknejo.“

Tiho, s tihim dušnim veseljem je poslušal lepi patrov popis. Pri Bogu Očetu, ktéri ga je

vstvaril, pri Sinu Božjim, kteri ga je poln ljubézni na križu odrésil, biti sméti, od svetega Duha, od svitlobe, milosti bolj in bolj razsvitljen in ljubljen biti, o kako sladko upanje je to v njegovo nedolžno dušo vlivalo! Spomnil se je zopet Andrejevih beséd, da je težko, tega veselja deležin biti in serce mu je skorej vpadlo. „V tako nebéško zveličanje priti mora težko, prav težko biti!“ je vprašal skerbno patra in mu je povedal beséde mlinskega hlapca. „Tudi mati so mi rekli,“ je pristavil, „de pred biserními vratmi raja tri divje zverine ležé, prav za prav pa trije hudi hudi duhovi v podobi zverin, en lev, kteri s svojimi kremplji vsacega pobije, kteri se hoče vratam bližati; ena velika kača, ktera se vsacega ovije in ga zmečká, in divji, triglavat zmaj (lintvern), kteri s svojim strupenim dihanjem smert in kugo razširja.“

„Mati imajo prav,“ je zdihnil pater. „Tri hude divje zverine, poželjivost mesá in napuh življenja. Vsakemu branijo v raj, in raztergajo vse, kteri sé jim približajo.“

„Ali je cló tako težko,“ je vprašal Nacek dalje, „v nebéško kraljéstvo priti? Tako bi rad va-nj prišel? Kaj pak moram storiti, da v lepo, čudno kraljestvo pridem?“

„Verovati in ljubiti, ljubi moj Nacek!“ je odgovoril pater. „S tem premagaš vse napotke, vse duhove, kteri ti pot v nebésa zapérajo.“

„Verovati in ljubiti?“ je prašal Nacek. „Kaj pa nej verjem, kaj pa nej ljubim?“

Prišla sta zdaj do križa na pólju. Bleda svitloba lune, je sijala na telo križanega in je

kazala njegovo terpljenje. Pater Vilibald je obstal tiho žalostno na križ pogledovaje. „Ali poznaš tega, ki na križu visí?“ je prašal fantka. „To je moj Gospod in Zveličar, Sin božji, ki na križu visí, in za mene terpi in martran uméra,“ je odgovoril Nacek in je svoje roke pobóžno sklenil. „Njemu bodi hvala v vse véke!“

„V njega moreš verovati, v njega, kot edinorojenega Sina božjega. Verovati moraš, kar je učil, in po svoji svéti katoljški cerkvi vedno oznanuje!“

„Ja,“ je obljubil Nacek, „rad verujem v njega in vsako njegovih besed hočem prav terdno kot resnično verjéti,“ in glasno in pobožno je začel pred križem apostoljsko véro moliti. To je Vilibaldovo serce globoko ganilo. „Nej ostane Tvoja véra vedno čista in ponižna,“ je rekel; ljubi moj Nacek, ohrani le svojo vero kot svoje največje bogastvo. Čislaj jo bolj kakor svoje življenje. Živi in umri za njo. Silno žalostni časi so zdaj za tiste, kteri v Zveličarja verjejo in njegovi cerkvi zvesti ostati hočejo. Zasmehovanje in zaničevanje, preganjanje in zatéranje, martranje in smert zadene dostikrat vérne. O ljubi moj Nacek, tudi Tebi zna ura skušnje priti. Takrat se derži v sili in smerti svojega Zveličarja!“

„Kdo me more od njega stergati?“ je rekel serčni fantek, in njegove oči so se svetile. „Duhovni oče, kdo? Ali jez bi njega zatajil, kteri je za mene križ nosil, terpel in umerl? Za očeta in mater bi mogel umréti, zakaj bi tudi za svojega Gospoda in Zveličarja ne mogel, kteri me je do smerti ljubil?“

„Tako je prav, ljubi Nacek; tako mora keršansk otrok govoriti,“ je rekel pater. „Vse za njega, vse za Tvojega Gospoda in Zveličarja. To je prava, Bogu dopadljiva, v ljubezni djavna véra. Ni dosti, da kristjan vérje, tudi ljubiti mora kristjan, kteri hoče po svoji véri zveličan biti, in svojo ljubézin do Jezusa s tém pokazati, da vse zapovédi natanjko spolnuje, vse iz ljubezni do njega stori in si tak biti prizadéva, kakoršin je Jezus sam bil. Glej, Nacek, to je prava ljubézin.“

„Za svojega Gospoda hočem umréti in živeti,“ je rekel fantek. „Tolikrat sim si želel, da bi naš Gospod in Zveličar še med nami živel. O kako rad bi bil pri njem! Noč in dan bi pri njem ostal in bi ga nikolj ne zapustil. Nikolj bi ne néhal, njegovo ljubeznjivo obličje gledati in njegove sladke beséde poslušati. Njegov najzvestejši učenc bi hotel biti. Vsako njegovo povelje bi natanjko in natanjko spolnil. Povsod bi šel za njim in jedí in pijače bi mu nosil. Ne jenjal in ne počival bi pred, dokler bi me tako ljubil kakor je Janeza, svojiga najlubšega učenca, od kterega so mi mati toliko pripovedovali. O, če bi me tako ljubil. O če bi bil tukaj, kako bi ga prosil za to ljubézin!“

„Sej je tudi pri nas, Nacek,“ mu reče pater. „Sej nam je obljubil, tam biti, kjer so dva ali trijé v njegovim iménu zbrani. Ušesa Tvojega Zveličarja so Tvojo prošnjo slišale. Njegovo oko vidi v Tvoje serce in pozná Tvojo ljubézin. Ja, Nacek, Jezus prebiva med namí. Ali poznaš najsvetejšega vsih zakramentov?“

„To je presveto Telo našega Gospoda, presveti zakrament altarja," odgovori Nacek in pripogne svoje koléna. „Visoko češeno in hvaljeno bodi zdaj in v véke!" — „Tu v tem presvetim zakramentu prebiva Jezus skrit v kruh in vino med svojimi vérnimi, ktere s svojo stanovitno, osréčijočo pričujočnostjo razveseljuje, tolaži in okrepčuje! Ljubi Nacek, kadar v cérkev prideš, kjer mašnik namest Jezusa sveto daritev opravlja, kjer verni v molitvi klečé in s hrepenéčimi, po pokori očišenimi serci presveto jéd, Gospodovo telo prejémajo in se z njim zedinjujejo; — potem, Nacek, potem vidiš kraljestvo božje na zemlji! Tudi tu na zemlji cvete kraljestvo božje, kraljéstvo čednosti in resnice, ktero je Jezus tukaj v svoji cérkvi ustanovil."

„In v tém kraljestvu sim tudi jez, jelite? in hočem tudi biti v Jezusovim kraljestvu," je rekel Naček goréče. — „Ti, ljubi Nacek in vsi tisti so v kraljestvu božjim, kteri v njega verjejo in so kerščeni na presvéto ime Trojice in terdno za resnično verjejo, da je katoljška cérkev edina, prava od Zveličarja ustanovljena, od svetega Duha božjega razsvétljena, kteri spoznajo, da so škofi te cerkve pravi nasledniki aposteljnov in papeža v Rimu kot naslednika svetega Petra in kot vidljivo od Jezusa postavljeno glavo cerkve časté; kteri tedaj verjejo in z ljubéznijo in pokornostjo do zapoved Jezusovih in cerkvénih to véro pričajo, z vrednim prejemanjem svétih zakramentov po popolnosti hrepené, kteri hočejo za svojega Gospoda in kralja Jezusa živéti in umréti. — Ti so v kraljestvu božjim, ti so podložniki božji

in on jih bo enkrat iz tega posvetnega kraljestva, kjer je toliko terpljenja in vojskovanja, v nebéško kraljestvo prepeljal v večno svitlobo, v večno veselje.“

„Ali niso vsi v kraljéstvu božjim?“ je uprašal Nacek.

„Niso vsi,“ mu odgovori pater. „Ne verjejo vsi v Jezusa, Odrešenika svetá. Mnogo jih je, kteri od njega nič ne véjo in od njegovega zveličajočega uka. Oni še živé v tamoti brezvernosti in molijo namest pravega trojedinega Boga malike.“

„Kaj pravite?“ je rekel fantek ves prestrašen, „Ali ne poznajo nebéškega očeta? Ali ne slišijo nič od našega ljubega Zveličarja? Ali je dalječ do njih? Ali ne morem do njih priti? Pripovedoval bi jim od Jezusa in od njegove neskončne ljubézni. Prosil bi jih, svoje malike zapustiti in pravega Boga moliti. Ali ni nikogar, kteri bi se jih usmilil in bi jim Jezusa pokazal?“

„Ja, Nacek, pobožni gospodje imajo usmiljenje z njimi in grejo k tem nesréčnim ljudem. Čez morje se prepeljavajo, čez hribe hodijo, gojzde premérijo, da ubožčke podučujejo in v kraljestvo Jezusovo vodijo. Vse terpé, ne bojé se ne marter ne smerti, da svojim bratom pomagajo.“

„O to so časti vredni, pobožni možjé, kako jih občudujem. Kako jih ljubim,“ je rékel Nacek. „Kako rad bi jim pomagal!“ — „Moli vsak dan,“ je djal pater, „da bo Bog prizadjanja téh vnétih duhovnov podpéral in jim srečo dodelil, ajde in nevérnike spreoberniti in v kraljestvo božje vpe-

ljati, in Tvoja molitev jim bo gotovo pomagala!“ „Molil bom,“ je obljubil fantek, „vsaki dan bom za nje molil, in kadar bom bolj star in velik, bom šel sam k njim in z njimi vse nevarnosti terpel!“

„Prosi tudi za tiste,“ je govoril pater dalje, „kteri v Jezusa sicer verjejo, pa njegovih zapoved ne spolnujejo. O, ljubi moj Nacek, tacih je mnogo! Ja mnogo jih je, kteri v njega vérjejo, imajo njegovo besédo za božjo besédo, pa od gréha vjéti prestopajo njegove zapovedi, opušajo molitev, ne hodijo v cerkev in k svetim zakramentom in zgubljajo tako s svojo krivico kraljestvo božje, ktero jim je bilo pri svétim kerstu obljubljeno. Prosi za nje, da ne bodo samo verjéli, kakor duhovi pekla, ampak tudi ljubili, kakor angelji nebeški! Zakaj véra brez dobrih dél je mertva.“ Fantek je obljubil.

„Mnogo je tudi kristjanov, kteri v Jezusa kot Sina božjiga verjejo, pa njegovo cerkev zaničujejo in ji nečejo pokorni biti, nji, ktero je vunder on s svojo kervjó v zveličanje ljudí ustanovil, ktero s svojim svetim Duhom vlada (regira) in kteri je svojo pomoč obljubil do konca sveta. Ti so se od svoje matere, od cerkve ločili in besede Gospodove pozabili, ki govori, da, kdor cerkve ne posluša, tudi on njega ne sliši, da, kdor cerkev zaničuje, tudi on njega zaničuje. O ljubi Nacek, prosi tudi za té, da bodo cerkev kot mater spoznali in po nji k nebeškimu očetu prišli. Zakaj kdor nima cerkve za svojo mater, ne more Boga za očeta imeti! Nacek, še enkrat Te prosim, imej svojo vero za svoje največje bogastvo. Samo po nji, po v ljubezni djavni,

dobre dela delajoči veri boš prišel v kraljestvo božje! —

S temi pogovori sta prišla do Menartove hiše. Večkrat se je zgodilo, da je Nacek tako pozno od svoje čede dam prišel. Zavoljo tega njegovi starši tudi nič niso skerbeli, ker ga tako dolgo ni bilo. Pa vender je bil ozmerjan od matere zavoljo derznosti, ko je povedal, kako je šel za kozo. Z navadno serčnostjo in odkritim veseljem je bil pater Vilibald sprejet. Pa vunder je spoznal, da je nekaka žalost Barbi njeno sicer tako prijazno obličje omračila in tudi na Ménartovim krepkim obrazu se je neka skerb in otožnost brala. Ko je pater s tiho žalostjo obá nekaj časa pogledoval, je zdvignil svoje očí k nebesam ter rekel: „Ménart, Barba, serčna bodita! Ura skušnje je bila! Prestojmo jo, kakor so jo naši pobožni, hrabri predniki pri Sempahu in Morgartnu prestali! Bog je z nami; na naši strani je pravična réč!“

„To je moja tolažba in moje zaupanje,“ je odgovoril Ménart; „zato ne bom obupal.“

„Ali že mar véste,“ je govoril pater dalje, „da ima naše Podgojzdno ljudstvo na to priseči, kar nam hočejo Francozje po sili vriniti?“

„Oni hočejo; pa pri Bogu in pri sveti Devici v Pušavi mi ne prisézemo. Taka prisega je zoper Boga in našo vest, je zoper vero in našo domovino.“

„Nikdar ne, te prisege ne moremo priseči. Francozi so pogodbo prelomili in nas hočejo k nekrivici siliti. Kamor so še Francozje prišli, so šle za njimi punt, nevera, zaničevanje Kristusa,

razderanje cerkvá, preganjanje duhovnov, zatéranje nedolžnosti in oskrunjevanje svetiš. Tudi naš Podgojzd hočejo vgonobiti in mu njegove največje dobrote, vero in svobodo vzéti. Nikdar, Menart, ta prisega bi nas hlapce brezvérnih Francozov naredila. Te prisége ne moremo in nesmemo storiti," je rekel pater. „Z zaničevanjem in sramoto so Francozje in njih hlapci, kteri Švicarsko imé osramotujejo, iz Orlovega naše poslance sognali in nam z serdom in mašavanjem vladarstva v Parizu in francozke armade protili. Ali moremo to sramoto terpeti? Ali smo hlapci ali svobodni možje? Nam gre za véro in za svobodo in Podgojzdjani bodo znali se za njo bojevati in umreti."

„To bodemo," je priterdil Menart s bliskajočimi očmi: „kri in serce za vero in svobodo!"

Predin povest dalje izsnujemo, se nam treba zdí, nekoliko pogledati, kako je takrat v Švici stalo. Vihar punta, kteri je iz Francozkega privrišal, in Evropo do dna omajal, je tudi Švico prijel. Kako bi bila pa tiha dežela oholemu pa tudi premogočnemu sosedu oditi mogla. S silo odtergajo Francozje kos od Švice, Vatland imenovan. Francozki vojaki premagajo Bernčane, tudi Švičarje, kteri na divjim begu svojega vodja umoré, premagajo s silo in zvijačo druge kantone in jim nasilijo nove postave. Samo zerno Švicarske dežele, kantoni Uri, Podgojzd in Švic terdni ostanejo in so pokazali staro švicarsko serčnost tudi še potem, ko se je Lucernski kanton sam že podvergel. Pred vsimi se je vzdignilo hrabo Šviško ljudstvo za vero in postave svojih očetov. V

Ibahu zbrani so Švičani prisegli, rajši kot kristjani in svobodni Švicarji umreti, kakor jarm ptujcov nositi. Njih vodja je bil neki junajški Reding in jih je peljal nad Francoze. Več kot desetkrat večja moč Francozov jih je prijela, pa terdno so stali Švicarji in se bojevali s junaškim pogumom svojih očetov. Z bajonetom so vzeli Francozom topove (štuke), prederli z junaško krepostjo njih verste in jih v beg razkropili. Drugi dan se zopet boj vname in Švicarji zopet premagajo. Pa tudi njih zguba je bila velika, ktera je Redinga tim več prisilila, se pomiriti in pogoditi, ker pomoč, ktere so svesto pričakovali, ni prišla, in ker so se kantoni, kteri niso vedli kaj storiti, Francozom podvergli. Sila je premagala. Pogodba je bila v kloštru Maria v Pušavi podpisana. Švicarji so obljubili, nove postave vzeti, Francozje pa, katoljško vero varovati, nobenih silnih davkov ne nakladati in nič armade ne v kantone pripeljati. To je veljalo tudi za kantone Glarus, Uri in Podgojzd. Francozi so bili pervi, kteri so pogodbo prelomili. Oropali so dnarnice, odstavljali po svoji volji gosposke, nakladali silne davke, zaničevali vero in šege in so ravnali s Švico kakor z sovražno, osvojeno deželo. Posebno pa so bili manjši kantoni najhuje stiskani. Ker so Francozje terjali, da nej se novi ustavi zvestost prisеže, je občna nedovoljnost se v očitno oporo vnela. Kantoni Apencel, Švic, Uri, Cug in večji del Lucernskega kantona so se prisegi zoperstavili in zdvignili. Pa Francozje so jih kmalo obsuli in posilili, se podvreči. Samo Podgojzdje se ni podverglo in povedalo je, da je pripravljeno,

vse, premoženje in življenje za vero in domovino dati.

Boj, kterega je to majhno junaško ljudstvo, ki je komaj 18 tavžent duš štelo, z premogočnimi Francozi za svojo vero in svobodo bilo, je razodel toliko obilnost nadušene ljubezni za vero in domovino, in toliko krepost in velikost poguma, da je vreden, da ga bolj natanjko povemo, in to tim več, ker so Podgojzdani, slavno premagani, tudi v terdni poterpežljivosti in verni serčnosti v božjo voljo izgled bili.

III.

Zgôdi se Tvoja volja kakor v nebésih tako na zemlji!

Osramoteni so se Podgojzdanov poslanci, kteri so se zoper prelom pogodbe in zoper prisego, kot njih vesti in svobodi nasprotno postavili, iz Orlovega vernili in z maševanjem francozke armade jim je bilo zažugano. Ko so poslanci nazaj prišli in ljudstvu povedali, kako zaničljivo so bili sprejéti, se je jeza globoko razžaljenega ljudstva vnela. Z enim sercom so sklenili, rajši z orožjem v roki umreti, kakor tako sramoto in krivico terpeti.

Koj so vsi možje, mladenči kakor starci orožje zgrabili. Bilo jih je dva do tri tavžent. Obstavili so soteske in na jezeru Šterih mést so tabore naredili. Gosposka v Švicu je poslala

opominjat, da nej se Podgojzdani deželni postavi, to je, francozki postavi podveržejo. Poslanca so beriči čez mejo nazaj poslali. Pisma od nekega generala pisanega niso brali in stergali so ga, in s smertjo so vsacemu zažugali, kdor bi rekel se podati. Vojskini zbor Podgojzdanov je poslal v Švic — ne gosposki, ampak ljudstvu oklic za pomoč in podporo, in ta oklic kaže preveč krepko pogumnost in vero Podgojzdanov, kakor da bi ga tukaj od besede do besede ne natisnili.

Bratje!

Ljubi, zvésti, stari tovarši!

Edinost naših očetov nam je našo svobodo ustanovila in zavarovala našo sveto, edino zveličejočo véro in njih služabnike, žene in otroke, vlast in domovino. Raspertija pa ali ločenje nas je že ob našo s kervjo naših očetov tako težko kupljeno svobodo pripravila.

Bratje! Vaši najstarji tovarši terpe silo in so v nevarnosti, služabnike vére zgubiti. Tem in vsim tistim, kteri z Bogom in z domovino zvesto derže, so prisegli, jih pomoriti in to je tudi Vam namenjeno, ako ne čujete in se ne zedinite z nami, svojimi zvestimi brati. Ne bojite se. Le terdno zaupajte v Boga, Gospoda armad, kakor so naši očetje zaupali, in stojite terdno za Njegovo sveto vero in za domačijo nas vsih, ktero Vam hočejo vgonobiti.

Bog nas gotovo ne bo zapustil. Bojujemo se za pravično reč, za Njegovo čast, za zveličanje svojih duš in zveličanje naših naslednikov,

kteri bi nas večno preklinjevali, ako bi vse tako zanikerno zapustili. To, preljubi bratje, smo Vam hotli v Vašo srečo in v svojo srečo, z vso odkritostjo, ktera je pravim Švicarjam lastna, povedati. Bratje, bodite naši bratje! Tudi mi smo Vaši bratje in hočemo z božjo pomočjo ostati!

Predsédnik
in vojskini zbor.

Oblastniki tistiga časa v Švicu so pa pomočkov dosti imeli, ta oklic brezmožin storiti in ljudstvo pregovoriti, da bodo tudi prihodnje koristnost pogodbe vživali, če tako ostanejo, kakor so. Pisali so tadaj Švičani Podgojzdanom: „Bratje! Francozje so premočni! Pomoči ni nobene upati! Na koga se hočete tadaj zanesti?“ Na to so odgovorili hrabri pastirji, s pokojem, kterega pogum in čednost daje: „Zanesêmo se na pomoč božjo, ktera je naše očete varovala. Prosimo ga vsaki dan; ali nas bo zapustil? Naša réč je pravična réč! Ako pa pademo, bodemo tistim, kteri nas bodo preživeli, izgled, in kadar bodemo izmaševani, bodo naš spominj blagoslovili in častili.“

Tako so stale reči in take so bili misli Podgojzdanov, ko je pater Vilibald k Menartu prišel in ga serčno pripravljenega našel, za vero in domovino svoje premoženje in življenje dati. Tudi Barba je razodevala krepko serce in keršansko vdanost. Poleg iskrenih čutljejev za moža in otroka je živela v njenim sercu krepka, goreča ljubezin do njene domovine, in zdaj je čutila tim

več krepost, za domovino vse darovati, ko se je domovina za sveto véro vzdignila, ki je bila vselej njeno najdražje in najsveteje dobro.“

„Nej se zgodi božja volja!“ je rekla s ponižno pa vunder tako terdno vdanostjo patru Vilibaldu, kteri je poskušal jo tolažiti in oserčiti. „Njemu zaupam. Boga sim prosila, da bi vihar brez nevarnosti znad naših glav odpeljal, ki se je vedno tamneje in huje zberal. Pa njegova volja nej se zgodi. Menart bo gotovo svojo dolžnost za vero in domovino spolnil in jez ga ne bom zapustila. V boj pojdem z njim in vse nevarnosti bom z njim delila. Bog nej mi njegovo življenje ohrani. Ako bi pa božja modrost drugače sklenila, bom vsako srago kervi blagoslovila, ktero Menart za našo sveto véro prelije in mislila bom, da mu je ta smert, kakor marternikom, nebeške vrata odperla. Potem bom terdno v svojega Gospoda in Boga zaupala, da bo oče vdovam in sirótam. Pa tudi svoje življenje hočem vesela dati, ako le moji domovini in mojemu sinu draga vera in svoboda ostane!“ — Nacek pa je razodeval derzno pogumnost fanta, kteri velikosti nevarnosti ne more prevdariti in skorej z otročjo poželjivosti boj pričakuje, kteri, kakor je terdno mislil, očetu in njegovim tovaršem le čast in dobiček prinesti zamore, in kterega izid ga nič ne skerbi. Silno je prosil da bi smel očeta spremiti, in glasno je zaukal, ko mu je bilo privoljeno.

Tiho so večerjali. Veselih pogovorov, kteri se brezskerbnim, blagim sercom tako dobro podajo, nocoj ni bilo slišati, kakor sicer. Tudi najserčneje duše — Menart in pater nista po-

znala strahljivosti — se čutijo prepadene, kadar se nevarnost bliža, kteri oditi ni mogoče, ampak prestana more biti s slabejo močjo. — Nacek, ki je bil truden in vidši, da se oče in pater Vilibald ne pogovarjata tako serčno, kakor sicer, je šel spat. Menart je pripravljal svoje orožje, svojo puško in svoj meč. Pater je pa Barbi svetoval svoje najbolje reči poskriti in Menartu, ki je hotel že drugo jutro k svojim orožnim tovaršem iti, najpotrebniših reči pripraviti. Težka noč je bila za vse.

Drugo jutro sta šla Menart in pater Vilibald z ženo in z otrokom v Stanzstad. Tukaj je bilo že vse pripravljeno, Francoze sprejeti. Vse, kar je le orožje nositi ali le eno roko gibati zamoglo, je pripravljeno prišlo. Serčni fantje, ravno dosti močni, puško nositi ali z lahkim mečem mahati, so stali poleg starih mož, kteri so hotli smert rajši v boju kakor v postelji pričakovati. Žene z gorjačami in kici so hotle z svojimi možmi nevarnosti boja deliti, device pri svojih starših brez straha na borišu smerti nasproti stopiti. Duhovni so opominjali in vnemali ljudstvo k stanovitnosti in so skerbeli za red in pokoj, v cerkvah pa so svete maše brali in svete zakramente pokore in altarja delili. Skorej vsi in tudi Menart so jih prejeli v vterjenje za boj, ki je imel boj za življenje in smert biti. — Tukaj je tudi Menart svojo ženo in svojega Nacka patru Vilibaldu v skerb izročil, ako bi v boju ostal, in pogovoril se je z njim, z njima v njegovo na gori ležečo, prečej skrito hišo bežati, ako bi se v zmešnjavi pogrešili.

Vedno več in več serčnih Podgojzdanov je prihajalo. Obstavili so bližnje vasi in topov so napeljali, da bi Francozom branili čez jezero priti. Drugi dan — bilo je 3. Septembra 1798 — so zagledali tri barke s francozkimi vojaki, ki so se od terga Hergisvajl sim peljale in kermiti hotle. Pa streljanje topov pri vasi Kersiten jih je z veliko zgubo nazaj zagnalo. Zdaj je ukazal francozki general proti Stanzstadu in Kersiten, prav blizo Hergisvajla topov napeljati. To Podgojzdanov ni vstrašilo. Zagradili so se s kolmi in plavajočimi drevési. Za starim, požganim čuvajskim stolpom (turnom) so stali njih topovi. Četerti in peti dan Septembra so Francozje zopet prijeli, najpervo s petimi, potem s sedmimi barkami. Pa na terdno oporo so zadeli. Pet bark jim je bilo v dno jezera postreljanih in vojaki so potonili. Sedmega so Francozje še z večjo zgubo nazaj pognani bili. Tudi strelce pri Alpnah in Kernvalde so prijeli, pa s kervavimi glavami so mogli odjenjati, in vse poskušnje, te soteske vzeti, so omagale nad stanovitnostjo teh junakov, kterih puške so vselej gotovo zadele. Drugi dan — v praznik malega Šmarna — so dobili Francozje veliko pomoč in so se pripravljali, vnovič prijeti.

Švičani, kteri so dozdej gledali, kaj se je godilo, so se čudili nad serčnostjo in pogumnostjo svojih Podgojzdnih bratov in so jim hotli pomagat iti. Pa Šviška gosposka se je temu zoperstavila in je dala vse pota, ki so v Podgojzd peljale, s stražami (vahtami) zapreti. Vunder se je pa kakih dve sto Švičanov zbralo, kteri so veliko

bandero kantona v oblast dobili, straže premagali in v Podgojzd šli, kjer so jih z neizrečenim veseljem sprejeli. Pač so hrabri Podgojzdani te pomoči potrebovali. Sovražnika je bilo šest tavžent mož. Frančozki general je sklenil, ob enim času na suhim in na vodi prijeti. Na šestih krajih na enkrat so prijeli Francozje. Na jezeru so imeli tri in trideset bark v tri dele razdeljenih. Pa že o pervim napadu je osem njih od Podgojzdanov razstreljenih vtonilo. —

Dasiravno je bilo Francozov osemkrat več, so se jim hrabri Podgojzdani vunder stanovitno branili. Oddelk Francozov, kteri je prišel od Hergisvajla, je zgubil polovico svojih mož od Podgojzdanov postreljenih, in ni mogel pred naprej, dokler ni drug oddelk hrabrim za herbet prišel in jih do Kernvalde nazaj porinil. Tu so pa Švičani stali, zgolj lovci in vajeni strelci, ki so cele verste sovražnikov pobijali. Francozi so sila veliko, posebno oficerjev, zgubili. Pa tudi tukaj je njih večja moč po terdim boju premagala. Pa vunder so mogli še le ob treh po poldne ti oddelki sovražnikov Podgojzdanom, ki so se pri jezeru bojevali, za herbet priti. Pri mestu Vinkelrid, kjer so Francozje čez hribe prišli, se je bojevalo in je umerlo osemnajst zalih Podgojzdnih hčerá. Mlado devico, najlepšo in najmočnejo Stanške doline, je truma do medlevce terpinčila. Pol mertva je še vstala, zgrabi bit in vbije več teh razujzdancov in pade, do smerti zadeta v svojo kri. Zdaj se je boj povsod vnel in je strašno razgrajal. Milosti ni nihče ne prosil ne dobil. Podgozdani, kterih je komaj še dvanajst

sto ostalo, so se vidili obdane in skozi sovražnike so si mogli pot narediti. S slobo in obupanjem so se bili in sklenili so, v gore se vmakniti. In to so storili potem, ko so štirikrat toliko sovražnikov pobili, kakor je njih bilo. Švicani od vsih strani zajeti so si naravnost skozi sovražne trume pot prebili. Čuda hrabrosti so delali in s svojimi životi kantonsko bandero varovali, za kterega ohranjenje so štirji junaški možje prostovoljno svoje življenje darovali. Z nepremakljivo močjo so Podgojzdani sovražnikove verste prederli in v hribe prišli. Pa polovica junakov je ležala mertvih ali ranjenih na borišu. Tako so se bili, da so clo žene poleg svojih mož do smerti se vojskovale. Dve sto žená, z bitmi in kolmi oboroženih je rajši umerlo kakor sramoto terpelo. Po serčni opori so jih razkačeni Francozje vse posekali.

Menart je bil eden poslednjih, ki so boriše zapustili. Iz več ran mu je že kri tekla. Pa stanoviten je ostal dokler je vidil, da je vse zgubljeno. Ko se je začelo nočiti, in je zmotnjava in klanje huje in huje prihajalo, je skušal svojo ženo in otroka rešiti, ktera ga sicer v najhujim boju nista zapustila.

S krepkimi mahljeji si je pot naredil, in skozi prišel. Noč je vedno tamneja prihajala, vedno gosteje so se boreči in bežeči motali, vedno strašneje so kričali umerajoči, vpili možje, vekale žene in otroci. Zastonj se je Menart vse prizadeval, Barbo in Nacka pri sebi obderžati in z njima do svoje hiše priti. Motanje, bojevanje in slobno zasledijoči sovražniki so jih ločili. Komaj

komaj je odšel. Mislil je že, da je v varnosti, kar ga zadene ne dalječ od njegove hiše debeli konec puške na herbet, da je brez zavednosti na tla padel.

Ko se je zopet zbrihtal, je vidil, da je v revnim kravjim hlevu. Barba mu je podperala in z vinom zmivala ranjeno glavo, Nacek se je pa pri njegovih nogah jokal. Pater Vilibald, tudi z obezanim čelom, mu je ravno hotel hladečo obvezo narediti. „Menart, ali še živiš!“ je rekla Barba se v žalosti in veselju jokaje. „Bog bodi zahvaljen; zdaj smem vsaj upati spet!“ Nacek je objel s svojimi ročicami Ménarta, kteri se je počasi zopet zbrihtal in čutiti začel, v kakošnim strašnim stanu da je. Milo je pogledoval Barbo. Rekel ji je: „Barba, ali bdim ali se mi sanja? To ni naša stanica. Kaj pomeni ta hrup, kaj rudeči svit, ki se skozi okno bliši?“ „Ménart, le vpokojite se,“ ga je prosil pater; „varujte se; sej ste pri svoji ženi in pri svojim sinčku. Bog je bil Vam, je bil nam milostiv!“

„Kako mi je! Oh, kako mene glava boli,“ je tožil ranjeni Menart. „Kako sim trudin!“ Nazaj se je zgreznil in kmalo je ležal zopet tako slab in omamljen. „Ne bojite se,“ je tolažil pater skerbno ženo, ki je svoje žalostne oči zdaj na Menarta zdaj na patra obračala, pomoč od njega iskajoča. „Nobena njegovih ran ni nevarna. Samo oslabljenost mu zapera oči, ne medlevca. O moj Bog, zakaj so moje oči še odperte, zakaj moram to revšino gledati! O moj Bog! zakaj je mogla ta revšina, ta žalost nad nas priti!“ je govoril pater Vilibald dalje in je svoje roke

sklenil. „Bolj hudo in neusmiljeno gotovo niso Rimci v vzetim Jeruzalemu delali, kakor ti razdivjačeni rabeljski hlapci. Jez sim bil že zgubljen. Rabeljni so me že zgrabili in Vi veste, Barba, da nimajo z nobenim duhovnom usmiljenja. Umorili bi me bili, če bi ne bil Bog Vas in francozkega oficirja — kteremu nej Bog stokrat to dobroto plača — v pomoč poslal! Povejte mi, Barba, kako ste prišli do tega jakega oficirja?“

„Sej sama ne vem kako,“ je odgovorila in spavajočega Nacka k sebi potegnila. „Ko so nas Francozje razgnali in se je noč naredila, smo prišli od Menarta, da si ravno smo se prizadevali, pri njem ostati. Brez usmiljenja kakor splašeno zverino so nas zasledovali sovražniki in so nemilo sekali. Nobeni ženi, nobenemu otroku niso prizanesli. Zapstonj sim se prizadevala zopet k Menartu priti. Bog vé, kako mi je takrat pri sercu bilo. Skorej obupajoča sim tekla z Nackom proti naši hiši, ker je tudi Menart v največji sili tje bežati sklenil. Komaj pridem do gore, kar vidim oginj iz naše hiše švigati. Že so bili sovražniki ondi. Ostermena tečem proti germovju, levo od hiše. Tu me zgrabijo Francozje, me hočejo oropati in pretepati. V njih jeziku jih prosim, se uboge žene in nedolžnega otroka usmiliti, ki sta ob vse prišla. Ko so me v francozkim jeziku govoriti slišali, so obstali in zdelo se je, kakor če bi se jim smilila. Pa brez milosti bi bili hudo z mano ravnali, če bi mi ne bil usmiljeni Bog francozkega oficirja v pomoč poslal, ki je ravno s trumo na goro prišel. V svoji grozi se oklenem njegovih kolen in ga prosim,

mene in Nacka rešiti. Rajši bi bila s svojim otrokom umerla, kakor se terpinčiti pustila.“

„Vstani, uboga žena,“ je rekel oficir prijazno, „nič se ne bój. Ako se ne motim, si Ti Barba, rejenka Šarnarjeva, ki je pisar pri regimentu bil.“ Zavzeta ga pogledam. Tudi njegovo obličje, njegov glas mi je bil znan. — „Ali me več ne poznaš, Barba?“ me je dalje prašal. Plašno sim z glavo pomajala, da ne. — „Barba, kmalo si pozabila dobrot, ktere si storila! Jez jih nisim pozabil. Ali več ne veš, kako si ubozemu bolnemu grenadirju trétjega regimenta v Trentonu stregla? Sama sebi si jedi od ust odtergala za njega, vina si mu dajala, posojevala mu denarjev. Tebi ima svoje zdravje zahvaliti. Barba, ali se ga še ne moreš spomniti? Se ve, mlada si še bila, prav mlada.“

„Ali ste Vi Juri Samec, oficir,“ sim rekla, „in zdaj sim rešena! Jelite, Vi uboge žene, ubozega otroka ne bote pustili terpinčiti?“

„Barba, kako bi Te jez mogel zapustiti, ljuba moja, dobra Barba?“ me je milo tolažil in mi roko podal. „Obriši si solze in brez skerbi bodi. Le povej mi, kako Ti morem pomagati?“ Razodela sim mu svojo revšino, kako je Menart zginil in moje misli, da mora, ako ni med mertvimi, blizo biti. Sej še ni bilo četert ure, kar sva se zgrešila. Zdaj je vzel oficir sam baklo in ukazal, povsod iskati. Z njim sim šla naprej in moje in Nackovo klicanje se je razlegalo po celi dolini. Povsod smo iskali Menarta in popraševali po njem. Kar ga najdemo pod drevesom v kervi in brez zavednosti ležati. Oficir ga

je z močnimi dišavami zopet v življenje obudil in je mene in Nacka z upanjem potolažil, da ni nobena njegovih ran tako huda, da bi mogel umreti. Zdaj nisim vedla, kaj je večje, moje veselje ali moja žalost. Sej sim imela zopet svojega Menarta, zopet svojega Nacka. V tem hipu sim pozabila strah in žalost, da je moja hiša gorela, da nisim imela ne stanovanja ne blazine, da bi Menartovo glavo na-njo položila, in da moj otrok ni imel ne jesti ne piti. Pa oficir je bolj dalječ mislil kakor jes. Moja revšina mu je serce omečila. Prašal me je, kam nej ranjenga v varnost spravi. Zdaj sim spoznala vso svojo nesrečo. Zdolej je gorelo mesto, poleg mene je moja hiša gorela, da so goreče skodle do nas letele. Sila je bila grozna. Spomnila sim se, da je kakih sto stopin bolj gori, tam kjer se hrib nekoliko nagne, kravji hlev. Tam bi morebiti za silo prebivati mogli.“ „Moja misel je bila tudi ta,“ je rekel pater Vilibald. „Ko se je vse v beg spustilo in so razkačeni Francozje duhovne in žene in otroke enako morili, kakor oborožene može, sim mogel tudi bežati. Mislil sim, da bom v Vaši hiši pribežališe našel, ker je bolj dalječ do nje in se ne vidi tako lahko. Verh tega sim upal tudi Vas in Menarta najti in sim Vam hotel po mogočosti pomagati. Dasiravno sim bil zlo razbit in ranjen, sim vunder srečno gori prišel. Kar je začela hiša goreti in Francozje so padli po meni. Zapstonj sim se prizadeval uiti. Zgrabili in pretepaje me, so me na tla vergli in ubili bi me bili, ako bi usmiljeni Bog ne bil Vas in jakega francozkega oficirja poslal, me rešit. Po

Vaši prošnji je zapovedal oficir divjakon, me koj spustiti. Kako se zahvalim Bogu, da ste bili Vi v Ameriki usmiljeni! Barba, zdaj žanjete sad svojega djanja v Evropi in tudi jes smem z Vašim otrókom in možem te dobrote deležin biti! Ja, gotovo se bo vsako dobro delo povernilo, in usmiljeni bodo usmiljenje dobili — sej je to Bog obljubil!“

Barbi so debele solze po licah tekle. „Ja Gospod!“ je molila, „skaži nam vsim Tvoje usmiljenje, če ne poginemo. O strašna noč je! Mati Maria, tolažba vsih žalostnih, pomagaj nam, prosi za zapušene vdove in sirote, za device, ki so brez varstva!“

Pač res je bila strašna noč grozovitosti, moritve in ropanja. Kričanje plakajočih, vekanje umerajočih, jokanje sirot se je razlegalo čez gore, ki so se v ognju grozno žarile. Šteri mesta, mnogo na samim stoječih hiš in dvorov, kjer je sicer mirno in srečno ljudstvo prebivalo, je bilo zažganih, in so gorele s plamenom. V Štancu še zdaj jamo kažejo, v kteri je bilo osemdeset starčkov, otrok in žen umorjenih, ko so v cerkev bežati hotli. Jutro po kervavi noči so vstrelili Francozje duhovna, ki je pri altarju sv. mašo bral. Pa tudi v sredi moritve in požiganja so bili nekteri sovražniki usmiljeni. Vidilo se je mnogo Francozov, kteri so z nevarnostjo svojega življenja otroke iz ognja rešili in neborne varovali. Tudi general Francozov je gledal s težkim sercom revšino. Vsak dan je dal med nesrečne dvanajst sto hlebov kruha razdeliti. Njegova premaga ga je malo veselila; neslavna je

bila in je Francozom šest tavžent mož vzela. In še so se v bran postavljali Podgojzdani, kteri so odšli, in so Francoze v dolino nazaj pognali, kolikorkrat so hotli gore vzeti.

Čez tri težke dni je zamogel Menart hlev zapustiti. Na Barbo opert in od patra in Nacka spremljen, je šel počas in vidil občno revšino. Njegovo bledo obličje se je porudečilo in iz njegovih oči je jeza in pravična nevoljnost gorela nad požigavci. Z neizrečenimi, bridkimi bolečinami, molčeč in stermo je gledal nekaj časa na velike, še tléče pogoriša, na svojo hišo in je zdihnil: „Gospod,“ je rekel z v ňebesa obernjenimi očmi: „Ali se nismo za Tvojo reč borili? Zakaj si nas zapustil? Kako težko nas je Tvoja roka zadela! O kako revni, kako nesrečni smo!“

„Menart, kje je Vaše zaupanje?“ ga je prašal pater Vilibald, mu očitaje.

„Menart,“ ga je prosila Barba, „reči s pobožnim Jobom: Gospod je dal, Gospod je vzel, Gospod zna zopet dati, Njegovo ime bodi češeno!“

Menart je stal molče in stermo. Njegova sapa je bila težka, kakor če bi mu težko breme na persih ležalo. V njegovim sercu se je obup z upam, vklubljivost z udanostjo v božjo voljo bojevala. Vest, da je pošteno in keršansko za vero in domovino se bojeval, se je močno zoper težko obiskanje, zoper strašno žalost vperala, ktero je Bog nad njega in nad njegovo deželo poslal. Pa vera v Gospoda je v njem premagala. „Gospod,“ je rekel, „vzemi vse, samo Ti ostani pri nas! Ja, Gospod, ne naša, ampak Tvoja volja se zgôdi!“

„Kakor v nebesih, tako na zemlji!“ je molil Nacek in je prijel očetovo roko, na ktero je solza kanila.

„Tako je prav moj sin!“ je rekel pater z dopadajenjem in ginjenim sercom. „Božja volja nej se zgodi. Sej je volja vse ljubijočega, modrega, vsemogočnega očeta, kteri svojih otrok nikolj ne zapusti, pa jih v terpljenju skuša in tiste obilno plača, kteri zvesti ostanejo.“ „Ja, Menart, upajmo in zaupajmo v Boga. On kteri ptice v zraku preživi in cvetlice polja oblači, tudi nas ne bo zapustil!“ je rekla Barba.

„Nak, Barba!“ je odgovoril Menart s prejšno krepostjo svojega zaupanja in vdanosti; „nak, Bog nas ne bo zapustil! Ali ne živiš Ti, moja zvesta ženica? ali ne živi naše edino dete? Ali nama Bog ni tudi v pater Vilibaldu našega zvestega prijatla ohranil? Ali me ni očitna previdnost božja rešila in ozdravila? Ja Barba, upajmo in zaupajmo, molimo in delajmo! čas bo zopet prišel, ko bodo v tej ubogi dolini hiše zopet stale, ko bodo naši otroci zopet na planinah pasli, ko bo božja roka solze obrisala in revšino iz teh dolin pregnala!“

Barba ga je vesela in vpokojena pogledovala. Stari, krepki Menart je bil, ki je tako z njo govoril in ji s temi besedami porok za boljši prihodnje čase bil. „Nobene skerbi nimam več, Ménart,“ je rekla in mu je roko podala. „Če upamo in zaupamo, bo gotovo blagoslov božji pri nas, in bolečine voljno terpimo!“

„Zdi se mi, da nekdo pride, kteri nam bo pomagal bolečine terpéti,“ je rekel Vilibalt in je

pokazal francozkega oficirja, kteri je z dvéma vojakama po gori šel. „To je naš rešenik, je rekla Barba veselo. „Kako dober nam je!“ Oficir pride k njim in jih pozdravi prijazno. Posebno usmiljenje je imel z ranjenim Ménartom. Glasno je hvalil hrabrost Podgojzdanov; s tihim očitanjem je pokazal Ménart na tléče pogoriša, kakor če bi bil hotel prašati: „Ali je to plačilo naše hrabrosti, ali tako hrabri z hrabrimi ravnajo?“ Oficir ni mogel nekoga sramovanja skriti, kterega ni za sebe ampak za svoje ljudstvo občutil. „Vaša terdovratnost in Vaša opora ste presegle vso méro in preveč ljudí smo zgubili, kakor da bi bili mogli tako ostati. Pa té revšine nismo hotli in je nismo krivi. Vi sami morate poterditi, da niso vsi med nami ubijavci in požigavci.“ Ménart se je zahvalil, kakor jak možak. Možko in prijazno je rekel oficir, da ne potrebuje nobene zahvale in je pokazal Barbo. „Ta Vas je rešila! Nji se zahvalite za vse!“ Na to je mignil vojakom in postavili so težke jerbase pred Barbo na tla.

„Barba,“ je rekel, „Ti si o času, ko si sama grenko pomanjkanje terpela, tvoj poslednji kosček kruha z mano delila; spodobi se tedaj, da tudi jes moj kruh s Tabo delim!“ Barba je pogledovala s serčno hvaležnostjo zdaj oficirja zdaj jerbase polne vina in kruha. „Kako veliko plačilo za majhno dobro delo!“ je rekla vsa hvaležna.

„Bog vé, da za mene ni bilo majhno dobro delo,“ je terdil oficir; „ko so Anglezi nas premagali in je vse bežalo, si prišla v največji sili

in si mi rekla: „Zapustiti Vas moram, pa moj angelj varh nej ostane pri Vas in nej Vas varje!“ Še enkrat si mi dala zdravila piti in ko si mošnico z enim frankom in nekimi krajcarji pod mojo blazino porinila, si stekla z solznimi očmi od mene. Ti denarji so bili vse Tvoje premoženje morebiti, in vender si mi jih dala, da si ravno nisi mogla upati, da Ti bom kadaj le vénar vernil! Bogu sim prisegel, da te Tvoje dobrote nikolj ne bom pozabil. Mene so Anglezi vjeli in še le tri leta potem sim prišel na Francozko. Zahvaliti sim se Ti hotel, pa nikakor mi ni bilo mogoče za Tebe zvediti. Punt je vstal in znova sim mogel zopet v vojsko. Po mnozih letih obhajam danas zopet veselo uro, ker Tebe zopet vidim, mojo usmiljeno Barbo in zamorem Tebi in Tvojim svojo hvaležnost pokazati. Barba, Tvoje denarje sim na obrésti (interese) djal in Bog jih je pomnožil. Glej Barba, vzemi to mošnjico. Sej so sami Tvoji denarji v nji!“

Barba se je jokala. Bala se je mošnjico prevzéti Ménarta pogledovaje. „Vzemi, ljuba žena, kar se Ti tako da. Ni nam sramota, od tega kaj vzeti, kteri je nas vsega terpinčenja in smerti rešil. Ti denarji gotovo niso od klétve oropanih in od ropa umorjenih obloženi; blagoslovljeni so od Boga!

„Samo resnico govorite od mene,“ je rekel oficir, „ko tako govorite. Nisim tistih eden, ki so tukaj morili in požigali.“

Oficirju ni bilo pripušeno, več časa pri njih ostati. V Švic je mogel iti, kteremu so imeli zoper pogodbo orožje pobrati. Ménart in Barba

sta ga nekaj časa spremila. Potem se je serčno pri njima poslovil in je prosil, ga ne pozabiti in za-nj moliti. Potem jima je še tri cekine dal s prošnjo, jih med uboge sirotke razdeliti. Tri druge je dal tudi pater Vilibaltu, da bi jih tudi razdelil. „V amerikanskih pušavah in na valovih viharnega morja sim se učil, Vaš stan spoštovati,“ je rekel iz serca. „Še verjem v Kristusa, kakor večidel mojega ljudstva, in upam še viditi, da bodo njegovo znaminje v moji domovini veselo častili.“

Barba je žalostno po njem gledala, dokler je v razvalinah Stanzstada zginil. Ménart je šel z njo k svoji pogoréli hiši. Ogenj je v nji menj škode naredil, kakor je mislil. Streha je sicer pogorela, pa stanice niso toliko terpéle in kmalo je bilo zopet mogoče v njih stanovati. Med tem ko se je s patrom in Barbo zavoljo tega pogovarjal, je prišlo mnogo otrok, kterih očetje in žlahtniki so bili v boju ubiti. Jokali in plakali so in vdove sò šle z njimi. V kratkim sta pater in Barba, ker so se jima v serce smilili, razdelila oficirjev dar in še mnogo jih je ostalo, ki niso nič dobili. „Barba,“ je rekel Menart, „daj kar imaš, revšina je prevelika. Tù se mora pomagati!“ In Barba je vse obdarovala in prijazno potolažila. „Barba,“ je rekel pater, „dopolnite mero svoje dobrote, in obderžite sirotk toliko, kolikor jih ima prostora. Za kruh in slamo za posteljo bom jes skerbel. Obderžite jih tako dolgo, da ji bo naš klošter preskerbeti mogel. V nekih dneh bomo prišli po nje.“

Barba je izbrala s patrom šteri najbolj vbozih

in zapušenih. Dve stanici so za silo za nje napravili. Pater je bil tako srečin, da si ravno ga je težko stalo, vse s kruhom in živežem preskerbeti. Še le zvečer pozno se je poslovil pri njih in je šel po malo znani stezi v svoj klošter z obljubo, kmalo zopet priti.

Ko je Barba zvečer svojemu možu mošnjico pokazala, je bila zlo izpraznjena. „Barba,“ je rekel Menart blagoserčno in poln vernega upanja norčevaje, „tako se mi mošnjica pravšna zdi. Denarji so šli, pa blagoslov božji je namest njih prišel. V polni mošnji blagoslov božji nima prostora!“

Menart si je prizadeval s pomnoženo pridnostjo škodo, ktero je terpeti mogel, poravnati in Barba mu je pridno pomagala. Tudi Nacek je pomagal po svoji moči. Pa tudi Bog je dal svoj blagoslov in tako je imel Menart, preden je leto preteklo, zopet več krav na planinah in denarjev v žepu. Še bolj pa kakor zgubljeno premoženje si zopet pridobiti, mu je podučenje Nacka, ki je vidno rastel, na sercu ležalo. Dobro je vedel, da je on njegovo največje bogastvo, veselje njegovega življenja, tolažba starosti. Menart in Barba sta imela pokoršino in dobro izrejo čez vse in prizadevala sta si, fantka vesele, voljne in ojstre pokoršine navaditi. Človek je pa tudi res le dober, kadar je pokorn iz ljubezni do Boga. V taki pokoršini iz strahu in ljubezni do Boga so starši fanta redili in so mi bili v tem sami najlepši izgled.

Tako je bil in je ostal Nacek pokorn Bogu in zavoljo Boga svojim staršem in predpostavlje-

nim. Šest let je preteklo v tihim miru z delom in molitvijo.

Spomlad se je zopet vernila in natura je veselo se iz globocega snega zbudila in mnogo ptujcov na zelene planine vabila. Naceta, krepkega, blagodušnega fanta, kteri je vse soteske in gore, vse pota in steze, in skoraj vsako hišo svojega in bližnjih kantonov poznal, so ptujci radi jemali, da jih je vodil, in francozki jezik, kterega se je pri svojih starših naučil, mu je pri tem zlo pomožin bil. Zavoljo njegove pametnosti in dobroserčnosti so ga kmalo vsi radi imeli. Kar si je s svojo pridnostjo zaslužil, je vselej s pravim serčnim veseljem svojim staršem domú prinesel in je bil tako že zdaj njih podpora. Tako ga je enkrat en Francoz, z imenom Mêljard, svojega vodnika izvolil. Nace ga je peljal na mnoge gore, z niim je prehodil več kantonov, obiskal Ciriško in Ženevsko jezero in prišel z njim v Milan. Tudi nazaj ga je Nace peljal in spremil do mesta Šent-Gal, ker je imel kupčijske opravke. Tu je prejel Nace silno lepo plačilo in svoje žalosti ni mogel skriti, ko je Mêljard slovo od njega vzel. „Ali si bil rad pri meni Nace?“ ga je prašal Mêljard, kterimu je fantova zvestost in žalost k sercu šla.

„Prav rad,“ je rekel Nace. „Sej ste bili dober gospod. Z Vami bi celi svet prehodil. Poterpeli ste z mano, niste več od mene terjali, kakor kar sim mogel storiti in ste mi dajali dobrih jedí in pijač in niste bili skopi, kakor so drugi popotniki radi.“

Mêljard je fanta pazljivo pogledoval. Krepka nedolžnost in zgolj serčna dobrota ste govorile

iz njegovega obličja. Misel, ktera ga je že večkrat obšla, se je zopet v njem zbudila. „Nace,“ mu je rekel, „še bodeva nekaj časa skup ostala; morebiti še dalje,“ je pristavil z prijaznim, blagovoljnim smehljanjem. „Dobro mislim za Tebe. Sam Te bom k staršem spremil in zavoljo Tebe besedico z njimi govoril.“ Z veseljem je Nace privolil in komaj dan odhoda iz Šent-Gala pričakoval. — Mêljard se ni dolgo mudil in kmalo je ležalo Podgojzdno jezero pred njima. S serčnim veseljem sta prejela Menart in Barba svojega Naceta in se jakemu Mêljardu zahvalila, kterega dobrotljivost jima je sin v mnogih pismih tako močno hvalil. Mêljard je prijazno vsako zahvalo od sebe odvračal in hvalil Nacetovo zvesto, veselo serce, ktero mu je na poti toliko veselja delalo. Zvestoserčni pogovori Menarta so mu zlo dopadli. Barba je prinesla mleka in sera in se je na vso moč prizadjala, Mêljardu prav prav postreči. Zavoljo tega je mogel Nace v Štanzstad po vina iti. Mêljardu se je vedno bolj in bolj v tej revni koči dopadalo. Tako proste, tako nehlinjeno serčno dobre, tako pobožne si je Nacetove starše že pred mislil. Vse ga je v namenu poterjevalo, v kterim jih je obiskal, in najbolje se mu je zdelo, jim brez velicih ovinkov ta svoj namen razodeti.

„Ali je Nace Vaš edini sin?“ je prašal Barbo, ktera mu je ravno najboljših bréskev iz verta prinesla.

„Ja, Gospod! Bog nama ni dal ne druzega sina ne hčere.“

„Tadaj ga gotovo ljubite.“

„Gospod, kaj prašate tako? Če tudi sami nimate nobenega otroka, ste pa očeta in mater imeli in veste, kako so Vas ljubili.“

„Dobro! če bi bogat in pošten mož za Vašega Naceta kakor oče skerbeti hotel, ali bi prepustili temu možu, kteri gotovo za srečo Vašega sina skerbeti more in hoče, Vašega otroka?“

„Ali hoče ta mož za sebe ali za našega sina skerbeti? Nace ne potrebuje staršev; še žive njegovi in ti so svojo dolžnost kot starši po svoji moči nad njim spolnili. Ali ga bo ta mož pač bolj ljubil, kakor madva?“

„Ljubil bo Naceta, to Vam zagotovim; imel ga bo kot svojega sina. Njegov stan in njegovo premoženje mu dasta pomočké, za Naceta dosti bolje skerbeti, kakor Vi še s tako dobro voljo zamorete. Mož je bogat, in ljubi Naceta, in na njem je, to bogastvo enkrat imeti, in to bogastvo je veliko.“

„Oj bogatinci!“ je rekla Barba preplašena. „Ali ima ta bogati mož res tako dober namen, kakor Vi pravite? ali hoče svoje bogastvo po najinim sinu pomnožiti? Sami poznate Naceta, kakošen da je. Ni ubožin otrok. Dobro slovi, ima dobro serce, bister um. Ako je mož tako bogat, zakaj naji hoče ubožna narediti? Najino bogastvo je najini otrok!“

Te proste, jasne iz maternega serca izvirajoče besede so Mêljarda globoko v serce prijele. Zdaj je zvedil, da je bogastvo, ktero je čez vsako drugo, bogastvo staršev, kteri imajo pobožnega, hvaležnega otroka. Tega bogastva pa on ni bil deležin. Čutil se je v tem hipu ubo-

zega, neskončno ubozega. In kako bogata je bila ta žena, ki je tako z njim govorila! Tiho je zdihnil. Oči so se mu posolzile.

„Barba;“ je začel zopet, „bogati mož gotovo dobro misli; to Vam prisežem k Bogu. Bogati mož ima denarjev na kupe, pa nobenega otroka nima. In njegovo serce želi, od otroka ljubljeno biti!“

„Naj si tadaj druzega otroka poiše, madva imava samo tega; ne moreva ga z njim deliti,“ je rekel Menart.

„Če pa ravno Vašega otroka ljubi, če mu pa ravno Vaš otrok dopade?“

„Nej pride tadaj mož sim in nej prebiva med nami. Vse bodemo z njim delili, kar se koli deliti da. Če ne more Nacetov oče biti, nej bo njegov stari oče.“

Zdaj je prišel Nace z vinom. Barba mu je naproti tekla in ga s svojimi rokami objela. Prašala ga je: „Nace, ali bi mogel ktero drugo kot mater, kterega druzega kot očeta ljubiti? Ali bi naji mogel zapustiti, če bi Ti drugi bogastvo in vse dali?“

Nace je stal kakor okamnjen: „Ali jez Vas, oče, Vas, mati zapustiti? Kaj govorite? Nikdar ne. Pri Vas hočem živeti in umreti!“

„Pa bi bil bogat, imeniten in imel bi vse, kar bi ti serce poželelo.“

„Ali sim mar ubog?“ je prašal Nace. „Ali sim kadaj stradal in žejo terpel? Kdo mi je dal jesti in piti, kdo drug kakor Vi? Kdo me je oblačil? Oče, mati, kaj govorite tako? Kdo pa želi, da bi Vas zapustil?

Barba je Mêljarda pokazala. Ta je še enkrat z sladkimi besedami svoj namen povedal. „Gospod,“ je rekel Nace globoko ginjen, „mnogo dobrega ste mi storili, pa za to še ne morete tirjati, da bi Vas bolj ljubil, kakor očeta in mater. Človek zna mnogo dobrotnikov, mnogo prijatlov imeti. Pa samo enega očeta, samo eno mater ima!“

Mêljard je vstal in nekaj časa po tesni stanici se sprehajal. Dobre misli je imel, pa spoznal je, da bi bilo nemilo, take starše od tacega otroka ločiti voljo imeti. In vunder je mislil, da Naceta, kterega je zdaj še bolj ljubil ne more pustiti. Prevdarjal je, kako bi štarše in otroka k sebi spraviti mogel in po silno težkim premišljevanju jo pravo iznajdel.

„Nacek,“ je začel, in je pogledoval blagovoljno zdaj na starše zdaj na fanta, „Nace, ali bi se branil k meni priti, če bi Tvoji starši z mano in k meni iti hotli?“

„Kako mislite to?“ je prašal Ménart in z njim Barba vsa zavzéta. „Da bi mi šli z Vami? Ali ste Vi tadaj tisti mož, kteri hoče Naceta namest svojega otroka vzéti? Ali je to Vaša resnica?“

„Moja sveta resnica!“ je odgovoril Mêljard. „Grajšino imam in tudi Švicario. Že davno je bila moja volja, jo jakemu, skušenemu možu izročiti. Najboljše pogodbe Vam prigotovim. Spoštujem in ljubim Vas. Prihodnje bódemo le ena familia. Za Nacetovo podučenje in prihodnjo sréčo bi potem vkup skerbéli.“

Te besede so starše in sina osupnile; novo,

složno in urno življenje, novi in lepi upi za Nacetovo podučenje in srečo so jim zasijali. Pa ne to tako, kakor očitna ljubezin in poštena blagovóljnost bogatega Francoza do Naceta ste storile, da sta Ménart in Barba prosila jim časa dati, da bodeta pomislila. Mêljard jima ga je rad dovolil. Opravke je imel v Ciriku. Rekel je, da upa v osmih dnéh se verniti in njuni sklep zvediti. —

Pravijo, da Švicarji ložeje kakor vsak drug narod svojo domovino zapustiti zamorejo. Barba in Menart sta s težkim sercom na to mislila. Ni jih mikala ne révšina, ki jima je še več lét pred durmi stala, ne upanje do premoženja in brez skerbnega življenja. Nacetova sreča ju je pred vsim gnala, za njega cló domovino zapustiti. Barba in Ménart sta brème siromaštva in nesreče dolgo in težko nosila in želéla sta svojega edinega sina po moči tega obvarovati. Mêljard, bogat in iz serca dober mož, jima je za to najsveteje obljube storil. Verh tega jima Francozka dežela, kjér sta mnogo lét preživéla, ni bila ptuja dežela. Zastran tega sta koj pater Vilibalda, svojega zvestega prijatla, za svet prašala in tudi on jima je svetoval, se v Meljardova ponudbo podati, ako je res bogati in blagovoljni mož, za kterega se izdaja. Popraševanja od patra Vilibalda zastran tega storjene so ju popolnoma vpokojile in gotova sta bila, ko je Mêljard sam prišel in se s patrom zastran prihodnjega izrejenja upa polnega fanta pogovarjal. — Skušeni, bistroumni Vilibald je kmalo Mêljardovo blagovoljno serce pregledal in druzega ni mogel, kakor pre-

vidnost božjo hvaliti, ktera je na to vižo znova ubogi familii svojo milost pokazala. Po vzajemnim dogovoru bi bil imel Menart švicarijo na Mêljardovi grajšini prevzeti. Mêljard se je pokazal radodarnega moža in je Menartu velike priboljške prigotovil. Več dni je še vesel in dovoljin med njimi preživel, potem pa je naprej potoval. Menart in Barba sta hotla še svojo malo kmetijo prodati in potem pred ko bi bilo mogoče z Nacetom v Bezin, grajšino Mêljardovo na Francozko iti.

Bilo je lepega jutra v mescu Septembru leta 1807, ko sta se Ménart in Barba z Nacetom od patra Vilibalda blagoslovljena v Lucerno prepeljala. Tiho in molče so sedeli vsi v barki z očmi na domače gore obernjeni. Dasiravno so si svesti bili, da bodo složno in pokojno živeli, se vunder skrivnih skerbi in težkih misel niso mogli vbraniti. K temu je prišlo še žalovanje po zapušeni domovini. Čversti Menart je pervi zopet svoje staro zaupanje dobil, in rekel je: „Barba, Bog nam hoče novo, boljšo domovino dati, zahvalimo se mu in upajmo. Saj nas je zdaj bremena revšine in skerbi rešil, kaj bi si novih skerbi na glavo kopali?“ In s krepkim, čverstim glasom je začel svojo jutranjo pesim peti. Barba in Nace sta z njim pela, in lepa pobožna pesim je pregnala vso žalost in staro zaupanje se je v njih serca vernilo.

Brez nesreče, pa po dolgi in težavni poti so prišli v Bezin, na Mêljardovo grajšino. Bezin leži v enim najlepših krajev vina bogate Burgonjske dežele na Francozkim. Na prijetni gorici med vinogradi stoji grad, veliko, krasno

poslopje. Iz grajskega verta pélje skorej četert ure dolga cesta med orehovim drevjem v vas, ki ima snažne hiše in premožne prebivavce. Hiše vasi, skorej vse od vertov obdane, sežejo do bukovega gojzda, na drugi strani imajo pa majhin potok za mejo, v kterim mnogo rib živi. Kraj, v kterim vert leží, se je novim ljudem, ki so bili lepih krajev svoje domovine vajeni, prav dobro prilegel. Mêljard je sprejel svoje prijatle s serčnim veseljem in preljubeznivo dobrotljivostjo. Kakor je on za nje poskerbel, je dalječ njih upanje preseglo. Koj po njih prihodu jih je peljal v svoje stanovanje. Vsega, kar je v hiši treba, so obilo našli; vse je bilo prosto in složno. Ne prav velik vert je bil koj pri gradu in v njemu so rastle cvetlice in drevesa redkega plemena. V švicariji je vidil Ménart lepo živino, kakor jo je doma komaj našel. Vse, česar je bilo za napravljanje séra tréba, je bilo v najlepšim redu pripravljeno. — Ménartove in Barbine oči so se veselja svetile. Kaj tako lepega in pripravnega se nista nadjala. Pa vunder je spoznal Ménart, skušeni kmetovavec, da bi se dalo še marsikaj popraviti. Kar je opazil, je brez odloga Mêljardu razodel. „Gospodarite tu po svoji pameti, Ménart,“ mu je odgovoril. „Tukej ste Vi gospodar. Vam prepustim vse. Le povejte, česar potrebujete.“ — „To Vaše zaupanje, “ je rékel vesél in hvaležno Švicar, „Vam nima žal biti. Ako Bog hoče, bodete iméli v kratkim mléko in sir na mizi, kakoršnega nihče v celi Francozki nima.“

Ménart je ostal mož beséda. Nevtrudeno je delal in je švicarijo v najlepši red djal. Od dné

do dné je imela bolji ték. Barba je pomagala, kjer koli je pomagati mogla, in njena pomoč je bila téčna. Nace je bil skoraj céli dan v gradu pri gospod Mêljardu. S pravo očetovsko ljubéznijo je za fanta skerbel in prizadéval se je, iz njega na duši in na telésu zdravega človeka izrediti. Častitljivi fajmošter tistiga kraja so ga učili keršanski nauk in zgodbino, šolski učenik ga je muziko učil. Vso njegovo izrejo je pa, dogovorno z druzimi učeniki Mêljard sam prevzél, in njegove mnoge skušnje, njegovo čista z pobožnostjo združena omikanost ga je za to pripravnega storila. On sam je učil svojega rejenca matematiko in jezike. Pa tudi ni bilo težavno, fanta tako dobrega serca in take vedoželjnosti, kakoršin je bil Nace, učiti. To je bilo pa še tim lože, ker se je že v hiši svojih staršev in v Vilibaldovi šoli dobrih ukov, strahu božjega in pokornega duha navzél. Zato se pa ni bilo čuditi, da je Nace v tacih okoljšinah in s tacimi učeniki tako urno napredoval. Posebno lahko se je novih jezikov učil. Med njimi mu je španjoljski posebno dopadel, jezik njegovega blazega botra, s kterim bi imel, kakor mu je nekaj reklo, enkrat skup priti. Mêljard sam je imel namen, fanta v jakega kmetovavca predelati. Toda njemu je bilo prepušeno, si svoj stan izvoliti. Gotov si je bil, da ga bo njegov dobrotnik v vsih rečeh podperal. Nace si je prizadeval, v vsih rečeh volji svojega rednika vstréči in to ga je toliko ložeje stalo, ker ga je kmetijstvo veselilo in ker bi s tem svojemu dobrotniku najložeje svojo hvaležnost skazati in blizo njega in svojih staršev ostati mogel.

Mêljard ga je imel od dne do dne rajši, in blagovoljnost, ktero je imel do Naceta, je tudi na njegove starše prenesel. Povsod jim jo je skazoval. Že pervo leto je poboljšal Ménartove dohodke; prepustil mu je dél dobička, ki ga je švicarija dala in ni imel nič zoper to; tako sta Barba in Ménart s svojim serom kupčevala in tako svoje dohodke pomnožila. —

Tako ste že dve leti srečno pretekle, ko je neki gospod Marton, Mêljardove žlahte, se v tem kraju nakupil in tako njih sosed postal. Marton je bil poprej oficir v francozki armadi in se je v vsih vojskah s serčno hrabrostjo izkazal. Pa nazadnje je mogel zavoljo nevarne rane na roki iz službe iti. Mêljard je sprejel z veseljem in navadno dobróto svojega žlahtnika in mu je o vsaki priložnosti svoje serčno prijateljstvo skazoval. Marton ni brez posebnega namena iskal, blizo svojega starega bogatega strica priti. Enega sina in dve hčeri je imel. Želel je, da bi Mêljard njene otroke ljubil in po svoji smerti njim, ker so njegove žlahte bili, svoje premoženje zapustil. Kolikor se je dalo, je ta svoj namen skrival. Vse si je prizadeval, se Mêljardu prikupiti. O vsaki priložnosti mu je pokazal, kako zlo da ga čisla. Prizadeval si je vsako njegovih željá vganiti. Skorej ga ni bilo dneva, da bi ne bil svojega strica obiskal. Navadno so prišli njegov sin, Ljudovik, in njegove hčeri, Hortenzia in Emilia z njim. Oče jim je natanjko povedal, kako se jima je do Mêljarda obnašati. V njih obnašanju je bilo zgolj spoštovanje in podložnost. Karkoli je z očmí pomigal, so njegovi otroci

natanjko storili in nekako skušali so se v tem. Če so še tako majhno reč dobili, niso mogli zadosti dobrega strica prehvaliti in se mu zahvaliti. Tudi roke kuševati niso smeli opustiti. Prinašali so mu zdaj cvetlic, ki so jih natergali, zdaj druzih tacih rečí. Vse to in posebno hvaležnost s tako nedolžno serčnostjo skazovana je v začetku Mêljardovo serce ganila in mislil je, da to vse iz ljubezni izvira. Toda jakemu, naravnemu možu so se te naučene marne in prilizovanja preveč zdele. Na tihim je preličil Nacetovo krepko serčno ljubezin z hlinjeno priveržnostjo svojih žlahtnikov in ta prilika se je izšla svojemu rejencu v prid. Premišljeval je svojo žlahto in spoznal, da nima prave ljubezni do njega. Še bolj je bil pa žalostin, ker je spoznal, da je Ljudovik lažniv in zapravljiv, da ima Hortenzia poželjenje drugim dopadati in veselje do lepih oblek; in da je Emilia, ktera se mu je še najbolja zdela, k složnosti in sladkosnednosti nagnjena. Marton, oče, je imel skorej vse napake svojih otrok v sebi zedinjene. Njegova hrabrost in življenje v vojski je té napake večdel zagrinjalo; ali zdaj, ko je mirno na deželi živel in sam svoj gospodar bil, se je kmalo svojemu nagnjenju izročil. Postopal in drage gostije je ljubil. Oskerbovanje svojega poséstva je izročil svojim oskerbnikom, podučenje svojih otrok učenici in učeniku. Skorej celi dan je bil na lovu ali je pa druge obiskoval. Delal in počel je pa še bolj brez skerbí, ker je mislil, da je Mêljarda, kteri je doslej njemu in njegovim otrokom ljubezin skazoval, popolnoma na svojo plat dobil. Mêljard

je molčal, dokler je mogel. Marton si je mogel večkrat pri svojim bogatim stricu dnarjev izposoditi. Mêljard je dvakrat pomagal. Potem je pa terdno in lepo rekel, da nima Marton nič denarjev več od njega upati. Z ljubeznijo in ojstro ga je večkrat svaril. Marton je obljubil poboljšati se, in ostal je stari. Prepričan je bil, da bo Mêljard, dobri, vestni mož pač njemu, ne pa njegovim otrokom svoje premoženje odtegnil. Bolj za gotovo je pa, kakor kadàj je upal, njegovo premoženje enkrat posésti, ko je Mêljardov najbližji žlahtnik, ki je bil tergovec v Lionu, naglo in brez otrok umerl. Da je Mêljard Naceta ljubil, mu pač ni bilo vseč in to ga je včasi še cló skerbelo. Pa njegova oholost mu ni dala misliti, da bo Mêljard, mož natanjčne vestí, kri zatajil in beraškemu otroku naklonil, kar njegovim najbližjim žlahtnikom gré. To mu je Mêljard večkrat obljubil, nej bi že fantu kak par tavžent frankov volil — nej bi jih imel. Sej bi bilo to le majhin dél tega, česar je enkrat za svoje otroke iz Mêljardovega premoženja dobiti se nadjal. Se vé, da s takim duhom in s takim namenom ni mogel fantu, kteri je njemu in njegovim otrokom, kot najbližjim žlahtnikom svojega žlahtnega dobrotnika, s pravo serčnostjo priveržen bil, dober biti, in pozneje se tudi ni potrudil, to svojo nevoljnost skrivati, ko sta se pozneje on in Mêljard nekako merzlo gledati začela. Nace in njegovi starši so z žalostjo mlačnost in zaničevanje, ktero so Marton in njegovi otroci do njih kazali, čutili. Vse so voljno poterpeli in nikolj niso Mêljardu se pritožili. Nace se je vedno prizadeval, Ljudoviku in njegovema

sestrama, kjer je mogel postreči. Malo hvale so mu za to vedili. Prijaznost, ktero so mu v začetku zavoljo Mêljarda skazovali, je zginila. Čez ramo so ga začeli gledati, očitno sovražiti in pikati. Nace je terpel, kar je mogel. Če so mu zabavljali, jim je tako umno kakor serčno odgovoril in je marsikaj zamolčal, da bi svojega dobrotnika ne žalil. Mêljard je skrivaj na vse pazil. Martonovo in njegovih otrok oholo, sovražno ravnanje ga je žalilo. Tim bolj mu je pa Nacetovo modro, pokojno obnašanje, ktero je vsim ljubezin in spoštovanje do njegovega dobrotnika razodevalo, dopadlo, ker je poznal fantovo častiljubnost in ker je vedel, da mu ni bilo lahko se tako premagati. —

To je storilo, da se je Mêljard bolj in bolj Martonu vmikal, brez da bi bil pa čisto nehal, se z njim pečati. Vedno mu je še vse dobro skazoval, vedno je še z njim in z njegovimi otroci marsiktero očetovsko besedo govoril; lé škoda, da ga niso poslušali. Z žalostnim sercom je mogel Mêljard gledati, kako si je Marton več in več dolgov na glavo nakopoval z nerednim življenjem. Njegovi otroci, brez matere in o slabim izgledu očetovim pred očmi, niso mogli tekniti, ker so verh tega tudi slabe učenike iméli. Ljudovik, 16 let star, je hodil s svojim očetom na lov in v pivnice; Hortenzia je stala céli ljubi dan pred zerkalom ali je sedéla pri klavirju, Emilia pa je ležala na podblazinjenim stolu in veliko je bilo, če je pol ure v dnevu kaj šivala. Se vé, da po takim Meljard ni mogel s svojo žlahto dovoljin biti. Tim več je pa Nace z vedno prid-

nostjo, nehlinjeno ljubéznijo in z dobrim učenjem mu veselje délal. V kmetijstvu, v obravnovanju gojzdov in v druzih rečeh si je vednosti pridobil, ktere so njegovo starost zlo preségle. S polnim zaupanjem mu je izročil zdaj Mêljard oskerbovanje svojih dohodkov in kapitalov in tudi v tem je Nace s svojo natanjčnostjo in obertnostjo pokazal, da je to zaupanje zaslužil. Z veseljem in z nekakim očetovskim ponosom je gledal cvetéčega mladénča, kteri je krepkejši in krepkejši prihajal, in zdrav na živótu, jak na duhu pobožin v sercu, obétal, kdàj mu v starosti tolažba in podpora biti. In k tej dobri omiki mu je večdel on sam pripomogel. To si je smel reči, brez da bi se bil hvalil.

Marton je z nevoljo vidil, kako ga je njegov stric bolj in bolj opušal, in na „švicarskega pritepenca," kakor je Naceta imenoval, bolj in bolj svoje serce obračal. Namest spoznati, da je sam téga kriv, je mislil, da so si Nace in njegovi starši z zvitim prilizovanjem in opravljanjem Mêljardovo serce prikupili in njegovo serce je čakalo priložnosti, se za to nad njim znositi, da bo kaj časa pomnil. In ta priložnost je kmalo prišla.

O Božiču je Mêljard Naceta v mesto Dižon s pismom poslal in pa, da bi bil več reči za njega kupil. Kakor vselej je tudi to opravilo natanjko opravil. Truden, od mraza ves terd je šel v gostivnico pri cesti, da bi z konjem prenočil. Ko je v hišo stopil, je slišal ves zavzét Martona govoriti, kteri je z silno nevoljo Meljarda in še bolj Naceta opravljal in kolikor

je mogel z gerdimi besédami zasmehoval. Še čez svojega očeta je bil Ljudovik. Vez začuden in prepaden je stal Nace, in ni vedel kaj storiti, ali opravljivcoma serčno nasproti stopiti ali pa iti, da bi prepir ne vstal. V tém hipu mu prinese gostivnik vina in kruha in ga v drugo s svojim debélim glasom pozdravi. S tem so pivci v drugi stanici njegovo pričujočnost zvedli. Rudeč od vina in jezen stopi Marton k njemu in méri z bliskajočimi očmí mladenča, ki ga je pogumno gledal.

„Ti si poslušal,“ je začél z debelim jezikom. „Od Tebe in Tebi enacih nihče kaj druzega pričakovati ne more; pa pregovor je: kdor za sténa posluša, svojo sramoto posluša.“

„Vašo sim poslušal, ne svoje,“ odgovori Nace kratko. „Nobena čast Vam ni, dobrega žlahtnika za herbtom oporekvati in druge brez krivice opravljati.“

„Brez krivice? Se vé, rad bi bil brez krivice, Ti tat,“ je jeclal Ljudovik, kteri je pol pijen k očetu prištorkljal. „Sram Vas bodi Tebe in vse Tvoje enakosti! Poberi se, če ne Ti bo moja pést pót pokazala!“

„Vi ste najbližnji žlahtniki mojega dobrotnika,“ je rekel Nace s potišeno jezo, „in zavoljo tega Vam tega sramú nečem poverniti. Ako pa nimate serca, priča Meljarda to, kar ste tu govorili, tudi govoriti, Vaji imenujem oba lažnivca in opravljivca!“

Dobro je bilo, da so popotniki, ki so prišli, prepéru konec naredili. Sicer bi se bilo kaj hudega zgodilo. Nace je šel v drugo stanico in

je gledal pred ko bo mogoče od todi priti. — Njegov konj, sicer tako krotek in pohléven, je bil na poti naenkrat ves divji. Zdaj je skakal, kakor če bi imel oginj v nogah, zdaj je dirjal kakor v zlobi naprej, je bercal in se zvéral, da se je Nace komaj komaj na njem obderžati zamogel. Boga je zahvalil, da je po marsikteri nevarnosti Bezinski grad z njegovimi mnogimi lučami pred sabo vidil. Pa nevarnost še ni minila. Bilo je, kakor če bi bil pogled teh luč njegovo divjost znova vnél. Bolj in bolj divje in nevkretno se je zvéral krepki konj. Kakor divji je zdivjal po griču proti gradu. Nace se je priporočil Bogu in sveti devici, je svojo poslednjo moč zbral, da bi živino obderžal. Pa kar se spnè divji konj, od ojstrog ojstro zboden, visoko in verže Naceta, ki je na terdo zmerznjeno zemljo zletel.

Nace je tako močno na tla priletel, da je brez zavednosti obležal. Ko se je zopet zbrihtal, se je na zemlji znajdel. Njegovi udje so bili otérpnjeni, iz glave mu je iz več ran kri tekla. Nad njim je luna sijala, pred njim je grad stal. Mraz ga je trésel in v tem stanu ni smel dneva čakati, brez da bi se smertni nevarnosti ne predal. Kar je imel moči in z neizrečenimi bolečinami se je priplazil do grajskih vrat, kjer je pozvonil. Da ga tako dolgo ni bilo nazaj, to ni nič skerbi naredilo v gradu. Konja ni bilo in mislili so, da je Nace, kakor se je že večkrat zgodilo, v Dižonu čez noč ostal. Strahoma in z žalostjo je vidil Mêljard nesrečo svojega ljubčka. Zdravnik, kteri je bil koj poklican, ga je pa potolažil, da ni nobena njegovih ran nevarna. To

je tudi Ménarta in Barbo vpokojilo, ktera sta strahú trepetaje pri postelji svojega edinega otroka stala. —

Nace je mogel, ko se je ozdravil, Mêljardu vse povedati, kaj se mu je spotoma zgodilo. Ni mogel zamolčati, da je z Martonom in njegovim sinom v kup prišel. Mêljard je žalostno zdihnil in se ni mogel hudih misel vbraniti. Tudi konja so vjéli in bil je zopet tako krotek in pohléven, kakor pred. Nace je kmalo popolnama ozdravel in Mêljard ga je zdaj še močneje ljubil. Dal je Ménartu in Barbi majhno posestvo blizo svojega grada v dar, ktero je nalaš za to kupil in pustil jima je vse dohodke, ktera sta doslej iméla. Ko jima je podarno pismo izročil, se je obernil od hvaležnih k Nacetu rekoč: „Tudi na Tebe, ljubi Nace, sim mislil, in vidil boš enkrat, kako močno sim Te ljubil.“

Nace je zdaj osemnajsto leto doségel in Mêljard je sklenil, iz ljubezni do njega najimenitniše kmetijske naprave Francozkega in unanjih dežel obiskati. Dve léti ste bile za to odločene in Nace bi bil imel priložnost dobiti, se v vsih rečéh kmetijstva popolnama obdélati. Že je bil čas za odhod odločen. Pa Bog je drugače sklenil.

Enega lepega večera spomladi je hotel iti Mêljard svojo ovčarijo obiskat. Da si ravno je bil prav blagega serca, je bil vunder, kakor vsi ljudjé njegovega duha, tudi zdražljiv in ker je imel vést, da ima samo dobre naméne in bistrejši um, ni mogel lahko terpéti, da bi mu bil kdo njegovih podložnih zopergovarjal se. Našel je kaj, zavoljo česar je čuvaja ovčarije po zasluženju

ograjal. Ta pa je zopergovarjal svojemu gospodu z jezo in nevoljo. Mêljard se je razserdil. Nič pa ni njegovemu krotkemu sercu in slabotnemu životu bolj škodovalo, kakor jeza. Ves nevoljin je hitel domú. Zapstonj se je ta pot Nace prizadéval, ga vpokojiti. Večerjala sta skupej in Mêljard je zoper svojo navado veliko govoril in največ o nehvaležnosti in sirovosti svojih podložnih. Kar mu padejo vilice iz rók, bled in jecljaje je nagnil svojo glavo in se sosedel na stolu. Kaplica (žlak) ga je zadéla. —

Nobéno zdravilo ni več pomagalo. Kapljica ga je še enkrat zadéla na jezik. Pa zavedel se je še. Žalostin in pol ljubezni je gledal Naceta in njegove starše, ki so žalostno pri njem stali in žalosti skorej umréti hotli. Večkrat se je zdelo, kakor če bi bil hotel govoriti, pa ni zamogel. Gospod fajmošter so ga v sveto olje djali. Pobožne, na križ obernjene očí, prizadevanje, s kterim je svoje usta odpréti in svoje roke skleniti poskušal, je očitno kazalo, da vé, kaj da prejme. Po svetim opravilu je kratek čas zaspal. Pa kar naglo se je zbudil, Naceta milo pogledal in z roko na mizo, pri kteri je sicer pisal, pokazal. To je bilo poslednje v njegovim življenju. Proti polnoči je izročil starček o molitvi pričujočih svojo dušo Bogu stvarniku. — „Gospod, Tvoja volja se zgôdi!“ je molil gospod fajmošter. „Vzemi dušo svojega služabnika k sebi!“ Ni mogoče popisati, kako žalostni so bili Nace in njegovi starši.

Drugo jutro na vse zgodaj je prišel Marton, kteremu so koj povedali, da je Mêljard umerl,

z sodno gosposko. Koj so vse zapečatili. Komaj je Marton svoje veselje skrival in žalost hlinil, ktera mu ni šla od serca. Natanjko in z nekako nepokojvostjo je popraševal, kakošne so bile poslednje ure rajncega in ložeje je dihal, ko je zvedel, de njegov stric ni imel moči ne za govoriti ne za pisati. Vsi pričejoči so mogli iz stanice iti in Nacetova prošnja, da bi s svojimi starši pri merliči čuti in moliti smel, je z jezo in zaničevanjem odrekel, ktero je najhujega se bati dalo. Tudi Ljudovik je prišel zdaj s svojimi starši. On in Hortenzia sta zavoljo spodobnosti sicer žalostno se nosila, pa njih govorjenje in obnašanje je preveč očitno kazalo, da sta imela stricovo smert bolj v srečo kakor nesrečo. Samo Emilia je bila resnično žalostna in je vroče solze točila. S strahom in z žalostjo so pričakovali vsi prihodnjih dni. Proti poldnevu so bili posli in služabniki Mêljardovi poklicani in sodnik jim je oznanil, da je Mêljard brez žene in otroka, brez testamenta umerl. Za to pride Bezinska grajšina z vsim, kar je, na gospod Martona kot nejbližnjega Mêljardovega žlahtnika. Kdor ima od rajncega še kaj terjati, nej se brez odloga oglasi. — Pri teh besedah je gledal Marton ojstro in nepokojno Naceta in negove starše. Molčé, s solznimi očmí in bridko žalostjo so stali tu. Nihče pričujočih ni nič terjal. Sej je Mêljard vsakemu več dal, kakor mu je šlo. Novi gospodar je zdajci svojo oblast pokazal. Veči del Mêljardovih služabnikov, ki so bili zvesti in priletni, so bili spuženi. Z očitnim veseljem in zapovedljivim glasom je ukazal Ménartu in Barbi, švicarijo v

šterih tednih zapustiti, in Nacetu ojstro prepovedal, v grad hoditi. Brez opornosti so rekli, da bodo tako storili, da si ravno so imeli po z Mêljardom sklenjeni pogodbi pravico, še eno leto ostati. Marton je dal silno lep pogreb napraviti. Neštete solze, solze resnične žalosti so tekle na Mêljardov grob. Vsi so objokovali smert žlahtnega moža. Kdo si zamore še le Nacetovo in njegovih staršev žalost misliti. Pred ko se je dalo je želel Ménart z Barbo švicarijo zapustiti in za zdaj na kmetijo, ktero njima je Mêljard v dar kupil, se preseliti. Zdaj sta vnovič njegovo očetovsko ljubezin v nji celi méri spoznala. Brez njé bi bila zdaj berača. Od strane se je slišalo, kakor če bi bil rajnci testament zapustil in Naceta kot dediča skorej celega premoženja postavil. To je Martonovo jezo do Naceta in njegovih staršev še bolj podpihavalo. Nadlegoval jih je, kakor mu je bilo mogoče, da bi bili pred švicarijo zapustili. Bilo je, kakor če bi se blizo njih ne počutil dobro. Tisti dan pa, ko bi se bili imeli iz švicarije na svojo kmetijo preseliti, jim je rekel Marton, da ima pravico misliti, da so si to kmetijo prigoljufali. Zavoljo tega je tudi tožbo zoper nje pri sodniji naredil. To je bilo pa Ménartu vunder preveč. S krepkimi besedami mu je terdno njegovo krivico očital ga opravljivca zmirjaje in rekel mu je mu najmanjši krivico skazati. To je Martona popolnoma razkačilo in s hudobno terdovratnostjo jim je branil presiliti se, dokler sodba pravde ne razsodi. Sodba je mogla, dasiravno je Marton podpihoval in podkupoval, za Ménarta razsoditi. Zakaj podarno pismo je bilo

preveč jasno in po postavah narejeno. Z jezo jih je pustil iti, pa zarotil se je, jih ne dolgo ondi terpeti. —

Marton je vse storil, da bi jim prebivanje blizo njega otežil. Kakor je mogel, jim je nagajal in njih poterpežljivost skušal. Ménart in Barba sta stanovitna ostala. Večkrat jima je rekel, da kupi kmetijo od nju. Ménart se ni podal. Njegova kmetija je na dobrim mestu ležala in z dobrim obdelovanjem je upal v nekterih letih svoje dohodke lahko tako pomnožiti, da si bo mogel potem v svoji domovini večje posestvo kupiti in svoje dni pokojno živeti. To je bil njegov dobro prevdarjen namen, kterega sta Nace in Barba poterdila, in nad njim so vse zvijače Martonove omagale, kteri teh Švicarjev nikakor ni mogel blizo sebe terpeti. Viditi, da z vsim nič ne opravi, je začel še dalje misliti, kako bi starega vojaka vtrudil in vsaj tistega, kterega je najbolj čertel, — Naceta se znebiti. In našel je pravo. In to je bilo popisovanje, ktero je bilo pod Napoleonom na Francozkim tako strašno in je ljudstvu toliko žalosti delalo. Vsako leto so mladenče, ki so osemnajsto leto doživeli, v vojašino poklicali, jih v orožju vadili in potem na vojsko poslali. Tudi Nace je bil v tej starosti. Pa ne on ne njegovi starši se niso bali popisovanja. Sej so bili Švicarji, ki so bili pač s francozkim cesarjem v zvezi, pa ne njegovi podložni. Bilo jim je, kakor če bi bilo med nje trešilo, ko je bil Nace pred gosposko k popisovanju poklican. Zapstonj sta se Nace in Ménart izgovarjala, da kot ptujca popisovanju nista podveržena in torej tudi vojašini

ne; zapstonj je Ménart rekel, da je Nace njegov edini otrok in da mu mora biti v starosti podpora. Napoleon je zapovedal in armada, ktera je na Španjolskim in v Portugalii veliko zgubo imela, potrebuje velike pomoči. Ker imata kmetijo v svojim posestvu, se jima je reklo, sta cesarju podložna in nehala Švicarja biti, in na to se zamore še tim menj gledati, ker je Švica že tako dolžna, vojake cesarju dajati. —

Barba je v tihim strahu osterméla, ko je to razsodbo zvédla. Take vpijoče nepravičnosti se ni nadjala. Svojega ediniga sina, ljubčka svojega serca, podporo svoje starosti na to vižo zgubiti, je njeno moč preseglo. Te misli njeno matersko serce ni moglo prenesti. „Gospod!“ je zdihovala, „pred kratkim si nam našega dobrotnika, našega najboljega prijatla vzel; ali hočeš, da tudi ediniga sina zgubiva? Gospod, kako hudo bi bilo to! Kako morem to prestati, da mojega ediniga sina v mesnico peljelo! O Francozko, ti nesrečna dežela! zakaj sim kadaj na Tebe stopila!“ Menart je še eno poskusil. Hotel je pri cesarju samim pomočí in pravice iskati; pa povsod mu je bila pot do njega zaperta. Žalostin in jezin se je vernil Menart domú in cele moči njegoviga terdnega zaupanja in možke serčnosti mu je bilo treba, da se je njegove serce vpokojiti in v nesrečo vdati moglo, ktere odverniti ni mogoče bilo. Nacetu je bilo le malo dni še pripušeno pri starših ostati. Oče so mu svetovali, pobégniti; pa blagi sin jih ni poslušal. Ni se hotel z nesrečo svojega očeta rešiti, kteri bi bil zavoljo njegovega béga ob svoje premoženje

prišel in še v ječi dolgo zapert bil. Verh tega je pa Nace tudi spoznal, kako nevarno da je bilo pobegniti, ker so Marton in njegovi pomagači tako ojstro na-nj pazili. Nace se je pokazal čez vse serčnega in voljnega mladenča. Z otroško ljubeznijo je svoje starše tolažil, in kakor je mogel, jim je žalost odgnati se prizadeval. Rekel je: „Sej ne zadene vsaka puška, vsak meč. Ali niso oče sami izgled, da tudi najserčnejši vojak nevarnosti v bojih odide in svoje življenje v najhujih vojskah ohraniti zamore. Zakaj bi tudi jez te sreče ne imel?“ Rekel je, da zaupa v varstvo božje in v prošnjo presvete device, v molitev svojih staršev, ktere je Bog vedno tako očitno in milostivo obvaroval. Gotovo ne bo božja volja, da bi v starosti brez pomoči in podpóre ostali. —

Njegove besede so Barbo nekoliko potolažile. V Menartovim sercu se je upanje zbudilo in stara vojaška serčnost mu je zopet oživela. Sej je bil sam v deželi rojen, kjer nikogar ne časté, kteri se ni kot hraber mož na borišu bojeval in te častí ni bilo mogoče brez nevarnosti, brez zatajevanja samega sebe dobiti. Tako nej bi se tudi Nace v božjim imenu, kakor očetje vsi, v vojski poskusil in Menart si je bil svest, da se Nace ne bo njih nevrednega pokazal. Kolikor bliže je dan ločitve prihajal, toliko bolj tiha in globoka je bila materna žalost, da si ravno je bila vsa v božjo voljo vdana. „Nej se zgodi božja volja!“ je vedno molila; „vsaki dan sim mu svoje dete darovala; povsod ga bo ljubil, povsod varoval.“ S tiho materno ljubeznijo je

vsega pripravila, obleke in perila, kolikor bi Nace potreboval. Skrivaj je gledala dolgo s solznimi očmi na njega, kteriga ne bo tako kmalo zopet vidila. Bilo ji je mnogokrat, kakor če bi se ji hotlo serce razpočiti. Vsaki dan je šla v cerkev in dostikrat je tudi grob svojega dobrotnika obiskala. „Oh, če bi še živel!“ je zdihovala, „bi nas ta žalost ne bila zadela. O prosi za nas, za Naceta, ako smeš — česar pa ne dvomim — božje obličje gledati!“

Menart se je popolnoma vpokojil in vdal. Prizadeval se je zdaj, kolikor mu je še kratki čas pripustil, po mogočosti Naceta za novi stan pripraviti. Ker je mnogo let sam vojak bil in marsikaj skusil, mu je lahko marsikak dober uk dal. „Pokornost, in sicer slepa pokornost,“ je rekel, „je perva dolžnost vojaka. Vselej in povsod mora vojak voljo svojih višjih spolniti. To je njegova čast. Hrabrosti pred sovražnikom ti ni treba priporočati; to imaš že po svojih prednikih, kteri s svoje hrabrostjo celi svet napolnujejo. Imej pa tudi tukaj pravo mero. Tvoja pogumnost nej se nikoli v prederznost ne preverže. Ne boj se smerti, ne postavljaj pa tudi svojega življenja nikoli nepotrebno v nevarnost. Pomisli, ljubi moj Nace,“ in bolj mehko je začel govoriti, — „pomisli, da imaš starše, kteri tvoje pomoči potrebujejo. Priletnim staršem streči Ti bo pri Bogu in ljudeh gotovo toliko in še več časti prineslo, kakor zvezda na persih.“ Potem ga je opominjal, s svojimi tovarši prijazin in mirn biti, vsacega prepéra in boja se varovati in pošteno živeti. Poštenje pak se z natanjčnim spolnova-

njem dolžnost, čistim življenjem in umnim prevdarjenjem najbolj ohrani. Silno je še Naceta prosil se nevarnih tovaršij ogibati, pijančevanja in preklinjanja varovati. Priporočil mu je zmernost in pridnost, ktere ste najbolja varha življenja, in se posebno greha zderžati, pred kterim sramožljivost orudeči in kteri se pri vojakih tako pogostim najde. —

Potem mu je tudi Barba, dobra mati, z ginjenim sercom rekla: „Ljubi moj Nace! Oče so Ti povedali, kar Ti je treba; prosim Te še enkrat, bodi pokorn z vso močjo in spolnuj svoje dolžnosti povsod, kakor Ti je mogoče. Nad voljo posvetne gosposke pa nikoli ne pozabi volje nebeškega očeta. Ne bodi enak tistim, kteri so poveljem svoje svetne gosposke pokorni, volje božje pa, ktera jim vkazuje moliti in Kristusa nasledovati, nečejo poznati. Zavoljo tega se nikolj ne sramuj, svojo vero v Jezusa kot odrešenika, povsod spoznavati in v čast si štej, če te bodo Tvoji tovarši zavoljo vere zasmehovali. Boj se pa, kolikor boš mogel, tovaršije tistih, kteri vero zasmehujejo in Zveličarja zaničujejo. Tacih je med vojaki več kakor med druzimi stanovi. To so Tvoja mati poskusili in zdaj je beržeje huje, kakor bolje. Začni vselej dan z Bogom in skleni ga z Bogom; potem boš srečin. Beri, kadar boš mogel, kake dobre bukve in ne zamujaj nobene priložnosti, sveto mašo in besedo božjo poslušati. Včasi Ti bo to vunder mogoče. Pomisli, ljubi Nace, da nimaš samo života, temuč tudi dušo in da si vsaki dan v smertni nevarnosti. O ljubi Nace! da bi ne umerl nepripravljen, če boš mogel

po božji volji v vojski umreti! O moj Bog! Tvoja mati bo vsaki dan za Tebe molila, da kot prijatel božji umerješ in se ne ločiš brez svetih zakramentov iz tega življenja! — Potem Ti položim še eno na serce. Izredila sva Te v ljubezni do čistosti in sramožljivosti! oh ljubi Nace, vidil in slišal boš rečí, da se Ti bo serce tergalo. Zasmehovali, zaničevali Te bodo, če ne boš v greh privoljil. Zapeljivci bodo prišli in brez skušnjave ne boš ostal. O Nace! potem nej bo molitev Tvoje orožje in misli, da Bog vse vé. Potem reci z Jožefom: „Kako zamorem tako hudo grešiti!“ Pomisli Nace, da ni dražjega na svetu, kakor čistost; pa tudi ni rajši ne zgine. Zato moli in čuj, in nič Ti ne bo moglo škodovati.“

„Mati, nikar ne skerbite,“ je rekel Nace, „nečem plačila zgubiti, ktero je Bog čistim na unim svetu obljubil.“

„O to plačilo je veliko, neskončno veliko,“ je rekla Barba; „samo čisti bodo božje obličje gledali in to je največje zveličanje. Pa še eno bi Ti rada na serce položila. Bodi usmiljen z vsimi, posebno z nebornimi, z devicami, z otroci in starčki. Nace, vidil si kot otrok revšino vojske. Nisi še pozabil. Nikolj ne bodi pri ropanju. Strezi ranjenim, brez razločka, ali so prijatli ali sovražniki. Imaj usmiljenje z ubozimi in brani povsod nedolžnost. Usmili se vjetih; bodi povsod usmiljen in tudi Ti boš usmiljenje našel.“ Serce ji je skupelo in ni se mogla solz obraniti. „Ljubi moj Nace,“ tako je sklenila svoje materne opominjevanje, „stori povsod, kar Ti Tvoja vest veleva. Vse drugo bo Bog storil.“

Tisti dan, ko je Nace slovo vzel, sta bila Menart in Barba z Nacetom še pri sveti maši. Tu sta darovala svojega edinega otroka Zveličarju in nebeškemu očetu. Barba je bila silno terdnega serca. Na njenim obličju se je brala bridka pa vunder večdel že premagana bolečina. Le takrat, ko je Nace mater prosil, ga poblagosloviti, se ji je hotlo serce razpočiti in jokaje je rekla: „O moj Bog! kako bom to prestala!“

Molče in vsa prepadena sta stala Menart in Nace in ji nista moglo v tem hipu nobene tolažbe dati. Barba pak je vstala in z v nebo obernjenimi očmi rekla: „Gospod, Tvoja volja se zgôdi! ali mi nisi dal tega edinega sina? Kaj se bom branila, svoje dete Tebi dati? Vzemi ga, če ga hočeš imeti, Tvoj bodi živ, Tvoj bodi mertev! Pa vunder, usmiljeni Oče, če je mogoče, pripelji mi ga nazaj!“

Menart je potegnil sina od matere. Hotel je obeh bolečinam konec storiti in spremil je Naceta v Dižon. —

Barba je dolgo za njima gledala, dokler sta se njenim hrepenečim očém skrila. „Kadaj bo Nacek zopet prišel?“ se je tiho prašala. „Zdi se mi, kakor če bi mi nekaj reklo, da mora zopet priti. Ne morem si ga drugačnega kakor živega misliti. Moj Zveličar, to upanje mi Ti délaš!“

Naceta so k regiméntu postavili, ki je bil namenjen, brez odloga v Španio iti. Vojaška služba v Španii, tako težavna in nevarna, je bila francozkim vojakam malo vséč, še menj pa, ker je bilo malo dobička v nji. Nace je imel pa še več, je ne ljubiti. Dasiravno se je veselil, Špa-

nio viditi, je bil vunder žalosten, da bo mogel zoper deželo, v kteri je bil keršen, v kteri je njegov dobrotljivi boter živel, meč potegniti. Pa dolžnost, železna dolžnost pokornosti mu je to zapovedala. Nace se ji je podvergel z žalostnim sercom. Urno so naprej šli in mladi vojaki niso iméli časa ne na pretečenost misliti, ne za prihodnost skerbéti.

Nace je živel med svojimi tovarši po mogočosti tiho in sam za-se. Njih večdél srovo, nevkretno obnašanje mu je malo dopadlo. Se ve, da so ga za to špikali. Pa voljno je terpel in prizadeval si je tim več z zvestim spolnovanjem svojih dolžnost, ljubezin svojih tovaršev in višjih zadobiti. Té pa čistemu, čverstemu mladenču, kteri je svojo službo zvesto in natanjko opravljal in se je z večjimi vednosti pred drugimi skazal, niso mogli odrêči. Tako so prišli v desetih dnevih do Vivaresa. Nace, dozdaj zdrav, je občutil majhno merzlico; prehladil se je bil, ko je tovarša rešil, kteri je skorej vtonil. Mlad še in sicer terdnega života je mislil, da bo bolezin premagal. Pa čez par dni že se je merzlica še huje povernila in ga je silno oslabila. Boga je zahvalil, ko so zvečer v vas prišli, v kteri so prenočili. Nacetu in mnogim njegovih tovaršev je bil kvartir v nékim mlinu odločen. Pa ta mlin je bil še čez uro dalječ od vasí. Z vso močjo si je Nace prizadeval do mlina priti. Skozi gost gojzd je pót peljala, po kterim je šlo več stezá. Preslab je bil, da bi bil mogel s svojimi tovarši enako hoditi. Zastal in na mnogih stezah zašel je. Do terde noči je hodil in iskal. Ob vso svojo moč je

prišel. Ponočni mraz mu je pretresal ude. Glava ga je tako bolela, da dostikrat ni vedel, pri čem da je in nazadnje je padel v omedljevco pod germovje. —

Ko se je zopet zbrihtal, ste dve deklici, kterih nobena ni bila osem lét stara, pri njem stale in ga milo gledale. „Ubogi vojak,“ je začela ena, „kako si bled! ali si bolan? Ves moker si od rose in kako se tresejo tvoji udje!“ — „Ali ne moreš vstati,“ ga vpraša druga. „K očetu bi Te peljale in pri nas v mlinu bi imel dobro posteljo, gorke juhe in drugih jedi.“ Polna usmiljena mu pomoli ročice in mu je hotla pomagati vstati. Pa z bridkim zdihljejem je padel Nace nazaj. Do smerti trudnega se je čutil in zdaj ga je mraz tresel zdaj vročina kuhala. „Rozalia,“ je rekla Marieta, „najbolje bo, če dam po očeta tečeš. Sej vidiš, da je ubogi mož preslab. Bom jez pri njem ostala. Toda teci, Rozalia, teci in se kmalo verni!“

Rozalia je tekla, kolikor je mogla, Marjeta je pa poleg vojaka pokleknila, se z njim po svoji pameti pogovarjala in ga tolažila, da bodo kmalo oče po-nj prišli. S svojo ruto mu je od rose in potú mokro čelo obrisala in zrelih jagod ponudila, edino, s čimur ga je mogla zdaj ohladiti. Ker jo je prosil, mu je prinesla iz studence vode, ktero je počasi pil. Bolj močnega se je čutil, ko je svojo vročo žejo pogasil. Nazadnje vidi Marieta očeta priti in dva hlapca sta šla z njimi. Rozalia, blagoserčno dete, je naprej tekla in sestrico poprašala, kaj bolnik dela. Nace je imel komej še toliko moči, da je očetu otrok, kteri mu je s serč-

nim usmiljenjem pomoč ponudil, svojo nesrečo povedal in se mu zahvalil. Vnovič ga je slabost premagala. Previdno in po mogočosti rahlo so položili bolnika na nosilo (trage) in v mlin prinesli. Ondi ga je pričakovala Jožefa, dobra gospodinja. S serčnim usmiljenjem je sprejela bolnika, ga koj v posteljo djati in zdravnika poklicati vkazala. — Koj je prišel in rekel, da je bolezin huda merzlica, ktere konec se mora pričakovati. Vsigdar pa bolnik ni brez nevarnosti. —

Več kot sedem dní je ležal v težki medljevci, ktera mu je prav malo zavednosti pustila. Vidil je dostikrat dobre deklici Rozalio in Marieto pri svoji postelji, ktere ste zdaj molile, zdaj jokale, zdaj mu zdravila dajale. Tudi Jožefo in njenega moža je vidil, kako sta z zvesto ljubeznijo za njega skerbéla. Večkrat je prišel tudi velik, terdin starček z modrim obličjem, belimi lasmí in bistrimi, svitlimi očmí. Spomniti se je tudi mogel, da sta ga dva častitljiva moža, eden zlo priletin, poln milosti in ljubezni, drugi še v najlepši starosti, večkrat obiskala, pri njem molila in ga blagoslovila. Kakor sanje se mu je vse to zdelo in le težko se je zamogel spomniti, kako je tu sim prišel. Ko je zopet bolj zbrihtal in ozerl se, je vidil pri svojih nogah Rozalio in Marieto; tisti starček z belimi lasmi in bistrimi očmi je stal pri njem, ga blagovoljno in pazljivo gledaje.

„Kako ti je, ljubi moj prijatel,“ ga vpraša ta, „zdi se mi, da Ti je bolje.“

„Bog daj!“ je zdihnil Nace. „Toda jez se čutim slabega za umreti. Oh, kako sim slab!“

„Le zaupajte in ne obupajte!“ ga je opo-

minjal starček. „Išite moči pri Izveličarju, kterega podobo na sercu nosite.“

Ponižno je kušnil Nace križ na verižici in rekel: „O Jezus, pomagaj mi! pomagaj mi!“

„Zakaj bi Vam večna ljubezin in usmiljenost ne pomagala? Ali vas ne vabi k nji priti? Ali Vam ne kliče: „Ako ste trudni in obloženi, priditi k memi, jez Vas bom oživel!“

„Svetjete mi, se spovedati in obhajati, jelite?“

„Ja, prijatel; svetjem Vam, kakor oče svojemu sinu svetje. Križ na Vaših persih kaže, da v Zveličarja verjete, da ga ljubite. Bolni ste, zlo bolni. Nihče ne vé, kako se bo bolezin izšla. Dolgo ste ležali brez zavednosti. Z božjo milostjo ste se zopet zbrihtali. Prejmite zdaj svete zakramente. Ozdravite popred svojo dušo, potem bo tudi Vaše telo lože ozdravelo. Dolgo življenje me je mnogokrat podučilo, kakošno moč da imajo sveti zakramenti in vidil sim, kakošno milost sveto olje tistim dodelí, kteri ga vredni in z zaupanjem prejmejo.“

„Prav imate. Dobro mi svetjete, prav dobro,“ je odgovoril Nace čez nekaj časa. „Rad storim po vašim svétu. Prosim Vas, prosite gospod fajmoštra, da jutro k meni pridejo. Ta čas se bom pripravil.“ — „Bog Vam daj svojo pomoč,“ je rekel starček; „zdaj pa počivajte. Bog bo dalje za Vas skerbel.“

„Še eno imam na sercu,“ je rekel Nace žalostno dalje, „toliko časa sim že od svojega regimenta zdaj; mislili bodo, da sim ušel. Bodite tako dobri in dajte poveljstvu tridesetega regimenta pisati in mu mojo bolézin naznaniti.“

„To sim že mislil,“ je odgovoril starček; „kako se pa pišete prijatel?“

Nace je povedal svoje ime. „Ali Nace Lurcinger se pišete?“ ga vpraša starcek z začudenjem. „Vaše ime ni francozko, dasiravno vi naš jezik prav gladko govorite. Kje pa ste doma?“

„V Burgonji; moji starši pa so Švicarji. V Burgonjo so se preselili, da bi lože živéli in za mene svoje edino dete bolj skerbeti mogli.“

„Tako si Ti Menartov in Barbini sin!“ reče starček ves vesel. „Zdaj vem, zakaj si se mi koj v začetku tako znan zdel in zakaj je Tvoje obličje tako k mojemu sercu govorilo?“

„Kako, ali je mogoče? Ali Vi poznate moje starše?“ je prašal Nace. Njegove oči so se svetile, njegove blede lica porudečile. „Povejte mi vunder, kako ste se z njimi soznanili?“

„Jez sim Štefan, ljubi prijatel, stari Štefan, kterega so Tvoji starši pred osemnajstimi létmi obiskali in se tega še vedno z veseljem spomnim. Otrok si še bil in v plenicah si še ležal, ljubi Nace.“

„Ali Štefan ste Vi? Štefan? naš dobrotnik, ki ste mene in moje starše tako obilno in tako dobrotljivo oddarovali?“

„Jez sim tisti, moj Nace; pa prosim Te, skerbi zdaj sam za-se.“ Nace mu je podal z ocmi najčistejega veselja in serčne hvaležnosti roko. „Kako se zahvalim Bogu za to bolezin!“ je jecljal z ginjenim sercom. Vas viditi, to mi olajša vse moje terpljenje. Vsaki dan smo za vas molili. O kako se bodo moji starši veselili, kadar bodo zvedli, da ste me s staro ljubeznijo

sprejeli!“ Štefan ga je zopet opomnil, se pokojno zaderžati, in tudi njegove oči so se obsolzile. Bertram, njegov sin in Jožefa, njegova posterka, sta z veselim zavzetjem zaslišala, da je bolnik Menartov in Barbini sin. Bertram še ni pozabil dneva, ko sta o času strahu in najhujega preganjanja očeta obiskala in veselo poročilo od pater Arkimbolda prinesla. Zavoljo tega so še z večjo ljubeznijo za-nj skerbeli; kakor če bi njih otrok bil, tako so mu stregli.

Drugi dan je rekel Štefan bolniku: „Kmalo bodo gospod fajmošter prišli. Poznajo te.“

„Ali poznajo me?“ je vprašal zavzeti bolnik. „Kako je neki to mogoče.

„Na svojih rokah so Te že pestovali in njih roka Te je že blagoslovila. Sej so pater Arkimbold tajisti, kteremu so Tvoj serčni oče pred osemnajstimi letmi življenje oteli. Večkrat so Te obiskali, brez da so vedli, da si Ti sin tistega, ki jih je otel.“

Nace je z veliko pobožnostjo svoje roke k nebesam zdvignil ter rekel: „Bog, kako čudne so Tvoje pota! kako se Ti zahvalim, da mi take prijatle v tolažbo daš! kako bi še kake bolečine terpel, ko me tako veselje obiše! Mogočni Bog, kako se Ti zahvalim, da smem iz tacih rok presveto telo prejeti.“

Kmalo je prišel fajmošter, pater Arkimbold. Drug duhovnik, — bil je Teodor — je prišel z njim. Nace ju je koj spoznal. Oba sta ga o času, ko je pol omedljev v merzlici ležal, obiskala. Štefan jima je povedal, kdo da je Nace.

„Ali nas Bog tako vkup pripelje, Nace?“

je rekel pobožni starček. „Mnogo let je preteklo, pa ne en dan ni preteklo, pa ne en dan ni prešel, da bi se ne bil Tvojih staršev v molitvi spomnil. O če bi Ti mogel po božji milosti poverniti, kar so Tvoj oče za mene storili!“ Molče je kušnil Nace njegovo roko. „Srečin sim v svojih bolečinah in v svoji nesreči; sej sim pri Vas. Veselje in tolažba, ktero zdaj vživam, preseže dalječ bolečine bolezni. Vam izročim svojo dušo!“

„Nej nam Bog pomaga, moj sin, in nej ne ozdravi samo Tvoje duše, ampak tudi Tvoje telo! Zaupaj v Boga, kteri je Tvoje starše tudi v največji sili obvaroval. Tvoji starši so Ti gotovo povédali, v kaki sili so nas našli. In vunder je bilo nam in njim pomagano. Glej, Nace, tu je Teodor, moj prijatel in rejenc. Tudi on ti je stregel in pestoval Te, ko so Tvoji starši iz Španie prišli in pri nas prenočiša iskali.“ —

Teodor se je prijazno k bolniku priklonil rekoč: „Ljubi Nace! ves si očetu podoben in terdno upanje imam, da si jim tudi v serčnosti in zaupanje podoben. Ljubi Nace, upaj in zaupaj in pripravi se, Zveličarja prejeti.“

„Hrepenim po njem,“ je odgovoril bolnik. „Nej se poniža, v mojo dušo priti.“

Pater Arkimbold ga je spovedal in obhajal, pater Teodor pa ga je v sveto olje djal. Nace se je po svetih zakramentih čudno oživljenega čutil. Zdaj je imel moč, se popolnoma Bogu darovati in viditi je bilo, kakor če bi bilo Gospodu vseč, ta dar prevzeti. Še huje kakor pervi pot se je vročinska bolezin vernila, in zgodilo se je, kar je zdravnik napovedal. Šternajst dni je

ležal Nace med življenjem in med smertjo. Kako so bili njegovi prijatli potolaženi, da se je s Bogom spravil. Kar le ljubezin dati more, so bolniku dali; čuli, molili so pri njem, stregli so mu. — In Bog je dal tudi svojo pomoč. Čez tri dolge, težke tedne se je Nace zopet zbrihtal. Njegove oči še sicer niso bile jasne, oznanovale so pa vunder, da se zdravje povrača. V kratkim je tudi njegov duh zopet staro moč dobil, preden se je še oslabljeni život popravil. Pa tudi životu je mladost in skerbna postrežba pomagala. Štefan ni zapustil njegove postelje. Imenoval ga je le svojega sina in je spolnoval vse dolžnosti očeta. Arkimbold in Teodor se nista bala dolge poti in sta ga skorej vsaki dan obiskala. Če enega ni bilo, je gotovo drugi prišel ga obiskat in tolažit. Bertram in Jožefa sta pomagala očetu, kakor jima je bilo mogoče, bolniku streči. Rozalia in Marieta sta se v svojim otročjim usmiljenju vedno prizadevale, mu postreči in dostikrat ste ga s svojimi nedolžnimi pogovori razveselile. V tako pobožni, čisti ljubezni in skerbni postrežbi je bolnik mogel ozdraveti, se mu je mogla moč verniti.

Jasen, vroč polétni dan je bil, ko je Nace pervi pot iz hiše stopiti in se pod milim nebóm prehajati smel. Z veseljem je pozdravil zalo naturo, ktera ga je obdajala in se je z dišavo cvetlic napajal, ktero so okolj Štefanove hiše rastle. Štefan ga je peljal k visocemu križu, ki je blizo hiše stal. Prekrasna podoba križanega sinú božjega je bila na njem. Pruka je stala pred križem in pobožnost ljudí je nasadila rož, limbarjev in druzih cvetlic okrog njega. — Starček

je pokleknil in tudi Nace je pripognil svoje kolena; zakaj čutil je, kako veliko hvalo je tistemu dolžen, kteri se je v bolezni njega usmilil, kteri je z njim terpel in mu k zdravju pomagal. — Po kratki pa serčni molitvi je Štefan vstal in z globoko serčnostjo podobo križanega Jezusa premišljeval.

„Glej, ljubi moj,“ je rekel, „skorej osemnajst lét je, ko so Te Tvoji starši pervi pot pod ta križ položili in z nami k tistemu molili, ki je na križu terpel. O kakošna žalost je takrat naše serca tergala! Kot otrok, komaj deset mescov star, si med nami z veselim, brezskerbnim obličjem ležal in nisi nič bolečine čutil, ktera je nas razjedala. Domovino smo mogli zapustiti in križ, pred kterim smo tolikrat k Jezusu molili, nismo hotli preklinjevanju hudobnih, nevernih ljudi prepustiti. Pokopali smo ga in Boga prosili, da bi nam kadaj milost skazal, skriti križ zopet očitno Njemu v čast postaviti. Zdihovali smo k Njemu, da bi nam pripustil, da bi kakor sicer kot njegovi zvesti, ljubi otroci, kot hvaležni častivci Njegovega križanega Sina, pred tem križem mirno molili. Glej Nace, Bog je našo molitev uslišal.“

Z ginjenim sercom je pogledoval Nace zdaj na križ zdaj na starčka, kterega oči so se svetile, kterega blede lica so se malo porudečile. „Štefan,“ je rekel, „taka molitev, tako upanje ni moglo osramoteno biti!“

„Naše upanje je bilo terdno, moj sin; pa molili smo tudi: „Gospod, zgôdi se Tvoja volja!“ Terdno smo bili prepričani, da bomo tû ali pa na unim svetu križ povišan in v časti našli. Božja

milost nam je dala še tudi na zemlji gledati, kako je križ premagal, in zato se zahvalim vsak dan Bogu; zakaj ložeje bom umerl, ko bom vidil, da moji vojaki zopet v Križanega verjejo in da zamorem svojim otrokom in unokom blagoslov in varstvo križa kot najboljo dédšino zapustiti. S terdnimi zaupanjem v našo svéto vero in da bo križ premagal, sim zapustil domovino in sim šel s svojimi sinovi in hčermi v Vandejo. Tam sim hotel za svojo vero poslednjo srago kerví preliti in smert blagosloviti, ktero bi ondi v boju za Boga in domovino našel.“

„Kako se zahvalim Bogu, da Vas je ohranil,“ je rékel Nace. „Kaj bi bilo z mano, če bi Vas ne bil našel!“

„Bog bi bil potem drugače za Tebe skerbel, moj sin,“ je odgovoril starček. „Smert je šla memo mene in mi je vzéla mojega najmlajšega sina Nikola. Razsékali so ga s sabljami republikanci pri Somirju, jez in Bertram sva popadala z ranami pokrita poleg njega in ga nisva mogla več otéti. Pervi otrok je bil, kterega sim zgubil in moj najljubši sin. Gospod! Tvoja volja se je zgodila in bodi češêna!“

Po globoki, pa pokojni, v Bogu vdani bolečini je govoril Štefan dalje: „Nej ti v kratkim povém, Nace, kar Ti imam povedati. Nihče ne posluša rad samo terpljenja in nadlog ne tisti, kteri pripoveduje, ne ta, ki posluša. Véš, kako se je kervavi, strašni boj v Vandêji izšel. Na eni strani razpertija in izdajstvo, na drugi pa oholost plemenitažev in nevkrétna kljubljivost ljudstva, to je vse v nič spravilo. Ako bi bil mož,

kakor Napoleon vodja bil, mi bi bili Paris vzéli ter vero in deželo otéli. Zakaj naših vojakov je bilo mnogo in vojskovali so se kot junaki. Pa kmalo smo vidili, da smo izdani. Premagani smo bili pri Somiru in bolj in bolj proti morju so nas pritiskali. Po bitvi pri Mansu je bila naša reč zgubljena. Gledal sim pred vsim drugim svoje hčere, ktere so polne otroške ljubezni s pravo serčnostjo z očetom vse nevarnosti in pomanjkanja terpéle, oteti in srečo sim imel — Bog bodi še zdaj zahvaljen — jih na angležko barko v varnost spraviti. Jez in Bertram sva hotla do poslednjiga časa stanovitno ostati in se za vsako pést zemlje braniti, ki je bila še naša. Še enkrat so nas z neprimérno večjo močjo prijéli in premagane do morja zagnali. Pred sabo razdivjačene sovražnike, za sabo valove morja, smo iméli samo žalostno volitev ali potoniti ali pa sovražniku pod meč priti. Ko je bil boj najhujši in v največji sili so Anglézi kermili in so vsaj toliko pomagali, da je nekaj nas na barke zbežati in se réšiti moglo.“

„Jez in Bertram sva bila tako srečna med réšenimi biti. Na barki, ktera je naji sprejéla, sim se z jakim možem soznanil. Zdravnik je bil in je v Anglii bogate posestva imel. Veliko usmiljenje je imel z našo nesréčo in ponudil nama je eno svojih posestev v najem (štant). Rad sim se udal v to. Denarjev sva iméla dovolj in tudi na kmetijstvo sim se umel. Sej nama je mogla v taki nesréči vsa kepa zemlje ljuba biti, na ktero bi sméla svojo glavo pokojno položiti in brez nevarnosti svojo véro na nji spoznávati.

Ko sim v Anglio prišel, je bila moja perva skerb, svoje hčere, ki so v Londinu pri dobrih ljudéh bile, k sebi poklicati. Njih in Bertramova ljubezin je bila moja podpora. Z nevtrudljivo skerbnostjo so mi moji otroci stregli in kmalo sim ozdravel v novo djavnost. Angležki zdravnik je spolnil svojo obljubo. Prijetna kmetija nam je bila z dobrimi pogodbami v najem dana, in shajali smo tim lože, ker so nam denarji iz Francozkega prinešeni komaj do polovice pošli.“

„Ostal sim tako šést let v Anglii. To da, Nace, človek ima le eno domovino in té nikdar ne pozabi; večno jo ljubi. Ko smo slišali, da je serčnost in krepost velicega moža pokoj in red nazaj pripeljala in da se je Jezusova vera zopet vernila, nas ni več v Anglii terpelo. Sklenili smo enoserčno se na Francozko verniti. Mudili se nismo nič, kar smo sklenili, tudi storiti, in to nas je tim ložeje stalo, ker so Anglezi in Francozje pred kratkim mir sklenili. Naš gospodar nas ni rad spustil in ponujal nam je, kdo vé več, kaj, da bi še ostali. Pa nič ni pomagalo. Srečno smo stopili pri mestu Bordó na francozko zemljo in šli od ondi péš do naše vasi. Kakor če bi bili prerojeni, nam je bilo, ko je zopet domača sapa v nas pihljala in vidili, kako je zopet vse v pokoju in redu, kjer je pred nékimi letmi še moritev in podertija razgrajala. Brez počitka smo hitéli proti dragi vasi. V hvaléžnosti in veselju nam je serce bilo, ko smo domovino pred sabo zaglédali. Zvonovi so péli in v cérkev vabili, in pervi, kterega smo srečali

je bil pater Arkimbold, naš nekdanji gospod fajmošter.“

„Pater Arkimbold!“ je rękel Nace zavzét. „Kako čudno sńitje!“

„Naš prijatel in oče je bil,“ je govoril Štefan z veselim glasom dalje. „Njegove kolena smo objemali in ga prosili z solzami za njegov blagoslov. Pokléknil je tudi on in zdvignil svoje roke k nebésam ter rékel: „Gospod, Tvoja ljubézin je neskončna! Zahvalim se Ti, da si mi té zopet dal!“ V cerkev smo šli. Tu smo Bogu se zahvalili za svojo dvojno sréčo. Pater Arkimbold nas je vzél k sebi v svojo hišo. Ondi smo našli novega prijatla, njegovega rejenca, pobožnega Teodora. Duhoven je zdaj bil in je nosil z pater Arkimboldom skerbi velike in težavne fare.“ —

„Kako se je li pobožnema gospodoma godilo téh osem lét, kar ju niste vidili?“ je prašal Nace.

„Bog vé, kaj sta terpéla,“ je odgovoril Štefan. „Nevarnosti in težave, ktere sim jez s svojimi otroci terpel, so majhne mémo bolečin, ktere sta pater Arkimbold in Teodor prenesti mogla. Misli si Nace, ne samo preganjanje in vidne smertni strah, ljubi Nace, misli si pred vsim nju bridko skerb za faro, v kteri se je toliko duš v nevéri in razuzdanosti pogubilo in kterih tudi z največjo ljubeznijo in z največjim prizadevanjem več ni mogoče bilo rešiti. Bog je varoval svoja zvesta služabnika. Kakor s čudom sta odšla vsemu preganjanju in vsim nevarnostim, ktere so ju od vsih strani obdajale. Ko ni bilo

nobeno hudodelstvo več, v Boga in Kristusa verovati, ko je naša sveta vera cerkve in altarje zopet nazaj dobila, je tudi Arkimbold zopet svojo faro, ktere ni nikoli zapustil, kot dušni pastir nastopil. Z veseljem in s hvaležnostjo ga je fara sprejela. Vedli so vsi verni, kaj in koliko je njegova ljubezin za-nje storila. Tudi tisti, kteri so od njega odpadli, se niso mogli zderžati, ga zavoljo njegove stanovitne serčnosti in gorečnosti spoštovati in se mu čuditi. Mnogi njih so se tudi zavoljo hudobij, ktere so brezbožni ljudje vsaki dan priča njih vganjali, poboljšali in spreobernili in s spokornim sercom k njemu vernili. Mnogi so pa terdovratni ostali. Nevtrudljivi starček je znova moč svoje ljubezni in modrosti, blagoslov svoje molitve pokazal. V par letih je bil osát zatert, ki ga je sovražnik zasejal, da si ravno je to neizrečeno težavno bilo. V naši fari sta zopet vero in čednost cvetele in z božjo pomočjo obilno sadu obrodile.“

„Vem, kaj zamore gorečost pobožnega duhovna,“ je rekel Nace; „kako srečni ste, da taki duhovniki za Vas skerbe.“

„Bog nam ju ohrani še dolgo, prav dolgo,“ je rekel Štefan. „Pater Arkimbold in pater Teodor sta, kakor sta mogla, mi pomožna bila. Želel sim, tu zopet posestvo kupiti in tako sebe in svoje otroke preživiti. Moja prejšna kmetija je prišla kmalo po mojim begu drugim v last. Sadanji posestnik se je dal pregovoriti, jo za še enkrat toliko, za kolikor jo je on kupil, prepustiti. S pomočjo pater Arkimbolda mi je bilo mogoče, denarje odštéti. Z veseljem sim se v

svojo staro, ljubo hišo s svojimi otroci preselil. Naše pervo opravilo je bilo, zakopani križ zopet izkopati in ga kakor znaminje premage pred vrata našega stanovanja postaviti. Veliki teden je bilo enega lepega jutra, ko smo hotli jamo odkopati. Pater Arkimbold in pater Teodor sta prišla po naši prošnji. Jama je še bila, kakor smo jo pustili. Z molitvijo in solzami smo odmetali zaterjeno perst in našli, da je križ s podobo križanega Zveličarja in njegove Matere device nepoškodovan in da tako leži, kakor smo ga položili. Z svetim veseljem smo ga zdvignili iz jame, kušovali, osnažili in postavili. Ko je tako zdvignjen stal in obličje križanega od sončnih žarkov razsvetljeno milo na nas gledalo, nam je bilo, kakor če bi bil Gospod sam k nam prišel. Vse nas je opominjalo pričejočnosti njega, čigar podoba je pred nami stala. Vsi smo na koléna popadali in molili — „Z znaminjem svetega križa si nas, o Gospod, sovražnikov rešil,“ je molil pater Arkimbold; „nej te moli in časti vsa zemlja; zakaj svojih otrok nisi zapustil in znaminje svojega Sina si jim zopet dal!“ Zdaj smo se spomnili revšine, ktera je pred osmimi léti na tem mestu nad nas prišla. Naše upanje je bilo spolnjeno, naša žalost je bila v še večje veselje spreobernjena. Bog je vse zoper naše upanje dobro naredil. Ker smo se vsake, tudi najmanjše reči tega žalostnega, bridkega prigodka spomnili, smo se tudi prič, tvojih staršev spomnili in pa Tebe, in smo želeli, da bi pričejoči bili, da bi, ki so z nami žalovali, se tudi z nami veselili. — Bog mi je kmalo tudi drugo veselje

poslal. Bertram se je z Jožefo, pobožno, pridno devico zaročil, in je prevzel mojo kmetijo, na kteri si je mlin sozidal. Ana, moja serčno dobra hči, je šla k usmiljenim sestram in je srečna. Ljudovika se je zaročila s poštenim Meričanom in živí v srečnim zakonu. Glej moj sin, kake dobrote mi je Bog dodelil! Da bi se mu le tudi zahvaliti mogel, kakor mu gré in kakor sim mu dolžan.“ —

Rozalia in Marieta pritečete zdaj in podate z otročjo serčnostjo staremu očetu in Nacetu vence iz cvetlic spletene, kterih ste nekaj v vertu nekaj na travnikih pridno nabrale. Tretji in sicer največji venec ste pod križ položile. „Glej, Nace,“ je začela Rozalia, „tu pred križem smo kaj dostikrat klečali in ljubega Zveličarja prosili, da bi Te ne pustil umreti, ampak zdravega storil.“

„In jez,“ je rekla Marieta, „sim šla enkrat, ko si tako zlo bolan ležal, gori h kapelici in vse svetnike za Tvoje zdravje prosila.“ Z otročjo nedolžnostjo se je veselila, da je ozdravel. „Prav lepo se moraš Zveličarju zahvaliti,“ je rekla Rozali, „da Te je zopet ozdravel.“ „Dokler cvetke v vertu in travnikih cvetó,“ je rekla Marieta, „bomo lep velik venec spletale in z njim križ venčale, iz hvaležnosti, da Ti je Zveličar zopet pomagal, in mislimo, da mu bo dopadel.“ „Ali slišiš, kako Te ljubite?“ je prašal s smehljanjem Štefan. Nace pa se je priklonil z ginjenim sercom k dobrema otrokama, je prijel nji ročíce in pritisnil na svoje hvaležno serce. „Kako bi bil mogel o taki postrežbi, o tako čisti molitvi umreti. Sej sim mogel ozdraveti,“ je rekel objemaje de-

klici, ki sta mu, kakor dve modre ženi nauke dajale, kako nej se prihodnje obnaša in mu obljubile, dobrih koreninic in rudečih jagod nabrati, in še pred poldnem. To izgovorivši ste stekle v gojzd, svojo obljubo spolnit.

Nace je milo za njima gledal, dokler ste v gojzdu zginile. „Dve prav dobre, zlo obetajoče deklici ste,“ je rekel Štefan; „moje veselje ste. Kadar ste pri meni, mi je tako dobro pri sercu. Nji otročje veselje, nji nedolžni pogovori me neizrečeno razveseljujejo in v njih družbi občutim résnico božje besede, da, kdor ni, kakor otrok, ne bo prišel v nebeško kraljestvo.“

Nace je prišel silno kmalo k moči. Oči so dobile kmalo svoj prejšni svit; na njegovim obličju je kmalo zopet rudeče zdravje čvetelo. Kmalo se je dosti močnega čutil, bližnje kraje obiskovati. Zdaj se je začel zanj veselja polni čas. Od Štefana, kakor sin, od Jožefe in Bertrama kot brat ljubljen, od Rozalie in Mariete na rokah nošen, je imel le eno željo še, svojim staršem ljubezin naznaniti, ktero je povsod vžival. Skorej vsaki dan je obiskal patra Arkimbolda in Teodora in je prejemal vso obilnost njune pobožne, zveste ljubezni. V nju družbi je imel toliko podučenja kakor je kreposti za serce in dušo v nji dobival. Zaklade svojih skušenih, blazih serc sta mu odperla. Njuni pogovori so mu bili šola modrosti in pobožnosti. Marsiktera njunih besed je padla kakor seme v njegovo mlado serce in je pozneje obilno obrodila. Pater Arkimbold mu je pred vsim pokornost, zaupanje in čistost življenja priporočal. —

Tako so tedni kmalo kakor ure pretekli. Nace ni smel dalje odlašati k svojemu regimentu iti. Svoje zdravje je zdaj popolnoma imel. Z veliko žalostjo so ga spustili njegovi prijatli. Pater Arkimbold in pater Teodor sta ga blagoslovila, Marieta in Rozalia ste se komaj potolažiti dale. „Oče!“ je rekel Štefanu, „čutim, kako težka je pokornost. Še nikoli v celim mojim življenju me ni pokornost tako težko stala, kakor danas.“

„In vunder boš s pokornostjo premagal,“ je rekel starček. „Ljubi moj Nace, angelji božji Te bodo spremljevali.“

IV.

Daj nam naš vsakdanji kruh.

Nace je prišel srečno k svojimu regimentu, ki je tisti čas v Barceloni bil. Pa kmalo je mogel k armadi iti, ktera je imela Angleze v Portugalio in čez morje spoditi. V bitvah in bojih, ki so bili skorej vsaki dan, je bil Nace serčen, kakor so vsi Švicarji. Kakor je bil hraber v boju, tako usmiljen in človešk je bil do sovražnika in prijatla. Slednji dan se je spomnil, da je v Španii sveti kerst prejél, in da je ondi kmalo po svojim rojstvu usmiljene serca in dobre prijatle našel. In kako bi bil prošinj svoje matere pozabil? Ranjenim in vjetim je celo svojo usmiljenost, celo svojo ljubezin naklonil in skerbel je zanje v svojo škodo. Dostikrat je zavoljo tega sam pomanjkanje terpel. Pri tem je pa živel v

strahu božjim z čistim pobožnim sercom. Skerbno se je varoval vse razuzdanosti in kolikor je mogel, družtva hudih tovaršev ogibal. Še je, kakor poprej, rad molil, in v največjim nepokoju, v viharju bojev, ko so topovi gromeli in krogle žvizgale, je imel še časa in moči dovolj, svoje serce k Bogu pozdvigniti ter sebe in svoje starše božjemu varstvu izročiti. Nace je prišel zavoljo svoje pogumnosti in pokornosti na višjo stopnjo. Boljši njegovih tovaršev so ga ljubili in čislali in tudi hudobni niso zamogli serčnega, čistega mladenča zaničevati. Pa njim oporekam ni mogel oditi in njegova odkritost in gnusenje nad vsako hudobnostjo mu je kaj mnogo sovražnikov naredila. Med tistimi, kteri so svojo zopernost do Naceta očitno kazali, je bil pred vsimi neki korporal njegove kompanije, z imenom Dimet. Divij vojak je bil, brez vere, brez serca za kaj dobrega. Ker je v viharjih punta zrastel, je bilo njegovo serce do dna pokvarjeno. Častilakomnost in strasti so ga vjetega deržale in nič mu ni bilo preslabo, s čimur je mogel svoje želje spolniti. Iz njegovih globokih, prekanjenih oči je gorela divja poželjivost in prederznost. Najpogumniši vojak je bil na borišu pa tudi gorje je bilo premaganim. Gorje sovražniku, kteri je njemu v pést prišel, ali Španjolu, v kterega hiši je bil vkvartiran. Do vsacega je bil neusmiljen, pohlépen hudobnež. Kjer koli mu je bilo mogoče, je ropal in silo delal. Nobene starosti, nobene nedolžnosti se ni usmilil. Večkrat mu je Nace take nesrečne iz krempljev stergel in je njegove nemarnosti oberstu skazal. Zavoljo tega je bil Dimet večkrat kaznovan (štra-

fan) pa nikolj se ni poboljšal. On, ki je tako globoko padel, je čertil Naceta že zavoljo njegove čistosti zavoljo čisljanja, ktero so mu drugi skazovali. Ker ga je v njegovi hudobnosti overal, ker mu je več kot enkrat naprej prišel na višjo stopno, to je zamoglo le še njegovo sovraštvo pomnožiti. Pa vunder si ni nikoli upal, se ga kdaj očitno lotiti. Nace ni imel samo pobožnega, ampak tudi pogumno, pametno serce je imel. Njegova roka je bila močna in terdna. In gotov si je bil, da ga bodo tovarši in njegovi višji varovali. Dimet je več ko enkrat skusil, da zamore krepek, pobožin mladeneč, kterega Bog varje in višji čisljajo, vsim in tudi najhujim naklepom hudobnikov zoperstati. Ker z očitno silo nič ni opravil, je sklenil zaverženec, ga z zvijačo vgonobiti.

Leto 1812 je preteklo. Nesrečno leto je bilo za Francoze. Anglezi so jih premagali in veliko mesto Madrid so mogli pustiti. Ko so, vojskovaje se, sovražniku se vmikali, je našel Dimet priložnost, svojo serd razhladiti in Naceta vgonobiti. Blizo Madrida se je regiment vstavil, da bi selo do poslednjega branili. Počasi so se vmikali Španjolom, ki so za njimi pritiskali, huje in huje so napadali Španjoli. Nacetova in Dimetova kompanija je skoraj vse oficirje zgubila. Samo serčnost podoficirjev je pešico vojakov še skup deržala. Nace se je eden poslednjih vmikati začel. Ko se je na trumo sovražnikov vergel, je rekel Dimetu, njegovo stran z ostankom vojakov braniti. Dimet se je vstavil. Serčnost, s ktero se je med sovražnike zapodil, ga ni ganila. Mlačno

in mirno je gledal, kako so eden za drugim poleg Naceta padali. „Je že zgubljen!“ je rekel z notranjim veseljem, glasno ga pa pomilovaje. „Nič ne pomaga braniti se. Rešimo si vsaj življenje.“ Njegovi vojaki so godernali. Pa v drugo je zapovedal in Nace je bil zapušen in vjét. —

Tisti čas ga ni bilo vojaka v Francoski vojski, kteri bi ne bil rajše umerl kakor pa Španjolom ali Anglezom vjet v oblast prišel. Ti kakor uni so svoje vjetnike v nalašč za to napravljene barke zapérali, pontone imenovane. Velike, stare barke so bile, ktere niso mogle morja več deržati. Enake so bile nezmérnim mertvaškim trugam, v kterih so žive ljudí počasi umreti pustili. Na tesnim prostoru je bilo večkrat po 12 do 15 sto ljudí natlačenih, kjer so vse martre lakote in žeje terpeli in počasi merli. Tisti vjetniki, ktere so Španjoli na Balearske otoke prepeljali, so imeli bolje; vzivali so vsaj dobroto zdravega zraka in prehajati so se mogli. Naceta so kmalo potem, ko je bil vjet, in še več druzih z njim, na otok Kabrera prepeljali. Kabrera je najmanji pa tudi najbolj pusti in nerodovitni Balearski otok. Večdel je gorat in skalnat. Razun starega, pol podertega gradú, v kterim je pa komaj 30 ljudí prostora imelo, ni bilo na otoku nobene hiše. Samo podzemeljske votljine in vlažne luknje so bile. Skala ni nikakoršnega žita, nikakoršnega sadú obrodila. Samo jéle in posamezno germovje je viselo na pečevju. Kamor kolj se je oko ozerlo, ni vidilo druzega, kakor kamnje in pesek. En sam vodnjak je bil na celim otoku. Z eno besedo, otok je bil strašna pušava.

Na ta otok so pred šterimi letmi Španjoli več kakor 6000 vjetnikov poslali, brez skerbi, kako se jim tu godi. Samo kruha so pošiljali Francozom. Vsake šteri dni je prišla iz Palme, velikega mesta otoka Majolke, barka s kruhom. Vsaki jetnik je dobil tri funte kruha in s tem je mogel šteri dni živeti. Samo oficirjem je bilo nekoliko mesa privoljenega. Za druge potrebe vjetnikov, kakor za zdravila, za bolnike, za obleko polnazih niso Španjoli nič skerbeli. Z otoka pobegniti ni bilo nikakor mogoče in majhne ladje s topovi so se vozile ob potoku, da bi si nihče ne upal pobegniti. Sicer pa so pustili Španjoli Francozom na otoku delati kar so hotli. Živeti so smeli, kakor se jim je poljubilo. Zavoljo tega so zbrali Francozje koj v začetku najimenitniše oficirje, kteri so po mogočosti za potrebe in pokoj in red med njimi skerbeli. Kmalo so koče postavili, vodnjak popravili in vjetnikom, kakor je bilo mogoče, vsakemu svoje opravila odločili. Ta odbor je terjal od gosposke v Palmi duhovna, da bi, kakor je rekel, bolnike in umerajoče tolažil, prav za prav pa, da bi duhoven pri gosposki za nje prosil, in njih srednjik bil.

Gosposka je poslala pater Damiana Estebrika. Sam se je ponudil, da bi z vjetniki živel in terpel in jim po svoji moči pomagal. In to je storil zvesto in pošteno. Pod njegovim vodstvom so bolnišnice napravili in po njegovih prošnjah se je dala gosposka omečiti, da je zdravil za bolnike oskerbela in jim mesa, vina in olja privošila. Pri dobrih ljudeh na Majolki je oblačil za bôse naberal in otrokom vjétnikov, ki so svoje starše v revšini

zgubili, očetov in mater iskal. Po njegovih milih prošnjah je bilo vjetnikom marsikaj olajšano. Pa prazna je bila njegova prošnja, da bi se več kruha delilo in da bi se zalogi s kruhom in moko naredili. Kako lahko se je primerilo, da so vetrovi barke s hrano zanesli, in kdo je mogel brez strahú in groze misliti, kaj bi bil nasledek take zamude? Ko je pa pater Damian z vso gorečostjo svojega ljubezni polnega serca revšino in nevarni stan svojih izročencov popisal, so mu pokazali razvaline in grobljo mest, ktere so Francozje vzeli, polje na kterim so kopita njihnih konj setve pohodili, vinograde, ktere so dostikrat nepotreboma razdjali, in prašali so ga, ali so vredni kruha tisti, ki so tako delali in kot tatovi in talovaji v rodovitno in mirno deželo se privalili? Pater Damian je žalostno molčal, ker ni našel usmiljenja, in sklenil je, s svojimi izročenci stradati in terpeti. Kar je še imel, to je bilo kmalo med reveže razdeljeno. Svoje vino, svoje meso in sočivje je pošiljal dan na dan bolnikom. Dovoljin je bil s kruhom in vodo in dostikrat mu je bilo še tega premalo. „Kruha, kruha! pater! priskerbite nam kruha, če ne, umerjemo!“ so iz vsake koče za njim vpili. Samo takrat so molčali, kadar so na morju barko z živežem zagledali. —

Barka je prišla vsaki ceterti dan. Dostikrat so vjetniki ta dan še pred sončnim izhodom v celih trumah iz koč proti gradu na morju hiteli, od kodar je bilo mogoče v jasnim vremenu Palmo viditi. Cele ure so tukaj s težkim pričakovanjem stali in pervi, kteri je videl, da se kaka barka proti otoku pelje, je naznanil to z veselim vpit-

jem: „Barka, barka pride! — je že tukaj!“ — Ta klic je šel od trume do trume po celim otoku in z veseljem so mu odgovarjali. In ko je barka h kraju pritisnila, so vsi hiteli jo pozdravit. Skakali, peli, plesali so in sto in sto norčij so vganjali. Ko so jim kruh delili, si je vsak, ko je svoj del prejel, pol dovoljin pol žalostin mislil: „No, saj danas umerl ne bom!“ Kmalo potem je vstal dim in od dalječ je bilo viditi, kakor če bi srečni prebivavci kakega sela gostije napravljali. Med tem je voda vrela. Vsak je imel svoj kruh v roki, ki je bil navadno že plesniv, ga je natanjko na šteri enake kose razdelil, namreč za danas, jutro, in za tretji in četerti dan, in rekel je potem sam pri sebi: „Danas bom dovoljin z juho.“ — Pa kmalo se je v želodcu misel oglasila: „Pol hleba ni preveč,“ in kmalo je padel drugi kos v lonec. Nazadnje je bila juha kuhana. Pili so jo, ki je pa zgolj voda bila in kakošna voda! Juhe pa brez kruha ni bilo mogoče jesti. Prišel je tadaj tudi trétji kos na versto. Komaj je pa četert ure preteklo, je že vsaki z hudo vestjo še poslednji kos kruha gledal in je stekel, ne da bi skušnjavi odšel, ga tudi pojesti, urno iz koče. — Ako je kterega svojih tovaršev srečal, je bilo njegovo pervo vprašanje: „No, kako si jedel?“ — „Kakor gospod,“ je odgovoril uni, „dva kosa sim imel na juhi, enega sim pa prigrizoval.“

Kteri so bili pa zmerni in so tako vprašanje in odgovor slišali, so rekli: „Zdaj ste siti, pa ob enim funtu kruha za tri dni si bote mogli želodec s sapo tolažiti, in Bog vé, ali bo potem še barka prišla?“

„Tiho, vi nesrečni preroki!“ je drug rekel: „Ako barke ne bo, se rajši utopim kakor lakote umerjem!“

Še veči, kakor njih telesna, je bila dušna revšina jetnikov. Veči del njih je zrastel v revolucii (puntu), v mlačnosti za vero in v zaničevanju duhovnov. Malokdo njih je poznal in okusil sladkost vére v Kristusa. Zavoljo tega so tudi goreče besede patra, s kterimi jih je k pokori, k vdanosti v božjo voljo, k upanju in zaupanju opominjal, le malo serc ogrele.

Ker so bili pred v keršanski véri tako zanemarjeni in zdaj v taki telesni revšini, so jim serca oterpnile, da niso marali za božjo besedo. Samo posvetnega kruha so hotli imeti, nebeškega niso želeli. Navadno so z ramami pomigovali, kadar jim je od Jezusa in njegove ljubezni govoril in rekli so med sabo: „Kaj hoče dobri mož? Kaj nam pomagajo njegove lepe besede? Kruha nej nam priskerbi in dobre vode. Vedno govori od božje ljubezni in usmiljenosti. Ako je Bog usmiljen, zakaj je le do druzih in ne tudi do nas? Ali ne terpimo strašne sile? Ali more pater storiti, da se bo Kabrera v vert spremenila ali da bomo mi doma pri svojih starših in bratih jedli? Potem mu bomo verjeli.“ Kdo bi mogel žalost pater Damiana popisati. Svoj kruh je med nje razdelil, in vidil je, kako nebeški, živi kruh Zveličarjevega uka, dušno jed, telo Gospodovo zaničujejo, zasmehujejo in clo zametujejo!

Tako se je na Kabreri o Nacetovim prihodu godilo. Z žalostnim pozdravljenjem so sprejéli jetniki svojega novega tovarša. Star vojak,

Avguštin, Elzaščan, mu je ponudil z bratovsko dobrodélnostjo svojo kočo in ostanke svojega kruha. Nace, kteri je nekdaj v enim regimentu z njim služil, je šel z njim v kočo. Iz prekel in jelovih tramov je bila sostavljena in za potrébo z ilovco zamašena. Sapa in vreme sta jo žé na vsih stranah raztergala in majhin piš bi jo bil lahko prebernil. Nobenega stola ni bilo v nji. Star sodček je bil za mizo in za stol. Postelja so bile tla, podglavje jelova veja. Žalosten in zavzét o pogledu take révšine in bledih, medlih ljudi se vsede Nace na sodček. Tiho in s pobitim sercom je poslušal tolaženje poštenega Avguština in dolgo je terpélo, preden se je toliko zbrihtati mogel, da je zamogel moliti. „Roke zdviguje, móli“ je rekel Avguštin sam pri sebi, „to je dobro! Tu se je žé marsikdo moliti učil. Ako je bil celi oče naš pozabil, péte prošnje: „Gospod! daj nam naš današnji kruh!“ — té se je gotovo kmalo zopet spomnil.“ Nace ga je dolgo stermo gledal. „Serce imaj, prijatel in ne obupaj!“ mu je rékel Avguštin. „Mlad si še in bolje čase boš doživel. Tu imaš poslednje grizljeje mojega kruha, Nace. O če bi Bog hotel, da bi Ti mogel pečeno piško dati ali potico iz Štrasburga! Koj Ti bom še merzle vode prinesel. Če si pa žejin, pojdi rajše kar z mano. Studenec je pol ure od todi in lahko boš dalj časa čakati mogel, kakor bi Ti ljubo bilo.“ —

Šla sta med kočami, ki so bile v dolgih verstah tu na planim tam na skalovju. Lep večer je bil. Veči del vsi jetniki so ležali na tleh pred kočami in so se pogovarjali ali pa stermo v

široko morje gledali. Kteri so še kake grizljeje kruha imeli, so večerjali in marsikako oko je pogledovalo z nevošljivostjo na skorjico, za ktero še potrebne solí ni bilo. Drugi so ostanke svojih razcapanih oblačil popravljali in to ni bilo lahko délo. To tadaj so vojaki, ki so v tolikterih bojih sovražnike premagali; čversti možje, pred kterimi se je vse treslo, kteri so s puško na rami, topove in zidovja jemali, ti so zdaj vjeti, še bólj revni kakor robovi, zaničevani od sovražnikov. Njih telesa so bile samo kosti še. Njih krepke roke, ktere so lahko puško nosile in s sabljo mahale, so bile zdaj komej še dosti močne, da so sekiro zdvignile in slabe drevesca posekale. Njih bliščeče, tako krasno pozlačene obleke so sè zdaj v cape premenlie in marsikter še cap ni imel! Oni, ki so bili vajeni, za denarje druzih narodov svoje trebuhe pasti, kteri so tolikrat kruh z nogami taptali, kterim je bila vsaka jed, vsako vino preslabo, so zdaj po tleh ležali in so imeli komaj kruha in vina dosti, se nasititi in so se bali, lakote umreti! Tisti, kteri so pred kratkim še po slavi, zlatu in častnim križčku hrepeneli, zdihujejo zdaj po grizljeju susega kruha, po kaplici merzle vode!

Take misli je imel Nace in ni se mogel premagati, jih svojemu prijatlu razodeti. Avguštin pak je glavo obesel ter rekel: „Molči Nace! Mene je groza, če se spomnim pretečenega časa. Ja, prav imaš. Včasi smo gerdo počeli, in marsikteri, ki tukaj lakote umera, si je tega sam kriv.“

K vodnjaku sta prišla. Od žejnih je bil obležen. Nekteri je že celo uro čakal. Avguštin

si je mogel nekaj z gerdim nekaj z dobrim pot do njega nadelati in verč napolniti, da ga je prijatlu podal. Kalna voda je bila, skoraj luža. Pa kako se je vunder Nacetu prilegla, kteremu se je hotlo skorej gerlo posušiti.

Ko sta svojo žejo vgasila, sta se k svoji koči vernila. Povsod je zadel Nace na sledí revšine, ktere pomanjkanje zdravega in dostojnega živeža sabo prinese. „Prijatel,“ je začel Avguštin, „pred šterimi letmi se nam je še huje godilo. Šest tavžent ljudi nas je bilo na tem malim, pustim otoku in smo imeli en sam vodnjak. Noč in dan so letali žejni k njemu. Straže so mogli k njemu postaviti, da nobeden preveč ni pil in da si je mogel vsaki po versti svoj verč napolniti. Marsikter je mogel celo uro čákati, da je svojo žejo pogasil. Nace, to je bilo strašno! Kamne smo v usta jemali, da smo si jezike hladili. V morju smo se kopali, pa vse to je malo pomagalo. Španjoli so dali drug vodnjak skopati, pa vode ni dal. Bog večni vé, kaj smo terpeli. Zdaj je bolje. Smert je že polovico nesrečnih rešila in druga polovica tudi ne bo dolgo čakala.“

Nace se je žalostno stresnil in je svoje oči v nebo obernil ter moči in pomoči prosil. Avguštin si je s svojim dobrim sercom vse prizadjal, svojega žalostnega prijatla potolažiti. Pokazal mu je Francoza, kteri je pred svojo kočo ležeč pesmico od svoje domovine pél in svoj kruhek z dovoljnostjo jedel, kakor če bi s svojimi starši pri vinu in pečenki sedel. Pa ta ni bil edini. Moč in voljnost človeške nature je čudovita. Tako je vstvarjena, da lože največje pomankanje kakor

obilnost prenesti zamore. Tu je Nace lahko vidil, da pred vsim krepka, serčna duša telesu moč in stanovitnost da. Grenadirji, velikani po životu pa otroci po dušni kreposti, so na Kabreri kmalo obmagali. Slabotni lovci so doslej vse težavnosti prenesli in z serčno, pogumno dušo premagali. Tudi v tej revni pušavi je pokazal človeški duh svojo delavnost in iznajdenost. Mnogi jetnikov so splezali na verh gora in so sol naberali, ktero so prodajali. Drugi so iz protja jerbase pletli, palice in tobakíre delali in Španjolom za vino in živež prodajali. Drugi so zajce, ribe in rake lovili, kterih je bilo redko kadaj najti. Se ve, da je bilo malo tako pridnih. Večji del jetnikov, na duši in telesu oslabljenih, je ležal v žalostni lenobi v kočah, preklinjevaje svojo nesrečo in po kruhu in vodi zdihovaje, po darih božjih, ktere so marsikteri njih nekdaj zaničevali in še clo z nogami taptali.

Nace se je kmalo s patrom Damianom soznanil. Z navadno ljubeznijo je sprejel Damian žalostnega mladenča in se je prizadeval, z vso močjo zaupanje v njegovim sercu oživiti. Kmalo ga je imel Nace kakor svojega očeta. Pater Damianov izgled, njegova molitev, njegovo milo, tolažbe polno podučevanje mu je dalo moč, na tem žalostnim otoku stanovitnemu ostati in ne obupati. Zdaj je bil zopet sreče deležen, po kteri je toliko časa in tako težko hrepenel, sreče, da je presveto Telo Gospodovo prejel. Pater Damian mu je delil večkrat nebeško jed v kapeli grada, kjer je vsaki dan sveto mašo bral. Pri tačih prijatlih, kakoršna sta bila pater Damian in

Avguštin se Nace ni zapušenega čutil. Tu, ker se mu je nebeški kruh delil, se ni lakote bal. Pičli grizleji kruha in požirki vode so mu bili dovolj se nasititi. Njegov život ni oslabel in njegovo upanje je rastlo od dné do dné. Gospodu se je izročil in prepričan je bil, da mu bo nebeška ljubezin tudi to žalost enkrat v veselje premenila.

Pater Damian se je veselil iz celega serca nad dobrim Nacetom. Če bi bil med jetniki le več tacih take vere in tacega življenja imel! Serca skorej vsih so ostale terde in suhe kakor otok Kabrera. In vunder se Pater Damian ni vtrudil. Posebno za bolnike je z vso ljubeznijo skerbel in marsikterega je še na smertni postelji na pot k Jezusu pripeljal. Nič pa ni pater Damiana bolj veselilo, kakor če je spreobernjenega bolnika z nebeško jedjo nasitil in z svetim oljem pokrepčal. Enako velika je bila pa tudi njegova žalost, kadar je slišal, da je kak jetnik brez vere, brez tolažbe umerl. Enega dné ga najde Nace pri morju. Že je bilo mnogo jetnikov ondi zbranih, kteri so težko pričakovali barko z živežem, ki je imela tisti dan priti. Damian je bil žalosten. „Glejte pater,“ je začel Nace, „kako vse po kruhu hrepeni.“ — „Oh, Nace,“ mu odgovori pater, „ravno kar sim hotel do smerti bolnemu kruh življenja prinesti; pa oslepljeni ga ni hotel. O če bi ljudje vedli, koliko moči in tolažbe je v zakramentu pokore, koliko sladkosti je v presvetim Telesu! O neverni, o bedasti rod! Vedno hočejo le od Boga ljubezni in usmiljenja, in ravno najlepši dar njegove ljubezni zaničujejo! O nehvaležnost, o narobe svet! Kako se trudijo in

trudijo ti ljudjé za svoj vsakdanji živež! To je njih skerb po dnevi in po noči. Vsaki dan nasitijo in napojé svoj život z jedjo in z pijačo, svojo dušo pa pustè cele leta stradati do smerti. Kako neusmiljeni so s svojo dušo! Z divjim poželjenjem odperajo svoje usta in požirajo najslabejše jedí; pred Gospodam pa, kteri jih je s svojo kervjo odrešil, kteri hrepeni po njihnih dušah, pred tem Gospodom nebes in zemlje zaperajo vrata svojih serc in beže. Z vročem potom goré in delajo za vsakdanji kruh, k mizi pa, na kteri je za nje jed nebeška, kruh angeljski, ne pridejo!“

Divji hrup veselja je vstavil žalostno tožbo patrovo. Jetniki so jadra zagledali in so mislili da je barka s kruhom. Pa kmalo so vidili svojo zmoto. Barka se je memo peljala. Nesrečni so stermeli v morje in ostali do noči. Barke ní bilo in v njih silni strah se je veter obernil in pihal barki nasproti. Vpitje žalosti se je razlegalo po otoku in nikjer ni bilo druzega čuti, kakor glas žalosti in obupa. Sila je bila od dné do dné večí. Pater Damian, kteri je svoj poslednji kruh razdelil, je hodil od enega do druzega in skušal, nesrečne potolažiti in vpokojiti. Molitve je hotel napraviti. Pa njegovim prošnjam so z kletjem odgovarjali. Nekteri so preklinjali neusmiljenost Španjolov, drugi uro svojega rojstva! „Ne tratite besedí, pater!“ so vpili skorej vsi; „one nas ne bodo nasitile. Dajte nam kruha, kruha!“ Patru se je serce tergalo in s solznimi očmi je rekel: „Bog je moja priča, da sim Vam vse dal, kar sim imel; sam stradam z Vami; z Vami bom umerl. O če bi mogel iz teh skal kruh, iz tega morja

studenec narediti! Nesrečni, samo eden je, ki Vas zamore rešiti, Gospod zemlje in morja, vetrov in viharjev! Prosimo ga, da nam mane pošlje, kakor Izraelcom v pušavi!“ In pokleknil je med njimi, poleg njega pa Nace in Avguštin, in je glasno molil. Pripognili so tudi drugi, kteri so še mogli, svoje kolena, in so skusili moliti. Ko je pater k Bogu molil: „Gospod! daj nam naš vsakdanji kruh!“ so zaklicali vsi kakor z enimi ustmi, z enim sercom: „Gospod! daj nam naš vsakdanji kruh!“ Z gorečimi besedami je poskusil potem pater Damian v njih sercih zaupanje in vdanost v božjo voljo obuditi. Govoril in tolažil je toliko časa, da mu je skoraj smertna slabost usta zaperla. — Njegova molitev, njegovo tolaženje sicer ni šlo vsim do serca, pa vunder mnogim. Marsikter, ki je dozdaj v divjim obupanju živel, se je zdaj žalostno vdal. Drugi so šli v samoto in molili. Nace in Avguštin sta peljala oslabljenega patra v kapelo. Ničesar nista imela, kakor požirk kalne vode, da bi mu pomagala. Celo noč sta ostala pri do smerti trudnem starčku in sta se z njim k smerti pripravljala. Zakaj lakota je razjedala nju drob in je žugala ju umoriti. — Tisto noč jih je 150 lakote umerlo.

Drugi dan — četerti dan je bilo — so oznanili tisti, kteri so še toliko močni bili, da so na gore zlezli, da barka pride. Kdo bi zamogel veselje popisati, ktero je to na otoku zbudilo! Kakor blisek se je to razširilo. Kteri so bili nar najslabši, so se sklonili in so, treseči se od veselja in smejaje se, svoje roke proti morju stegovali. Kdor se je še količkaj prestopiti mogel,

je hitel k bregu. Koj po prihodu barke je prejel vsaki en hlebec. Nekteri, kteri so ga na enkrat pojedli, so plačali to nezmernost z življenjem. Med tistimi, kteri so lakoto prestali, so nekteri koprive s soljo kuhali, da so si življenje prihranili; drugi so jedli deteljo ali juho od kislici podobnega zeliša. Pa to jih je zlo peklo v želodcu. Drugi so se s korenjem, krompirju zlo podobnim preživili; pa to je bilo presilno grenko. Tisti, ki so ga jedli, so zlo na zdravju terpeli. —

Kteri so te strašne dní preživeli, so počasi zopet svojo moč dobivali, dasiravno so jim Španjoli nekaj časa boljšega živeža in še clo vina dali. Pater Damian pa ni mogel k svoji moči priti. Starost in vedno pomanjkanje in skerbi so ga preveč oslabile. Po zdravnikovim povelju so ga v boljšo postrežbo v Palmo peljali. Preserčno slovo je vzel pater Damian od jetnikov, posebno od Naceta in Avguština in obljubil je, se na otok verniti, ko se bo le kolikaj popravil. Več se ni vernil. Že čez osem dni je prinesla barka novico, da je umerl. Vsi jetniki so njegovo smert serčno obžalovali; posebno je pa Nace njegovo zgubo dolgo objokoval. —

Nace je bil zdaj že skoraj pol leta na Kabreri in po Damianovi smerti mu ni bilo v tej žalostni pušavi več prestajati. Pa pobegniti je bilo nemogoče. Rekel je Avguštin enega večera svojemu prijatlu: „Nace, ali bi te mikalo, se kaj upati. Ako nam sreča hoče, bomo rešeni in svobodni, ako pa ne, je bolje umreti, kakor dalje v tem peklu živeti.“ Nace ga je zvesto poslušal. Povedal mu je zdaj Avguštin, da so nekteri

jetnikov sklenili, se ribške barke polastiti in z njo pobegniti. Tudi njega so povabili, toda brez Naceta tega ne stori. Nace mu je odgovoril, da hoče vse poskusiti. Pa kako težavno je bilo, to izpeljati! Ribške barke, ktere so iz Majolke na Kabrera zahajale, so imele navadno mnogo ljudi, ki so nad njimi dobro čuli. Jetniki so bili pa brez orožja, brez živeža in brez druzih pomočkov! Pa vunder so to storili. Šternajst dni so stradali, tisti ki so se zmenili, da so malo živeža prihranili. Star železen drug so z neizrečenim trudom v kavelj predelali, da bi se barke polastili, ako bi ne prišla do kraja in bi daljej od brega ostala, kar se je zavoljo strahu pred jetniki večkrat zgodilo. Kavelj in živež so prav na tihim na zahodni breg spravili, kjer so ribške barke največkrat ostajale. V luknje v skalah so jih poskrili. Samo po noči je bilo mogoče namen izpeljati, ker so mogli, ne samo španjoljskih ribčev, ampak tudi svoje tovarše prevariti. Zakaj revšina med jetniki je bila tako velika, da bi kteri nesrečnih z upanjem, eno bobovo zerno več dobiti, tudi svoje tovarše izdal, kar se je tudi že zgodilo.

Tri tedne so s težkim pričakovanjem in pripravljanjem pričakovali. Noč in dan so čuli nekteri njih na gorah, da so prihod barke koj naznanili. Enega lepega večera mesca Julija se pokaže barka in bliža h kraju. Do polnoči so čakali. Vreme je bilo dobro, na nebu so zvezde svetile, in pravi veter je vlekel. Serce je hudo jim v persih bilo, ko so se zmenjeni h kraju plazili, s terdnim sklepom, vse, tudi najhuje se upati. Brez da bi jih bil kdo spazil, pridejo do

barke. Ko bi trenil, veržejo kavel na barko in jo potegnejo z vsimi vervmi h kraju. Kakor blisek planejo Francozje na njo, premagajo in poveržejo Španjole, ki so bili na-nji, in jih spravijo v spodnji predál. Enako urno spravijo živež in sodček vode na barko. Zdaj je veljalo, po mogočosti urno od kraja odriniti. Trijé zmenjenih so bili mornarji. Eden njih je prijel vodilo, dva sta pa veslala. Tako so urno se peljali. Sreča jim je hotla veter ujeti in čez par ur jim je zginil otok revšine spred oči. Kdo bi zamogel veselje rešenih popisati. Zdaj so se vjetih Španjolov spomnili, ki so še vsi omamljeni zavoljo tega, kar jih je zadelo, v spodnim predalu ležali. Lepo so ravnali z njimi. Samo nekaj svoje obleke so mogli Francozom dati, kteri so svoje cunje slekli in plajše Španjolov oblekli. Tolažbo so jim dali, da jim bodo, koj ko do susega pridejo, barko nazaj dali, da bodo šli, kamor se jim bo poljubilo. Ravnali so se Francozje, ker so bili brez kompasa, po zvezdah in peljali so se tako, da so mogli v Tarogono ali pa v Barcelono priti.

Večkrat so jih srečale španjolske in angležke barke. Samo z zvijačo in močnim vesljanjem so jim odšli. Čez pet dolzih in težkih dni so prišli do katalonskega kraja. Pa bali so se k bregu iti. Že na Kabreri so slišali, da so se njih rojaki čez reko Ebro nazaj pomaknili. To so jim zdaj vjeti ribči poterdili. Ako so se pa Francozje čez reko Ebro nazaj vmakniti mogli, je bilo tudi skoraj gotovo, da so večji del Katalonske dežele zapustili. To so jim bile žalostne novice. Pa nagel sklep je mogel biti storjen. Živeža jim

je začelo zmanjkovati. Zmenili so se Naceta, kteri je znal španjolsko govoriti, na deželo poslati, da bi vse natanjko zvedel, posebno pa, v kterih mestih še Francozje stojé in da bi živeža priskerbel. Nace je rekel, da to rad stori in Avguštin ni hotel svojega mladega prijatla zapustiti. Še tisti vecer sta šla na suho. Nju tovarši so ju hotli pri morju čakati. Več kot dva dni pa bi ne smela od njih ostati.

Počasi sta šla Nace in Avguštin čez griče, ki so se vlekli od morja dalječ v deželo in so se sčasom v visoke gore narasli. Ni jima bilo prav dobro pri sercu. Druzega orožja nista imela, kakor vsak eno debelo gorjačo. V sovražnikovi deželi sta bila in ločena od svojih prijatlov. Luna je svetila. Dalje sta šla do polnoči, kjer sta v majhnim gojzdu počila in zóra pričakovala. Slabo nadelana steza ju je potem v dolino peljala, v sredi ktere je vas ležala. Ko sta bliže prišla, sta vidila, nektere može in žene, ki so kruh pekli. Po kratkim posvetovanju sta sklenila Avguštin in Nace k njim iti, in Avguštin je svetoval, če bi treba bilo, se za Angleze izdati, kterih barka se je na skalovitim obrežju razbila. —

Španjoli so ju pokojno pomilovali, jima kruha in mleka dali, in ju povabili, z njimi v vas iti. Da bi suma ne obudila, sta šla Nace in Avguštin z njimi. Star mož ju je v svojo hišo vzel in jima je dal vina in mesa. S pravim veseljem sta jedla in pila, ker že dolgo kaj tacega nista v ustih imêla. Slišala sta, da so bili Francozje pri Vitorii tepeni in da jih je od teh malov sreča zapustila in da bodo, kakor je Španjol zagotovil,

kmalo čez pirenejske hribe pognani. Pri tem je pa hvalil hrabrost angležkih vojakov in ponudil se njima je, jima po mogočosti pomožin biti. Nace in Avguštin sta dovolj slišala. Prosila sta Španjola, njima živeža za nju nesrečne tovarše dati. Obljubil njima je mesa in kruha, kolikor ga zamore dati, in na oslu k morju nesti.

Med tem, ko je postrežni Španiol po kruha in živeža šel, sta se prijatla žalostno pogledovala. Težke serci sta imela in nobeden ni mogel druzega tolažiti. V najhujši nesreči njima ni nič druzega ostalo, kakor na slabi ribški barki se nevarnostim dolge težavne vožnje prepustiti. Ko sta se žalostno pogovarjala, kar jima zadoni divje vpitje veselja z streljanjem na ušesa. Vstrašena planeta Nace in Avguštin skozi vrata. Truma španiolskih gorskih lovcov je prišla ravno v vas in jo je z divjim petjem pozdravila. — „Zdaj, Nace,“ je rekel Avguštin, „nama pa ni več tukaj ostati, têci kolikor zamoreš, z mano!“ Avguštin je tekel skozi vertec hiše proti bližnjemu gojzdu. Pa že so jih spazili. Lovci so jo za njima vderli in gnali so ju gl bočeje in globočeje v gojzd, kterega ni bilo ne konca ne kraja. Tako je prišel večer. Brez pokoja sta tavala Nace in Avguštin kakor preganjana zver, ki se zastonj prizadeva, lovcom ujiti. Strašan vihar je prišel in zagernel celo naturo v noč in tamôto. Bliskalo se je, grom je bučal in ploha dežja se je vlila. Večkrat so blizo nju bliskovi jéle razklali in tamota je bila tako velika, da ni mogel noben druzega več viditi. Samo s potihim klicanjem sta zamogla skupej ostati. Vedno sta še v klanec hitela. Mislila

sta, da ju tudi v viharju še preganjajo. Lajanja psov, divje vpitje lovcov, pokanje pušk se jima je še vedno v ušesih razlegalo in ju je naprej podilo. Hudournik ju je ustavil. Kmalo ga pregazita. Pa kako se vstraši Nace, da mu je Avguštin kar nanagloma zginil.

Več ko dve uri je iskal Nace zgubljenega prijatla. Noč je bila černa in na njegovo klicanje mu Avguštin ni odgovoril. Nacetu ni nič druzega ostalo, kakor samemu bežati ali pa dneva počakati in potem Avguština dalje iskati. Sklenil je, za svojega prijatla vse storiti. Ko se je dan storil, je preiskal ves gojzd in še enkrat je šel po poti nazaj, po kteri sta bežala. Povsod je klical Avguština na vso moč brez da bi se bil bal, se tako svojim preganjavcom izdati. Vse je bilo zastonj. Po Avguštinu ni bilo ne sluha ne gluha. Vez žalosten je šel Nace svojo pot proti kraju, kjer je bilo morje z barko. Sonce je zopet jasno sijalo. Zréle jagode so ga redile in povsod je našel na gorah čiste studence.

Ker je bil ves truden in vroč je sklenil proti poldnevu v senci par ur počivati. Proti večeru se je podal zopet na pot. Zvezde bi mu bile imele pot kazati. Pa vnovič se je nebo pooblačilo in v gosti tamoti je mogel z gore na goro svojo težavno pot iskati. —

Proti pol noči je bilo vedno tamneje. Sterma, visoka gora je pred njim v nebo kipéla. Serčno je šel proti verhu. Mislil je, ko bo na verh prišel, bo le par ur še do svojih prijatlov imel. V dolgi uri je prišel Nace na verh. Stermo je šel zopet navzdol. Kamnje se je terklalo pod nje-

govimi nogami, in velike globočine mu niso pustile doli iti. In zdaj mu je bilo naenkrat, kakor če bi mu hotla zemlja pod nogami zginiti. Pesek in težki kamni so se valili proti njemu. Zastonj se je vpéral z težko breme, ki je večje in večje prihajalo. Globočeje in globočeje ga je rinilo. Kar se je čutil naenkrat v globočino zagnanega. Silna nagla bolečina je prešinila njegove ude. Kri mu je tekla iz ust in zavednost ga je zapustila.

V.

Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpušamo svojim dolžnikom!

Ménart in Barba sta ta čas, ko Naceta ni bilo doma, tiho v upanju in hrepenenju živéla, in to upanje ju je še bolj na Boga vezalo. Sej je bil on, kteremu sta svojega edinega sina izročila; sej je bil, kteri je imel njunega od očetovega varstva in materne skerbi ločenega ljubčka s svojo močno roko varovati. Da ga bo varoval, tega si je bila Barba terdno svesta. Misliti si je mogla svojega Naceta bolnega, ranjenega, vjétega, pa nikóli ne bolnega. „Ne reci mi, da je moje upanje prederzno,“ je rekla potem večkrat Menartu, kteri se je za Barbo bal, kadar se je zmislil, da bi se njéno živo upanje po posebni volji božji ne dopolnilo. „Rečem Ti, da ne morem drugačnega upanja iméti. Mislim, da bi ne bilo prav, če bi menj močno in serčno upala. Sej vsaki dan nekaj v mojim sercu pravi:

Zopet ga boš vidila! Ali moraš misliti da zamore Bog ubogemu maternemu sercu tako terpljenje dati? Nikdar ne! Bog je preveč usmiljen. Zaupam v besédo Gospodovo: „Žena! Tvoja vera Ti je pomagala!“ in ravno ker Bog močno in terdno upanje v moje serce daje, smem tudi misliti, da ga bo po svoji milosti spolnil.“

Upanje ji je dajalo moč in njénemu slabemu zdravju podpóro. Ménart je imel menj upanja. Kar se je od Španiolske armade slišalo, je kazalo, koliko zgube imajo in koliko terpé Francozje v deželi, v kteri niso življenja vajeni in ktere prebivavci so pripravljeni, se do poslednjega braniti. Pa vunder je še imel staro, krepkodušno vdanost v božjo voljo. Barba je nevtrudeno delala. Nju hišica je bila olépšana in jenjala nista pred, da sta jo tudi še prizidala. Žé naprej se je Barba Nacetovega prihoda veselila. Vsaki dan je njegovo stanico počedila in pospravila vse v stari lepi red. Njuna čeda se je množila, polje in vinogradi so od leta do leta več dajali in kmalo sta bila premožna človéka. Z veseljem in hvaležnostjo je vidila Barba, kako premoženje raste, ktero je bilo namenjeno, Nacetu po tolicih težavah pokojno, brezskerbno življenje dati. Ménart ji je z zvesto pridnostjo pomagal. Kadar je pred lepim vertom in novo hišo stal, svojo čedo pregledoval in rodovitne njive in travnike ogledoval, je marsikterokrat zdihoval ter sam pri sebi rékel: „Kaj se tako trudiš? Ali bo žêl kdaj tisti, kteremu seješ? In če ne pride? O Špania, Ti grob Francozov! Ne povéjo ne, pa resnica ostane, da jih vsako leto

svojih sto tavžent mož požre, kterih nobeden svoje domovine več ne vidi.“ Potem pa je sklenil svoje roke in molil: „Gospod če bi se tako zgodilo, potém nama daj moči, da bova mogla reči: Tvoja volja bodi češena!“ Ali Barba mu je po takim živo rêkla: „Kaj govoriš? Ako bi Ti lé pokazati mogla, kako gotovo je moje upanje. Tako mi je vunder pri sercu, kakor če bi iméla pismo in pečat, da bo prišel.“ Potem se je Ménart smejal in rékel, da tudi on ni nikóli upanjá zgubil; pa vunder prepusti vse volji nebéškega Očéta. „To je tudi moja volja,“ je poterdila Barba; „verjem pa, da je njegova volja, da Nace pride.“

Barbo je posébno veselilo, vse déla, vse dolžnosti Nacetove, kolikor ji je mogoče bilo, spolnovati in njega domestovati. Ménart ni pustil, da bi se pri tém čez svojo moč vpérala. Tega pa si ni dala vzéti, da je duhovne dolžnosti molitve, v Boga ime dajati in svéte zakramente prejemati namest njega spolnovala. „Težka služba v vojski ne pripuša našemu Nacetu dosti časa za molitev in obiskovanje cerkvá. Zavoljo tega hočem jez namest njega moliti in v cerkev hoditi ter Boga prositi, da nej mu tako dopade, kakor če bi bil Nace sam to opravil.“ Zato je tudi namest njega molila, k maši hodila, v Boga ime dajala. Namest njega je hodila k spovedi in k mizi Gospodovi in darovala je vse Gospodu v pobožni véri in z prošnjo, blagoslov, ki ga je za pobožno opravljanje téh djan obljubil, njénemu sinu po svoji milosti nakloniti. —

Drugače se je v Martonovim gradu godilo. Marton je živel kakor préd v obilnosti in potráti

tako, da Mêljardovo bogastvo ni moglo izhajati in viditi je bilo, da bo kmalo pošlo. Kakor je bilo mogoče, je grad lepo napravil. Prostega Mêljardovega življenja, kteri je svojo radodarnost bolj v dobrih délih, kakor v lepoti in pojedinah kazal, ni bilo več viditi. Veselice so se verstile po veselicah, gostíje po gostijah. V gradu je vedno vse polno gostov bilo, kteri so se, kakor je bilo mogoče, visocemu gospodu prilizovali, njegovo učenost hvalili, se nad lepoto njegovih otrok čudili. Po zimi je živel Marton v Parizu s svojimi otroci. Brez mére je vžival vse veselice bogatega mésta in ni gledal ne na svoje premoženje ne na svoje zdravje. Podučenje njegovih otrok mu je malo na sercu ležalo in vunder so bili žé v starosti, v kteri je treba otroka podučiti in omikati, kakor sreča njihnega prihodnjega življenja terja. Mislil je, da že svoje očetovske dolžnosti spolni, če svojim otrokom posvetno podučenje da, s kterim zamorejo dopasti, njih um pa prazen pusti in v njih sercih najžlahtniše čutljeje, čutljeje vére in ljubezni zatréti proti in prezgodaj ogenj prepovédane poželjivosti zbudí. Za to se mu ni nobenih denarjev škoda zdelo in res je tako pač prezgodaj svoj namen doségel.

Ljudovik zal, ravno rašen mladenč, si je iskal v jezdarenju in ruvanju para. Pravih vednost in učenost pa ni imel nič, nič. Prizadeval si je pomanjkanje globočeje učenosti s tém zakrivati, da je o vsaki reči gladko govoril in se kdo vé kako učenega delal. Pa mnogokrat mu je to spodletélo in marsikdaj je bil osramoten in ponižan. Njegovo obnašanje je razodevalo

prederzno prešérnost neotesane mladosti, žlahtnosti in bogatinstva. Pa lahko se je gibčnega in priliznienega pokazal, če je veljalo, slabosti druzih v svoj prid oberniti. In v tej reči je bil silno prebrisan in stanoviten. V vživanju tega, kar se je njemu prileglo, je bil še čez svojega očéta, in nobenega veselja si ni mogel odreči, ktero je bilo mogoče z denarji dobiti. Ali se je bilo čuditi, da je mogel Marton nad svojim nevkrétnim sinom nevoljin z glavo majati, ker mu ni mogel nikolj dosti denarjev dati. Pa pri tém je tudi ostal. Svaril ga je Marton samo nezmernosti in hudih nasledkov gréha. Kako bi bile mogle njegove besede do sinovega serca moč iméti, ker mu je sam najslabši izgled dajal. Zato se je tudi zgodilo, da je Ljudovik globočeje in globočeje zabredel in v strah in žalost nesréčnega očeta obmagal. —

Več kakor od Ljudovika je pričakoval oče od Hortenzie, stareje hčére. Ta ni iméla samo bistrega uma, ampak tudi zala je bila. In s tem je povsod premagala. Kmalo je devico, ki je hotla vsakemu dopasti, truma mladih prilizovavcov obsula, kteri so njeno umnost nezmerno hvalili in njeno serce s strupom poželjivosti in napuha navdali. Njena lepota je dalječ okrog slovéla. Marton, sméli Marton, se je čutil presréčnega v posestvu take hčére. Hortenzia je bila njegov ljubček in nobene prošnje ji ni mogel odreči. To njegovo slabost je pa Hortenzia tudi v svoj prid oberniti vedla. Na plesiših v Parizu ji ni bilo enake ne kar je obleko ne kar dragoto žlahtnih kamničev in lišparij zadélo. Ko se je v svoji

lepoti z biseri in žlahtnimi kamnički olišpana v svitlih, krasnih plesiših vertila, da je vse z čudenjem za njo zijalo — je Martonu serce veselja skakalo in med množico njenih občudevavcov ji je iskal najbogatejšega in najžlahtnejšega za moža. Pomislil ni, da zna čas priti, ko bo on kakor ona, té veselice preklinjeval in ure obžaloval, ktere sta v tacih družbah, v veselju in ošabnosti preživéla. —

Emilia, Martonova druga hči, ni bila tako lepa in brihtna, pa bolj pametna je bila. Malokdaj je prišla na plesiše in v družbe. Vse to jo je malo veselilo. Pokoj in složnost je ljubila. Nič ji ni bolj dopadlo kakor kake kratkočasne bukve brati, na mehkim stolu sedéti ali o lepim vreménu po vertu se sprehajati. Vsih težkih dél se je po mogočosti ogibala, pa vunder so jo vidili večkrat v kuhinji in za domače opravke je bila ročna. Ker je bila dobrega serca, je rada ubogim dajala in marsikaj dobrega je na skrivnim storila. Tudi ona je iméla zavoljo gostoljubnega očéta svoje prilizovavce. Imenovali so jo usmiljenega Bezinškega angelja, Hortenzia je pa iméla imé kraljice gradú. —

Se vé da je moglo tako od Mêljarda zapušeno bogastvo poiti. Dolgove so začeli delati, da so mogli dalje tako živéti. Zapravljivec je mislil, da na Mêljardovim posestvu zlata ruda teče. Pa kmalo se je drugač pokazalo. Marton je spoznal, da ne more dalje tako gnati, brez da bi v siromaštvo ne zabredil. S svojim sinom se je zavoljo tega pogovarjal, pa to je malo izdalo. Ljudovik je mislil, da ga oče straši, in

tako le prisiliti hoče, se zderževati, in da hoče, kar bi se tako prihranilo, Hortenzii nakloniti. Oče je svaril, prosil, žugal. Ljudovik je pokazal, kako malo očeta spoštuje. In to je Martona v serce žalilo. Z ojstrimi in bridkimi besedami je očital svojemu sinu njegovo obnašanje. Nehvaležni sin je pozabil čez to vso dolžnost do svojega očéta. V obraz se mu smejaje je žugal skrivnost razodeti, ktero je Marton z vso skerbnostjo za-se obderžati si prizadeval. Če bi jo razodel, bi prišel ob vse, ob poštenje, ob vse premoženje. Z jezo in strahom mu je Marton zoper govoril. Pa Ljudovik je imel zdaj pomoček v roki, s kterim je zamogel od svojega očéta vse s silo dobiti, da bi mogel kakor dozdaj, zapravljati in tratiti. Očetovo žalovanje mu je v hrumu divjega veselja kmalo iz glave se izbilo. Od jeze in zlobe preganjan ni imel Marton od tistega pogovora nobene mirne ure več. Iz ljubezni do svojih otrok je vse daroval, še clo pokoj svoje vestí. Zdaj je bila nehvaležnost njegovega edinega sina plačilo za to. Mislil je, da bo vsaj pri Hortenzii več ljubézni in hvaležnosti našel. S serčnimi prošnjami jo je hotel prepričati, da mora tako življenje oba v siromaštvo in revšino pogrezniti. Hortenzia se je vstrašila in v začetku je iméla usmiljenje z očétom. Zderžala se je nekoliko. Pa z mladosti navajena, si nič ne odreči, pa vse dobiti, se ni mogla dolgo premagati. Kmalo je bila taka, kakor pred, in Marton se je po mogočosti prizadéval, da bi vse želje svojega zalega in prilizujenega ljubčka spolnil. Tako so mogli njegovi dolgovi rasti. Kar mu je

posestvo neslo, je bilo že za več let zastavljeno. Marton ni mogel, tudi če bi bil še tako hotel, željam svojega napuhnjenega in bedastega otroka več vstréči, in to mu je bilo še menj mogoče, ker je Ljudovik, ki je nesréčno skrivnost védel, v navadni potrati v Parizu živel. Vnovič in še enkrat je prosil Marton Hortenzio se premagati in kakor Emilia zmerno pa vunder po svojim stanu živéti. Hortenzia je obljubovala in se izgovarjala. Ko je slišala, da oče zavoljo varčnosti, ktere je tréba, čez zimo ne bo v Parizu živel, mu je rekla, da hoče k teti v Pariz iti. Pariz se ji je preveč k sercu prirastel. Če bi mogla čez zimo v merzlim Bezinu óstati, bi mogla umréti. Nobena besede, nobena prošnja očéta in sestre ni njenega serca omečila. V Pariz je šla, kjer sta jo Ljudovik in teta z odpertimi rokami sprejela. Ves žalosten in serdit se je tepel Marton z rokami po svoji sivi glavi. Hortenzio je čez vse ljubil in njena nehvaležnost mu je globoke rane v serce vsekala. Toda svoje nezveste hčere ni mogel same tožiti. Glas mu je v sercu očital, da je večdél sam vsega tega kriv. Kdor ne redí svojih otrók v strahu božjim in v pokoršini, ne more hvaléžnih otrok zrediti, ampak samo nehvaležne in termaste. Tako mu je samo Emilia ostala. Očetova žalost ji je šla zlo k sercu. Kar je mogla, si je prizadjala to žalost olajšati. Marton je to dobro spoznal. Toda Emilia ni iméla ne bratovega duha ne lepote in brihtnosti sêstre. Njeno prosto, tiho serce se možu, kakoršin je bil Marton, ni dosti prileglo. Več kot enkrat je skušal, z lovom in igro svoje

skerbi iz glave izbiti, in pijančevanju se je vdal, kar navadno vsi tisti nazadnje storé, kteri se z Bogom in sami s sabo skregajo.

Da je moglo Martonovo premoženje tako v nič priti, da si ravno je vse storil, če bi bilo mogoče vsaj vides nekdanjega bogastva rešiti, je jasno kot sonce. Ljudovik, kteri ga je doslej največ premoženja stal, bi bil imel za dobro službo skerbéti. Pa Ljudovik ni imel ne potrebne učenosti ne veselja za délo. Kmalo so ga ob službo djali, ktero mu je Marton z velicimi denarji priskerbel. Poskušnja, ga z bogato devico oženiti, se je zavoljo njegovega nemarnega življenja in na govorici, da je s svojo potrato očetovo premoženje zapravil, razbila. To je očéta in sina še bolj razperlo. Eden druzega sta krivega delala. Marton si je hotel zdaj z bogatim zetom pomagati. Hortenzia je bila namenjena, ga rešiti. Pa ta je očétu kratko povedala, da si hoče sama moža zbrati in da nima volje svojo mladost in lepoto za dnarje prodati. Verh téga je pa zdaj tudi še tako živéla, da je bilo njeno ime omadeževano in da je to očéta, kteremu je bilo dozdaj unajno poštenje čez vse, silno žalilo. Pervi pot po mnogih létih se je zdaj Marton ojstro svoje očetovske pravice poslužil in je ukazal Hortenzii, se k njemu verniti. Pa zapeljana hči je odpovedala očetu v odgovoru, s kterim je ljubezin in usmiljenje hlinila, pokoršino ter rekla, da hoče, kakor doslej, s svojim bratom in s teto v Parizu živeti. Neizrečena bridkost je obšla očetovo serce, ki je vidil, da ga vse, k čemur je bilo njegovo serce prirašeno, zapustilo, bogastvo in

ljubezin otrók. Iz njegovih globocih oči je švigal včasi oginj neizrečene, skrite bolečine. Njegovo bledo-rumeno, vpadlo obličje je razodevalo, da je njegovo zdravje spodkopano.

Ménart in Barba sta z globokim, serčnim pomilovanjem žalostno življenje v gradu gledala. Kadar so razsvitljene okna gradu svojo svitlobo v nju dolino pošiljale, kadar je hrum gostij in igranja ponočni pokoj kalil in kadar so krasne kočije z zalimi gospodi in gospémi memo njune koče derdrale ali beštri lovci na berzih konjih z lajajóčimi psmí zjutraj zgodaj memo letéli, sta se Ménart in Barba spogledala ter rekla: „Ubógi Mêljard, tega bi si Ti ne bil mislil, da se bode Tvoje premoženje tako tratilo in da Ti bodo Tvoji nasledniki tako hvaležni!“ Barba je večkrat rekla svojemu možu: „Ako bi se pri tém le samo denar tratil; pa tudi bogastvo duše, mir serca, zdravje življenja se pogublja. To se ne more dobro iziti! Rajši imam svojega Naceta v boju, kakor pri veselju v gradu, kjer zapeljivost svoje žertve (ofre) iše.“ — Do Ménarta in Barbe je imel Marton še vedno staro jézo; pa vunder je nehal nekoliko ju tako stiskati. —

Dve léti sta Ménart in Barba tako, v tihim upanju in djanju živela. Nace jima je večkrat pisal. Kako sta se veselila, kadar sta pismo prejéla in zvedla, da je zdrav in s svojim stanom dovoljin! To njima je novo veselje in novo upanje delalo, da je bil pri Arkimboldu in Štefanu, in vsaki dan sta se od tega menila. Tako je prišla velika noč leta 1812. Zimsko bledo, staro obličje nature se je zopet pomladilo; milo, novo

cvetje je povsod poganjalo in potoki, težkega ledénega bremena oprosteni so se zopet raztékali. Ptički so začéli zopet svoje ljubo petje. Kdo še ni spoznal, da velika noč s svojim veličastivnim praznikom ravno takrat pride, ko se céla natura zbudí in pomladí? Ko cerkev prerojenje in vstajenje grésnega človeškega rodú obhaja v bridkim terpljenju in v bridki smerti Gospoda in Zveličarja, se tudi natura iz svojega ledenega spanja prebudí in v novo življenje zbudí. Takrat je, kakor če bi bil Bog naturi rékel: „Sléci svojo staro obléko, in obléci novo.“ In kakor natura po tej božji besedi bledo, oterpnjeno obleko sléče in se krasno ponoví, tako hoče Gospod, da se tudi človek o tem času posebno zbudi iz terdega smertnega spanja gréha, zbudi v novo bolje življenje in po besédah svetega Apostelja starega človéka sleče in novega obleče, kteri je po Kristusu. Če z globokim ginjenjem in visokim čudenjem naturo premišljujemo, kako se s časom zbrihta, kako luč tamoto bolj in bolj preganja, zvezde bolj svitlo svétijo in sonce močneje in jasneje svoje obličje kaže, je to krasna beséda človeškega duha, kterega ravno o velikonočnim času vse, Bog, cerkev, njegova vést in natura silno opominja, težko, merzlo brême gréha odvréči in v novo, svitlo, ljubezni toplo življenje vstati. Ali bo pač Gospod in Oče, kteri s svojo mogočno in milostivo roko žalostno merzlo obleko zemlji odvzame in jo z novo, toplo obléko pomladanjsko olépša, v svoji ljubézni tistih pozabil, kteri duše je po svoji podobi vstvaril, kterim je pri kerstu obléko nedolžnosti zopet dal,

ktere otroke svoje imenuje? O škoda da je ta obléka z grehom omadeževana! Pa ljubézin nebeškega Očeta je tako velika, da hoče svojim otrokom zavoljo Jezusa novo obléko dati in tisti jo prejamejo, kteri se mu z obžalovanjem grehov, z ljubeznijo in zaupanjem v svétim zakramentu pokóre približajo.

Ravno pobožnim, Boga ljubijočim dušam dela veliki, po pervih starših poérbani gréh največjo bolečino. Kako velik je bil pa ta greh, se posname iz velikosti darú, kteri je bil darovan zavoljo njega. Ako se božja razžaljena pravičnost nikakor drugač ni dala spraviti, kakor s smertjo edinega Sinú božjega na križu, kako velik je mogel biti ta greh pred Najsvetejšim! Pa kako velika, kako neskončno velika mora tudi ljubezin biti, ktera tudi najljubšemu ni zaprinesla, temuč ga je dala v zadostenje in izbrisanje greha! Velikost téga gréha, celo veličanstvo pravice, obilost neskončne milosti in ljubezni božje mora tiste zganiti, kteri se s človéškimi čutljeji pod križ vstopijo. Menart in Barba nista nikolj na Križanega pogledala, brez da bi se ne bila svojega grešnega življenja zavedla in na persi bila, ter molila: „Gospod, odpusti nam naše dolgé!“ in se Jezusovi ljubezni zahvalila. Božja milost ju je doslej težkih grehov obvarovala. Pa samo eden je, kteri sódi, in ta je Vsevedijoči, Najsveteji, Najpravičneji. Kdo mora neki resnično reči, da je pred tem sodnikom brez velicega gréha? Pravični greši sedemkrat v dnévu, in kdo more reči, da je pravičen? Rada in odkrito sta spoznala, da sta grešnika in še dalječ od

cilja, kterega je Jezus zaznamoval z besédami: „Bodite popolnoma, kakor je Vaš Oče v nebésih.“ V ponižnosti, in z nekako svéto nedovoljnostjo s sabo sta živéla pred Bogom, prosila in molila, goreče in terdno v milost tega zaupajoča, kteri jima je doslej veselje do dobrega dal. Od njegove usmiljenosti sta tudi svesto upala, da jima bo dal milost, dobro dognati. —

Véliki teden je prišel. Barba in Ménart sta obhajala dni Gospodovega terpljenja z žalostjo in upanjem kristjanov. Veliko saboto sta hotla velikonočno spoved opraviti, pred pa pridigo slišati, ktera je bila po navadi tistiga kraja v čerkvi. Cerkvica je bila napolnjena z ljudmi in pričejoči so zvesto poslušali besede svojega dušnega pastirja, kteri je govoril o besedah Jezusa Kristusa: „Kaj pomaga človeku, če céli svet dobi, na svoji duši pa škodo terpí?“ Z goréčimi, v serce segajočimi besedami je popisal revšinost grehu vdane, od Boga ločene duše.

Pomislite človeka,“ je govoril, „človéka, kteri se je od vira ljubezni, od luči milosti odvernil in k tistemu hudemu duhu obernil, kteri odnekdaj Boga in ljudi čerti. Brez vere, brez ljubézni in brez upanja hodi tak človek po svétu; nima ga mirú; njegovo serce je nepokojno in ta nepokoj mu raste od dnéva do dnéva. Svoje hude poželjivosti, na kteri ima svoje dopadajenje in kteri vse daruje, nasititi ne more. V verige sužnosti ga zakuje, terpinči, martra ga. Vprašajte lakomnika, kdaj ima dosti; vprašajte častiželjnega, kdaj je vtolažen; vprašajte pijanca, ali se njegova huda poželjivost ne vname huje in

huje po vsakim novim požirku. Tak človek nima nikakoršne ljubezni. Samo sebe ljubi in pa greh. Zavoljo tega ne najde nobenega prijatla ne v nebésih ne na zemlji. On hoče, da bi vse njemu služilo in njegovo poželjivost vpokojiti pomagalo. Zavoljo tega se mu vsi zoperstavljajo in ga sovražijo. Vse njegove djanja, če so po videsu še tako umno in stanovitno nastavljene, so na pesek zidane in razpadejo, kakor prah. Stanovitnemu grešniku je nazadnje vse gnusóbno. Svoj gréh preklinja in se vije pod bremenom njegovih verig z zobmi škripaje, pa zapstonj! Ne more jih zdrobiti teh verig. Že so preterdne in od dnéva do dnéva ga bolj stiskajo, tako, da mu vse upanje zgine in da zdaj obupajoč zdaj v topi mlačnosti v reki svojih grehov dalje plava, ki ga v pogubljenje pelje.“

Tako je duhovnik govoril in je svojo pridigo z izgledi svetega pisma razkladal.

Še dalje je govoril: „Pa vse to terpljenje je komaj senca terpljenja, ki bo v dnevu sodbe strašno čez njegovo z grehi obloženo glavo prišlo. Pomislite, kaj se pravi, od Boga, nebeškega človeka in njegovega Zveličarja večno ločen biti; večno zveličanje zgubiti, ki nima konca in kterega sladkost in velikost vse človeške misli preseže. Pomislite, kaj se pravi, na tistim kraju koperneti, kjer je večna tamota in martra, ktera od dnéva do dnéva raste, kjer je kričanje in škripanje z zobmi, kletev in obup.“ Prosil je vse, svoje serca od greha odverniti in za svoje duše skerbeti. Še je čas; nihče pa nej ne odlaša. Zakaj nihče ne vé ne dnéva ne ure sodbe. Nihče

nej ne obupa nad božjim usmiljenjem; sej je božja milost vedno večja kakor krivica grešnikova. On, ki je govoril, da hoče grehe ljudí, če bi bili rudeči kakor škerlát, bele narediti kakor snég; nikogar ne bo zavergel, kteri bo z obžalujočim sercom k Zveličarju prišel in ga usmiljenja prosil. Potem je govoril od pomočkov za pokoro in opominjal svoje poslušavce z gorečimi besedami, ta sveti zakrament po vrednosti prejeti in se zopet z Bogom zediniti.

Naenkrat se je sonce skrilo, pooblačilo in potamnilo se je. Vihar je metal dež in točo na zid in okna cerkvene. Pa to ni motilo gorečega duhovna. Bolj in bolj je prosil in svaril, učil in žugal. Vihar ni oslabel njegovih besed, še več moči jim je dal. Grom je bučal, bliskalo se je, ko je od Gospodove sodbe govoril. Potem je pokleknil in s sklenjenimi rokami in solznimi očmi Boga prosil, se za voljo Jezusa tistih usmiliti, ktere mu je izročil; da bi besedam, ktere jim je danas govoril, moč dodelil, v njih serca priti, da bi z gorečim obžalovanjem in zaupanjem k Jezusu pribežali in njegov bridki križ objemali ter prosili: „Gospod! odpusti nam naše dolge!“

Duhovnove besede so serca poslušavcov zlo poprijele. Dobro seme je v njih serca padlo in je obilo sadú obetalo. Ko sta se Menart in Barba po končani službi božji s svojimi sosedi dam vernila, ju je Marton srečal. Z svojimi strežeti je šel na lov, ki mu je bolj dopadel, kakor obiskovanje cerkve in službe božje, ktere se je vedno ogibal. Na njegovim obličju se mu je notranja žalost in razpóra očitno brala. Vsim

se je njegovo tamotno obličje čudno zdelo. Globoko čez čelo je imel klobuk, iz njegovih oči je švigala kalna kakor vgasnijoča luč in ošabna prešernost, ki je sicer iz njih se svetila, je zginila. Kratko in napuhnjeno, kakor sicer, je odgovarjal kmetom, ki so ga pozdravljali, ko je pa Menarta in Barbo zagledal, je urno konja spodbodil in memo zderčal. Z glavo majaje sta gledala za njim. „Danas se je zopet hudi duh v njem zbudil,“ je rekel Menart; „kdo bi mu ga neki zamogel pregnati?“ „Strašno je, ga samo pogledati,“ je rekla Barba, „zakaj ni bil danas pri pridigi?“

Barba je šla sama dam. Menart je hotel v opravkih Filipa, nekega kmeta, obiskati, kterega je zlo obrajtal. Filipova hiša je stala na koncu jelovega gojzda, eno uro od grada dalječ. Bolan je ležal Filip in Menart je zadel enega njegovega žlahte, ki je bil zdravnik, pri njem. Prišel je iz Dižona ga obiskat, da bi bolniku pomagal. Filip je prašal po Nacetu; pa le malo mu je mogel Menart od njega povedati. Že dolgo ni nič od njega zvedel. Zdravnik je pomiloval Menarta; ni mu bilo neznano, kaj se je z Nacetom zgodilo, ker je bil v Dižonu zdravnik pri popisovanjski gosposki. Med pogovorom je rekel, da bi bili Menartove izgovore za oprostenje Naceta od vojašine že bolj porajtali, če bi ga ne bil nek mogočen gospod razudanca in Bog ve, kaj vse imenoval.

Žalostno je pogledal Menart k nebesam. „Ali tako je bil moj sin gerdo opravljan?“ je rekel. „Kar je Mêljard umerl, se Nace z nobeno nogo

več v gojzd ni ganil. O Bog! nekaj mi je reklo, da imam samo enega sovražnika. Ali je on, ki mi je mojega sina vzel? O Marton, Marton, kaj sim Ti storil?“

Filip je hotel žalostniga očeta potolažiti. Zdravnik je molčal in Menarta milo pogledoval. „Vašemu prijatlu je povernjeno,“ je rekel, kakor če bi bil hotel olja v rano vliti. „Martonov sin je mogel pobegniti, da bi kazni odšel, ki bi ga imela zavoljo goljufnega igranja zadeti.“

„Bog bodi milostiv Martonu in Ljudoviku,“ je rekel Menart, „in reši oba. Jez nimam veselje, če se tistim hudo godi, kteri so mene razžalili. Govorimo kaj druzega.“

Zdravnikove besede, kteri je resnico vsega lahko vedel in očetovega serca gotovo ni hotel žaliti, so Menarta globoko zadele, in kakor mu je bilo mogoče je urno šel, da bi svojo bolečino in jezo, ki se je zopet zbudila, premagal in zaterl. Sprašal je vse svoje življenje, življenje svoje žene, svojega sina, in nič ni mogel najti, s čimur bi bil Martonu tudi najmanjšo priložnost k serdu in jezi dal. Vest mu je rekla, da je Mêljardovo premoženje z zvestim, umnim ravnanjem precej pomnožil in to celo premoženje je Marton dobil, brez da bi bil le en venar ljubčka ranjcega, Naceta, doletel. On, kakor tudi Barba in Nace so Martona in njegove vedno spoštovali in jim, kadar so mogli postregli. Posestva, po kterim je Martona mikalo, Menart ni mogel odstopiti, brez da bi ne bil velike škode na premoženju in še več na časti terpel. Zakaj tadaj je Marton njega in njegovega sina sovražil? zakaj je nemilo

in z zvijačo ediniga sina staršem iz rok stergal in v nevarnosti, in morde v smert gnal? Ko je to pomislil, se je vnela v Menartovim, očetovim serču vsa jeza do nepravičnega, hudobnega moža. Denarje in posestvo mu je pustil, pa edinega sina, podporo njegove starosti mu je vzel! Bogu je tožil v svoji jezi nesrečo in ga prosil, hudobneža pokoriti in mu kot kazin bolečino naložiti, ktera zdaj njegovo očetovo serce razjeda. In ta bolečina je bila velika, strašno velika.

Pot ga je peljala čez berda skozi gojzd, kteri je bil na izhodni strani gradu in v kterim je bilo mnogo zverine. Menart je slišal veselo klicanje lovcov, lajanje psov in vriskanje gonjačev, in njegovo serce mu je hotlo žalost in jeza raznesti. Jeleni, serne in druga divjačina so leteli kervavi in divji memo njega in kakor one, sta bila tudi on in njegov sin od Martona s strašnim sovraštvom preganjana in v serce zadeta. Huje in huje ga je serce bolélo in bolj in bolj bridko je Bogu tožil. Dalječ v gojzd je zašel in ves truden in od žalosti premagan se je vlegel pod drevo.

Bridke solze so mu tekle tu iz očí. V nebo je obernil očí. Majhin križček, v drevo vrezljan, z umerajočim Zveličarjam zagleda. Nad glavo Sina božjega je bral besede: „Gospod odpusti jim, ker ne vejo, kaj délajo!“ Objel je serčno drevo in spomnil se je, da je tudi on danas pri spovedi k Bogu, Gospodu zdihoval: „Oče odpusti nam naše dolgé!“ Serce ga je opominjalo, da bo šel jutro k mizi ljubézni in tistega prejél, kteri je dal zapoved ljubézni. Prosil je Ménart

Boga milosti, svojim sovražnikom odpustiti in vse hudo, kar ga je prestal, z dobrim poverniti. Hudo se je mogel bojevati, predin je poslednji ostanek jeze in bridkosti v sebi zaterl, se v voljo božjo vdal in Martonu s celim sercom odpustil.

Zdélan, poln bolečin in pa vunder s tihim, svetim veseljem v sercu je vstal in hotel dam iti, s sklepom, Barbi Martoňovo hudobijo zamolčati. Kar je nekaj blizo njega zašumelo. To ni bilo šumenje bežijočega jelena ali sernjaka, ki s strahom in divje skozi gošavo in listje dere; to je bilo divje veršenje in jezno sopenje močne zverine, ki vse pred sabo polomi. Osupnjen obstoji Ménart, posluša in se ozera s čudenjem. Gosto zelenje in germovje mu ni dalo dalječ viditi. Vedno bliže in bliže je šel divji, serditi šum, med kterim je bilo včasi milo stokanje slišati. Kmalo se je Ménartu zdélo, da se konj razgatá in mislil je, da se je kaka nesréča zgodila. Prijél je tadaj terdno svojo z želézom okovano palico in gré proti kraju, s kterega se je slišalo sopenje in razgatanje. O strahota! zdivjan konj, s svitlimi očmi in zmeršeno grivo mu prileti nasproti in vleče človeka po tleh za sabo. S strahom spozna Ménart Martona. Kri mu je tekla po obrazu in njegovo vpitje po pomoči je bilo glasneje kakor vrešanje serditega konja. „Glej, to je ojstra sodba Gospodova: tako kaznuje Gospod Tvojega preganjavca! Varuj se, segati v sodbo Gospodovo!“ je reklo nekaj v Ménartu. Ves prestrašen je stal Ménart nekaj časa. Vse se je treslo in majalo v njem, tako se je želja se znositi, in bridkost v njem vnéla.

Ko je pa Martonovo kervavo čelo zagledal in polzaperte očí, ki so ga milo pogledovale, ko so se polrazmesarjene roke nesrečnega k njemu vzdignile in prosile, je zginil hudi duh. Serčno plane v nevarnost in če bi mu tudi smert prinesla.

Zdivjani konj je letel zdaj po grabnu, ki se je v sterm prepad končal in konju in Martonu v svoji globočini strašno smert žugal. „O Jezus, Bog ljubezni in moči, zdaj se usmili, zdaj pomagaj!“ je klical Ménart, „Gospod, rad ti darujem svoje življenje, samo mojemu sovražniku pusti življenje, in daj Naceta moji ženi nazaj, da ji pomaga, ako jez tukaj poginem!“ Berzo je stekel čez skale in debla dréves proti konju in skoči v hipu pred njega, ko je nevarnost največja bila. Prijel ga je za vajete in da si ravno se je z vso močjo vperal, ga vstaviti, ga je močni konj vunder sabo vlékel. Pa Ménart ni spustil. Terdno je deržal. Dalje in dalje ga je vlékel, bliže in bliže prepada je prišel. „Spusti ga, spusti ga!“ je vedno nekaj v njegovih ušésih klicalo. „Réši si svoje življenje, njegovega ne moreš rešiti. Zgubljen je!“ Pa Ménart je deržal in se je toliko terdneje opéral. Malo korakov pred prepadom mu je dal smertni strah čezčloveško moč. Boga klicaje je potegnil konja nazaj. Konj je padel in tudi njega poderl.

Neizrečeno težko in s silnimi bolečinami se je zlékel Ménart izpod konja. Božja milost ga je čudno obvarovala. Malo le je bil poškodovan, toliko huje je bil pa Marton ranjen. Omedlevši je ležal ves kervav. Ménart ga je lepo razvozljal in na mehko travo položil. Pa zbrihtati ga

ni mogel. Samo slabo sopenje in trepanje žile je razodevalo, da je še živ. Ménart ni vedel, ali bi pri ranjenemu ostal ali v grad pomočí iskat tékel. Zdaj je zagledal na Martonovi strani lovski rog. Urno zatrobi va-nj in kmalo pritečeta na to Martonova lovca, Albert in Miha, ktera sta Gospodovo sled zgubila in ga zdaj prestrašena vsega kervavega našla. Albert je jaderno v grad jezdaril, Miha pa k bližnjemu studencu. Z Mihovo pomočjo je zdaj Ménart ranjenega v življenje obudil. Pogledal je. Pa njegov pogled je kazal da je ves zmešan; njegove usta so posamezne, nerazumljive besede jecljale. Albert je prinesel nosilo. V grad so nesli Martona, kjer ga je Emilia jokaje pričakovalo. Urno so zdravnika poklicali, kteri ga je obvezal. Pa malo upanja je imel za-nj. —

Ves truden in žalostin je šel Ménart dam in povedal Barbi grozno nesréčo. Solze so ji oči zalile in s sklenjenimi rokami je rekla: „O kakošna žalost je to, Ménart; nej ne terpí zavoljo tega kazni, kar je nama hudega in žalega storil! Sej sva mu odpustila, in ker si mu življenje z nevarnostjo za svoje otel, to ti bo enkrat smert olajšalo. Ménart, prav serčno moliva, de mu bo Bog milostiv in vsaj njegovo dušo réši, ako mora njegovo telo umréti!“

Pač res je potreboval Marton molitve in usmiljenja božjega. Zdravila so malo pomagale. Dva dni je ležal Marton v medlévci. Še le tretji dan se je nekoliko zbrihtal. Prizadeval se je, z nerazumljivim jecljanjem svojim ljudém nekaj povedati. Upanja niso iméli zdravniki nobenega.

Pa vunder se je od dné do dné bolj zavédal. Jasno se je mogel nesreče, zdivjanega konja in tega spomniti, kako ga je sabo vlékel. Vedel je, da je néki mož za konjem skočil, ga vkrotil in njega otel. Hotel je imé svojega rešnika vediti. Pa zdravniki, kteri so vse dobro vedli, kako sta se Ménart in Marton iméla, so prepovedali, mu Ménarta imenovati. Rekli so, da ga je njegov lovec Albert otél. Bolnik se je v začetku vpokojil; ko se je pa bolj natanjko zavedel, je začel dvomiti (cviblati) in večkrat je rekel svojemu stréžetu: „Albert me ni otel; tudi ti ne Miha. Mož, kteri me je otel, ni bil kot lovec obléčen. Kmetiško obleko je imel in klobuk na glavi.“ S silo, in clo z žuganjem je naganjal enkrat Miha, mu resnično povédati, in Miha je imenoval z boječostjo in plašno Ménarta.

Marton se je vstrašil. Bled kakor smert je padel na svojo blazino in skrival svoje obličje. Céli dan ni nič govoril, pa vidilo se mu je, da ima težko bojevanje v sercu. Zvečer je rekel Alberta poklicati in tudi ta mu je mogel povedati, da ga je Ménart otel. „Dobro je, le pojdi!“ to je bilo vse, kar je govoril Marton in tri dni je molčal. Nihče drug ni smel k njemu, kakor Emilia in zdravnik. Čez tri dni težkega bojevanja, kterega je obžalovanje z ošabnostjo, hvaležnost s sovraštvom bojevala, je hotel fajmoštra imeti. Vse se je čudilo. Marton ni šel nikolj v cerkev in vero in njene služabnike je očitno zaničeval. Fajmošter so prišli. Dve uri so pri njem ostali in terdo so mu mogli na serce govoriti. Zakaj ko je Emilia očeta obiskala, je vidila, da so zlo

prepadeni in objokani. Prosil jo je Marton, mu križ prinesti in za-nj moliti. Že dolgo ni Emilia nobenega očetovega povelja s takim veseljem storila, kakor to. Zvečer so prišli gospod fajmošter zopét in Marton je prosil, jutro Menarta, svojega rešnika poklicati.

Gospod fajmošter so šli sami k Menartu. Z žalostjo in z veseljem je zaslišala Barba Martonovo željo. „In tako se je tudi to okamnjeno serce omečilo,“ je rekla Barba. „Menart, nič ne odlašaj. Božja volja je, da si ga Ti otel in da hudo z dobrim poverneš.“

„Barba, ta pot mi bo težka,“ je rekel Menart, „pa prav imaš. Verjemi mi, da sim nesrečnemu človeku že davno odpustil.“

„Bog Vam poverni! Kakor kristjan govorite,“ so rekli gospod fajmošter. „Toda Menart, pri Martonu Vas čaka še skušnja, morebiti bolj težka, kakor mislite. Pa ljubezin in usmiljenost vse premaga in zanesem se, da imate Vi tako ljubezin. Bodite tadaj usmiljeni. Pomisliti Martonovo strašno nesrečo, in da bo morda kmalo umerl. Prosite Boga, da Vašo ljubezin v terdi in pomnoži.“

S težkimi, kalnimi mislimi, pa za najhuje pripravljen in s sklepom, vse odpustiti, je šel z gospod fajmoštrom v grad. Ko pridita v stanico, ki je bila za obiskajoče, sta našla enega sodnega gospoda in oskerbnika gradú, ki sta silno terdo se pogovarjala. Sodni gospod je deržal veliko pismo s sodnijskimi pečati v roki in je ojstro z oskerbnikom govoril, kteremu se je strah na obličju bral. „Vse je tadaj zgubljeno!“ je rekel oskerbnik;

„samo on je na terdnim, ker bo umerl! pa vunder je treba mu povedati, kaj pismo govorí.“ „To je zdravnik ojstro prepovedal; v tistim hipu bi ga vtegnilo umoriti,“ je rekel sodni gospod.

Ko je Menart prišel, sta nehala govoriti. Prijazno so ga sprejeli in koj k bolniku peljali. Zdravniki so pri njem stali, križ je stal pri njegovi postelji. Ko je Menarta zagledal, ga je groza spreletela. Globoko je zdihnil in z roko svoje obličje zakril, kakor če bi ne mogel njegovega pogleda prestati. Potem pa si je serce naredil, ter rekel: „Menrat, ti imaš serce kristjana in umerajočemu ne boš tolažbe odrekel. Povem Ti Menart, da mi ni mogoče umreti ako mi Ti serca ne olajšaš!“

Emilia se je glasno zajokala. Marton je pomignil nji in zdravnikom, da nej gredo. Potem je prosil Menarta se k njemu vsesti in dolgo je z bridkostjo in strahom njegovo pošteno obličje ogledoval. Menart ga je tolažil in mu obljubil pomagati, kolikor mu bo lé mogoče. —

„Ja, Menart, pomagaj mi,“ je rekel Marton in je z rokami žalostno vkup vdaril. „Oh, kaj bo z mano, ako mi Ti ne pomagaš! Ti si mi življenje otel in to je veliko, pa vunder to dobro delo ni venarja vredno, ako ne pomagaš tudi mojo dušo otéti in ji mirú ne daš.“

„Obernite se k Bogu; samo on Vam zamore dušo oteti, samo on Vam zamore mir dati,“ mu je Menart odgovoril. —

„Samo po Tebi mi zamore Bog pokoj dati,“ je govoril bolnik dalje. „Menart jez sim Ti mnogo hudega storil; bolj sim Te čertil, kakor koga na zemlji!“

„Gospod, jez sim Vam vse odpustil, odpustil iz celega serca.“

„Nisi me še odpustil,“ je rekel Marton in se je z veliko bolečino in težavo na postelji vsedel. „Kako mi moreš odpustiti? Ali veš, kaj sim Ti storil? Ali poznaš vso velikost krivice, ktero sim Tebi in Tvojim storil?“ „Nečem je vediti, Gospod Marton; odpustil sim Vam; Bog je moja priča! Zaupajte se duhovnu in išite pri njem pomoči, tolažbe in odpušenje svojih grehov.“

„K Tebi, Menart, me žêne zbujena vest. Tebi se hočem popred spovedati in potem še le duhovnu. K Tebi bi me zavernil in mogel bi me tudi k Tebi zaverniti! Oh, moja krivica je velika, neskončno velika! Še le potem, kadar boš vse vedel in mi vse odpustil, še le potem zamorem verjeti, da je še usmiljenje.“

„Ne govorite tako,“ je prosil Menart, „verujte terdno v božje usmiljenje; ono Vas bo otelo in Vaših grehov umilo, in če bi bili rudeči, kakor škerlat.“

„Moji grehi so tudi rudeči kakor kri,“ je rekel Marton žalostno, „pa Menart, poslušaj vse. Potem sodi, potem odpusti, če moreš.“ Menart bi bil rad bolniku strašno spoved odpustil; pa Marton je obstal, da mora vse poslušati. Globoko je zdihnil, potem pa zacel počasi in težko:

„Menart, znano Ti je, kako smo prišli jez in moji otroci k Meljardu in kako smo bili z njim. Tebe in Naceta smo našli. Meljard Vas je tako rad imel, da ste me začeli skerbeti. Mêljard je bil bogat. Moje popred prečej veliko premoženje mi je s slabim gospodarjenjem skoraj pošlo, in

da bi sebe in svoje otroke revšine otel, mi ni druge pomoči več ostalo, kakor Mêljardovo premoženje. Zato sim vse storil, kar mi je bilo mogoče, da bi se bil njemu prikupil. Veš, da mi to ni šlo. Meljard me je sčasom čisto pustil in je večkrat svojo nevoljnost z mojim življenjem in z izrejo mojih otrok pokazal. To pravično očitanje je storilo, da si nisva bila dobra. Rekli smo, da ste Vi tega krivi. Prepričani smo bili, da se hočete z videsom priprostosti in poštenosti Mêljardove dobrote nam v skodo poslužiti in da hočete njegovo premoženje z zvijačo na-se spraviti. Ker je Mêljard Naceta od dné do dné rajše imel, smo bili v svojih mislih še bolj vterjeni. In tako je tudi naša jeza in serd do Vas bolj in bolj rastla in nobene priložnosti nismo zamudili, Vam škodovati. Posebno Naceta smo čertili. Ti Menart se morda še spomniš, kako se je Nace to zimo enkrat iz Dižona vernil in se z nama na poti v neki gostivnici sošel. Brez da bi naji bil le količkaj razžalil, sva se začela preperati ž njim in sva ga silno žalila. Brez moje vednosti je namešal Ljudovik, moj sprideni sin, nekaj med klajo Nacetovega konja, da je mogel v kratkim zdivjati. Menart, še enkrat poterdim, da za to nisim vedel in nikakor bi tega ne bil pripustil. Nace je skonja padel in čudo je bilo, da se ni ubil.“

„Sveta Maria!“ je rekel zavzet oče, „kaj Vama je pa moj sin naredil? Zakaj sta pa njega hotla umoriti?“

„Menart, Bog vé, da tega nisim jez kriv. Prepozno sim že zvedel, da bi bil mogel poma-

gati. Sicer je pa, Menart, res, da je moje sovraštvo do Naceta mojega sina k temu zapeljalo. Pa Bog je razsodil in pravično kaznoval. Tisti konj, ki je Tvojega Naceta vergel, je tudi mene vergel in do smerti pobil.“ Martonova glava je nazaj na blazino padla. Potem je svoje roke sklenil in s slabim glasom rekel: „Ja, Gospod, Ti si pravičin!“

Menart je potreboval več časa, da je svoje omamljeno, od žalosti in gnusenja pobito serce vpokojil. Z vso močjo svoje ljubezni je Martona tolažil, kteri ga je s strašnimi bridkostmi in težavami gledal. „Menart,“ je začel zopet, ko je nekoliko k moči prišel, „vem, da v Tvojim sercu ni jeze in da mi hočeš res odpustiti. Oh, ali smem upati, da boš tudi mojemu nesrečnemu sinu odpustil? — Zdaj ne, Menart, ne zdaj! Še le potem, ko boš vse zvedel, izgovori besede: „Odpustim Vama!“ Kar sva v tisti gostovnici nepravičnega, sovražnega čez Mêljarda govorila, mu je Nace vse povedal in Mêljardu se je prav za malo zdelo. Ko je Naceta od dné do dné rajše imel, smo mi po svoji krivici poslednji ostank tiste ljubezni zgubili, ktero nam je Mêljard v začetku tako obilo skazoval. Prošnje, mi denarjev posoditi, kterih sim takrat silno potreboval, je Mêljard mi odrekel in moje življenje očital. Dobro mi je s tem hotel, pa mene je to silno razkačilo. Sovraštvo med nama je večje in večje prihajalo. Svojih otrok nisim pušal več v grad. Pa vunder sim vse, kar se je ondi godilo, kmalo in natanjko zvedel. Služabnika sim spodkupil in ta mi je vse povedal.“ —

„Mêljard je nagle smerti umerl. Nič mi ni moglo bolj vstreči, kakor to. Koj so mi njegovo smert naznanili. Vse sim dobil, ker je brez testamenta umerl. Sam jez sim mu bil v žlahti in torej je vse njegove premoženje meni šlo. Pa imel sim se bati, da je morda že pred testament naredil in mene zavergel. Zavoljo tega sim še tisto noč urno prišel. Sodnijskega človeka, kteri je imel zapušene reči obravnati, sim že na svojo stran dobil. Vas smo koj odpravili. Preiskali smo vse njegove pisma in našli smo tudi po postavah narejen testament.“

Menrat je silno zvesto bolnika poslušal. Vprašaje je gledal na Martona, kteri je vtruden omolčal in si pot z bledega čela obrisal. „Menart,“ je govoril dalje, „Nacetu, Tvojemu sinu je vse volil. Njemu je bila grašina z večjim delom denarjev namenjena. Meni je volil Mêljard **3000** fronkov, vsakemu mojih otrok pa po **1000** fronkov na leto do smerti. Menart zdaj sim tat postal. Testament me je razkačil. Tvojemu Nacetu sim vkradel en milion. Ne morem mu ga nazaj dati,“ je pristavil z potišenim glasom; „moja in mojih otrok zapravljivost me je na beraško palico spravila.“

„O dosti je,“ je rekel Menart ves pretresnjen, „dosti za mene, dosti za Vas! Ne več od tega danas!“

„Ali mi moreš porok biti, da bom jutro še živel? Mene smert kliče. Daj, de izgovorim. Najhuje sim Ti že povedal. Testament je bil koj razstergan in zamolčljivost sodnijskega človeka sim s težkimi denarji kupil. Vi in skoraj vsi

Mêljardovi posli so mogli grad zapustiti. Vas preganjati nisim nehal. Vaša pričujočost mi je vedno moje gerdo delo očitala in me z nepokojem preganjala, da je vunder mogoče, da se bo vse zvedlo. Zato sim si vse prizadjal, Vas zdaj z dobrim zdaj s hudim iz svoje soseske spraviti. Pa meni v jezo se to ni moglo zgoditi. Zdaj se Bogu zahvalim za to. Ne mogel bi mirno umreti in pred sodbo božjo stopiti, če bi Vas pri meni ne bilo in če bi ne slišal iz Vaših ust, da mi odpustite.“

„Še večji nemir, kakor Ti in Barba, mi dela Nace. Do njega sim bil najbolj krivičen in zavoljo tega je šlo, kolikorkrat sim ga pogledal, nekaj kakor nož skozi mojo od hude vesti ranjeno dušo. Nace je mogel proč od todi, nej je veljalo kar koli. Popisovanje mi je dalo tako lahek kakor gotov pomoček v roko, ga od sebe spraviti. Zatožil sim Naceta kot gojzdnega in lovskega tatú gosposki. Kar to ni izdalo, je moje zlato pomagalo. Naceta so v vojašino vzeli in kakor sim želel, v Španio poslali. Menart, jez sim kriv, da Ti in Barba več sina nimata.“

Menart se ni mogel premagati, glas ostermenja in gnusenja zagnati. Pa koj mu je zopet milo svojo roko podal in mu zaterdil, da mu tudi to odpusti in obljubil mu je tudi v Nacetovim in Barbnim imému odpušenje. — Pri tem se je Menart še bolj k bolniku pripognil in je še bolj serčno njegove roke oklenil. Njegov glas je bil tako mehak in je tako k sercu šel, pogled njegovih oči je bil tako mil in jasen, da je Marton z od solz oblitim obličjem rekel: „Ja, Menart, Ti se

ne lažeš; res si mi vse odpustil. To nej ti plača Zveličarjevo usmiljenje. Zdaj smem tudi od Boga usmiljenje upati. Sej je bolj usmiljen, kakor so ljudje.“

„O le upajte!“ je rekel Menart. „Sej je Bog Vaš oče in zgolj ljubezen in usmiljenje. Poglejte na križ, na kterim je naš Oče svojega najljubšega Sina daroval. Izročite se milosti tistega, kteri je na njem umerl in že umerajoč še razbojniku odpustil. Darujte mu serce polno zaupanja, polno obžalovanja in bodite si svésti, da ne bo zavergel tega darú!“

„Ja, Menart, upati in Zveličarju se vsega izročiti hočem. Da v mojim grešnim, v grehu oterpnjenim sercu še gorek žark upanja sije, to je njegova milost in znaminje njegove ljubezni. Menart, da si ravno imam težke grehe, smem vunder upati! O če bi Ti vedel, kako révnega me je greh naredil! V sercu me huda vest razjeda, ktera večkrat huje kakor žerjavca v meni gorí. Za svoje otroke sim hudo delal, in kakošno hvalo imam zdaj. Ljudovik in Hortenzia sta me zapustila in plačujeta mojo ljubezin z nehvaležnostjo. Njuna zapravljivost me je na beraško palico djala. Njuno obnašanje je moje ime omadeževalo. Moje zdravje je terpelo in dostikrat mi je bilo obupati. Preklinjal sim uro svojega rojstva; preklinjal sim svoje grehe in nikjer nisim dobil močí, njih težke verige razdrobiti. Moje serce je bilo še preveč na svet navezano, na unanjo čast, na vesele igre in obilnosti.“ —

Marton je omolknil in zdihovaje je kušoval križ, ter rekel: „O večna ljubezin mojega Zveli-

čarja! kako si me otéla! Menart, tisti dan, ko me je Gospod obiskal, sim hotel na lov jezdariti in svoje bridke skerbí si iz glave pregnati. Komaj sim iz grada prišel, je začel vihar razsajati. Debela toča je šla, pa vunder sim naprej jahal dokler nisim vidil, da moj konj pošantuje. Nazaj sim ga mogel poslati in si druzega pripeljati dati. Vihar, ki je vedno huje in huje divjal, me je posilil v cerkev bežati. Na tihim in skrivaj sim bil pri pridigi. Menart, kako mi je bilo pri sercu, ko so gospod fajmošter z gorečimi besedami revšino in nesrečni stan grešnikov popisovali, v kterim tu na zemlji živé! — in pa še v unim življenju — bridko — večno terpljenje! Kakor težke kladva so padale besede na moje terdo serce. Mislil sim, da slišim trobento sodbe in strah in groza sta me obšla. Vse moje gerde dela, moje hudobno, neverno življenje so stale pred mano in vroča martra pekla je tisto uro pogubljenje v mene pihala. Nisim mogel dalje prestati. Hitel sim vun v vihar in pod drevo sim se vergel, kjer sim reven in obupajoč ležal. Tu me je zbudil moj hlapec, ki me je druzega konja pripeljal. Jaderno in kot divjak sim letel v gojzd kakor od peklenskih hudob gnan. Bolečina in bridkost je v mojim sercu rastla in skorej ob pamet sim bil. Brez mirú me je konj naprej nesel. Ves penast, od ostrog zboden in kervav je letel naprej. Tega nisim porajtal in čudo ni bilo, da me je konj, ves razdivjan, vergel in za sabo vlekel. Tu si me Ti otel, Ti Menart, kteremu sim vse vzel, kterega tat sim bil in kteremu sim, oh, morde sina umoril!“

Solze in zdihljeji so zadušile Martonu glas. Menart sam je bil tako ginjen in pretresnjen, da je gospod fajmoštra v pomoč pokličal. Menartovo in fajmoštrovo tolaženje ga je vpokojilo. Tudi Barba je obiskala bolnika in ga je z besedami potolažila, da mu vse odpusti. Še tisti dan je prejel Marton verno, z obžalovanjem in upanjem svete zakramente. Vse svoje posle in najstarejše svojih podložnih je pokličal k svoji postelji, jim je odkritoserčno povedal, da je hudobno, brez vere živel in je vse med njimi s solzami v očeh odpušenja prosil, ktere je s svojim hudim izgledom pohujševal ali na telesu in poštenju in premožénju poškodoval. In mnogo jih je bilo, ktere je žalil. Potem je podal sicer tako ošabni gospod vsacemu roko in priporočil svojo dušo njih molitvi. Vsi so mu obljubili resnično odpustiti in se ga vedno v molitvi spominjati. Potem jih je spustil z opominjem, se nad njim izgledovati in v strahu božjim živeti. Ko so vsi odšli, je globoko zdihnil. „O da bi tudi Ljudovik in Hortenzia, moja nesrečna otroka tukaj bila in poslednje prošnje in svarjenja umerajočega očeta slišala! Jez sim v svojim življenju kot oče svoje dolžnosti slabo spolnoval, oh da bi vsaj pred smertjo boljši oče biti mogel, kakor sim bil v življenju! Bog pa je moja priča, da nisim samo jez njune nesreče kriv. Bog nej se nji, nej se meñe usmili!“

V molitvi in tihim terpljenju je pretekla noč, v kteri ga Menart in gospod fajmošter nista zapustila. Proti jutru je hotil bolnik, da si ravno je bil silno slab, tudi svoje posvetne reči v red djati. Poklical je svojega pisarja in oskerbnika.

Prerajtali so, da je njegovo premoženje ravno še tako veliko, da je mogoče vse dolgove poplačati. Za otroke mu je komaj še par sto frankov ostalo. „Vse hočem storiti, da bom vsaj kot pošten mož umerl,“ je rekel svojemu pisarju, kteri mu je več, pa ne prav poštenih svetov dal, da bi nekaj premoženja za otroke otel. „Ljudovik in Hortenzia sta svoj del več kakor desetkrat potrosila in za mojo Emilio bo Bog skerbel! O moja uboga Emilia!“ je zdihnil globoko, „kako slabo je skerbel oče za Tebe! kdo bo za Tebe skerbel! „Bog in Vaši prijatli,“ so ga tolažili gospod fajmošter; „zdaj nej bo naša hči.“

Sladka tolažba je razjasnila bolnikove obličje; govoriti ni mogel več. Emilino roko je položil v gospod fajmoštrovo in Menartovo, kakor če bi jih hotel kot hčer in očeta zediniti. Umerati je začel. O molitvi duhovna in pričujočih je šla njegova duša k Bogu. Pokopali so ga, kakor se je Bezinskemu gospodu spodobilo in Menart in Barba sta z resničnim in žalostnim sercom za rajncega molila.

Gospod fajmošter, Menart in Barba so spolnili svojo obljubo.

Po njih prošnjah je vzela dobra vdova Emilio za svojo in je s pravo ljubeznijo z njo ravnala. Vdova je bila nepremožna. Zdaj pa sta Menart in Barba svoje polne mošnje odvezala in pomagala. Kar ji je oče umerl, je bila Emilia njuna hči. Pa zvedla ni ne vdova ne Emilia, kdo je njeni dobrotnik. Vse je šlo po rokah gospod fajmoštra in ta je bil zamolčljiv. Tako sta Me-

nart in Barba hudo z dobrim povračevala. In ker sta bila usmiljena, sta tudi ona usmiljenje dosegla. Kako, bomo pozneje slišali.

VI.

Ne pêlji nas v skušnjavo.

Ko se je Nace iz svojega težkega spanja prebudil, je sonce že zahajalo in njegovi poslednji žarki so mu zopet moč dali. Ves začuden se je ozerl. Mislil je, da se mu sanja. To ni bila Kabrera, pušobni žalostni otok. V prijetni dolini je ležal med gostimi germički sladko dišečih rož in cvetlic. Mile sapice so mu opihljavale vroče, suho čelo. Ne dalječ od njega je bil cveteč lóg, iz kterega gošave se je zlati sad pomoranč svetil. Pisani ptički so ga obletavali in so mu sladke pesmice prepevali. Med njih petje se je mešalo žvergoljanje studenca, ki je kakor čisto srebro po cvetni loki se raztekal. — Počasi in ves začuden je vstal Nace. Vsi udje so ga boleli. Zdaj še le se je zamogel nesreče v pretečeni noči spomniti, ko je čez skalovje padel. Zopèr svojo voljo je kviško pogledal. Groza ga je spreletela, ko je visoke, sterme pečine vidil, ktere so okrog in okrog dolino obdajale in čez ktere je v noči padel. Sam Bog ga je obvarovati mogel, da se ni razdrobil. Pervo kar je Nace storil, je bilo, da se je Bogu zahvalil; potem se je Avguština spomnil in žalostin je rekel: „O preljubi prijatel! Ko bi pač pri meni bil!“

Ves žalosten in truden je šel k studencu, se je osnažil in napil. Počival je nekoliko časa pri studencu. Bolje mu je bilo. Ko je pomislil, kako ga je božja roka iz rok preganjevavcov otela in čez prepade in stermine peljala, se je v njem moč starega zaupanja zbudila. Pogled bogate, tako čudno prijetne nature mu je dobro djal. Lakote in žeje se mu tukaj ni bilo bati, kakor na Kabreri. Če so pa ljudje v tej dolini prebivali, je bilo toliko bolje za-nj. Sej ni bilo mogoče, da bi kervoloki sovražniki v tem raju prebivati smeli. Tù so mogli ljudje živeti, kakor natura tako mili, bogati in gostoljubni. Po kratkim počitku je šel Nace naprej. Poleg studenca, kteri je skozi pomorančni log tekel, se mu je zdelo, da stezica pelje. Po tej je šel naprej. Vedno prilestniša, vedno prijetniša je bila dolina, ko je Nace iz loga prišel. Majhna lóka, zgolj cvetlice, sadje in germički, je ležala pred njim. Mandeljni so cveteli med rožami in pomorančami. Vinska terta je cvetela ob rožičevim drevesu, kterega zreli sad je Nacetu se prav dobro prilegel. Nižeje ob potoku je pšenično polje v zlati lepoti ležalo. Nacetu se je zdaj naenkrat zazdelo, da sliši zvonjenje. Ves začuden in vesel obstojí in posluša. Ni se motil. Zopet so zvončki zapeli in ko je ob pšeničju prišel, je zagledal čedo ovac, ktere ste dve petnajst do šestnajst let stare deklici pasle. Sedele ste s herbtom k njemu obernjene, igraje in pogovarjaje se med svojimi ovčicami. Njini pes, močna žival, je zalajal in razodel ptujega človeka. Koj ste vstale deklici in pogledate z začudenjem Naceta. K sebi pokličete psa

in počakate brez strahú Naceta. Ker je bil tako bled in je tako težko in trudno hodil, se ga niste bale.

Z milimi besedami njima je povedal Nace nesrečo pretečene nočí, in prosil pomoči in ga v hišo njihnih staršev ali znancov vzeti. „Upam," je rekla stareja pastarica," da Vam Pavle, najini stari oče ne bo svoje hiše zaperl. Njegovo serce je dobro in blago. Pa ptujcov nima rad in v šterih letih je danas pervi pot, da ptuj človek k nam pride. Pojdite z nama." „Rêza," je rekla tiho svoji tovaršici, „teči naprej, povej staremu očetu, da je ptuj človek prišel in kakošna nesreča ga je zadela. Govori dobro besedo za-nj. Sej vidiš, kako žalostno gleda in kako trudno hodi."

„Maria, prosila bom za-nj, kakor če bi najini brat bil," je odgovorila in stekla naprej. Maria je povabila Naceta z njo iti. Iz usmiljenja mu je podala svojo palico, da bi mu hojo olajšala. Molčé in počasi je stopal Nace z njo v dolino, in njeno usmiljenje, njene prijazne besede in očí so mu delale upanje, da ga bo tudi Pavle dobro sprejel. Pot je imela mnogo ovinkov. Gosti plotovi, z visokim drevjem prepleteni. niso dali doslej Nacetu v dolino viditi. Kar je rekla Maria: „Vidite tam je naša hiša. Nič se ne bojite, gospod Pavle Vas bo gotovo dobro sprejel. Le resnico govorite v vsih rečeh in ne zopergovarjajte mu ne. Zakaj laž in zopergovarjanje sovražijo stari oče čez vse; resnica pa in pokoršina jim Vam prikupi njih serce."

Ves osupnjen je pogledal Nace v dolino. Še

nikoli ni tako lepega, prijetnega kraja vidil. Komaj pol ure je bila dolina široka in na tem tesnim prostoru je natura vso svojo lepoto in obilnost izsula. Potok, kterega je doslej gošava skrivala, se je naenkrat pokazal in je šumel v slapu čez dve skali, je zberal svojo vodo zopet v majhnim jerinu in jo je peljal s šuménjem in vunder čisto memo Pavletove hiše. Ta je bila kakor turn zidana, ne široka s tremi nadstropji (štuki). Vozke, redke okna, belkasto-sivo kamnje, ki je bilo tu in tam z mahom porašeno, terdne, z težkimi pahi zavarovane vrata so razodevale visoko starost. K turnu je bilo drugo, bolj nizko poslopje s plošato streho prizadano. Hlévi in skedni so bili v njem. Na desni strani je bil velik vert. Vse to je obtekal potok, ki je bil tu precej širok, in čez njega ni bilo mogoče do turna priti, ker je bila berv čes-nj poderta. Zadej za turnom je naredil majhno jezero, v kterim je bilo mnogo rib, in še zadej je bil jelov gojzdič. Za tem gojzdičem so stermele visoke skale in so oklepale dolino kakor z močnimi rokami. Nacetovemu sercu je lepota nature tega kraja prav dobro djala. Rekel je: „Tu mora dobro biti stanovati, tu mora mir kraljevati.

„Doslej je tu stanoval,“ je odgovoril debel, ojster glas, „in upam, ptujc, da ga Ti ne boš plašil.“ Osupnjen se ozre Nace. Velik, častitljiv starček je stal pred njim. Gospod Pavle je bil, kteri je prišel med germovjem po stranski stezi bliže. Zavoljo previdnosti je bil dobro z orožjem preskerbljen in je ojstro Naceta pregledoval, kteri ga je prosil pomoči in strehe.

„Vojak si, kakor se Ti vidi, jeli?“ ga je prašal Pavle.

„Vojak sim, brez orožja, brez moči, ali me bodete vzeli pod streho?“

„Ti nisi Španiol; ali si Anglez?“

„V francozki armadi sim služil; rojen sim pa v Švici.“

„V Švici? to mi je ljubo. Mnogo Tvojih rojakov služi tudi v naši armadi; vem, da ste le prisiljeni, se z nami vojskovati. Od kod pa prideš?“

Nace mu je povedal svojo nesrečo, svojo revšino na Kabreri, kako je od ondi ušel in preganjan bil, kako je čez pečevje padel. Gospod Pavle ga je zvesto poslušal. Njegove bistre, černe oči so pri tem pazljivo na Nacetovim bledim obličju tičale, kakor če bi bil hotel njegovo serce pregledati. „Švicar“ je rekel potem, „verjamem Ti, da resnico govoriš; samo, če si padel, ali če te je strela tu sim zagnala ali pa orel prinesel, si mogel tu sim priti. Pri meni znaš ostati; koliko časa, to je na Tebi ležeče.“

Maria je vesela in hvaležna starega očeta pogledala. Pogovarjali so se s potom in s pogovori, po kterih je Španiol Nacetovo čisto pošteno serce spoznati priložnost imel, so prišli do turna. Tukaj jih je Reza prijazno pozdravila in v stanico peljala, kjer je že sadje, vino in kruh na pogernjeni mizi stal. Gospod Pavle je kazal do Naceta blagovoljno, prijazno gostoljubnost, in potem, ko se je nasitil, ga je peljal v prosto, pa zložno stanico, kjer je vtrudenega kmalo sladko spanje objelo. Ko je Nace zjutraj na vert pogledal, je vidil gospod Pavleta in njegove vnuki-

nje že pri delu. Dva moža, oba že priletna, sta jim pomagala delati in iz spoštovanja, ktero sta Pavletu in njegovema otrokama skazovala, je posnél Nace, da bi vtegnila njegova služabnika biti. Nace je hitel na vert, pozdravil Pavleta in deklici in jim je ponudil svojo pomoč. „Vas bomo že povabili k delu, Nace,“ je rekel Pavle, se prijazno smehljaje, „pred se morete pa oddahniti in potem Vam ne bo dolg čas po délu.“ Zdaj je pokazal Nacetu svoj krasni vert, v kterim so bile najžlahtnejše zelša in drevesa in še vinske terte nasajene. Potem ga je peljal v svoje hleve, ki so bili z ovcami in kravami napolnjeni; pokazal mu je ribnjak, ki je bil na koncu verta in je iz potoka vodo dobival. Vse je bilo z veliko pridnostjo in umnostjo narejeno. Pa kaj bi bil še kdo, kteri se je na vertnarstvo in kmetijstvo jako umil, iz te tako rodovitne zemlje narediti mogel, ktera je skoraj brez vsega obdelovanja vse sadove prebivavcom rodila! Nace se ni mogel zderžati, včasi kaj reči, kako bi se zemlja in vert popravila, in marsikaj je Pavletu tako dopadlo, da je enkrat rekel: „Vi niste sin prostega kmeta. Velike vednosti razodevate. Vi ste se gotovo pri jakim gospodarju s kmetijstvom pečali.“ Nace je povedal od Bezina. Španiol pa je rekel ves vesel: „V vas sim pravega moža zadel, kakoršnega sim že davno pogrešal. Ostanite pri meni. Dobre dni bote tukaj imeli.“ Še bolj se je pa gospod Pavle veselil, ko je slišal, da Nacetu tudi zidarstvo ni neznano. —

Nace je imel tukaj dní, ktere je še potem, ko je imel vsega obilo, med najsrečniše svojega

življenja štel. Kako vse drugače je bilo tu, kakor na Kabreri! Gospod Pavle je prepustil kmalo Nacetu vso skerb in gospodarstvo svojega polja, vertov, vinogradov in čed. Nace je pa tudi pokazal, da je tacega zaupanja vreden. Po moči priden je bil. Vert so podaljšali in lepo lopo v njem postavili, v kteri so vsaki dan večerjali. Najlepših dišečih cvetlic je Nace nabral in jih je tako umetno nasadil, da je vert novo lepota dobil in se vsako oko nad krasnimi barvami in nad umetnim redom cvetlic veselilo. Tudi ptičev je na vert privabil, ki so od jutra do večera veselo prepevali. V ribnjaku je žlahtnih rib zaredil. Soli, ktere jim je doslej manjkalo, je našel Nace v bližnjim studencu v skalah in tako so bili zdaj z eno najpotrebniših reči preskerbljeni. Tudi majhno kapelico je naredil Nace v vertu. Hišni altar so tu sim prenesli in v kapeli so zdaj svoje molitve opravljali. Nacetova pobožna dobrota, njegovo zvesto, blago serce, njegova nevtrudljiva pridnost in postrežnost mu je kmalo ljubezin vsih pridobila. Gospod Pavle ga je kmalo kakor svojega sina ljubil. Sanko in Baldomer, njegova stara, zvesta služabnika, sta ga spoštovala in povsod, kjer je bilo treba, podperala; Maria in Reza ste ga kakor brata rade imele. Učil ji je risati in péti.

Gospod Pavle je kmalo vse Nacetu zaupal in mu svoje življenje razodel. — Ko je Napoleon Španii nesrečno vojsko napovedal, je šel tudi Pavle, da si ravno je bil star, s svojimi sinovi se za svojega kralja in domovino vojskovat in se je slavno obnašal v vojski. Vidil je, kako so njegovi sinovi v bojih umerli, njegovi gradovi

obropani in sožgani bili, kako mu je vse premoženje vzeto bilo. Toliko bridkeje se je bojeval. Tu mu je Izabela, njegova pasterka, v tabor svoje dvé hčeri, Rezo in Mario, poslednja otroka njegovega starega rodú rodila, in je kmalo potem bridkosti in žalosti umerla. V noči, ko je umerla, so prijeli Francozje Španiole v njihnim taboru in so jih v divji beg pognali. Gospod Pavle, kteri je vse dolžnosti zvestega podložnika in hrabrega vojaka spolnoval, je bil ranjen in le serčnost njegovih zvestih služabnikov Baldomera in Sankota ga je smerti otela. Več tednov se je potikal s svojimi po Katalonskih hribih v viharju in dežju. Ko je bila njih sila največja, so prišli blizo te doline. Z verha pečin so vidli, prijetnost in bogastvo doline. Sadje in grozdje jih je vabilo — pa vživati ga niso mogli. Sila jim je dala čez človeško naturo, serčnost in moč. Baldomer, kteri je najmenj terpel, je upal svoje življenje za svojega drazega gospoda, in je šel po ojstrim in razpokanim skalovji v dolino. Kri mu je tekla iz ranjenih nóg in rok. Pa vunder je prišel doli, kjer je turn našel in vidil, da nihče v njem ne prebiva. Po težavnim iskanju je našel stezo, po kteri je bilo mogoče brez nevarnosti dôli priti. Srečno so prišli Pavle in njegove deklici v dolino. Od tistega časa so ondi živeli in v starim turnu prebivali. Tu se je Pavle zopet ozdravil; pa starost in rane mu niso več dale, še vojskovati se. Obdelovanje zemlje in reja Marie in Terezie je dala starčku dosti opraviti. Z vunanjim svetom se niso skorej nič pečali. Pot, ki je v gore peljala, so ptujcu nerabljivo naredili. Česar jim je

bilo treba, je prinesel Sanko iz sosednih vasí. Samo o časih, ko čerkev najsvetejše praznike obhaja, so zapustili dolino, šli k sveti maši in prejeli svete zakramente. En sam človek, nek fajmošter v gorah, je vedel za-nje in zanesti so se smeli, da jih ne bo izdal in da jim bo pomožin. —

Nace je že skorej tri srečne mesce v tej prijetni dolini med svojimi zvestimi prijatli živel. Srečnega bi se bil imel, če bi bili njegovi starši pri njem. Nikolj ni njih ljubezni pozabil, pa večje hrepenenje po njih, kakor zdaj, še ni nikolj njegovega serca obšlo. Vsaki dan je pripovedoval svojim prijatlom od njih, kako dobrega serca da so, kako pridno déla Ménart in kako tiho obertuje Barba v hiši. Ko je enega večera, ko je z gospod Pavletom in njegovima deklicima v lopi sedel, zopet z otročjim hrepenjenjem od svojih staršev govoril, je rekla Maria živo: „O Nace, pojdite po nje! Pripeljite svoje starše tu sim, k nam jih pripeljite, v to lepo dolino. Dneve njih starosti jim bomo vesele in prijetne délali. Ena familia, en duh, eno serce bomo potém.“

„Kakor svoje lastne starše jih bove ljubile,“ je pristavila Reza; „Nace nič ne odlašajte. Gospod Pavle, vém, bo Vaše starše z veseljem tukaj sprejel.“

„Gotovo,“ je rekel Pavle; „zavoljo Naceta mi bodo ljubi in dragi.“ „Ali nisim rekla?“ je djala Reza veselo in kušnila staremu očetu roko; „nič ne odlašajte Nace in napravite se kmalo na pot k staršem. Pa ne ostanite dolgo od nas. Baldomer Vas mora spremiti, da se Vam na póti kaj hudega ne priméri.“

„Ali mora Nace dolgo pot k staršem storiti? Ali ne more Baldomer sam po nje iti?“ je rekla Maria; „dolga in nevarna pot je.“

„Prav imaš, Maria,“ je rekel Pavle. „Ta pot nas zna v današnih dnéh ob našega prijatla, njegove starše pa ob edinega sina prinesti. Ali ne véste, da se je vojska med Španioli in Francozi v téh gorah z novega in še huje kakor kadaj vnéla? Ali bo Nace mogel brez nevarnosti v svojo domovino priti? in če tudi pride, kaj ga čaka doma? Koj ko bo njegov prihod v domovino znan, ga bodo Napoleonovi beriči zopet staršem z rók stergali in v vojsko gnali. In ali je pa tudi gotovo, da bodo njegovi starši skozi toliko nevarnost v ptujo deželo z njim šli in svoje lepo posestvo zapustili? Ali bi ne térjal Nace preveč od svojih staršev? Nemogoče se mi zdí, jih tu sim pripraviti. Vé in Nace storite to najbolj, če prepustite spolnjenje té želje Bogu. Ostanite pri nas, Nace, in bodite prepričani,“ je pristavil, „da Vam dobro hočem, morda bolj, kakor mislite.“

Nace je žalosten molčal. Čutil je vse to dobro in spoznal, kakor Pavle, da je nemogoče, starše tje pripraviti. Pa toliko močneje se je v njegovih persih hrepenenje po njih zbudilo in vést mu je očitala, da tukaj v obilnosti živí, med tem ko njegovi starši doma, sami in zapušeni, od starosti in žalosti terti, njega čakajo in vsako uro do njegovega prihoda v strahu in upanju štejejo. Dolžnost ga je k bandêru klicala in k staršem, kako bi pa mogel to dolino zapustiti? Kako se od tacih prijatlov ločiti? Gospod Pavle

mu je vedno se kot največjega prijatla skazoval. Maria in Reza ste si vse prizadjale, mu žalost pregnati in mu življenje pri njih prijetno narediti. Ko je enkrat Nace, premagan od hrepenjenja po svojih starših, rekel, da bo treba se ločiti, se je vstrašila Maria in vsa bleda in žalostna je rekla: „Kako? Ali Vi, Nace, nas hočete zapustiti? Tega ne morete storiti! To je nemogoče. Ali hočete gotovi smerti naproti iti? Ali bi nas mogli zapustiti? Kdo Vam je strégel, ko ste žalostni in betéžni tu sim prišli? Ali bi iméli Vaši starši še sina, če bi nas tu ne bilo? Ne pridete k svojim staršem, ako nas zapustite. Zopet vas bodo vjéli ali pa še clo umorili. Sej so vaši starši premožni, kakor pravite, in se jim ni pomanjkanja bati. Nace tu je Vaša domovina, tukaj Vam je gospod Pavle najbolji oče, in mé — oh“ žalost in nekaka sramota, ki jo je nagloma obšla, ste ji besede zaverle; jokaje in svoje obličje skrivaje je stekla s svojo sestro proč. —

Osupnjen, vesél in žalosten ob enim je gledal Nace za njima. „Ali veste zdaj, ljubi moj Nace,“ ga je prašal zdaj gospod Pavle, „kako vas tu vsi ljubijo? Ostanite pri nas. Moj sin bodite in Maria nej bo Vaša žena. Ne mislite de sim ubog; to, kar sim še otel, je dosti, Vam grajšino kupiti. Vse, kar imam, je Vaše in druzega ne želim nič od Vas, kakor da mi enkrat v tej dolini oči zatisnete in potem za sirote skerbite.“ Še enkrat mu je z živimi besedami nevarnost, ja nemogočost, k svojim staršem priti, in jih sim pripeljati pred oči postavil. Ako bi starši vedli, kje da je, gotovo bi ga sami prosili,

ondi ostati in boljših časov pričakovati. „Té nepokojnosti, té negotovosti ne morete ne Vi, ne moremo ne mi dalje prestati. Terdno morate skleniti, in sicer, tu ostati,“ je sklenil Pavle. „Gotovo nam ne bodete našega mirú kalili in nas silili, Vas kot nehvaležnika iméti in kakor s takim z Vami ravnati. Storite tadaj, Nace, pravi sklep, in storite ga kmalo. Čes tri dni Vas bom zopet prašal. Do tistega časa pa se posvetujte z Bogom in vse dobro prevdarite!“

Ti dnevi so bili Nacetu dnevi težkega bojevanja, bridkih skušnjav. Vse, kar mu je zemlja srečnega ponuditi mogla, je imel tukaj; pa njegovi starši? Samo v njih nesrečo je smel tu srečen biti in mir in blagor te doline vživati. Kako je pa mogel srečen in mirn biti, ko je pomislil: „Tvoji starši Te pričakujejo in zdihujejo po Tebi.“ Prišel je tretji in poslednji dan. Zvečér je šel Nače k mali kapéli. Pred križem je na koléna padel in molil za božje razsvetljenje in za milost, pravo in dobro za sebe, starše in za prijatle v dolini izvoliti. Pred križem je vse prevdaril. Spraševal je svoje serce, svojo ljubezin do staršev, do dobre Marie. Premislil je svoje dolžnosti, srečo, ktero je zdaj tu vžival, nevarnosti, ki so mu na poti v svojo domovino žugale. Vse mu je stopilo pred očí. Vedno huje in huje je bilo bojevanje v njegovim sercu in skušnjava, pa tudi bolj in bolj goréče je molil. — Premagala je vse druge čutleje ljubezin do svojih staršev. Premagan od té ljubézni je rékel glasno: „Nikdar ne, ljubi moji starši, nimate ga nehvaležnega sina iméti! Kako bi se mogel od Vas

ločiti, kako Vas same in brez pomoči v starosti zapustiti! Ali je Bog zato meče in svinec sovražnikov od mene odvročal, da bi tù v obilnosti živel, ko morebiti moji starši doma stradajo? Ali bi mogel srečno živéti brez Vas? Vam velja pred vsim moja ljubézin in z božjo pomočjo bom moč dobil, tudi ta težki dar za Vas darovati. Gospod Pavle, Maria, ne bodete za to jezni na mene, če sveto dolžnost spolnim in Vas zapustim! Pa, usmiljeni Bog, daj mi moč, da bom bridkosti te ločitve prestal!“

S potolaženim sercom je vstal. Težko skušnjavo je premagal. Njegovo serce je bilo vpokojeno in terdno. Počasi in ne brez skerbi, kako bo Pavle njegov sklep sprejel, je šel proti turnu, kjer je Baldomer ravno večerjo na mizo nosil. Samo gospod Pavle in Reza sta sedela pri mizi. Maria je dala povedati, da ji ni dobro in je ni bilo. Še nikolj se ni gospod Pavle Nacetu bolj ljubezniv in častitljiv zdel. Jaki starček je pri vsaki besedi svojo serčno dobroto, svoje zaupanje do Naceta razodeval; danas ga je pervi pot svojega sina imenoval in je imenoval to drago besedo s pogledom najčisteje ljubezni. Kako šla ta beseda, kako ta pogled k Nacetovemu sercu! Pred kakor sicer so se nocoj ločili. Ko so se poslovili, je pogledoval gospod Pavle prašaje in dolgo Naceta; potem je z ginjenim sercom svojo desnico na njegovo ramo položil, ter rekel: „Jutro, tadaj, ljubi moj Nace; sej vem, da nas ne boš zapustil!“ Nace je hotel govoriti in ga za svoj sklep pripraviti. „Danas ne, moj sin,“ mu je rekel starček; „jutro. Sej vem, da boš pri nas ostal.“

Nacetov sklep je pa tudi v tej ljubezni še terden ostal. Pa njegovo serce se je vstrašilo, ko je bolečine in terpljenje ločitve pomislil. Še le po polnoči je malo, pa nepokojnega spanja ga obšlo. Kar je začutil, da ga je nekaj lahko pošlatalo. Ko se je zbudil, je stala Maria z majhno lampico in s težkim ključem pred njim. „Nace,“ mu je rekla z milim, prijaznim glasom, „ne delajte hrupa. Ostanite mirni in poslušajte me. Slišala sim Vašo glasno molitev v kapeli in Vaš sklep mi je znan. K svojim staršem hočete iti. Nace, prav imate. Odpustite nam, da smo Vas hotli tu obderžati. Vsi smo Vas tako radi imeli. Vi pa ste svoje starše bolj ljubili, kakor nas in to morajo dobri starši biti, ktere tako ljubite. Greh bi imeli, če bi Vas dalje deržali in njim tolažbo Vaše otročje ljubezni jemali. Tega se ne smemo krivih storiti! Gospod Pavle Vas pa ne bo pustil; to mi smete verjeti. Še ne veste vsega. Doslej ste samo njegovo ljubezin čutili. Njegova jeza bi bila, ko bi vidil, da njega in nas zaveržete, strašna in najhujega bi se Vam bilo bati. Zato pojdite z mano. Po skrivni poti Vas bom iz doline peljala. Nej Vas potem božja usmiljenost nevarnost obvarje, ki Vas bodo povsod obdajale.“

„Maria! ali to hočete storiti? O Ti angeljsko serce!“ je rekel Nace ves zavzet in v serce ginjen zavoljo krepkosti in umnosti device. „Ali pot k mojim staršem mi bodete pokazali? Ali se se ne bojite, da bi gospod Pavle hud bil?“

„Gospod Pavle se bo jezil in bo odpustil,“ je odgovorila. „Vidil bo, da je bilo tako najbolje, in da sim tako Vam, njemu in nam vsim

veliko žalost odvernila. Zato pojdite Nace in ne mudite se. Poslednji čas je že!“

Maria je prav imela. Nace je spoznal, da bi bilo pri takim najbolje, na tihim iti, in je šel molčé za devico. Peljala ga je čez dvoriše skozi vert. Potem je šla proti jezeru. Tu je pri visoki skalni steni, ktero je jezero s svojimi valovi operalo, majhna kamnita klop stala. Maria jo je odrinila in majhne vratica so se pokazale med mahom in kamnjem. Skrite so bile tako, da bi jih najbistreje oko ne našlo. Devica je odperla vratica s ključem in šla z Nacetom po več kot petdesetih stopnicah navzgor. K drugim vratam sta prišla in potem na prosto. Berdo srednje visokosti je ležalo pred njima. Kmalo sta bila na verhu in šumenje vode se je slišalo. „Ali slišite šumenje potoka?“ je začela devica; „tje pojdite in hodite kakor potok teče. V dveh urah bodete prišli do starega, podertega kloštra pri sv. Jakobu. Od ondi pelja cesta v pirenejske gore, na Francozko. Zdaj pa z Bogom. Da bi se kadaj vidila, ne smem upati. O vi sveti angelji božji, varujte in vodite ga!“ To izgovorivši se je naglo obernila.

„O Maria!“ je rekel Nace in žalost ga je hotla umoriti. „Ali vas ne več viditi?“ za njo je hotel iti. Pa devica mu je dala z roko znaminje in tiho rekla: „Pozdravite mi starše doma in spomnite se nas!“ In urno je stekla po berdu in zginila spred njegovih očí.

Nace je z žalostjo in hrepenjenjem naprej popotoval. Samo vest, da je svojo dolžnost spolnil in prav storil, mu je dajala moč. Proti

jutru je prišel do podertega kloštra. Ko je tukaj ves truden nekaj časa počival, je začutil nekaj težkega v žepu. Mošnja polna cekinov je bila. Samo Maria mu jo je mogla dati. Boga je prosil za njo in potem je cesto iskal, ki je na Francozko peljala in našel jo je, kakor mu je devica povedala. Ogibal se je skerbno večjih mést in sel in čez malo dni je bil že v srédi pirenejskih hribov.

Tukaj je Nace čez dolgo zopet pervi pot gromenje topov (štukov) slišal. V téh hribih so se Francozje s Španioli in Anglezi terdo terdo bili. Silno težko so zamogli Francozje mogočne sovražnike od mej svoje dežele odvračati. Z velikimi nevarnostmi in težavami je prišel Nace do reke Bidasoa, ki teče na meji med Španio in Francozkim. Če bi bil čez njo prišel, bi bil na Francozkim in iz vse nevarnosti. V tamni noči je poskusil trikrat čez reko preplavati. Voda je bila velika in deréči valovi so ga vselej zopet nazaj h kraju zanesli. Ker je bil ves zdélan, je sklenil, to noč ne več poskusiti, čez priti. Skril se je tadaj v bližnjim germovju in je kmalo terdno zaspal. Suvanje s puškami ga je zbudilo. Španioli so ga tukaj izvohali in vjét je bil zopet. — V bližnje selo so ga peljali in v revin hlév zaperli, kjer je že več Francozov in ranjenih ležalo. Nace se je strésnil, ko je med njimi Dimeta zaglédal, kteri je na koncu hleva, na otepu slame ležeč in ranjen v novega jetnika stermel. Dimet ga je spoznal in ga je s svojim navadnim zabavljivim smehljanjem pozdravil. Nace se mu je zahvalil in od njega obernil se. Nič ga ni

mikalo, se tisti čas s človekom, kakoršen je bil Dimet, v pogovor spustiti. Molčé in žalostin se je naslonil na steno, premišljevaje svojo nesrečo. Dolino prijatelstva, mirú in bogastva je zapustil; tu je našel vnovič žalost otoka Kabrera, vjetost, revšino in ljudi, ki so ga čertili. Bridkost, kakoršne še nikoli ni čutil, je napolnila njegove persi, in je hotla vse upanje v njem zadušiti. Hudo je bilo, da je bil o času vjét, ko ga je vozek prostor od domovine ločil. Koliko je daroval, da je svoji dolžnosti zvest ostal in da bi k svojim staršem prišel! O tej misli je goreča bolečina njegove persi razpéla in v skušnjavi je bil, svoje življenje preklinjati začeti.

Tako je minula žalostna in težka noč. Zjutraj ga je divji hrup zbudil. Stotnik Španiolov, tisti, kteri ga je vjél, je stal med jetniki z bistrimi očmi in bosim mečem. Grozno je Francoze preklinjal. Francozje so pét Španjolov, ktere so kot ogleduhe vjéli, obésli; toliko je zamogel Nace iz preklinjanja posnéti. Španioli so njih trupla našli in obljubili, se strašno znositi. Trikrat toliko Francozov je bilo v smert namenjenih. Skorej enako toliko vjetih Francozov je bilo v hlévu. Stotnik njim je napovedal obsodbo.

To so urno in ojstro storili. Stotnik je vkazal jetnike zvezati in vun peljati. Poslednja sta bila Nace in Dimet. „Stotnik,“ je rekel španiolsk korporal, „šternajst jih že visi; zapovejte, kteri téh dvéh Francozov nej umerje?“

„Nej sréčkata za življenje in smert, kakor je šega,“ je odgovoril stotnik. Korporal je tekel po kostke (burfeljce). Nace je stal nekaj časa

molčé in ves omamljen. Kolikor je imel moči, si je prizadeval, se maloserčnosti vbraniti, ki ga je hotla skorej premagati. Dimet je kazal merzoto in nečutljivost okamnjenega, nevernega serca in je klél, da mora obešen in ne v boju vstreljen biti. Korporal je prinesel kostke in jih poda Nacetu. Ta se je pretresnil; potem je padel na kolena in prosil Boga mu življenje pustiti, ne zavoljo njega ampak zavoljo staršev, iz ljubézni do kterih je kraj miru in sreče zapustil. Prosil ga je, ga zdaj rešiti, da bo zamogel bolj pripravljen kakor zdaj in vterjen s svétimi zakramenti enkrat pred njega stopiti. — Dimet se je, zaničevaje ga, smejal. „Bolj kratko naredite tovarš,“ je rekel, „meni je dolg čas in ni lepo, vojaka viditi, kakor staro babo se vêsti.“

„Vém, da nič ne vérjete, Dimet.“ —

„In se nič ne bojim,“ mu je prestrégel besedo Dimet. „Bova vidila, kterega véra je bolja, moja ali Vaša.“

„O Jezus, pomagaj in ne daj, da bi bil osramoten!“ je molil Nace in verže serčno kostke. Visoko število je vergel. Stotnik in njegovi Španioli so ga hvalili in rekli, da je Nace svojega življenja gotov. „Ne hvalite Boga pred večérom!“ je rekel Dimet z jezo in nevošljivostjo Naceta pogledovaje. Vergel je in vergel je najvišje število. Smejaje se in vesél je vperl svoje oči na Naceta, kteri je prestrašen, bled kakor smert na kolena padel. Dimetu, nevošljivemu, nevernemu hudobnežu, zaničevavcu vsega svétega, prestopavcu vsih zapoved, tému so življenje pustili, Naceta pa so iméli obésti! Ali ni mirne doline

zapustil, in ali ni svojih dolžnost spolnoval, in za to bi mu bilo zdaj tukaj umréti! Ali ni tukaj goreče molil? Kako je bil uslišan? Z mladosti si je prizadéval, Gospodove zapovedi spolnovati, in iz ljubezni do njega je vse daroval, in to je imel zdaj plačilo? Groza in obup sta njegove persi z ognjenimi kremplji stiskala; sapa mu je zastajala, pred očmi se mu je začelo tama delati. Stebri njegove vere in njegovega upanja, sicer tako terdni, so se hotli podréti! In to je zamogel njegov usmiljeni Oče, njegov milostljivi Zveličar pripustiti? Ta revšina, ta sramota ga je iméla zadéti? Njegova žalost se je začela v obupanje spreobračati, in nobene pomočí, nobene usmiljene roke ni bilo, ktera bi ga bila iz brezdna te žalosti otéla. Zasmehujóči glasovi so mu bučali zdaj v ušesih, očitaje mu dosadanjo vero in zaupanje. Luč njegove vére je hotla vgasniti in tamneje in tamneje je prihajalo okrog njega. — To je najhuja vsih skušnjav, kadar začne véra v Boga, usmiljenega očeta v naših persih omagovati, kadar se nam hoče podoba našega Zveličarja skriti in kadar nas hočejo naši Angelji zapustiti. Te skušnjave so prišle nad Naceta. Roke so mu zdaj zvezali in odpeljali so ga. Nace je pustil voljno vse storiti. Nič ni govoril. Z v tla obernjenimi očmí in s težko sapo je šel s Španioli. Korporal je imel usmiljenje s svojim jetnikom in ga je lepo tolažil. Nace, ki je imel s svojo nesrečo opraviti, ga ni slišal. „Morebiti se ti bo požirk dobrega vina bolj prilegel, kakor moje tolaženje,“ je rekel Španiol in mu podá svojo čutaro. Nace je debélo požéral. Ozerl se

je in pervo, kar je vidil, je bil križ, iz neobdelanega kamnja sostavljen, pri césti. In reklo mu je nekaj v sercu: „Ali vidiš ta križ in ali véš, kdo je na njem terpel? Ali moreš misliti, da Te bo tisti zapustil, kteri je iz ljubezni do Tebe, da bi Te rešil, svojega preljubega edinega sina v terpljenje in smert poslal? Serčnost velja! Verzi od sebe maloserčnost in obupljivost in zaupaj v njega, kteri Te neizrečeno ljubi in je mogočen dovolj, Te iz vsake nevarnosti réšiti. S célim zaupanjem se izroči svojemu Zveličarju, daruj mu svoje življenje in prepričan bodi, da boš zato nebeško življenje dobil.“

In bilo mu je, kakor če bi bila noč iz njegovega serca zginila in jasna, topla luč dnéva se va-nj vernila. Potolažen je bil in objét ter pozdvignjen od moči zaupanja in vére v ljubezin nebeškega očeta, v varstvo in pomoč svojega Zveličarja. V molitvi in hvaležnosti je padel pred križem na koléna. Ker so Španioli pomislili, da bo kmalo umerl, so ga pustili nekaj časa moliti. Ko je zopet vstal, so se čudili Španioli nad spremembo, ki se je v njem zgodila. Njegove očí, še malo pred tamne in slabe, so se mu zdaj milo svetile; njegovo obličje, tako bledo, je bilo zdaj oživljeno in z rudečico prevlečeno; namest da bi bil težko, klaverno hodil, je pokonci, terdno in lahko stopal. „Tako je prav, tovarš,“ je rekel korporal, „vojak mora serčen in pogumen v smert iti.“

„Ali smem še pred svojo smertjo duhovna upati?“ ga praša Nace?

„Na obesišu bodete dobili patra,“ je bil odgovor.

„Bog bodi zahvaljen; zdaj nimam nobene skerbi več,“ je rekel Nace potolažen. „Gospod, Tvoja volja se zgodi!“ Naprej so šli. Nace je molil. Španioli so péli in tabak kadili. Kar se zakadi prah za njimi in konjiki pridérjajo k njimi. „Pri svetemu Jakobu Kompostelskem!“ je rekel poveljnik konjikov korporalu, „Vam se nič ne mudí, jetnike po mogočosti urno na un svét poslati. Francozje so že zopet na nogah. Zdi se, kakor če bi nas hotli prijeti. Naš general hoče tadaj Francoza iméti, kteri zna, če je mogoče, španiolsko. Ali imate kterega tacega? „Ta le,“ odgovori korporal in pokaže Naceta, „govori prav dobro naš jezik; pa ta ima obéšen biti.“

„Za to je še časa dosti; le nam ga dajte. Morebiti vam ga v nekterih urah nazaj pripeljemo,“ je rekel konjik in vkaže Nacetu, da nej urno stópa. Že čez eno uro je stal Nace pred Španiolskim generalom. Z bistrimi očmí je pregledoval jetnika in potem ga je prašal, kako Francozje stojé, koliko da jih je in kdo so njih generali. Nace mu ni mogel na to nič odgovoriti in je naravnost povedal, da je s Kabrere ušel.

General je nevoljin svoje čelo zgerbančil; pa lepo, pokojno obnašanje Nacetovo, njegova mladost, njegova izurenost v španiolskim jeziku, to vse je, kakor se je vidilo, generalu dopadlo, in posebno, ko je general zvedel, da je Nace Švicar. — General ga je že hotel spustiti, pa kar ga pokliče: „Švicar, morebiti si zamoreš življenje otéti.“

„Kako?“ ga praša z novim upanjem; „resnično vam povém, da bi rad dalje živel, zavoljo svojih staršev.“

„Prestópi v španiolsko službo.“

„Ali jez bi svoje bandero zapustil, svoje prisege pozabil?“

„Sej nisi Francoz, temuč Švicar, in mnogo Tvojih rojakov je v naši armadi.“

„Če ravno nisim Francoz, pa sim k francozkemu banderu priségel in moji starši živé na Francozkim. Verh tega so švicarski kantoni ojstro prepovedali, zoper Francoze služiti.“

„Bedasti človek, ali hočeš obéšen biti? pomisli! Pomisli svojo mladost, svoje starše. Mnogo Tvojih rojakov je pri nas na visoko stopnjo prišlo. Pomisli, zadnji pot!“

„Jez ne morem drugač in pomagaj mi Bog; zoper čast in vest je, kar Vi terjate.“

„Zadnji pot! voli življenje ali pa smert na kolu!“

„Volim tadaj smert namest sramote, smert namest greha. Bog mi pomagaj!“

General ga je jezno pogledal, in z nogo zateptaje, je zapovedal, ga proč peljati. —

VII.

Temuč odréši nas zlega. Amen!

„Ali slišite Omontske zvonove?“ je rekel stari Štefan svojema vnukinjama Rozalii in Marjeti, „k molitvi nas kličejo in zarés, moliti mo-

ramo, da nas Bog réši iz te revšine, ki nas z vsih strani stiska. Ubogo Francozko! Kje je Tvoja slava? Kaj ti pomagajo tvoje premage? Z vsih strani deró sovražniki in nič jim ne more zoperstati. Kaj bo še z nami? O usmiljeni Bog! Reši nas iz te revšine in pošlji nam zopet mir!“

Tako je tožil Štefan konec leta 1814. Némci in Rusi so Napoleona iz Némškega spodili in so prišli do Pariza. Španjoli in Anglejzi so pa južne kraje Francozkega v svojo oblast dobili. Povsod je bila neizrečena revšina na Francozkim. Njegova mladost je bila na boriših pokopana in taka sila je bila, da so mogle ženske drevo vlačiti. Ni je bilo familie, ki bi ne bila imela vbitega očeta, sina ali brata objokovati. Davki so bili že tako veliki. Vojska jih je še pomnožila. Francozka dežela je mogla zdaj vso revšino čutiti, ktero je svojoljubnost njenega cesarja evropejskim narodom navalila. Opešala je skorej pod bremenom revšine. Vse je zdihovalo po miru, kteri edini jih je zamogel sile rešiti. Česar pod Napoleonom nihče ni slišal, to se je zdaj zgodilo. Po njegovim povelju so bile molitve napravljene, da bi Bog premagati in s premago pošten mir dál. Tudi v Omontu, kjer sta bila pater Arkimbold in Teodor dušna pastirja, so molili in Štefan je bil s svojimi gotovo vselej v cerkvi in je Boga pomočí in rešenja prosil. Rozalia je prinesla staremu očetu klobuk, Marieta molitne bukve in obé ste prosile, ga spremiti. „Rad vaji sabo vzamem,“ je rekel Štefan; „sej Bog ljubi molitev pobožnih, nedolžnih otrok. Pojdite pa tudi k svoji učenici,

Renati, *in* povabite jo, nas spremiti. Sej veste, kako rada *in* pridno v cerkev hódi.“

„Renata je še zgorej,“ je rekla Rozalia, „z nama je še platno cofala za ranjene vojake.“

„Povejta tudi svojim staršem, da gremo v Omont,“ je rekel Štefan otrokoma in je zdihnil. „Kdaj bo že nehala kri teči! Gospod, hudo nas tepeš, pa preveč smo to zaslužili. Vunder pa, usmiljeni Oče, nej ne pogine celi narod zavoljo grehov enega samega.“

Renata je prišla in prijazno starčka pozdravila, kteri ji je s serčnim usmiljenjem v bledo, žalostno obličje pogledal. Štefan jo je tudi prav prijazno pozdravil rekoč: „Gotovo ste se zopet prav iz ljubezni za ranjene trudili. Skoraj bomo imeli mnogo cofanja, zéliš za zdravilo in obléke v Tuluzo poslati. Bog daj, da bi zdravilo našli za Vašo bolezin, ktera Vas ne more pustiti.“

„Zdrava sim, bolj zdrava, kakor mislite,“ je odgovorila Renata s žalostnim smehljanjem. „Že davno nisim bila tako zdrava, kakor sim zdaj, in od dné do dné prihajam — hvala Vaši skerbi — na duši in na telesu močneja.“

„Bog daj, da bi bilo res. Sej veste, kako Vas vsi ljubimo in čislamo. Nikoli ne bomo pozabili ure, ko Vas je pater Arkimbold k nam pripeljal; kako ste moji pasterki v težkim gospodinstvu pomagali in ji v hudi bolezni kakor sestra z ljubeznijo stregli. Koliko imata Rozalia in Marieta se Vam zahvaliti. Vi ste ji vsaki dan več ur učili in nič Vam ni bilo preveč, ji kaj dobrega naučiti. Kako ročno znate že brati, kako

lepo znate pisati. Kako lepo ste ji naučili šivati in še clo péti!“

„Nikar me ne prehvalite in mislite rajše, da ste Vi vse to storili,“ se je izgovarjala Renata. „Kaj pa bi se bilo z mano zgodilo, če bi mi ne bili Vi pomagali, ko ste me k sebi vzeli!“

„Sej ste potrebovali dobre pomoči in pater Arkimbold Vas je priporočil. To nam je bilo pa dostojno. To malo, kar smo mogli za Vas storiti, ste več kakor desetero že s svojim pridnim prizadevanjem, z podučenjem mojih vnukinj povernili.“

V tem hipu pritečete Rozalia in Marieta, da morata oče in mati zavoljo posebnih opravkov doma ostati. Odpravil se je tadaj Štefan z Renato in otroci sam na pót v cerkev. Pomlad je že vso obilnost svoje lepote pokazala. Povsod je vse cvetelo in rodovitno leto obetalo. Štefan je ogledoval z veselim sercom lepoto in bogastvo nature. Pa njegovo obličje se pooblačilo, ko se je zmislil, da bodo morda sovražniki požéli, kar so oní sijali; da bodo sovražnikov konji setve pohodili in ptuje armade tu gospodariti in jih z doma spoditi vtegnile. Med tem, ko je Štefan s takimi žalostnimi mislimi opraviti imel, ste Rozalia in Marieta ob poti cvetlice tergale in ste se kakor sicer nedolžni otroci pogovarjale. Štefan se je med tem k Renati obernil in ji povedal, kaj hoče zastran Bertrama in Jožefe storiti, če bi sovražnik dalje šel; bil je pa sovražnik že prav blizo. Njegova volja je bila, da bi Renata z otroci, kadar bi se sovražnik bližal, bolj v deželo vmaknila. Marieta in Rozalia ste se ustra-

šile, in ker ste se bale, od starega očeta in staršev ločiti se, ste se milo jokale. Grozile ste se silno nad vojsko.

„Ne verjamem,“ je rekla Marieta, „da bi kaj hujega bilo, kakor je vojska. Zavoljo nje mora toliko ljudi starše in domovino zapustiti, mraz in lakoto prestati, dalje in dalje iti in poslednjič se še umoriti pustiti. Če bi ne bilo vojske, bi imela stara Lenka v Omontu še cvetero svojih sinov in Meraška svojega moža in sedmero njenih otrok svojega očeta. Ne more ga večjega zlega biti, kakor je vojska!“

„In vunder je še kaj hujšega,“ je rekla čez nekaj časa Renata. „Ali nisi Boga prosila, da bi Te nekega zlega rešil? In ktero je to?“

„Greh,“ je odgovorila Marieta. „Tudi greh je punt, vojska zoper Boga,“ je pristavil Štefan. „Dobro pomislite moji ljubi, ako že vojska ljudi z ljudmi toliko nesreče in žalosti prinese, koliko več revšine mora človeka zadéti, če se prederzne Bogu vkljubovati, njegove zapovedi prestopati in mu, da tako rêčem, vojsko napovedati? Grešnik kliče prederzno Boga s svojimi grehi na boj; pa Bog ga premaga in strasno têpe.“

„Oh,“ je rekla Rozalia, „ali so res ljudje na svétu, kteri so tako ošabni in prederzni, da se z Bogom, vsemogočnim Gospodom, najboljim očetom preperajo in njega, kakor ste rekli, na boj kličejo?“ „Da bi pač res ne bilo,“ je odgovoril Štefan žalostno. „To dela vsak človek, kteri se ne spokorí, temuč se grehu vdá, Boga vedno razžaljuje in mu s nepokornostjo kljubuje. Sej poznaš podobo svetega Mihela v altarju naše

cerkve. Ona kaže punt in boj satana in njegovih hudobnih duhov z Bogom in z dobrimi angelji. Ali veš, kaj je bilo njih plačilo? Premagani so bili in v brezdno pahnjeni, iz kterega ni rešenja.“

„Stari oče,“ je rekla Marieta, „meni se je serce treslo, kolikrat sim to podobo ogledovala. Večno terpljenje, brez rešenja!“

„To je strašna, pa zaslužena kazin zaverženih. To je plačilo grešnikov, da so večno od Boga ločeni in nikolj ne smejo zveličanja upati; da večno v peklu terpé, iz kterega nima rešenja upati.“

Vsi so molčali nekaj časa. Pretresnilo jih je to govorjenje. „Pa kako milostiv je bil Bog nam ljudem,“ je začela potem Renata. „Tudi mi smo ga zlo razžalili, od kače zapeljani. Odpustil nam je in njegov Sin nas je odrešil.“

„Jezus Kristus, naš Odrešenik, bodi hvaljen in češen od veka do veka!“ sta molila otroka s zdvignenimi rokami.

„In kako nas je odrešil Jezus?“ je rekel Štefan. „Osramovan in terpinčen, umorjen na križu. O otroci, nepozabite nikolj terpljenja, ktero je večna ljubezin na križu prestala; ne pozabite drage céne, s ktero Vas je odkupil!“

Z bolj in bolj gorečimi besedami je Štefan otrokama velikost Zveličarjeve ljubezni razkladal in pa tudi greh kot največje hudo imenoval, zavoljo kterega je na križu umreti mogel. Sej je greh, ki človeka ob vse pripravi, kar ga tu in po smerti resnično nesrečnega dela in mu vso revšino naklanja. Greh jemlje človeku mir serca, milost in ljubezin božjo in z njo veselje nebeško. Greh mu nakloni terpljenje, ki nikolj ne mine.

Štefan je potem od svetega zakramenta pokore govoril, po kterim se zamore spokorni človek z milostjo Jezusa Kristusa najhujšega zlega, greha, očistiti, se z Bogom spraviti in zgubljeni mir, zgubljeno milost božjo in upanje večnega življenja dobiti. Rozalia in Marieta ste pazljivo starega očeta poslušale. Sej ste bile že skorej pripravljene, sveti zakrament pokore prejeti in se pregreškov in madežev očistiti. V Renatnih očeh so se solze svetile, solze, bolj hvaležnosti kakor terpljenja. Sej je tudi ona še le pred kratkim — pervi pot čez več lét — sveti zakrament prejela, in njeno serce, po grehu, bridkosti in dušni revšini ranjeno, je bilo zopet potolaženo in ozdravljeno.

Ko so v cerkev prišli, je bila že polna. Če ravno so imeli kmetje največ na polju opraviti, jih je vunder silno mnogo prišlo. Sila in reve časa so jih učile moliti. Marsikdo je prišel zdaj v cerkev, ki je poprej vero in cerkev zaničeval. Mnogo mož, mnogo mladenčev je bilo viditi brez rok, z zavezanimi glavami; drugi so ob bergljah hodili. To so bile pač žalostne znaminja vojske! „Marieta,“ je zašeptala Rozalia, „ne pozabi za Naceta moliti.“ Marieta je pokimala in je s sestro poleg starega očeta in Renate pokleknila. Pater Arkimbold, silno star, pa vedno še čerstev, je bral sveto mašo, potem je pa pater Teodor molitve opravljal in je z ljudstvom za mir, za odvernjenje vojske molil. In ni ga bilo serca, ktero ni z njim Boga prosilo, da bi jih iz sile in revšine rešil in vojsko končal.

Po končanim cerkvenim opravilu so šli več-

del vsi dam. Štefan je še ostal. Njegovo serce je bilo še prepolno. Še toliko je imel moliti in prositi. Renata je pokleknila z Rozalio in Marieto pred altar device Matere božje in je molila k nji, tolažnici žalostnih, pomočnici kristjanov za mir in rešenje. Poleg križa je stala Maria Magdalena, pokornica. Renata je molila: „O preljubi moj Zveličar, tudi jez sim bila Magdalena, sprejmi tudi mene milostivo, kakor si njo sprejel; vnemi tudi v meni ljubezin do Tebe, kakoršna je v njenim sercu gorela, in nikdar več Te ne bom zapustila.“

Ko so hotli iz cerkve iti, je prišel cerkovnik (mežnar) k njim, in jih je prosil v farovž priti, kjer jih za gotovo čakajo. Štefan je šel sicer malokadaj memo. Pater Arkimbold je bil s Teodoram v vertu. Štefan je slišal pri vertnih vratih glas moža. Znan se mu je zdel. Poslušaje je obstal. „Ali je mogoče?“ je rekel sivček in je hitel k lopi (uti), v kteri je duhovnik z nekim ptujcom jutroval. „Ali je res on?“ — „Oče Štefan!“ je rekel ptujc, berhek mladeneč in objela sta se. Nace je bil.

„O moj sin, moj priserčni Nace! Bog nam Te je zopet dal!“ je rekel Štefan ves vesel. „Kteri angelji so Te iz Španie k nam pripeljali? Zdaj Te pa ne spustimo za nič ne!“

To slišati ste Marieta in Rozalia pritekle, in njino veselje, ljubega prijatla viditi, kteremu ste nekdaj tako skerbno stregle, je bilo tim večje, ker ste mislile, da so on in njegovi starši že davno umerli. Samo Renata je osupnjena in plašna obstala, če ravno se je z vsimi veselila. Nace

je mogel vse povedati, kaj in kako se mu je godilo. Vémo že, kako je rajše smert volil, kakor svoje poštenje in svojo vest zatajiti, in kako so ga h kólu peljali. Kako se mu je od tistega časa godilo, sam tako le pripoveduje:

„Zvezali so mi zopet roke in dalje so me hotli peljati. Kar se odpró vrata in oficir, že prileten mož z zlato opasnico — to je bilo znaminje višjega generala — pride. Tako blizo vrat sim stal, da me je mogel viditi. Ogledoval me je nekaj časa, in vidilo se mu je, da je osupnjen. Dal je straži znamenje, še čakati. Pozdravil je generala, kteri je k njemu stopil, kakor mu je šlo, in je dolgo ter posebno z njim govoril. Spoznal sim, da vse, kar govorita, mene zadéva. Kar se zasuče višji general in me vpraša: „Ali si Ti Švicar?“

„Sim, general.“

„Kako se pišeš.“

„Nace Lurcinger.“ General se je začudil. „Nace Lurcinger? In kako je Tvojim staršem ime?“

„Ménart in Barba.“ General je tik k meni stopil.

„Ja res je, to je njegovo obličje, — in kje si bil Ti keršen?“

„V Belgardskih dolinah, v fari Albera.“

To slišati položí general svojo desnico na mojo ramo, me pogleduje dolgo in reče potem: „Nace, Tvoj boter sim, Jože Zalazár.“ Veselje in žalost me je ob enim prevzela. Za roko sim ga zgrabil in s solzami jo oblival. „Hvaljen bodi Bog!“ sim rekel, „da imam pred svojo smertjo še srečo, z Vami soznaniti se. Bog Vam po-

verni, kar ste pred dvajsetimi letmi meni in mojim staršem dobrega storili. Poslušajte zdaj mojo pervo in poslednjo prošnjo in uslišite me za božjo voljo. Prosim Vas, naznanite mojim staršem, da sim umerl in povejte jim, da sim kot vérn kristjan in pošten vojak umerl. In še nekaj bi Vas prosil. Ne pripuste, da bi kot tolovaj, ampak kot vojak umerl. Ne obesite, ampak ustrelite me!“

„Ne boš ne umerl, Nace,“ me je potolažil višji general. „Sej veste,“ je rekel generalu, „da mi ne more ljubo biti, če bi ta, kteremu sim jez boter, imel na kolu poginiti. Prosim Vas tadaj, meni njegovo življenje prepustiti. Nej se drug namest njega spokori.“

„Sej sim mu že hotel življenje pustiti,“ je odgovoril general, „pa terdovratnež tega ni hotel.“ Povedal mu je vse, kako sim mu vse odrekel, kar mi je ponujal. Gospod Zalazar pa je rekel ves vesel: „Prav si storil, Nace; tako ravna pošten in zvést mož.“

„Ali smém zdaj k svojim staršem? O pustite me, pustite me!“ „Nace, tega ti ne morem privoliti,“ mu je odgovoril general, „to ni meni dano. Ti si in ostaneš vjetnik. Šel boš pak v Montilo, na moj grad. Ondi boš v varnosti in pokoju živel. Ondi ostani, dokler Te ne pokličem.“

General ni zoper to prav nič rekel, kar je gospod Zalazar sklenil. Pa namest mene je mogel še tisti večer Dimet na kolu umreti. Iz tega sim spoznal, da tisti, kteri v Kristusa verje, ne pogine. Kako mi je bilo ta dan pri sercu, ne morem povedati. Gospod Zalazar je odšel še tisti večer, pustil mi je pa denarjev in pismo za

pot v Montilo, in obljubil mi je, mojim staršem zastran mene pisati. Srečno sim prišel v Montilo in ker me je moj boter dobro priporočil, so me vsi dobro sprejeli. Montíla je bila velika grajšina, pa v vojski in po slabim gospodarjenju je veliko škode terpela. Oskerbniki in uredniki (beamtarji) grašine so se kmalo prepričali, da sim se tudi kmetovati učil. Poslušali so moje svéte in jez sim jim po svoji moči pomagal. Večkrat se mi je gospod Zalazar za moj trud zahvalil. Tako sim skoraj pol leta v Montili ostal in reči moram, da se mi je dobro godilo. Mesca Marca mi je vkazal gospod Zalazar k njemu priti. Tisti čas je bil s svojo armado v mestu Bajon. Blagovoljno in priserčno, kakor sim smel upati, me je sprejel. Rekel mi je: „Nace, vojska se dalje vleče, kakor smo mislili. Vem, kako po svojih starših hrepeniš. Obljubi mi z možko besedo, da v tej vojski zoper Španio več ne boš služil, in spustil Te bom.“ Kdo bi mu bil z večjo hvaležnostjo in z večjim veseljem to obljubil? Gospod Zalazar pak mi je pismo dal, da sim samo po prisegi, da ne bom več zoper Španio se vojskoval, spušen. To pismo me je vojašine čisto rešilo in od tistega časa mi je mogoče bilo, v miru za svoje starše živeti. Gospod Zalazar mi je dal ljubezni polno slovo in obilo denarjev in potrebnih pisem. Tako sim prišel srečno in brez nevarnosti skozi francozko in španiolsko armado. Pot me je pripeljala blizo Omonta. Kako bi bil smel memo iti, brez da bi bil svoje prijatle, ja očete smem reči, in dobrotnike obiskal. Pozno zvečer sim prišel v Omont, in Bog bodi večno zahvaljen, našel sim še stara

očeta, Arkimbolda in Teodora. Moje pervo vprašanje je bilo po mojih starših, drugo po Vami in po Vaših, in z veseljem sim zvedel, da ste po milosti božji še vsi zdravi in da Vam je Bog še nekdanjo premožnost pustil.“

Staremu Štefanu so solze očí zalile. „Bog bodi zahvaljen in češen za to uro veselja!“ je rekel. „Ta ura mi da zopet moč, še mnogo mescov terpeti. Nace, vest mi ne da, Te samega od tod pustiti. Spremil Te bom k Tvojim staršem. Še enkrat jih hočem viditi in priča njih veselja biti o Tvojim prihodu.“

Nace se je z veseljem v to vdal. Zdaj ste Rozalia in Marieta pritekle k njemu. Toliko ste ga imele spraševati in Nace je imel kaj opraviti, njim vedoželjnosti vstreči. One ste mu pa tudi vse povedale, kar se je, kar njega ni bilo, doma zgodilo, in ena največjih novic je bila, da je Renata v njihno hišo prišla. Povedale ste mu, da je kaj dobra ženska, priročna in pridna in da jo starši, še bolj pa stari oče kaj radi imajo. Nace je pogledoval Renato, ktera se je s Štefanom in pater Arkimboldam pogovarjala. Tako znana se mu je zdela. Pa nemogoče se mu je zdelo, da bi ona bila. Ta slaba obleka, to bledo, žalostno obličje — to je mogla druga biti. Kmalo so se začeli od Francozke dežele pogovarjati, in od revšine ljudstva in kako so sovražniki tu in tam premagali. Najhujega se je bilo bati in žalostno so se pogledovali. „Zaupajmo v božje usmiljenje,“ je rekel pater Arkimbold po dolgim molčanju vsih. „Sila je prevelika, kakor da bi nas nebeški Oče še dalje terpeti pustil.“

„Bog daj, da bi skoraj čas prišel, ko bomo mero svoje kazni dostali!“ je rekel z žalostnim glasom pater Teodor. - „Naša krivica je velika! O Jezus, usmili se in reši nas!“

„Poslušajte! Kaj je to?“ je rekel pater Arkimbold osupnjen. „Ali slišite kričanje? Vpijejo: Bog živi kralja Ljudovika XVIII! Smert Napoleonu!“

Prestrašeni so vsi vstali. In res je bilo tako. Prav razložno se je slišalo to kričanje. Truma kmetov se je valila bliže in bliže. V sredi je bil ves spehan vojak na konju. Truma je večji in večji prihajala. Ženske in otroci so k nji pritiskali. „Mir je! Mir je!“ je iz vsih ust donelo. „Nemci so v Parizu! Napoleon je odstavljen! Starega kralja imamo zopet!“

Pater Arkimbold, Teodor, Štefan in Nace so hiteli iz hiše. Vsi so mislili, da je zmota ali goljufija. Pa vunder je bila resnica. Vojak na konju je prišel iz Pariza. Prinesel je novico, da so kralji in cesarji Pariz posedli, Napoleona odstavili in pregnanega kralja na kraljévi sedež zopet posadili. Sila in revšina je bila na Francozkim že tolika, da so Francozje po miru hrepeneli in ga s čimur kolj kupiti mogli. Povsod so novico, da je mir, z vriskanjem veselja sprejeli in Napoleona, kteri jim je bil pred kratkim še več, kakor Bog, kakor so mogli, preklinjevali.

Pater Arkimbold je pogledal s solznimi očmí v nebo. Vedno je molil, da bi se stara kraljeva rodovina vernila in mislil je, da se zamorejo samo pod njenim kraljestvom Francozki deželi rane zaceliti, ktere ji je Napoleonova divja in

nepravična lakomnost in pobojnost vsekala. Štefanu je podal svojo roko, ter rekel: „Štefan, kako čudne so božje pota! Kaj je vsa mogočost in svitlost tega sveta pred njim več, kakor prah in pepel! Ali ste še nadjali se, ta dan doživeti?“

„Zdaj rad umerjem!“ je odgovoril starček. „Najskrivnejši želja mojega serca je spolnjena in nisim zapstonj svoje kervi prelival! Ja Francozka dežela, zdaj si otéta, ko si svojega gospodarja zopet dobila, kteri Ti gré po pravici in po postavah!“

„Ne govorite zdaj od smerti, ko vsim novo sonce življenja zasije. Vihar nesrečne vojske je potihnil in Bog nam pošlje zopet zlato solnce miru!“ je prosil Nace. „Zdaj še le se zamorem prav iz serca veseliti, da se k svojim staršem vernem.“ „V dveh dnevih sva pri njih,“ je rekel Štefan. „Pa danas moraš pri nas ostati, Nace. Sej veš, kako Te Bertram in Jožefa ljubita.“ Prosil je starček še Arkimbolda, jih ta večer obiskati, in s prijaznim prikimanjem je obljubil častitljivi pater v to. Nace je našel v Bertramu in njegovi ženi stara, ljuba dva prijatla. Otroka sta njima že povedala, da je Nace prišel in z veseljem sta mu naproti hitela. Nja oči in pozdravljenje so razodevale, da nju serca še staro zvestostjo za njega bijete. Rozalia in Marieta ste peljale ljubega gôsta v njemu namenjeno stanico. Tista je bila, v kteri je Nace bolan ležal. Deklici sta jo lepo s cvetlicami ovenčale, najlepši stole, ki so jih imeli, v njo prinesle in prizadevale ste se, mu po mogočosti postreči.

Jožefa je gostijo napravila. Štefan še ni bil

nikoli tako židane volje, kakor danas, ko se je njegovo serce vsih skerbi znebilo in mu je veselja poskakovalo, da se je ljubi mir zopet vernil, da so starega kralja dobili, in da je Naceta zopet srečnega in zdravega pri sebi imel. Zvečer sta prišla patra Arkimbold in Teodor, in sta veselje tega večera s svojo pričujočostjo še bolj pomnožila. Sama misel, da jih bo Nace kmalo zopet zapustil, je to veselje kalilo. —

Po prav serčnim slovesu je sedel drugi dan Nace s Štefanom na lahkim vozičku, ki ga je berz, krepek konj peljal. Nace si je vošil, da bi konj perute imel in vedno močneje je prihajalo v njegovim sercu hrepenjenje po njegovih starših, kolikor bolj se jim je bližal.

Gostivnica, v kteri sta hotla prenočiti, je bila polna ljudi in samo z lepimi besedami in za drage dnarje sta mogla stanico in nekoliko večerje dobiti. Ko sta večerjala, je prišel popotnik in je prašal, če more čez noč ostati. Gospodar ga ni hotel obderžati. „Samo otep slame mi dajte,“ je prosil popotnik, „več ne potrebujem!“ Nace ga posluša; njegov glas se mu je tako znan zdel. Gospodar se je branil, popotnik je bil bolj siln in je prišel besedovaje bliže Naceta. „Ali nej star vojak,“ je rekel popotnik z nevoljo, „zvunej na cesti v tem vremenu ostane? Ljubi moj stari Gospod,“ je rekel Štefanu, „tako dobro obličje imate, vse drugačno kakor ta lakomni gospodar, kteri ubogemu vojaku še otepa slame neče dati; bodite tako dobri in bodite za mojo jed in pijačo porok, in tako gotovo, kakor imam sedem ran na svojim životu, plačal Vam bom!“

Ptujic je pogladil to izgovorivši svoje lase nazaj z ogorelega obličja in proga se mu je vidila na čelu. „Oh, Avguštin! ja ti, Avguštin si!“ je rekel Nace in potegnil svojega zopet najdenega prijatla k sebi. „O moj tovarš na Kabreri in na begu!“

Avguštin ni koj vedel, kaj se mu godí. Več časa je potreboval, da se je zamogel prepričati, da res Nace pred njim stoji. Mislil je, da je že davno mertev. Veselje, ga tako nenadomo zopet viditi, je bilo čisto, serčno in se ne da popisati. Povedala sta si eden drugimu, kaj in kako se jima je godilo. Tisto tamno noč, ko sta pred preganjavci v gore bežala, je Avguštin čez hlod padel in do jutra brez zavednosti ležal. Se vé, da mu tako ni mogoče bilo, prijatla slišati, kteriga je klical, in temu je bilo v černi noči nemogoče, zgubljenega najti. Ko je Nace od skerbi in težkega prizadevanja ves truden proti jutru nekaj časa počival, se je Avguštin, še pol omamljen, zbudil in po poti šel, ki ga je po njegovi misli mogla k morju k tovaršem pripeljati. Mislil je, da bo tudi svojega prijatla Naceta ondi našel. Pač je našel še barko in svoje nesrečne tovarše, ki so s strahom in upanjem njega in Naceta pričakovali. Naceta ni bilo med njimi. Beguni so tadaj sklenili, naj se jim zgodi, kar hoče, na slabi barki se v Barcelono peljati. Revšina, pomanjkanje vode in živeža teh treh dní je bila še hujša kakor na Kabreri. Bog jim je pomagal o času, ko jih je vse upanje zapustiti hotlo. Ko sta jih vihar in lakota pokončati žugala, jih je amerikanska barka rešila in v mesto Cete peljala,

kjer so čez dolgo let zopet na francozko zemljo stopili. Vsaki begunov je šel svojo domačijo, svoje brate in sestre, svoje starše iskat. Avguštin je imel staro mater v Elzasu. Tje je potoval. Kovač je bil, in desiravno je toliko že preterpel, je imel vunder še dosti močí, svojo staro mater preživiti. — Na poti je zadel svojega prijatla Naceta in s serčnimi pogovori ga je spremil drugi dan več ur dalječ, dokler se ni na drugo pot podal. Obljubila sta si, svoje drage ljube doma pozdraviti in si tudi še dalječ od eden druzega zvesta prijatla ostati.

Še osem ur sta imela do Bezina, ko sta trumo hudodelnikov srečala, ktere so v verige vkovane v Tulon na galeje peljali. Počivali so pod kastanjevim drevjem v senci. Med njimi je bil mlad mož, kteri je bil lepo rašen in je s svojim obnašanjem razodeval, da je boljega stanú. V dvojne veriga je bil vkovan in to je kazalo, kakor tudi nevkretno obličje in divji pogledi njegovih očí, da je nevarn hudodelnik. Prijatlama se je čudno zdelo, da je Renati ves podoben bil. Pa nobeden ni drugemu svojih misel razodel. Višji žandarjev, ki so hudodelnike spremljali, jima nasproti prijezdi in jima reče, svoje pisma pokazati. Dobre so bile pisma. „Povejte mi vunder, gospod,“ je rekel Nace, „ali se ne piše tisti mladi mož v dvojnih verigah Ljudovik Marton?“

„Tako se piše,“ je odgovoril žandar. „Slepar perve verste je, goljuf, igravc in ponarejavec deržavnih pisem. Za njega bi bil še kol predober. Do smerti je na galejo obsojen.“

Nace je bridko zdihnil. Kaj je moglo ta

čas, kar njega doma ni bilo, Martona in njegove otroke zadeti! Žandar ju je pozdravil in zapustil. Naceta so težke misli obšle, iz kterih ga je Štefan z vprašanjem zbudil, kako da Ljudovika Martona pozna. Nace je povedal, kako je v Bezinu živel. Štefan ga je zvesto poslušal in rekel je potem z glavo majaje: „To bi bilo pač kaj posebnega, pa vunder ne nemogoče, da je Renata sestra tega Martona. Iz njenega govorjenja sim posnel, da je boljega stanu; spomnim se še, da je večkrat od Dižona govorila, dasiravno nikoli nič ni povedala, kdo so njeni starši in kakošno je njeno prejšno življenje bilo. Se ve da je Marton njeni brat in če je bilo njeno življenje tako, potem se ne čudim, da je bilo tako žalostna in da je toliko solz pretočila.“

„Kako je prišla Hortenzia — Renata — v Vašo hišo?“

„Pretečeno jesen so bili komedianti v Vivaresu blizo nas. Sila je bila povsod velika in Vivaresčani so imeli komaj toliko dnarjev, da so velike davke komaj odrajtovali, kako bi jih bili za komedie imeli. Razšli so se tadaj komedianti kmalo in druzega jim ni kazalo, kakor beraško palico v roko vzeti. Prišla je enega jutra mlada ženska, bleda, revno pa čedno oblečena, z žalostnim obličjem, pred vrata naše cerkve v Omontu in je prosila milih darov.“ „Uboga Hortenzia!“ je rekel Nace. „Ali tako dalječ si mogla priti!“

„Med službo božjo se je milo jokala in ko je bila sv. maša končana, je omedlela. Pater Arkimbold, kteri je, kakor veš, oče ubozih, se je je usmilil in jo je rekel v svojo hišo peljati.

Ondi je hudo zbolela in skoraj bi bila umerla. Prejela je svete zakramente in vsak je nad njenim življenjem obupal. Ona pa je vse bolečine voljno terpela, da se je vsak čudil. Ozdravela je. Ko je zopet svojo moč dobila, je hotla gospod fajmoštra zapustiti in z delom svojih rok si kruh služit iti. Pa gospod fajmošter je niso spustili od sebe. K meni so jo pripeljali. Jez sim pa že davno želel, ubogo, pridno deklico k sebi vzeti, ki bi moji hčeri pri domačim delu pomagala in njene hčeri po mogočosti kaj učila. Nobena ni mogla za to bolj pripravna biti, kakor Renata. Domačih del res ni uméla. Pa pridna in voljna je bila. Kmalo se je vsega naučila in prav jako je moji hčeri pomagala. Pri izreji in podučevanju otrok je bila izgled poterpežljivosti in pridnosti, in Bog vé, koliko se ji imamo zahvaliti. Ako je pred se pregrešila, se zdaj gotovo kakor druga Magdalena pokorí. Njena pobožnost, njeno govorjenje in njeno obnašanje mora v resnici vsakemu izgled biti.“

„Prav po pravici ji gré tadaj ime Renata, to je prerojena,“ je rekel Nace. „Kaj se je li z njenim očetom, z Emilio zgodilo?“ Pa misli na Martona so ju kmalo zapustile. Dalječ so se vidile strehe visoko ležečega Bezinskega grada. Nacetu je pri tem pogledu serce močneje bilo. Da bi grad in lego očetove hiše bolj natanjko vidil, je svoje očí bolj močno odperl. Zoper svojo voljo je stegnil svoje roke in večkrat je zaklical: „Oče! Mati!“

„Kmalo bova pri njih, ljubi Nace!“ je rekel starček s smehljanjem in je konja še bolj pognal. Urno sta se peljala po berdu, ki je med njima

in Bezinom ležal. Veselja je zavpil, ko je Nace hišo svojih staršev spoznal. V vas sta se peljala. Znani ljudje so ju srečevali in pozdravljevali s čudenjem Naceta, kteri je od sonca in vetra ogoren v težavah vojske s cvetečega mladenča urno mlad, čverst mož postal. Voz je obstal pred gostivnico. Urno je skočil Nace z njega in čez nekaj trenutjev je ležal v maternih in očetovih rokah. — Kaj se je zdaj godilo, to obilost najčistejšega veselja in vtolažanega hrepenjenja ne more nihče popisati; samo čutiti se da. —

In zvečer so sedeli v družbi se prijazno pogovarjaje in bolj srečnih ljudi, kakor so bili ti, ta dan gotovo ni bilo na zemlji. Ménart in Barba ste nista mogla nagledati svojega cvetečega sina, kterega rast in udje so tako čversti postali, ko mu je iz očí še poprejšna čistost sijala. Koliko je imela Barba izpraševati! Kabrera, žalostni otok, gospod Pavle in njegova srečna dolina, gospod Zalazar, dobrotljivi boter — pater Arkimbold in Etienovi — koliko je bilo tu pripovedovati! In ko je potem slišala, kako je Bog vselej, kadar je sila največja bila, njenemu sinu pomagal, so se materi očí posolzile in rekla je vesela: „Ménart ali nisim prav imela? Upala sim in obupala nisim, ali nisim bila uslišana mar?“ Solze veselja in hvale so se ji lile iz očí, in Ménart je rekel: „Žena, Tebi je Tvoja vera pomagala.“

„Moja vera v Jezusa, Zveličarja, moje upanje v Mater Mario, našo milostivo prošnjico,“ je odgovorila Barba. „Sej sim vedla, da bom svojega sinčka zopet dobila in da bom rešena iz

sile.“ Vera in upanje ni dala samo duši, ampak tudi životu Barbnemu moč. V svojim terdnim zaupanju se ni nič postarala. Zdelo se je še skoraj, da je terdno upanje, svojega sina zopet viditi, in želja mu prav vesel prihod pripraviti, še clo njene telesne slabotnosti premagala, ktere so jo večkrat ta čas napadle. Bolj terdna je bila viditi, kakor Ménart, kterega je skerb bolj postarala. Zdaj je začel tudi Nace spraševati. Zvedel je Martonovo spokorno smert in za njim je povedal Štefan, kako se je Hortenzia — Renata — poboljšala, in kaj je Ljudovika zadelo. Starši so povedali svojemu sinu, kako so svojo kmetijo popravili in pomnožili in kaj se je v vasi in soseski novega zgodilo. Dolgo, dolgo so se tako lepo pogovarjali. Potem je šel Štefan počivat. Oče in mati sta peljala sina v njegovo stanico. Nace je našel vse tako, kakor je zapustil. Njegova postelja je stala na starim mestu; nad njo je visel veliki križ in poleg nje je stala pruka, na kteri je molil. Zvunaj pod oknom so cvetele njegove cvetlice in na steni so visele še stare podobe. S svojimi starši je opravil zopet svojo večerno molitev in od njih poblagoslovljen se je vlegel v pokoj. In kako sladek je bil ta pokoj!

Drugo jutro je šel s Štefanom in s starši v cerkev se Gospodu za čudno in srečno vernitev zahvalit. Potem so šli k Meljardovemu grobu. Nace je zvedel po svojih starših Martonovo hudobnost, ki je njega v smertne nevarnosti gnala in kako jim je Meljardovo posestvo vkradil, kako je zapravljal, žalostno umerl, pa vunder se pred smertjo še spokoril. „Odpustila sva

mu tudi v Tvojim imenu, Nace," je rekla mati, „ker sva Tvoje serce poznala!" „Oče, mati!" je rekel Nace z ginjenim sercom, „kako se Vam moram zahvaliti, da ste s tako ljubeznijo nesrečnemu pomagali in smert olajšali. Ker ste bili usmiljeni, je bil Bog tudi Vam, tudi meni milostljiv! Gotovo je in tega sim terdno prepričan, da se imam za svoje čudno rešenje najpervo božji milosti, potem Vaši molitvi in ljubezni zahvaliti, ktero ste Martonu skazali." Štefan jim je povedal od Hortenzie, ktera z imenom Renata v njegovi hiši živí in se prav pobožno obnaša, in po nji je tudi od Ljudovika Martona govoril. S strahom sta zaslišala njegovo žalostno, pa kakor sta sama rekla, ne nezasluženo osodo. Ljudovik Marton je globoko zabredel. Po očetovi smerti se je z goljufijo in igranjem živil, bankovce ponarejal, ogleduh bil in vsaktere hudobije počel. Z veseljem sta pa Nace in Štefan slišala, da Emilia Marton prav lepo, deviško živí in da ji je njena rajnka dobrotnica toliko zapustila, da se ji ni pomanjkanja bati. Bezin, Martonov grad, so imeli pa še tisti v rokah, kterim je bil dolžan in z žalostnimi očmí je gledal Nace na krasni grad, kterega gospodar bi bil imel po Meljardovi volji enkrat on biti.

Ménart in Barba sta pokazala, zdaj svojemu sinu travnike in polje, ktere sta med tem še prikupila in kako sta svojo lepo hišo in kmetijo popravila. Konj, krav in goved, ovac in druge živali sta imela obilo, in ker je bila vsa živina tako dobro rejena in zdrava, je bilo to znaminje, da je mati skerbna za-njo bila. „Ja Nace,"

je začel Ménart. „Kakor tu vidiš, je skorej vse Tvoje matere delo. Zavoljo tebe se je marsikdaj hudo potila. „Kaj bo Nace k temu rekel? Kako bo vesel, kadar pride! Ménart, to je vse za Naceta!“ so rekli vedno Tvoja mati, kadar sim jih prosil, ne toliko terpeti.“ „O preljuba moja mati!“ je rekel Nace. „Vem, koliko hvaležnosti sim Vam dolžan. Obljubim Vam, da Vam hočem to ljubezin po svoji moči povračati.“

„To boš storil, Nace,“ je rekla Barba polna materske ljubezni, „zdaj boš pri nama ostal, nama pomagal in nama, kadar čas pride, oči zatisnil.“

„Amen,“ je rekel Ménart: „Hočeva pa tudi zdaj pri Nacetu novo življenje začeti in k temu nam pomagaj Bog, jelite Štefan, moj stari zvesti prijatel?“

Štefan je stisnil Ménartu roko. Oči so se mu posolzile. Svojih dobrih otrok se je spomnil in vedel ni v tem hipu, kterega bi bolj srečnega imenoval, ali Naceta zavoljo tako jakih starševali starše zavoljo tako pobožnega, lepega sina. Še tri dni je ostal Štefan pri svojih prijatlih; potem pa se je poslovil pri njih in obljubili so mu, ga prihodnje leto obiskati.

Nace je živel zdaj na svojim pravim mestu. Kmetijstvo je ljubil in priložnost in pomočke je imel zdaj, svoje mnoge vednosti v djanju pokazati. Kmalo je bilo njegovo polje najrodovitniše, kmalo so bili njegovi vinogradi najbogatejši, njegovi konji in goveda najlepši in najčverstejši. In ali je moglo drugače biti? Sej je bil božji blagoslov z njimi, ker so v Boga verovali in natanjko njegove zapovedi spolnovali. Nace je

ostal, kar je vedno bil, najbolji, najhvaležneji sin, in z vso močjo se je prizadeval, svojim staršem veselje in podpora biti. Dalječ okrog ni bilo tako srečnih ljudí. V tihim miru so v ljubezni in zvestosti Bogu služili, v molitvi in delu živeli in Bog je bil z njimi. Mir jih ni zapustil, in tudi potem ne, ko se je Napoleon z otoka Elba vernil in Francozko deželo z novega v revšino in nesrečo pahniti žugal.

Nace je že dve leti pri svojih starših živel, kar ga enkrat veliki opravki v Dižon nesejo. Ko jih je opravil, se je hotel proti večeru dam verniti. Pri mestnih vratah ga sreča velik v rujav plajš zavit mož, kteri ga je s svojimi bistrimi, svitlimi očmí dolgo pogledoval. „Gospod Nace! ali smo Vas našli? Ta pot nam pa ne bodete ušli,“ ga ogovorí ptujc in ga prime prijazno in krepko za roko. „Baldomer, ali je mogoče? Ali ste Vi?“ mu odgovori z veselim zavzetjem in sercom Nace. „Vi gotovo niste sami tukaj; gospod Pavle — —“

„Je tu v Dižonu,“ je rekel Baldomer. „Jelite, da bi tega ne bili mislili, gospod Nace, kakor tudi moj gospod, gospod Pavle ni mislil, da bo mogel na Vašim Francozkim pribežališe iskati!“

„Pribežališe, Baldomer?“ „Ali v tej deželi iše gospod Pavle pribežališe in pomoči? Kako je to?“ je prašal Nace z večjim in večjim čudenjem, ker je poznal gospod Pavleta dobro, kakošnega serca da je.

„Nič posebnega ni to,“ je odgovoril Baldomer z jezo in bridkostjo. „Občno veselje, ktero

je španiolski narod nad svojim otenjem in nad vernitvijo svojega kralja občutil, je tudi mojega gospoda iz mirne doline speljalo. Gospod Pavle je mislil, da bo še mogel svojemu kralju služiti. Pa pozabili so, da je kri in premoženje daroval, in gerdo so ga zavergli. Njegovi stari sovražniki so se zopet oglasili in storili, da mu ni druzega nič ostalo, kakor bežati ali pa v ječo iti. Gospod Pavle je pobegnil, pobegnil na Francozko.“

„In gospodična Terezia, gospodična Maria?“

„Ste z njim bežale!“

„Baldomer, o peljite me k njim!“ je prosil silno vesel Nace, in ga je urno naprej vlekel.

Čez pol leta potem so zapeli glasno in veselo zvonovi Bezinske cerkve in trompete in pišali so se med njih glasove mešale. Ceste so bile s cvetlicami potresene, hiše vse okinčane in pod berdom, na kterim je grad stal, so bile krasne častne vrata narejene. Kaj so neki obhajali? — Cerkvene vrata so se odperle in otroci, belo oblečeni in ovenčani so prišli iz nje in za njimi mnogo gospodov in gospej, po prazniško oblečenih. Nace in Maria sta bila danas po častitljivim patru Arkimboldu poročena, kteri je vse težave starosti in dolge poti pozablivši po prijaznim povabljenju prišel. Z Arkimboldom sta šla gospod Pavle in Štefan, za njima Ménart in Barba, srečni starši, po tem so šle družice, med kterimi ste bile tudi Rozalia in Marieta, nazadnje pa Nace in Maria, kterih želja, s svojimi ljubimi eno familio storiti, se je danas spolnila. Počasi so šli skozi častne vrata proti gradu, ki je bil kaj umetno in krasno olepšan. Sej sta šla danas

njegov novi gospodar in nova gospodinja, Nace in Maria, va-nj! Gospod Pavle je kupil veliko grajšino in Marii za doto dal. Tako se je vunder Ménartova volja spolnila. —

Ko so vsi pri obedi sedeli in je vsim veselje in sreča na licah sijala, je prašal Ménart svojo blago ženo: „Barba, ali Tvoje serce še kaj želí na zemlji?“

„Ménart,“ je odgovorila in v njenih očeh je stala solza veselja, „nobene druge želje nimam, kakor to, da bi kadaj vsi, ki smo tukaj, pri nebeški mizi pri Bogu in ljubih svetnikih se veselili!“

„Amen!“ je rekel pater Arkimbold z ginjenim sercom. „Bog daj, da bi enkrat vsi, vsi tisto nebeško jéd vživali, ktere sladkosti nobeden ne more popisati! Jezus, daj nam svojo milost za to!“